

JOENSUUN SEUDUN
YLEISKAAVA 2020

ENO, JOENSUU, KONTIOLAHTI, LIPERI, OUTOKUMPU,
POLVIJÄRVI, PYHÄSELKÄ

KAAVASELOSTUS

Joensuun Seudun maankäytön ja tekniikan työryhmä
Joensuun kaupunki, tekninen virasto, kaavoitus
7.11.2008

Kannen kuva: Pyhäselän rantavyöhyke, etualalla Joensuun Penttilää.
Ilmakuva Lentokuva Vallas Oy 2006

SISÄLLYSLUETTELO

1	TIIVISTELMÄ	10
1.1	Yleiskaavan tarkoitus	10
1.2	Yleiskaavan sisältö	10
1.3	Vaikutusten arviointitapa	11
2	YLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET	12
2.1	Kaavajärjestelmä	12
2.2	Kuntien yhteinen yleiskaava ja sen oikeusvaikutukset	12
2.3	Yhteisen yleiskaavan muuttaminen ja siitä poikkeaminen	14
3	SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT	15
3.1	Yleistä	15
3.2	Joensuun seudun kunnat	16
3.3	Kuntien välinen seudullinen yhteistyö	18
3.4	Suunnittelualueen kuvaus	19
3.4.1	Väestö	19
3.4.2	Yhdyskuntarakenne	22
3.4.3	Työpaikat ja työssäkäynti	25
3.4.4	Palvelut ja palvelurakenne	27
3.4.5	Asuminen	28
3.4.6	Rakentaminen haja-asutusalueelle ja kyläverkoston kehittyminen	30
3.4.7	Loma-asuminen	34
3.4.8	Liikenne	36
3.4.9	Luonnonympäristö	37
3.4.10	Valuma-alueet ja pohjavesialueet	44
3.4.11	Ympäristöä häiritsevä melu	46
3.5	Seutukaavat ja maakuntakaava	48
3.6	Yleiskaavat	52
4	TAVOITTEET	55
4.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	55
4.2	Maakunnalliset tavoitteet	56
4.3	Seudulliset tavoitteet	57
4.3.1.	Seudun väestötavoite	57
4.3.2	Seudun kilpailukykyä ja saavutettavuutta edistetään	57
4.3.3	Yhdyskuntarakennetta selkeytetään ja eheytetään	58
4.3.4	Ympäristöhaitat ja melu	58
4.3.5	Kulttuuri- ja luonnonperinnön vaaliminen ja kestävä käyttö	59
4.3.6	Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto turvataan	59
4.3.7	Vuoksen vesistö merkittävänä aluekokonaisuutena	60
4.4	Liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteet	60
5	RAKENNEMALLI JA TUTKITUT VAIHTOEHDOT	61
5.1	Tutkitut vaihtoehdot	61
5.2	Rakennemalli Kolmilehti	63
6	YLEISKAVALUONNOS	66
7	YLEISKAAVARATKAISU	67
7.1	Yleiskaavaratkaisun perusteet ja käytettyjen eri tyyppisten kaavamerkintöjen ohjausvaikutus	67
7.1.1	Joensuun seudun yleiskaavan suhde Pohjois-Karjalan maakuntakaavaan.	70

7.2 Mitoitus	73
7.2.1 Yleistä	73
7.2.2 Uudet ja täydennettävät alueet	75
7.3 Yhdyskuntarakenteen kasvusuunnat ja keskusverkko	76
7.3.1 Lähtökohdat	76
7.3.2 Tavoitteet	76
7.3.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	77
7.3.4 Kaavamerkinnät	79
7.4 Asuminen (taajamat)	84
7.4.1 Lähtökohdat	84
7.4.2 Tavoitteet	84
7.4.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	84
7.4.4 Kaavamerkinnät	86
7.5 Palvelut ja hallinto	89
7.5.1 Lähtökohdat	89
7.5.2 Tavoitteet	89
7.5.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	90
7.5.4 Kaavamerkinnät	92
7.6 Työ ja tuotanto	94
7.6.1 Lähtökohdat	94
7.6.2 Tavoitteet	94
7.6.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	95
7.6.4 Kaavamerkinnät	96
7.7 Matkailu	100
7.7.1 Lähtökohdat	100
7.7.2 Yleiskaavaratkaisu	100
7.7.3 Kaavamerkinnät	100
7.8 Kyläalueet ja rakentamisen ohjaaminen haja-asutusalueilla	102
7.8.1 Lähtökohdat	102
7.8.2 Tavoitteet	103
7.8.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	103
7.8.4 Yleiskaavamerkinnät	104
7.9 Rantojen käyttö	109
7.9.1 Lähtökohdat	109
7.9.2 Rantojenkäytön tavoitteet	113
7.9.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	115
7.9.4 Kaavamerkinnät	118
7.10 Virkistys	124
7.10.1 Lähtökohdat	124
7.10.2 Tavoitteet	126
7.10.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	126
7.10.4 Kaavamerkinnät	128
7.11 Maa- ja metsätalous	133
7.11.1 Lähtökohdat	133
7.11.2 Kaavamerkinnät	133
7.12 Liikenne ja yhteysverkot	134
7.12.1 Lähtökohdat	134
7.12.2 Liikennejärjestelmän tavoitteet	135
7.12.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet	136
7.12.4 Kaavamerkinnät	138

7.13 Luonnonsuojelu	151
7.13.1 Yleiskaavaratkaisun perusteet	151
7.13.2 Kaavamerkinntät	153
7.14 Kulttuuriympäristöt	157
7.14.1 Rakennettu kulttuuriympäristö ja kulttuurimaisema	157
7.14.2 Muinaisjäännökset	160
7.14.3 Perinnemaisemat	165
7.15 Luonnonvarojen hyödyntäminen ja kallio- ja maaperään liittyvien arvojen vaaliminen	166
7.15.1 Harju- ja kallioluonnon suojelu ja vaaliminen	166
7.15.2 Yleiskaavamerkinntät	167
7.15.3 Pohjavesivarat	169
7.15.4 Maaperän kiviainesmuodostumat	171
7.15.5 Kalliokiviainesvarat ja kiviainesten otto	174
7.15.6 Kaivokset	174
7.16 Turpeen oton ja suoluonnon suojelun yhteensovittaminen	175
7.16.1 Turvevarat ja turpeen otto	175
7.16.2 Suoluonnon arvot	176
7.16.3 Turpeen otto ja suoluonnon suojelun yhteensovittaminen	177
7.16.4 Kaavamerkinntät	178
7.17 Yhdyskuntatekninen huolto ja muut erityisalueet	179
7.17.1 Lähtökohdat	179
7.17.2 Kaavamerkinntät	180
7.18 Haitallisten ympäristövaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen	184
7.18.1 Kaavamerkinntät	184
8 YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN	186
8.1 Yleiskaavan toteutusohjelman laatiminen	186
8.2 Alueiden toteuttamisesta ydinkaupunkiseudulla	187
9 OSALLISTUMINEN JA VUOROVAIKUTUS	190
9.1 Kaavan laadinnan vaiheet	192
9.2 Muutokset kaavan sisältöön yleiskaavaehdotuksen nähtävänäolon jälkeen	194
9.2.1 Kaavan merkinntät ja määräykset	195
9.2.2 Kaavan sisältö	196
9.2.3 Kaavan esitystapa	203
9.2.4 Kaavaselostus	203
9.2.5 Ympäristövaikutusselvitys	203
9.3 Lisätiedot	204

KUVALUETTELO

Kuva 1: Suunnittelualue ja vaikutusalueet.....	15
Kuva 2: Joensuun seudun yhdyskuntarakenne asukastiheydellä (asukasta/km ²) kuvattuna.....	16
Kuva 3: Joensuun seudun väestökehitys kunnittain 1980 – 2007.....	20
Kuva 4 Joensuun seudun väestönkehitys ikäluokittain vuoteen 2025 saakka.....	21
Kuva 5: Joensuun seudun rakenne	23
Kuva 6: Joensuun seudun sisäisen työmatkaliikenteen suuntautuminen.....	26
Kuva 7: Pientalo-, rivitalo- ja kerrostaloasuntojen suhteellinen osuus valmistuneista asunnoista Joensuun seudulla 1990-2004 ja 2000-2004.....	29
Kuva 8: Joensuun kaupunkiseudun YKR-alueajaukset.....	31
Kuva 9: Joensuun ympäristön yhdyskuntarakenteen tulkintaa ympäristöhallinnon YKR- järjestelmässä.....	32
Kuva 10: Kesämökkien lukumäärän kehitys kunnittain 1970 – 2003.....	34
Kuva 11: Ote maisema-aluetyöryhmän ehdottamasta maisemamaakuntajaotuksesta. (Vasemmalla)	38
Kuva 12: Suomessa käytössä oleva kosteuteen ja ravinteisuuden perustuva suotyypin luokitusjärjestelmä.....	42
Kuva 13: Kokonaisarvio Vuoksen vesienhoitoalueen järvien ekologisesta tilasta.....	44
Kuva 14: Ote maakuntakaavakartasta.....	49
Kuva 15: Maakuntakaavassa esitetyt suurvesistöt ja rantojenkäytön solmupisteet sekä rantakylät vaikutuspiireineen.....	51
Kuva 16 a, b, c ja d: Joensuun seudun yleiskaavan 2020 rakennemallivaihtoehdot pelkistettyinä.....	62
Kuva 17. Rakennemalli yleiskaavan maaseutualueella, kaupunki – maaseutu - vaihettumisalueella ja Outokummun kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella.	64
Kuva 18: Rakennemalli Joensuun kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella.....	64
Kuva 19: Joensuun seudun kehittämisvyöhykkeet ja keskeiset väylät.....	77
Kuva 20: Rakennemalli Kolmilehdessä osoitetut uudet tavoitteelliset työpaikka-alueet suhteessa yleiskaavaehdotuksen ratkaisuun.....	95
Kuva 21: Etelä-Savon seutukaavaliiton malli rantaviivan pituuden muuntamiseksi ...	110
Kuva 22: Vesistön käyttökelpoisuusluokittelu Joensuun seudulla	116
Kuva 23. Joensuun seudun viheraluejärjestelmän perusrunko.....	125
Kuva 24: POSKI -projektin kulku.....	167

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1: Väestön muutos suunnittelualueella 1980 – 2007.....	19
Taulukko 2: Joensuun seudun väestönkehitys kunnittain vuoteen 2025 saakka.....	20
Taulukko 3: taajama- ja haja-asutusväestö Joensuun seudun kunnissa 31.12.2005. .24	
Taulukko 4: Työpaikat kunnittain ja päätoimialoittain 2005.....	25
Taulukko 5: Työpaikkaomavaraisuus vuoden 2004 tilaston mukaan.....	26
Taulukko 6: Työttömyysaste (Työttömien osuus työvoimasta (%)) kesäkuussa 2007. 26	
Taulukko 7: Koko Joensuun seudun sisäisen muuton vaikutukset viiden liitoselvitykseen osallistuneiden kuntien ikärakenteeseen (nettomuutto v. 2005).30	
Taulukko 8: Suunnittelualueen kylien määrä.....	33
Taulukko 9: Suunnittelualueen kesämökkien määrä v. 2007.....	34
Taulukko 10: Tarkistettu asuntotuotannon tavoite tarkemman suunnittelun alueella kunnittain yhteenlaskettuna.....	73
Taulukko 11: Joensuun seudun yleiskaava 2020:n mitoitus.....	74

Taulukko 12: Taulukossa on esitetty tuotantolaitosta tai varastoa ympäröivän vyöhykkeen laajuus (nk. konsultointivyöhyke), jolla tapahtuvaan kaavoitukseen ja rakentamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.	97
Taulukko 13: Joensuun seudun yleiskaavan kyläalueet (AT) kunnittain.....	108
Taulukko 14: Luettelo atv -merkinnällä osoitetuista kyläalueista.	109
Taulukko 15: Ranta-alueiden rakentamisen mitoitukseen vaikuttavat tekijät.	118
Taulukko 16: Suunnittelualueella voimassa olevat ranta-asemakaavat.....	122
Taulukko 17: Merenkululaitoksen väyläluokitus.	147
Taulukko 18: Venesatamat.	150
Taulukko 19: Seudullisesti merkittävien luontokohteiden luokitus.	152
Taulukko 20: Maalinnoitteiden luokitusperusteet.	164
Taulukko 21: Arvioitu vedentarve vuonna 2020.	170
Taulukko 22: Maa-ainesten 20 vuoden kulutusennuste suunnittelualueella.	171
Taulukko 23: Suunnittelualueen ojitettujen soiden turvevarat 2007.....	175
Taulukko 24: Turpeenoton aluevaraukset.....	179
Taulukko 25: Kuntien viralliset ilmoitustaulut.....	190

LIITTEET

JOENSUUN SEUDUN YLEISKAAVA 2020 - ympäristövaikutusselvitys 28.5.2008 (Ramboll Oy), täydennetty 7.11.2008.

ESIPUHE

Joensuun seudulla voi vähintäänkin katsoa Joensuun, Kontiolahden, Liperin ja Pyhäselän muodostavan toiminnallisesti yhtenäisen alueen. Asukkaat ja työpaikat ovat keskittyneet Joensuun kaupunkiin ja sen rajan läheisyyteen (Lehmo, Onttola, Kulho, Ylämylly, Reijola, Heinävaara). Tähän kokonaisuuteen liittyvät Eno, Outokumpu ja Polvijärvi hieman väljemmin. Alueella asioidaan ja käydään työssä kuntarajoista välittämättä. Kuntien järjestämien palveluiden ja verotuksen osalta kuntarajat toimivat edelleen, mutta asukkaiden arkipäiväisen elämän kannalta niiden merkitys on voimakkaasti vähentynyt. Maankäytön, asumisen, liikenteen ja palveluiden järjestämisen kysymykset ovat muuttuneet seudullisiksi. Kuntien hallinnolliset alueet eivät vastaa maankäytön strategisen suunnittelun kannalta järkeviä kokonaisuuksia siitä yksinkertaisesta syystä, että asukkaiden liikkuvuus on lisääntynyt ratkaisevasti viime vuosikymmeninä.

Ratkaisuja maankäytön yhteensovittamiseen on haettu yhteistoiminnan kautta, mutta vasta päätös laatia maankäyttö- ja rakennuslain 6. luvun tarkoittama yhteinen yleiskaava on nostanut yhteistyön tasolle, jossa voidaan puhua seudullisesta maankäytön suunnittelusta. Vuonna 2002 laaditussa seutuselvityksessä esitettiin strateginen tavoite laatia seudulle yhteinen yleiskaava, jolla ”varmistetaan pitkälle tulevaisuuteen seudun tarkoituksenmukainen yhdyskuntarakenne, elinvoimaisuus ja vetovoima”. Vuoden 2003 aikana kunnat pääsivät yksimielisyyteen seutusopimuksesta, jolla päätettiin antaa päätösvalta yhteisen yleiskaavan hyväksymisessä seutuvaltuustolle. Sopimus allekirjoitettiin tammikuussa 2004. Seutuvaltuuston toiminta käynnistyi vuonna 2004, samoin kuin yhteisen yleiskaavan laadinta.

Joensuun seudun yhteisen yleiskaavan laatimisen keskeisenä tavoitteena on ollut suunnitella toiminnallisesti yhtenäisen kaupunkiseudun maankäyttö yleispiirteisellä tasolla yhtenä kokonaisuutena ja siten hallita paremmin seudun kehittymistä vetovoimaiseksi, kilpailukykyiseksi ja yhdyskuntarakenteeltaan tarkoituksenmukaiseksi. Työn kuluessa on selvinnyt asetetun tavoitteen haastavuus sekä sisällöllisesti että työn määrän osalta. Nopeasti on päästy kuitenkin yhteisymmärrykseen siitä, että kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella rakennetta on tiivistettävä ja selkeytettävä. Yleiskaavatyö jatkaa pääosin sitä yhdyskuntarakenteen kehityssuuntaa, joka seudulla on käynnissä kysynnän luontaisen suuntautumisen kautta, mutta suuntaa kehitystä aiempaa selvemmin lähemmäs palveluita. Suunnittelussa hankalimmiksi asioiksi ovat osoittautuneet kylämaisten ympäristöjen maankäytön suunnittelu tällä karkealla tarkkuustasolla sekä erityisesti kuntapalvelujen ja maankäytön suunnittelun yhteensovittaminen.

Työn kuluessa on usein esitetty kysymys siitä, olisiko suunnitelma sisällöltään olennaisesti toinen, jos suunnittelualue olisi yhtä kuntaa. Vaikka voidaan perustellusti sanoa, että eroja olisi, eivät ne voisi olla käytännössä suuria. Jo toteutunut yhdyskuntarakenne on aina tulevan rakenteen perustus. Yhdyskuntia ei suunnitella puhtaalta pöydältä. Suunnitelmat ja toteutukset ovat välietappeja ylisukupolvisessa jatkumossa, josta me näemme nykyhetken lisäksi parhaimmillaan 15 - 20 vuotta eteenpäin. Toisaalta kysymys on turha siksi, että suunnittelua ei voi jättää odottamaan

sitä aikaa, jolloin hallinnollinen rakenne antaisi parhaat edellytykset onnistuneelle suunnittelulle.

Kuntien välinen yhteistyö on tiivistyessään synnyttämässä uutta välitasoa hallintoon. Vaarana on hallinnon monimutkaistuminen ja perinteisen edustuksellisen demokratian hämärtyminen. Tässä kaavahankkeessa on muun ohella ollut tarkoituksena pitää kaavajärjestelmä niin yksinkertaisena kuin se nykyisissä olosuhteissa on mahdollista. Yleiskaavan yhteydessä on luotu kaavajärjestelmä, jossa paikalliset kysymykset ratkaistaan kunnittain asema- ja osayleiskaavoin, seudulliset kysymykset yhdessä laadittavalla yleiskaavalla ja laajemmat kysymykset maakuntakaavalla. Päällekkäisyydet on karsittu mahdollisimman vähin. Tulevat muutokset kuntarakenteessa ja mahdollisesti myös aluehallinnossa vaatinevat jälleen maankäytön suunnittelun ja suunnitteluorganisaatioiden sopeuttamista uuteen tilanteeseen.

Työtä välittömästi ohjaavana ryhmänä on toiminut seudullinen maankäytön ja tekniikan työryhmä (aiemmin maankäyttötyöryhmä), jonka keskuudesta on nimetty pienempiä työryhmiä ohjaamaan erilaisten selvitysten laatimista. Seutuhallitus on vastannut koko hankkeen ohjaamisesta keskeisissä päätösvaiheissa. Kaavoittajien taustatukena omissa kunnissaan ovat olleet kuntatyöryhmät, joiden kokoonpanot ovat vaihdelleet kunnittain. Kunnat ovat kyenneet tässä hankkeessa hyvään yhteistyöhön. Pelättyä luottamuspulaa ei ole syntynyt. Työ on edennyt jouhevasti ottaen huomioon suunnittelualueen laajuus ja ratkaistavien asioiden moninaisuus sekä se, että vastaavaa työtä ei seudulla ole aiemmin tehty.

Yleiskaavas suunnittelun on tehnyt Joensuun kaupungin kaavoitus, joka on vastannut myös lukuisten taustaselvitysten hankkimisesta. Päävastuun ovat kantaneet yleiskaava-arkkitehti Kirsti Reskalenko kesään 2006 saakka ja sen jälkeen hänen työtään jatkanut yleiskaava-arkkitehti Mika Ahonen. Yleiskaavaehdotuksen laadinnasta on vastannut Mika Ahonen. Asiakirjojen valmisteluun ovat lisäksi osallistuneet kaavoituspäällikkö Juha-Pekka Vartiainen, kaavoitusarkkitehti Silja Ahola, kaavoitusinsinööri Esko Leppänen, vs. maankäytön suunnittelija Jukka Haltilahti, maankäyttöinsinööri Kalle Sivén ja suunnitteluavustaja Ritva Eskelinen. Yleiskaavan käytännön laadintaa on ohjannut Joensuun Seudun maankäytön ja tekniikan työryhmä.

Joensuussa 7.11.2008

Juha-Pekka Vartiainen
pj, maankäytön ja tekniikan
työryhmä

Mika Ahonen
yleiskaava-arkkitehti

1 TIIVISTELMÄ

1.1 Yleiskaavan tarkoitus

Yhteistä yleiskaavaa laaditaan, koska kuntakaavoilla ei voida riittävästi hallita seudun yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja koska maakuntakaava on liian yleispiirteinen väline kaupunkiseudun suunnitteluun. Samalla kunnat ottavat aiempaa vankemman otteen oman seutunsa suunnitteluun ja saadaan luotua yhtenäinen tietopohja seudun kaiken maakäytön suunnittelun tueksi. Työn tuloksena kyetään toivottavasti muodostamaan hyvä kokonaiskuva seudun nykyisestä rakenteesta ja ohjaamaan kehitystä taloudellisempaan, ekologisempaan ja elinvoimaisempaan suuntaan. Tulevat sukupolvet arvioivat onnistumisen.

Joensuun seudun yleiskaavalla ohjataan ensisijaisesti kuntien omia toimia. Päätösvalta yleiskaavan toteuttamisessa jää viime kädessä kunnille, mutta tarkoitus on, että yleiskaavan valmistuttua laadittavassa yleiskaavan toteutusohjelmassa määritellään yhteisesti alueiden toteuttamisen päälinjat.

1.2 Yleiskaavan sisältö

Yleiskaavassa esitetään Joensuun seudun tavoitteellinen yhdyskuntarakenne vuonna 2020. Ehdotus perustuu vuonna 2005 hyväksytyihin yleiskaavan tavoitteisiin, vuonna 2006 hyväksytyyn rakennemalliin Kolmilehti ja vuoden 2007 lopulla nähtävillä olleeseen yleiskaavaluonnokseen ja sen pohjata tehtyihin linjauksiin (seutuvaltuusto 24.1.2008 § 9). Lisäksi perustana on ollut vuoden 2007 alussa valmistunut seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma. Raportit näistä ovat löydettävissä Internetistä osoitteesta www.joensuunseutu.fi.

Yleiskaavan väestötavoite on 115 000 asukasta vuonna 2020. Väestönlisäys vuoden 2007 lopun tilanteesta on siten noin 5000 asukasta. Väestötavoitteen ja ennakoitun asumisväljyyden kasvun perusteella on arvioitu, että seudulla rakennetaan vuosittain keskimäärin noin 600 uutta asuntoa. Uusista asunnoista noin 43 % tulee sijoittumaan pientaloihin, 35 % kerrostaloihin ja 22 % rivitaloihin. Yleiskaava sisältää jonkin verran reservialueita, joilla varaudutaan vuoden 2020 jälkeisiin tarpeisiin ja mahdollisiin muutoksiin kysynnässä sekä varmistetaan kuntien maapolitiikalle liikumavaraa.

Yleiskaava on tarkkuustasoltaan erilainen kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella, sitä ympäröivillä kaupunki – maaseutu - vaihettumisalueella ja varsinaisella maaseutualueella. Samaa alueen osien luonteeseen perustuvaa jakoa on noudatettu kaavahankkeen aiemmissakin vaiheissa. Kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella yleiskaava keskittyy uudisalueisiin ja tiiviin yhdyskuntarakenteen laajenemiseen liittyviin kysymyksiin. Maaseutumaisilla alueilla painopiste on ranta- ja kylärakentamisessa.

Nykyisen yhdyskuntarakenteen kiinteyttäminen ja täydentäminen kaupunkimaisella alueella ovat yleiskaavan kantavat periaatteet. Seudun ydinalueen - Joensuun kantakaupungin, Lehmon, Reijola - Niittylahden ja

Ylämylly – Honkalampi – Jyrinkylän muodostaman ”kolmilehden” alueella maankäyttö tehostuu ja valtateiden 6 ja 17 läheisyyteen syntyneitä taajamarakennetta tiivistetään. Joensuun kantakaupungille avataan uudet kasvusuunnat etelään Karhunmäen alueelle ja itään liksenniityn alueelle.

Olemassa olevia taajamia täydentävää, palveluiden ja liikenneväylien lähelle sijoitettavaa suunnitelmallista rakentamista suositaan. Uutta rakentamista osoitetaan sinne, missä voidaan luoda edellytyksiä nykyisten palvelujen hyödyntämiselle tai uusien syntymiselle. Ratkaisu tukee kevyttä liikennettä ja joukkoliikennettä arjen liikkumismuotona.

Hajarakentamisen ohjauksessa alueen osien erot korostuvat taajamien ympäristöissä on tarve ohjata ja jopa hillitä hajarakentamista, kun taas maaseutumaisilla alueilla on syytä pyrkiä edistämään uudisrakentamista. Yleiskaavassa osoitetaan suunnittelutarvealueet koko seudulle yhtenäisin perustein. Suunnittelutarvealue muodostuu yhtenäiseksi Joensuun keskustaajaman ympäristössä.

Yleiskaavassa esitetään maankäyttö osin perinteisin aluevarauksin, osin maakuntakaavan tyyppisin kohde- ja kehittämistarvemerkein. Esitystapa johtuu suunnittelualueen laajuudesta sekä siitä, että kaikkia asioita ei ole tarpeen eikä mahdollistakaan esittää perinteisinä aluevarauksina. Yleiskaava-alueen laajuus, kaavan tarkoitus ja karttojen pieni mittakaava edellyttävät kaavan tulkintaa maankäyttöä yleispiirteisesti ohjaavana, strategisena suunnitelmana, ei kohteiden ja aluevarausten täsmällistä sijaintia ja laajuutta osoittavana suunnitelmana.

1.3 Vaikutusten arviointitapa

Yleiskaavan vaikutuksia on arvioitu useassa vaiheessa. Laadittujen rakennemallien vaikutukset on kuvattu yleiskaavan raporteissa Rakennemalli ”Kolmilehti” 20.9.2006 ja ”Tutkitut rakennemallivaihtoehdot ja niiden arviointi” 7.6.2006. Rakennemallien liikennevaikutukset on käsitelty liikennejärjestelmäsuunnitelman raportissa ”Yleiskaavan rakennemallien liikenteellinen vertailu” (2006). Nämä arvioinnit ovat laatineet yleiskaava-arkkitehti Kirsti Reskalenko ja kaavoituspäällikkö Juha-Pekka Vartiainen sekä liikenteen osalta Strafica Oy. Arvioinnit ovat luettavissa ja ladattavissa Internetissä osoitteessa www.joensuunseutu.fi.

Yleiskaavaluonnoksen ja yleiskaavaehdotuksen vaikutukset on arvioitu erillisenä toimeksiantona. Työstä on vastannut johtava konsultti Jari Mannila Ramboll Finland Oy:ssä. Joensuun kaupungin teknisen viraston kaavoitus on täydentänyt arviointia Natura-alueisiin ja kulttuuriympäristöihin kohdistuvien vaikutusten osalta kaavaehdotuksen nähtävänä olon jälkeen.

Yleiskaavaselostuksen liitteenä oleva vaikutusten arviointi perustuu pääosin olemassa oleviin tietoihin, joita on saatu eri viranomaisilta. Maastotarkistuksia on tehty maisemavaikutusten arvioimiseksi elokuussa 2007. Arvioinnissa on huomioitu yleiskaavan luonnosvaiheessa saatu palaute eri osallistahoilta. Vaikutusten arviointi on tehty kolmivaiheiseksi siten, että ensin vaikutuksia on arvioitu teemoittain, sen jälkeen on verrattu kaavan tavoitteita arviointuihin vaikutuksiin ja loppuun laadittu koonti keskeisistä vaikutuksista sekä johtopäätökset.

2 YLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET

2.1 Kaavajärjestelmä

Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL, 132/1999) sisältää kaavajärjestelmän, jonka puitteissa kaikki oikeudellisesti sitova maankäytön suunnittelu tapahtuu.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet hyväksyy valtioneuvosto. Ne tulevat pääosin huomioitaviksi maakuntakaavoituksessa, osin myös yksityiskohtaisemmissa kaavoissa.

Yleispiirteisin kaavamuo- to on maakuntakaava, joka voidaan laatia maakunnan tai sen osan alueelle. Maakuntakaavassa osoitetaan aluevarauksia vain sillä tarkkuudella kuin valtakunnallisten ja maakunnallisten tavoitteiden tai useamman kuin yhden kunnan maankäytön yhteen sovittamiseksi on tarpeen. Maakuntakaava on ensisijaisesti yksityiskohtaisempaa suunnittelua, ei rakentamista ohjaava väline. Pohjois-Karjalan maakuntakaava on vahvistettu 20.12.2007.

Yleiskaava on tarkoitettu kunnan, kunnan osan tai useamman kunnan maankäytön strategisen suunnittelun välineeksi. Myös yleiskaava ohjaa ensisijaisesti tarkempaa suunnittelua.

Asemakaava on yksityiskohtaisin käytössä olevista kaavamuodoista. Se laaditaan alueiden käytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä varten. Rakentaminen vastoin asemakaavaa on yksiselitteisesti kielletty.

2.2 Kuntien yhteinen yleiskaava ja sen oikeusvaikutukset

Yleiskaavalla suunnitellaan maankäyttöä 10 – 20 vuoden aikajänteellä. Yleiskaavan tarkoituksena on yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteensovittaminen. Siinä esitetään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan tarpeelliset alueet yksityiskohtaisen kaavoituksen, muun suunnittelun, rakentamisen ja muun maankäytön perustaksi.

Joensuun seudun yhteinen yleiskaava laaditaan seitsemän kunnan alueelle. Suunnittelualueen kuntien lukumäärä supistuu viiteen vuoden 2009 alussa Enon ja Pyhäselän liittyessä Joensuuhun. Yleiskaavan hyväksymisestä päättää voimassa olevan seutusopimuksen mukaisesti Joensuun seudun seutuvaltuusto kuntien valtuustoja kuultuaan. Yleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena, mikä tarkoittaa, että sillä on kaikki maankäyttö- ja rakennuslaissa mainitut oikeusvaikutukset. Oikeusvaikutteinen yhteinen yleiskaava on saatettava ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

Yleiskaavaa koskevat keskeiset säännökset on koottu maankäyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) 5 ja 6 lukuun (35 – 49 §). Yleiskaavan keskeisin oikeusvaikutus on, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavoja (MRL 42 §). Tämän ohella yleiskaava on ohjeena myös ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi (esim. tiesuunnittelu, suunnittelutarve- ja poikkeamis päätökset). Oikeus-

vaikutteisen yleiskaavan alueella maakuntakaava ei ole voimassa muilta osin kuin kaavojen laatimista ja muuttamista ohjaavan vaikutuksen osalta (MRL 32 §). Oikeusvaikutukset koskevat myös yhteistä yleiskaavaa (MRL 48.1 §), kuitenkin niin, että yhteinen yleiskaava voidaan perustellusta syystä laatia sisällöltään maakuntakaavasta poikkeavaksi (MRL 48.2.§). Pohjois-Karjalan maakuntakaavan keskeisin ohjausvaikutus on ollut sen vaikutus laadittavan yhteisen yleiskaavan sisältöön.

Oikeusvaikutteinen yleiskaava korvaa pääsääntöisesti alueelle aiemmin hyväksytyt oikeusvaikutteisen yleiskaavan (MRL 42 §). Suunnittelualueella on voimassa useita ajantasaisia osayleiskaavoja. Joensuun seudun yleiskaavaan on näiden osalta sisällytetty lain sallima määräys siitä, että nämä kaavat ovat tässä yleiskaavassa osoitetuilla alueilla edelleen voimassa. Joidenkin kaavojen sisältöä muutetaan osittain tällä yleiskaavalla. Suunnittelualueella sijaitsevat oikeusvaikutuksettomat yleiskaavat eivät luonnollisestikaan enää tämän kaavan vahvistamisen jälkeen ohjaa rakentamista alueillaan.

Rakentamisen ja muiden toimenpiteiden osalta yleiskaavan oikeusvaikutus on määritelty negaation kautta (MRL 43 § 1 mom); toimenpiteillä ei saa vaikeuttaa yleiskaavan toteutumista (ehdollinen rakentamisrajoitus). Yleiskaavassa annettavilla sitovilla määräyksillä (rakentamisrajoitus, määräaikainen rakentamisrajoitus, toimenpiderajoitus) voidaan oikeusvaikutusta tehostaa (MRL 43 § 2 ja 3 mom). Joensuun seudun yleiskaava ei sisällä em. rajoituksia, koska sen ensisijainen tarkoitus on ohjata yksityiskohtaisempaa suunnittelua, ei suoraan rakennus- tai muita toimenpiteitä. Lunastus- ja korvausvelvollisuus liittyy vain MRL 43 § 2 ja 3 momentin nojalla annettuihin määräyksiin.

Yleiskaavassa voidaan antaa mm suunnittelua, rakentamista ja haitallisten ympäristövaikutusten rajoittamista koskevia määräyksiä (MRL 41 §). Tämän yleiskaavan määräykset koskevat pääsääntöisesti suunnittelua, lukuun ottamatta 1) suojelumääräyksiä, joita on annettu maiseman, rakennetun ja kulttuuriympäristön tai ympäristön muiden arvojen suojelemiseksi ja 2) rakentamistapaa ranta-alueilla koskevia määräyksiä, joilla yhtenäistetään seudun kuntien rakennusjärjestyksiin sisältyviä määräyksiä. Tätä yleiskaavaa ei voida käyttää suoran rakennusluvan perusteena rakennettaessa rannalle tai suunnittelutarvealueelle.

Oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa voidaan osoittaa MRL:n 16 §:n tarkoittama suunnittelutarvealue enintään 10 vuodeksi kerrallaan. Seudun kunnat ovat osoittaneet suunnittelutarvealueet rakennusjärjestyksissään, mutta näiden määräysten voimassaolo päättyy pian vuosikymmenen vaihteen jälkeen. Tässä yleiskaavassa tarkennetaan ja yhdenmukaistetaan suunnittelutarvealueiden rajaukset ja osoitetaan ne kartalla. Näin saadaan tältä osin rajaukset vastaamaan tämä hetkistä tarvetta ja vaikuttaa rakennusjärjestyksen uusimistarpeeseen. Suunnittelutarvetta koskevia vastaavia määräyksiä on lisäksi annettu melun tai muun haitallisen ympäristövaikutuksen alueille, liikenneväylien varsialueille, maa-ainesten ottoalueiden ympäristöön ja valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja maisemien alueille.

Joensuun seudun yhteisen yleiskaavan laatimista varten ei ole annettu MRL 38 §:n tarkoittamaa rakennuskieltoa tai toimenpiderajoitusta.

2.3 Yhteisen yleiskaavan muuttaminen ja siitä poikkeaminen

MRL 47 §:n mukaan kunnat voivat antaa yhteisen yleiskaavan laatimisen ja hyväksymisen yhteisen toimielimen tehtäväksi. Tätä on sovellettava myös yhteisen yleiskaavan muuttamiseen.

Yhteistä yleiskaavaa muutettaessa ei voida lähteä siitä, että kaavan laativa ja hyväksyvä yhteinen toimielin olisi sama kuin ensimmäisen tällaisen kaavan hyväksynyt elin. MRL 47 § ei määrittele sitä, mikä yhteinen toimielin on toimivaltainen. Joensuun seudulla yhteinen toimielin perustuu kuntien väliseen seutusopimukseen, jota voidaan muuttaa ja jonka osapuolet voivat muuttua. Näin tulee tapahtumaan vuoden 2009 alusta toteutuvan kuntaliitoksen myötä väistämättä. Oikeutus kuntien yhteistoiminnasta sopimiseen on kuntalain (365/1995) 76 §:ssä.

Yhteisesti yleiskaavoitettavan alueen ei tarvitse myöskään olla sama kuin aiemman vastaavan kaavan. Ylipäätään MRL ei säätele tarkkaan kaavoitettavaksi valittavan alueen laajuuden määrittelemistä. On vapaasti valittavissa, muutetaanko koko yhteistä yleiskaavaa vai sen osaa. Tällä on tietenkin vaikutus siihen, minkä kuntien valtuutus tarvitaan siihen, että yhteinen toimielin voi hyväksyä yhteisen yleiskaavan muutoksen.

Myöhemmin hyväksytty, oikeusvaikutteinen yleiskaava korvaa pääsääntöisesti aiemmin hyväksytyt. Tämä pätee sekä kunnan yleiskaavaan, yhteiseen yleiskaavaan että myös näiden kaavamuotojen väliseen suhteeseen, ellei itse kaavaan ole toisin kirjattu. Jos siis Joensuun seudun yhteistä yleiskaavaa on tarpeen muuttaa esimerkiksi kolmen kunnan osalta, voivat nämä kunnat käynnistää työn yhteisen yleiskaavan muuttamiseksi omien kuntiensä alueiden osalta noudattaen yhteisen yleiskaavan laatimisen menettelyä. Tämä korvaa aiemmin hyväksytyt yhteisen yleiskaavan. Muilla alueilla aiemmin hyväksytty yhteinen yleiskaava jäisi tällöin voimaan.

Lähtökohtaisesti yhteinen yleiskaava ei ohjaa kunnan yleiskaavan laatimista, olkoon yleiskaavan muoto mikä hyvänsä. Jos kunta päättää laatia alueelleen tai sen osalle oikeusvaikutteisen yleiskaavan, on maakuntakaava ohjeena sitä laadittaessa. Yhteinen yleiskaava on kuitenkin otettava huomioon. Hallituksen esityksessä rakennuslainsäädännön muuttamiseksi (HE101/1998, MRL 48 §:ää koskevat perustelut) on tuotu esiin, että kunnan yleiskaavassa tulee ottaa riittävästi huomioon sen sopeutuminen yhteisen yleiskaavan osoittamaan laajemman alueen suunniteltuun käyttöön. Tämä on maakuntakaavan ohjausvaikutusta lievempi kunnan yleiskaavoitusta ohjaava vaikutus.

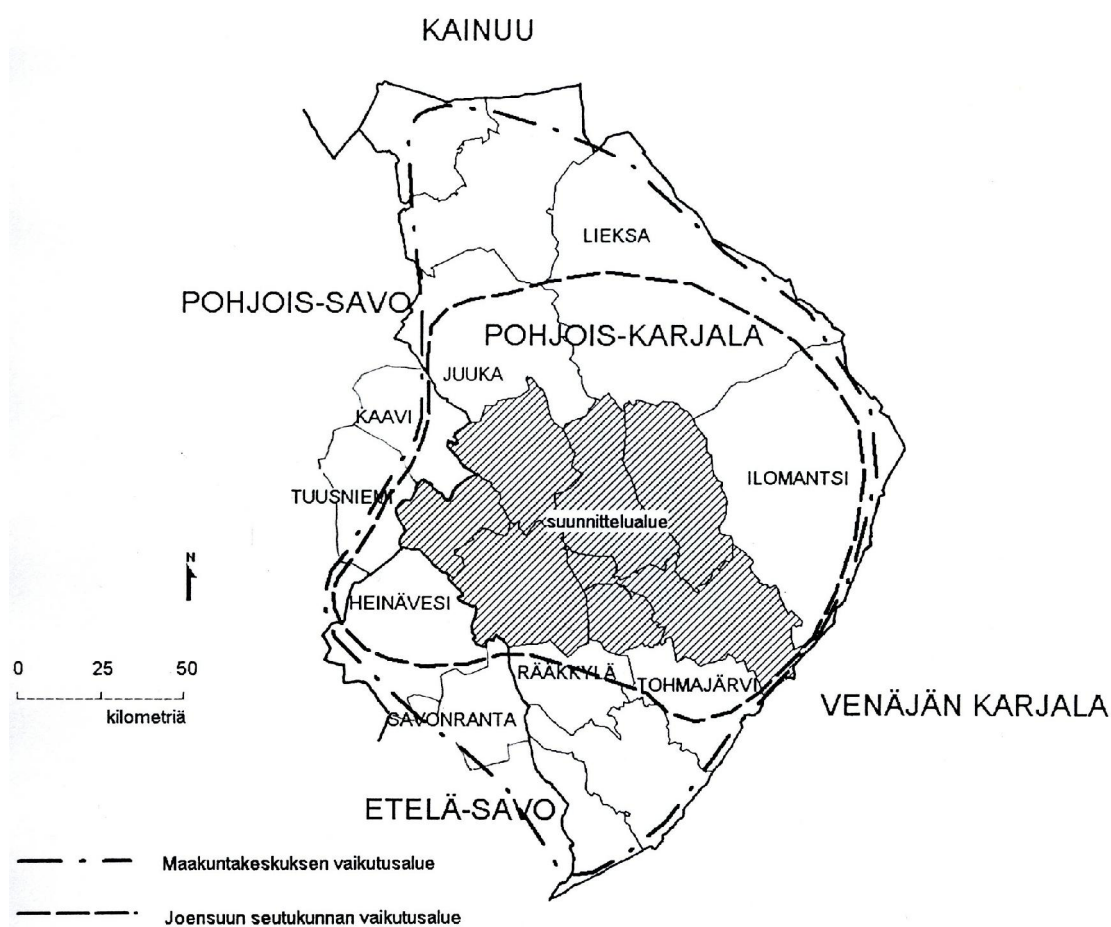
Yksittäinen Joensuun seudun kunta voi siis edellä kirjoitetun huomioden laatia alueelleen tai osalle sitä oikeusvaikutteisen yleiskaavan, joka tultuaan lainvoimaiseksi ohjaa alueella asemakaavoitusta yksin voimassa olevana yleiskaavana. Jos taas kunta toteuttaa tietyn osa-alueensa yhteisen yleiskaavan mukaisen ratkaisun pohjalta, menettely on yksikertainen ja suoraviivainen, koska tällöin on vain laadittava alueelle asemakaava yhteistä yleiskaavaa noudattaen.

3 SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Yleistä

Suunnittelualueeseen kuuluvat Eno, Joensuu, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi ja Pyhäselkä, joiden yhteinen laajuus on 6472 km². Eno ja Pyhäselkä liittyvät Joensuun kaupunkiin vuoden 2009 alussa. Aluetta rajaavat Juuka, Lieksa, Ilomantsi, Tohmajärvi ja Rääkkylä Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Savon rajanaapureina ovat Kaavi ja Tuusniemi ja Etelä-Savon kuuluvat Heinävesi ja Savonranta. Idässä naapurina on osin myös Venäjän Karjala.

Joensuun seudun yleiskaava-alue on huomattavasti pienempi kuin Joensuun seudun vaikutusalue (kuva 1).

Kuva 1: Suunnittelualue ja vaikutusalueet.

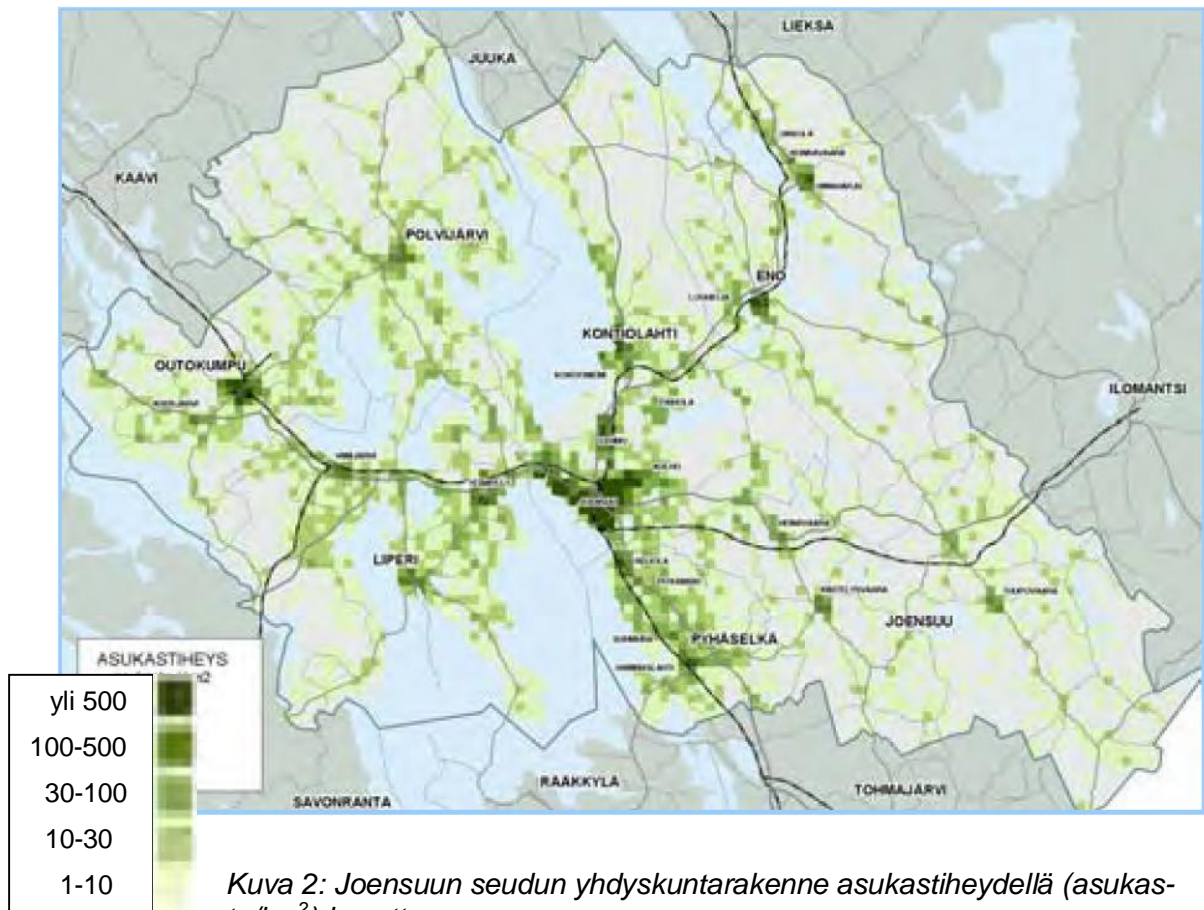
Joensuun seutu on yhtenäinen asunto-, asioimis- ja työssäkäyntialue. Asukkaiden hyvinvointi on riippuvainen alueen elämisen edellytyksistä ja työssäkäynnin mahdollisuuksista. Kuntapalveluyhteistyön tavoitteena onkin vahvistaa Joensuun seudun kehitystä ja pitää seutu elinvoimaisena osaltaan kilpailukykyisenä kasvukeskuksena.

Pohjois-Karjalassa ei ole Joensuun seudulle kilpailijaa. Kaupunkiseutu poikkeaa merkittävästi ympäröivästä maakunnasta ja asettuu valtakunnallisesti tarkastellen maakuntakeskusten ryhmään. Maakuntatasolla Jo-

ensuun seutua pidetään Pohjois-Karjalan kehityksen eteenpäin viejänä ja monella alalla koko Itä-Suomen teollisen osaamisen, erityisesti muovi-, metalli- ja puutuoteteollisuuden keskuksena. Seudulla on monitasoinen ja laaja-alainen koulutusjärjestelmä, monipuoliset kaupalliset palvelut sekä korkeaan tietä - taitoon perustuvaa palvelu- ja tuotannollista toimintaa.

Seudun taloudellista toimintaa leimaa työpaikkojen ja palveluiden keskittyminen sekä palveluiden suuri merkitys työllistäjinä. Seudun runsaasta vajaasta 45 000 työpaikasta yli 60 % sijaitsee Joensuun kaupungin alueella ja palveluiden osuus työpaikoista on noin 70 %. Teollisuuden työpaikkoja alueella oli vuoden 2007 lopussa 9268¹. Määrä aleni voimakkaasti edellisvuodesta (10079, -8,0%) johtuen Perlos Oyj:n tehtaiden alasajosta.

Vahvasta maakunnallisesta asemastaan huolimatta seutu on valtakunnallisessa tarkastelussa syrjäistä aluetta. Hajanainen aluerakenne ja epätasapainoinen väestökehitys - osassa kuntia väkiluku kasvaa, toisissa vähenee - asettavat suunnittelulle suurimmat haasteet (kuva 2).

Kuva 2: Joensuun seudun yhdyskuntarakenne asukastiheydellä (asukas/km²) kuvattuna.

(Lähde: LJS, Nykytilan analyysi ja tavoitteet 2006)

3.2 Joensuun seudun kunnat

Eno on ollut itsenäinen kunta vuodesta 1871. Eno tunnetaan puunjalostuksesta, joka nykyisin on keskittynyt Uimaharjuun. Harvaan asutun Enon erityispiirteet liittyvätkin liikenteeseen ja puunjalostusteollisuuteen. Muun

muassa vanhat sahayhdyskunnat kuuluvat maakunnallisesti arvokkaisiin kulttuuriympäristöihin.

Joensuu perustettiin vuonna 1848 alueelle, jonne oli alkanut muodostua asutusta jo 1500 -luvulla. Nykyisellään kaupunki on suunnittelualan tiheimmin asuttu ja sekä asukasluvultaan että pinta-alaltaan suurin kunta. Joensuun kaupunkimaisema Pielisjoen ja Pyhäselän rannoilla on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristökokonaisuus. Joensuu on Pohjois-Karjalan pääkaupunki ja vireä yliopistokaupunki. Väestön koulutustaso on maan korkeimpia. Kiihtelysvaaran ja Tuupovaaran liittyttyä vuoden 2005 alusta osaksi Joensuuta kaupungin matkailutarjonta monipuolistui ja monien mahdollisuuksien Venäjältä tuli rajanaapuri.

Vuonna 1873 perustetussa Kontiolahden kunnassa kohtaavat Vaara-Karjalan eteläiset ja pohjoiset elementit. Leimallisinta Kontiolahtea ovat hyvin säilyneet vaarakylät, helmenä vanhan Tohmajärven – Liperintien kylämaisemat. Selkie – Lehtoi ja Mönnin vaarakylät on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaiksi kulttuuriympäristöiksi. Lisäksi alueella on useita maakunnallisesti arvokkaita kulttuuriympäristöjä. Pielisjoen kanavista kunnan alueella on Jakokosken valtakunnallisesti arvokas kanavamiljö, jota Merenkulkuhallitus hoitaa kanavamuseona. Kunta tunnetaan myös varuskunnistaan ja kansainvälisen tason ampumahiihtokeskuksesta.

Liperin pinta-alasta lähes puolet on vettä. Moni-ilmeiseen liperiläiseen maisemaan kuuluvat kirkkaat suuret järvet, laajat ja viljavat peltoalueet sekä Ylämyllyn harjuiset kangasalueet pienine lampineen. Liperiä on kutsuttu maakunnan leipäpitäjäksi. Kunta on kuitenkin nopeasti teollistumassa. Erityisesti konepajateollisuus on kasvanut voimakkaasti samalla kun maatalouden työpaikkojen määrä on laskenut rajusti. Liperi on vanha suurpitäjä, jonka keskuksesta, nykyisestä kirkonkylästä, tuli 1600 -luvulla Pohjois-Karjalan hallinnollinen keskus. Sen asema hiipui, kun Pielisen-suun kylän (myöhemmin Joensuu) asema liikenteen ja elinkeinoelämän keskuksena alkoi korostua 1700 -luvun lopussa. Nykyisen kunnan perustamisvuosi on 1875.

Outokummun kaupunki tunnettiin aiemmin Kuusjärvenä (1865 – 1967) ja Outokummun kauppalana (1968 – 1976). Alun perin Liperiin kuulunut Kuusjärven kunta alkoi kehittyä, kun Outokumpuun avattiin kuparikaivos ja sen ympärille alkoi rakentua yhdyskunta. Tuotannon loputtua asteittain vanhalla kaivosalueella avattiin Outokummun kaivostamuseo. Vanhan Kaivoksen aluetta vaalitaan valtakunnallisesti arvokkaana kulttuuriympäristönä. Kaivostoiminnan tilalle on kasvanut vahvaa osaamista metalli- ja muoviteollisuuteen. Outokumpu on myös koulukaupunki ja se on tullut tunnetuksi kulttuuritapahtumistaan. Maisemat edustavat pohjoiskarjalaisen järvisuuden vaihtelusta pohjoissavolaisiin piirteisiin. Kaupungin alueella on myös monipuolisia harju- ja järvimaisemia kun Jaamankankaan jatkeen reunamuodostuma hajaantuu useiksi kapeammaksi harjujaksoksi.

Harvaan asuttu Polvijärvi on kuulunut Liperin emäpitäjään Höytiäisen laskuun saakka (vuoteen 1859). Järvenlaskussa paljastuneet hedelmälliset savikot tekivät mahdolliseksi uuden pitäjän perustamisen vuonna 1876. Polvijärven pohjoisosassa kohtaavat Höytiäisen seudun laakeat viljelymaat ja Vaara-Karjalan jylhät maisemapiirteet. Polvijärvi on alueen kunnista ainoa, jossa maa- ja metsätalous on pysynyt pääelinkeinona. Teol-

listen työpaikkojen määrä on kuitenkin viime aikoina kasvanut ja merkittävimpiä ovat puutuote- ja muovialan sekä korkean teknologian yritykset. Uutta Polvijärvellä on kivialan toiminta. Maakunnan vanhimpiin kyliin kuuluva Sotkuma on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi kylämaisemaksi

Pinta-alaltaan pienin Pyhäselkä perustettiin vuonna 1925 silloisen Kiihtelysvaaran kunnan läntisten kylien alueelle. Pyhäselkä on muita maalaiskuntia selvästi tiheämmin asuttu. Väestön ikärakenne on suunnittelualueen nuorekkainta. Alle 15 -vuotiaita koko väestöstä on 26 %. Kunnan pohjoisosa on tasaista viljelysmaata, eteläosassa korkeuserot kasvavat, maasto muuttuu kumpareiseksi ja maisemassa alkaa olla paikoitellen vaara-asutuksen piirteitä. Mulon kumparekylä on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kylämaisemaksi. Kunnan tunnettuja kohteita ovat mm. vuonna 1986 toimintansa lopettanut Hammaslahden kaivos, puuteollisuuden yrityskeskittymä Koivulaakso sekä Niittylahden uusi asuinalue, jonka toteuttaminen aloitettiin osana Moderni Puukaupunki -hanketta.

3.3 Kuntien välinen seudullinen yhteistyö

Suunnittelualueen kunnat ovat tehneet syvenevää yhteistyötä likimain nykyisessä seitsemän kunnan kokoonpanossa eri toimialoilla 1990 -luvun loppupuolelta alkaen (mm. erikoissairaanhoido, 2. asteen koulutus, jätehuolto). Nämä toiminnan tavat ovat pääosin säilyneet ennallaan eikä Joensuun Seudun kuntien nykyisellä yhteistoiminnalla ole ollut toistaiseksi laajoja vaikutuksia aiemmin vakiintuneisiin järjestelmiin.

Yhteistyöllä tavoitellaan ensisijaisesti seudun elinvoimaisuutta. Työtä on tehty erittäin kevyellä yhteisellä organisaatiolla. Moottoreina ovat toimineet seutuhallitus (vuoden 2003 loppuun saakka työvaliokunta) sekä seudulliset palvelutyöryhmät, jotka kaikki koostuvat etupäässä kuntien virkamiehistä. Palvelutyöryhmiä on tällä hetkellä kahdeksan kappaletta. Maankäytön ja tekniikan työryhmä vastaa seudun yleiskaavan laatimisesta.

Nykyisen yhteistyötavan peruskivi on vuoden 2004 alussa hyväksytty seutusopimus, jota on tarkistettu vuonna 2005. Seutusopimuksen hyväksymisen myötä perustettiin seudulliset luottamuselimet seutuhallitus ja seutuvaltuusto. Joensuun Seutu on teettänyt lukuisia selvityksiä erilaisista mahdollisista yhteistyörakenteista kuntien välillä ja muutamia merkittäviä yhteistyömuotoja on saatu synnytettyä, esimerkiksi seudullinen kehittämissyhtiö Josek Oy, seudullinen kansalaisopisto, seutukirjasto sekä Joensuun, Pyhäselän ja Enon yhteinen perusterveydenhuolto.

Maankäytön yleispiirteinen suunnittelu, laatimalla kuntien yhteinen oikeusvaikutteinen yleiskaava, katsotaan merkittäväksi yhteistoiminnan tavaksi myös valtakunnallisesti tarkasteltuna.

Valtion kunta- ja palvelurakenteen uudistamiseen tähtäävät toimet ja lakimuutokset ovat asettaneet myös Joensuun Seudun yhteistyön uudelleen arvioinnin kohteeksi. Vuoden 2007 aikana on kunta- ja palvelurakennemuutoksen lainsäädäntöön liittyen tarkasteltu yhteistyötä laatimalla Joensuun seudun kaupunkiseutus suunnitelma selvityksineen sekä toimeenpanosuunnitelman edellyttämät asiakokonaisuudet (Joensuun Seudun strategiasuunnitelma 2008 – 2013). Joensuu saavutti keskisuurten

kaupunkiseutujen ykkössijan sisäasiainministeriön tekemässä kaupunkiseutuohjelmien vertailussa mm. yhteisen yleiskaavatyön ansiosta.

Rinnan kaupunkiseutusunnitelman kanssa on tehty kahteen kuntaliitoshankkeeseen liittyviä selvityksiä. Näistä Liperin ja Outokummun välinen kuntaliitoshanke on kaatunut. Sen sijaan Enon ja Pyhäselän kuntaliitos Joensuuhun toteutuu vuoden 2009 alussa. Alkuperäiseen viiden kunnan liitosselvitykseen verrattuna Kontiolahti ja Polvijärvi jättäytyivät pois.

Kuntaliitoksella tulee toteutuessaan olemaan todennäköisesti erittäin suuria vaikutuksia myös kuntien väliseen yhteistyöhön liitosten jälkeen. Asiaa on tarkasteltu lähemmin kaavaselostuksen luvussa 2.3. ”Yhteisen yleiskaavan muuttaminen ja siitä poikkeaminen”.

3.4 Suunnittelualueen kuvaus

3.4.1 Väestö

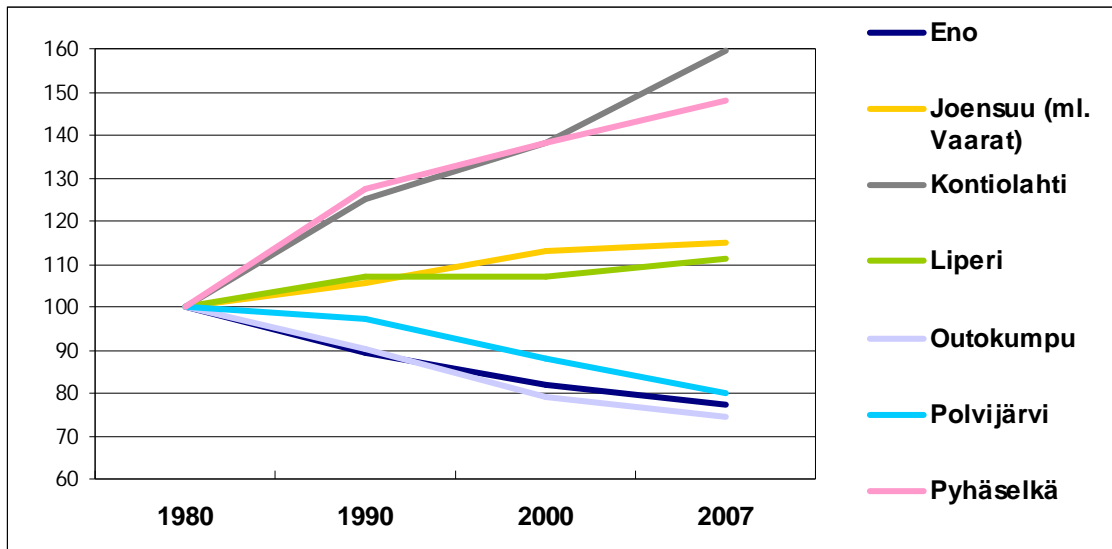
Suunnittelualueen väestönkehitys on ollut kokonaisuutena kasvava. Seutu jakautuu kuitenkin väestöltään kasvavaan ydinalueeseen ja taantuvaan reuna-alueeseen. Reuna-alueiden väestönkehitys noudattelee koko Pohjois-Karjalan väestönkehitystä.

Suunnittelualueella asui vuoden 2007 lopussa 109 990 henkeä. Vuodesta 1980 väkiluku on kasvanut noin 10,5 %. Kunnittain tarkasteltuna väestönkehityksessä on suuria eroja. Suhteellisesti voimakkainta väestönkasvu on ollut Kontiolahdella ja Pyhäselässä. Myös Joensuussa ja Liperissä väestökehitys on ollut positiivista. Outokummussa, Enossa ja Polvijärvellä väestökehitys on ollut negatiivista.

2000 -luvun alkupuolella (2000 – 2007) väestökehitys on ollut voimakkainta Kontiolahdella (kasvua 15%) ja Pyhäselässä (kasvua 7%). Muiden kasvukuntien osalta kehitys on ollut maltillisempaa. Outokummussa väestö on vähentynyt vastaavana ajankohtana noin 6%. Koko suunnittelualueen väestö on kasvanut samana ajanjaksona noin 2 % (2415 henkeä). Katso taulukko 1 ja kuva 3.

Taulukko 1: Väestön muutos suunnittelualueella 1980 – 2007.

	1980	1990	2000	2007	muutos 1980-2007
Eno	8 603	7 701	7 042	6 653	- 22,7 %
Joensuu (ml. Vaarat)	50 111	52 962	56 717	57 677	+ 15,1 %
Kontiolahti	8 351	10 450	11 517	13 326	+ 59,6 %
Liperi	10 737	11 500	11 479	11 940	+ 11,2 %
Outokumpu	10 312	9 307	8 155	7 688	- 25,4 %
Polvijärvi	6 167	6 001	5 411	4 931	- 20,0 %
Pyhäselkä	5 255	6 700	7 254	7 775	+ 48,0 %
YHTEENSÄ	99 536	104 621	107 575	109 990	+ 10,5 %
Muutos		+ 5,1 %	+ 2,8 %	+ 2,2 %	

Kuva 3: Joensuun seudun väestökehitys kunnittain 1980 – 2007.

Indeksoitu: 100=1980. (lähde: Tilastokeskus)

Tilastokeskuksen väestöennuste 2005 – 2040 (2007)

Tilastokeskuksen tuorein, vuoteen 2040 ulottuva väestöennuste vuodelta 2007 ennakoi seudun väestön kasvavan edelleen noin vuoteen 2030 saakka, jonka jälkeen asukasluku kääntyisi loivaan laskuun (taulukko 2). Kasvukäyrä noudattaa ennusteessa koko Suomen keskimääräistä väestönkehitystä vuoteen 2015 saakka, jonka jälkeen kasvu hidastuisi. Muun Pohjois-Karjalan väestönkehitys on koko ennustejaksolla selvästi laskeva. Kunnittain tarkasteltuna Kontiolahti, Liperi ja Pyhäselkä olisivat edelleen vahvoja kasvavia, Joensuun väestönkasvu pysähtyisi ja muiden kuntien väestön väheneminen jatkuisi kuitenkin jonkin verran menneitä vuosikymmeniä hitaampana.

Taulukko 2: Joensuun seudun väestönkehitys kunnittain vuoteen 2025 saakka.

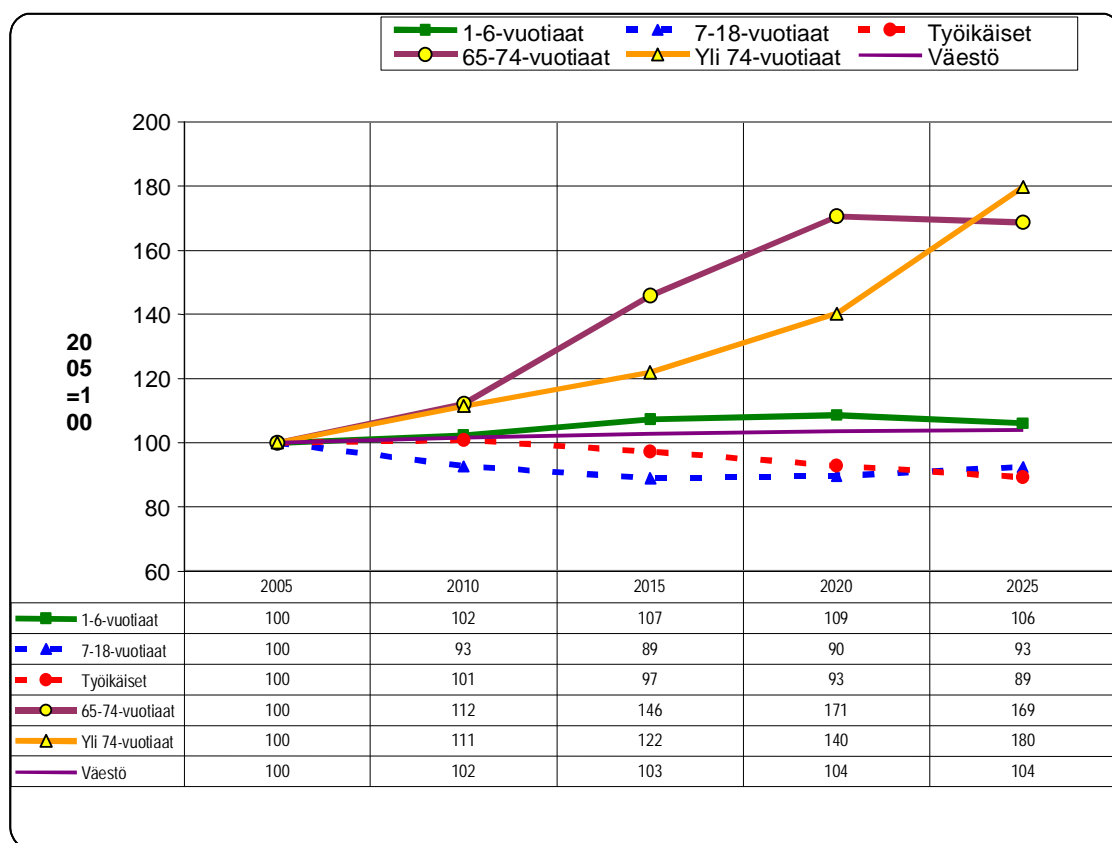
(Lähde: Tilastokeskuksen valtakunnallinen väestöennuste 2005 – 2040, 2007 sekä väkiluku sukupuolen mukaan alueittain sekä väestömäärän muutos 31.12.2007)

	2007	2010	2015	2020	2025	Muutos 2005-25
Eno	6653	6583	6459	6365	6276	-7,2 %
Joensuu	57677	58165	58327	58160	57962	0,2 %
Kontiolahti	13326	13947	14933	15671	16164	26,6 %
Liperi	11940	12255	12666	13065	13349	13,6 %
Outokumpu	7688	7525	7358	7256	7180	-7,5 %
Polvijärvi	4931	4765	4603	4486	4412	-11,9 %
Pyhäselkä	7775	8016	8306	8549	8729	13,8 %
Yhteensä	109990	111256	112652	113552	114072	4,1 %
Muutos		1,5 %	1,3 %	0,8 %	0,5 %	

Väestön ikärakenteen muutos ja sen vaikutus palvelujen järjestämiseen

Koko maan tavoin iäkkään väestön osuus tulee lähivuosina kasvamaan selvästi myös Joensuun seudulla. Osassa seudun uloimpia kehyskuntia ikääntyminen on aito haaste yhdyskuntarakenteen suunnittelulle jo tänä päivänä, kun taas osassa kuntia nuoret ikäluokat ovat edelleen vahvoja. Ikääntyneen väestön osuus on keskimääräistä suurempi Polvijärvellä, Outokummussa ja Enossa - samoissa kunnissa, joissa väestö on viime vuosina ollut vähenemään päin. Nuorekkainta väestöä on puolestaan kasvukunnissa Kontiolahdella ja Pyhäselässä, joihin suuntautuva muutto-liike turvannee aktiivi-ikäisen väestön ja nuorten ikäluokkien osuuden myös lähitulevaisuudessa. Näissä kunnissa kuitenkin ennakoidaan vanhusväestön suhteellisen kasvun olevan tulevaisuudessa voimakkainta.

Väestön ikärakenteen muutoksilla on merkittävä vaikutus palvelutarpeeseen kunnissa ja seudulla. Erityisesti palvelutarpeet muuttuvat peruspalveluissa, jotka muodostavat kuntien menoista suurimman osan. Merkittävin tekijä - kuten koko Suomessa yleensäkin - on vanhusväestön määrän voimakas kasvu ollen Joensuun seudulla keskimäärin (2015 +22%; 2025 +80%). Joensuun seudulla vanhusväestön määrän kasvu vastaa kuitenkin ennakoitua kasvua koko maassa keskimäärin (kuva 4).

Kuva 4 Joensuun seudun väestönkehitys ikäluokittain vuoteen 2025 saakka.

(Lähde: Joensuun seudun strategiasuunnitelma 2008 – 2013, Efeko Oy 2007)

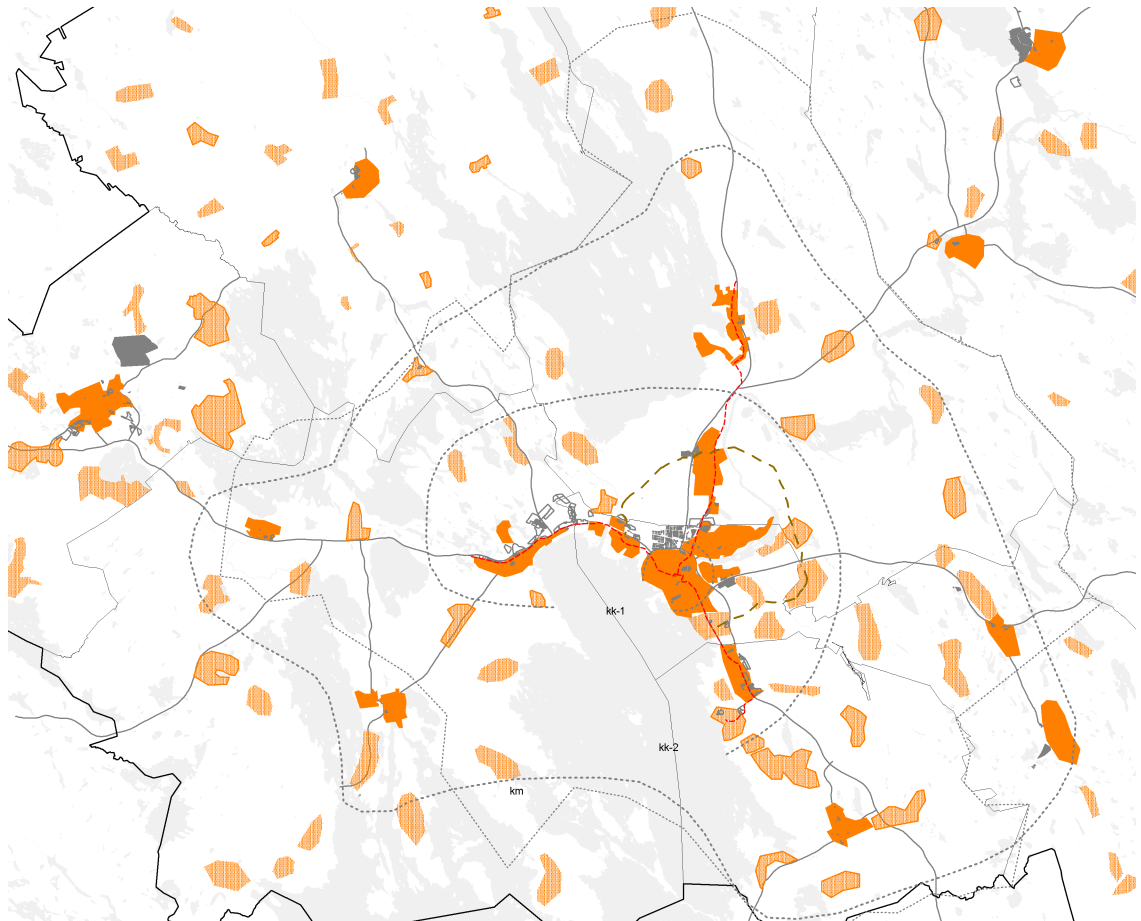
3.4.2 Yhdyskuntarakenne

Seudun ydinalueen nykyinen yhdyskuntarakenne on muotoutunut sotien jälkeisen kaupungistumisjakson aikana voimakkaan kaksijakoisesti. Seudun keskuksessa Joensuussa on noudatettu perinteisen kaupunkimaista sisältä ulospäin kasvavan rakenteen politiikkaa ja alueellisesti tarkasteltuna tiukkaa lupapolitiikkaa haja-asutusalueilla. Joensuuta ympäröivät kunnat ovat kasvaneet sekä suunnitelmallisesti että löysemmän hajarakentamisen lupapolitiikan seurauksena voimakkaasti kohti Joensuuta.

Ydinalueen yhdyskuntarakenne on muotoutumassa keskustaajamasta pääteiden suuntiin kasvavaksi sormimaiseksi rakenteeksi (kuva 5). Suunnitelmallisesti toteutetut aivan Joensuun kaupungin rajan tuntumassa sijaitsevat Ylämyllyn, Lehmon ja Reijolan taajamat ovat kasvamassa kiinni keskustaajamaan nähtävissä olevassa tulevaisuudessa. Näiden varaan on muodostunut kaupunkiseutua luonnehtiva kolmilehtimäinen rakenne, joka on myös tarkoitus säilyttää yhdyskuntarakenteen perustana. Erillisten taajamien kasvamista yhteen Joensuun keskustaajaman kanssa on tapahtumassa myös Onttolan ja Kulhon osalta. Ydinalue on siten tiivistymässä yhtenäiseksi kaupunkimaiseksi taajamaksi kuntarajoista riippumatta.

Kuntakeskukset ovat muodostaneet selkeitä yhdyskuntarakenteen solmukohtia, itsenäisiä asutus-, työpaikka- ja palvelukeskittymiä, joiden ulkopuolella rakenne on kuitenkin hajautunut. Seudun ydinalueesta hieman irrallaan olevien Joensuun naapurikuntien kirkonkylien, Kontiolahden, Liperin ja Hammaslahden, kehitys on ollut verkkaista. Yhdyskuntarakenteen toiminnallista rakenteen muutosta heijastaa kuitenkin mm. työ- ja asiointimatkojen lisääntyvä suuntautuminen Joensuun ydinkeskustan alueelle, yhdyskuntarakenteen painopisteeseen.

Ydinalueita ympäröivissä kunnissa väestö on vähentynyt, mikä on näkynyt ensisijassa maaseutualueiden harvenemisena ja taajamaväestön suhteellisen osuuden kasvuna, vaikka taajamat eivät ole väestömäärältään merkittävästi kasvaneetkaan.

Merkintöjen selitykset:

- Joensuun työssäkäyntialue (vähintään 20 prosenttia) lähde: Pohjois-Karjalan liitto 2001
- Pohjois-Karjalan maakuntakaavaluonnoksessa esitetty kehittämisen osa-alue:
kk-1 kaupunkikeskustan kehittämisen osa-alue
kk-2 Joensuun kaupunkiseutu
km kaupunki-maaseutu -vaihtumisa-alue
- Väylävaraus 50 - 100 vuoden kuluttua mahdollisesti toteutuvaa kehätietä varten
- Suunnitella oleva joukkoliikenteen laatuikäytävä
- Nykyinen taajama-alue (rajaus viitteellinen)
- Kylä, jossa toimii peruskoulun ala-aste keväällä 2005 (rajaus viitteellinen)
- Kylä (kuntien yleiskaavan lähtökohta-aineistoa kerätessä ilmoittamat kylät otettu huomioon, rajaus viitteellinen)
- Nykyinen työpaikka- tai teollisuus- ja varastoalue
- Kunnan (osa)yleiskaavassaan varaama työssäkäyntialue tai teollisuus- ja varastoalue
- Valtatie
- Valtatie
- Suunnittelualue
- Kunnan raja
- Vesialue

Kuva 5: Joensuun seudun rakenne

(lähde: Joensuun yleiskaavan alustavat tavoitteet)

Taajamarakentamisen ja hajarakentamisen suhde

Taulukko 3: taajama- ja haja-asutusväestö Joensuun seudun kunnissa 31.12.2005.

Taajamaväestö		84 675		
Haja-asutusväestö		23 808		
Tuntematon		1 085		
Joensuun seutu yhteensä		109 568		
	Taajamat	Taajama- väestö	Haja- asutus	Tuntematon
Eno	Enon kk.	2 252		
	Louhioja	305		
	Uimaharju	1 446		
	Ukkola	244		
	Yhteensä	4 247	2 469	48
Joensuu	Joensuun kt.	51 762		
	Kiihtelysvaaran kk.	707		
	Tuupovaaran kk.	678		
	Kovero	244		
	Heinävaara	542		
	Kulho	134		
	Yhteensä	54 067	3 086	697
Kontiolahti	Joensuun kt.	731		
	Kontiolahden kk.	2 972		
	Lehmo	4 180		
	Paihola	288		
	Kulho	490		
	Yhteensä	8 661	4 005	102
Liperi	Liperin kk.	1 764		
	Viinijärvi	1 062		
	Ylämylly	3 643		
	Yhteensä	6 469	5 215	66
Outokumpu	Outokummun kt.	5 219		
	Yhteensä	5 219	2 453	86
Polvijärvi	Polvijärven kk.	1 699		
	Yhteensä	1 699	3 265	44
Pyhäselkä	Hammaslahti	1 739		
	Reijola	2 343		
	Suhmura	231		
	Yhteensä	4 313	3 315	42

Taulukossa mainituista taajamista Joensuun Kovero, Kontiolahden Paihola ja Kulho sekä Joensuun keskustaajamaksi luettu alue (käytännössä

Onttola) sekä Pyhäselän Suhmura ovat muodostuneet ilman asemakavaa.

Joensuun seutu yhteensä (31.12.2005)

Taajamaväestö	84 675
Haja-asutusväestö	23 808
Tuntematon	1 085
Joensuun seutu yhteensä	109 568

3.4.3 Työpaikat ja työssäkäynti

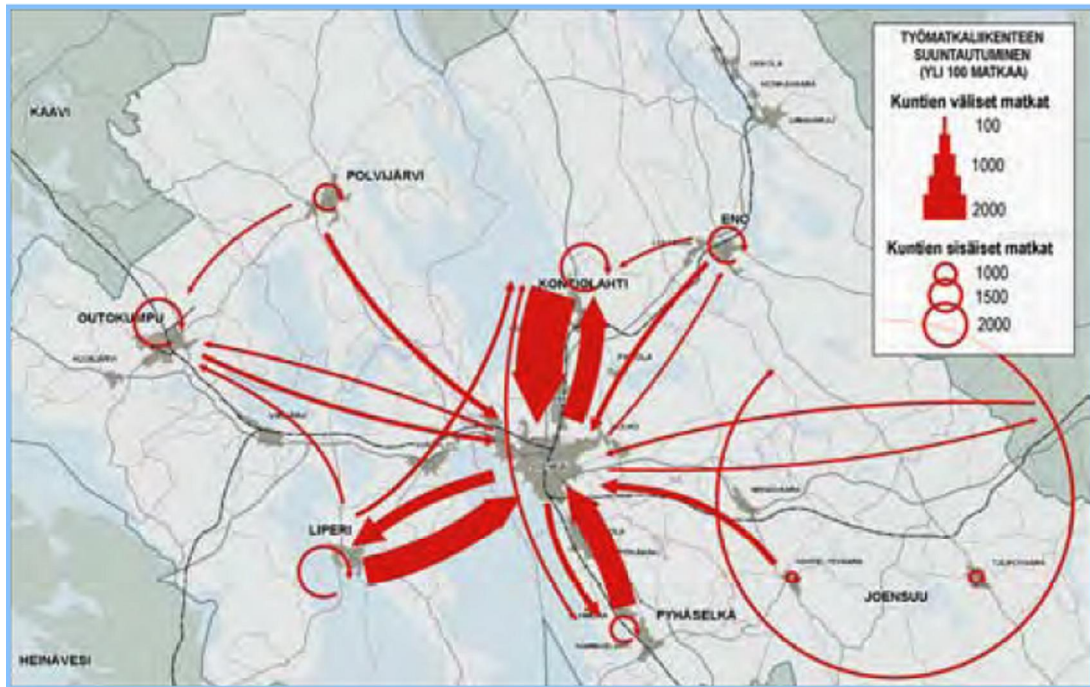
Noin 60% Joensuun seudun työpaikoista sijaitsee Joensuussa (kuva 6). Joensuun seudun työpaikkakehitys on ollut 1990 -luvun puolen välin jälkeen positiivista. Vuoden 2005 lopussa seudulla oli 44 699 työpaikkaa (kts. taululukko 5). Vuosina 1995 – 2004 työpaikat olivat vähentyneet Enossa, Outokummussa ja Polvijärvellä. Suurinta työpaikkojen lisäys on ollut Joensuussa ja Kontiolahtella ja se on merkinnyt koko seudun yhteenlaskettujen työpaikkojen lievää lisäystä. Maakuntaohjelma POKAT 2006:ssa tavoitteeksi vuodelle 2020 asetettiin 46 000 työpaikkaa.

Taulukko 4: Työpaikat kunnittain ja päätoimialoittain 2005.

(Lähde: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto)

Työpaikat 31.12.2005

	Alkutuo- tanto	%	Jalostus	%	Palvelut	%	Tun- tema- ton	%	Yhteensä
Joensuu	397	1,5	7162	26,2	19483	71,3	277	1,0	27319
Outokumpu	161	5,9	1139	41,9	1387	51,0	34	1,2	2721
Eno	200	10,5	659	34,7	1018	53,6	23	1,2	1900
Ilomantsi	300	15,6	275	14,3	1313	68,3	34	1,8	1922
Kontiolahti	219	5,0	1784	40,7	2306	52,6	72	1,6	4381
Liperi	506	15,3	626	18,9	2110	63,7	73	2,2	3315
Polvijärvi	371	26,5	264	18,8	730	52,1	37	2,6	1402
Pyhäselkä	194	11,2	346	19,9	1142	65,7	57	3,3	1739
Joensuun seutu	2348	5,3	12255	27,4	29489	66,0	607	1,4	44699

Kuva 6: Joensuun seudun sisäisen työmatkaliikenteen suuntautuminen.
(Lähde: LJS, Nykytilan analyysi ja tavoitteet 2006)

Taulukko 5: Työpaikkaomavaraisuus vuoden 2004 tilaston mukaan.

Joensuu	114,50 %
Outokumpu	101,60 %
Eno	89,70 %
Kontiolahti	81,50 %
Polvijärvi	81,20 %
Liperi	74,70 %
Pyhäselkä	59,50 %

Taulukko 6: Työttömyysaste (Työttömien osuus työvoimasta (%)) kesäkuussa 2007.

(lähde: Pohjois-Karjalan maakuntaliitto)

Kunta	1990	1995	2000	2005	2006	2007
Joensuu	6,8	24,8	18,7	15,8	14,8	14,3
Outokumpu	8,7	25,7	20,7	17,2	16,1	15,0
Eno	9,4	28,3	24,1	20,2	17,5	16,6
Kiihtelysvaara	6,8	20,9	15,9	*	*	*
Kontiolahti	6,8	19,7	13,0	11,1	10,5	10,0
Liperi	3,3	17,1	13,6	12,3	10,8	9,9
Polvijärvi	7,4	23,4	20,6	16,1	15,3	14,4
Pyhäselkä	6,1	19,5	14,2	12,7	12,1	11,4
Tuupovaara	8,1	22,2	17,9	*	*	*
P-K keskim. vuosi	7,4	23,6	19,3	16,3	14,9	13,5
Koko maa	4,1	18,8	12,6	10,6	9,5	8,2
Työttömät yht. P-K	6260	18682	14780	12308	11435	10530

* kuntaliitos 1.1.2005

Lähde: Pohjois-Karjalan TE-keskus/ Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

3.4.4 Palvelut ja palvelurakenne

Joensuu on paitsi seudun myös koko Pohjois-Karjalan julkisten ja yksityisten palveluiden keskus. Kaupungin palvelurakenne on monipuolinen ja on viime vuosina täydentynyt useilta osin (mm. kauppa, koulutus, vapaa-ajan palvelut). Kantakaupungin alueen palveluverkosto on kattava ja hyvin asukkaiden saavutettavissa. Joensuun palvelut ovat kohtuullisesti saavutettavissa naapurikuntien lähitaajamista ja osin kuntakeskuksistakin myös joukkoliikenteellä. Henkilöautoa käyttäen palveluiden saavutettavuus on hyvällä tasolla.

Joensuun kantakaupungin alueen seudulliset ja maakunnalliset palvelut sijoittuvat neljälle alueelle. **Keskusta** on edelleen palveluvalikoimaltaan ylivoimaisesti monipuolisin. Sen asema on myös kaupassa edelleen vahva. **Niinivaaran** alueelle ovat keskittyneet terveydenhoidon seudulliset ja maakunnalliset palvelut. **Pilkossa** ja **Käpykangas – Raatekangas -alueella** sijaitsevat merkittävät päivittäis- ja erikoistavarakaupan keskittymät. Kantakaupungin asukkaita palvelevat alakeskukset Rantakylässä ja Niinivaaralla ovat vahvoja ja monipuolisia Noljaikan ja Karsikon alakeskusten jäädessä näitä vaatimattommiksi.

Kaupungin alueelle sijoittuvia palveluita käyttävät laajasti myös ympärys-kuntien asukkaat. Joensuun ns. päivittäisalue kattaa Joensuun kantakaupungin, valtaosan Pyhäselän ja Kontiolahden kunnista sekä merkittävän osan Liperin kunnasta. Päivittäisalueella tarkoitetaan aluetta, jolla päivittäistavaroita hankitaan Joensuusta vähintään viikoittain ja jonka työllisestä työvoimasta vähintään 20% käy työssä Joensuussa. Tällä alueella asuu hieman vajaat 90 000 asukasta. (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2005).

Päivittäistavarakaupan ja erityisesti erikoistavarakaupan alalla Joensuun asema on ylivoimainen seudun muihin kuntiin nähden. Kaupan rakenteen keskittyminen on heikentänyt kaupan palvelutarjontaa kaupungin alakeskuksissa ja kaupungin lähitaajamista. Erikoiskaupan osalta vaikutukset yltävät myös seudun kuntakeskuksiin, voimakkaimmin välittömiin naapurikuntiin. Maaseutualueiden kaupan tarjonnan vähenemiseen on kaupan keskittymisen ohella vaikuttanut voimakkaasti näiden alueiden väestön väheneminen.

Kuntakeskukset ovat edelleen merkittäviä palvelukeskittymiä alueillaan. Ne ovat palveluiltaan selvästi monipuolisempia kuin Joensuun rajan tuntumaan toteutetut taajamat, joiden palveluvarustus koostuu pääosin lähipalveluista (alakoulu, päivähoito, lähikaupat). Joensuuta lähellä sijaitsevat taajamat nojaavat muiden palveluiden osalta joko kaupungin tai kuntakeskuksen palveluihin. Etäämpänä Joensuusta sijaitsevien kuntakeskusten asema kaupallisten palveluiden monipuolisena tarjoajana on pysynyt suhteellisesti vahvempuna keskittymiskehityksestä huolimatta.

Kaupungistumis- ja keskittymiskehityksen suurimpia menettäjiä palveluiden osalta ovat olleet kylämäiset alueet ja haja-asutusalueet. Näiden alueiden palvelutarjonta on ratkaisevasti heikentynyt väestön ja erityisesti kouluikäisten lasten vähenemisen myötä. Koulu-, posti- ja kauppapalvelut ovat lakanneet useista kylistä eikä ole nähtävissä, että kehityksen suunta muuttuisi.

Palveluiden keskittymiskehityksellä on ollut merkittäviä vaikutuksia palveluiden saavutettavuuteen. Riippuvuus henkilöautosta on lisääntynyt seudulla lukuun ottamatta Joensuun keskustaajaman aluetta ja varauksin vahvoja kuntakeskuksia. Henkilöauton ylivoimaisuus joustavana ja useille välttämättömänä liikennevälineenä on samalla nakertanut joukkoliikenteen kannattavuutta aiheuttaen hankaluuksia autottomalle väestönosalle.

Lähteet: Joensuun ydinkaupunki seudun kauppapaikkaselvitys, 2001.
Pohjois-Karjalan palvelurakenneselvitys. Pohjois- Karjalan liitto, julkaisu 56, 2001.
Palvelujen haun suuntautuminen Pohjois-Karjalassa. Pohjois- Karjalan liitto, julkaisu 60, 2001.

3.4.5 Asuminen

Kaupunkiseudun asumisen vyöhykkeet

Suunnittelualue voidaan jakaa asumistavan suhteen kolmeen osaan: keskimmäisenä on **tiivin kaupunkimaisen asumisen alue**. Sitä ympäröi **vaihettumisvyöhyke**, jossa on piirteitä sekä kaupunkimaisesta että maaseutumaisesta asumismuodosta. Uloimpana on **maaseutumaisen asumisen alue**.

Joensuun kantakaupunki poikkeaa ympäröivästä alueesta selvimmin kaupunkimaisuudellaan. Joensuun asuntokannasta yli puolet on kerrostaloasuntoja ja noin neljännes on erillispientaloasuntoja. Ehdoton valtaosa asunnoista sijaitsee asemakaavoitetuilla alueilla.

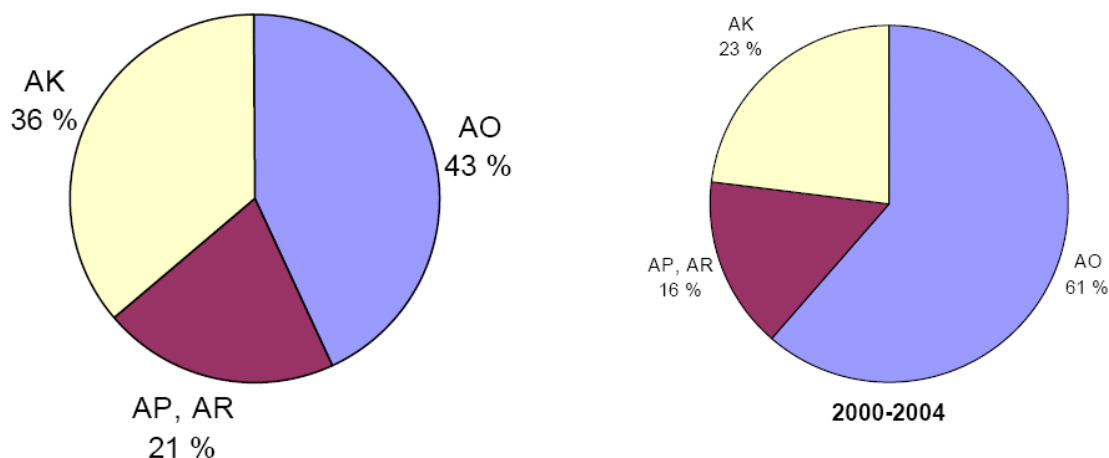
Joensuuhun rajautuvien kuntien asuntokannasta valtaosa on pientaloissa. Pientaloasuminen on toisaalta suuntautunut kuntien suunnitelmallisesti toteuttamille kaava-alueille (mm. Lehmo, Reijola, Ylämylly), mutta huomattavalta osaltaan myös taajamien ja erityisesti Joensuun keskustaajaman lievealueelle hajakentämisenä. Tätä taajaman läheisyyteen hakeutunutta pientaloasumista voi pitää kaupunkimaisen elämäntavan ja maaseutumaisen asumisen yhdistelmänä.

Joensuuhun rajautuvien kuntien kuntakeskukset ja reuna-alueet muistuttavat asumistavaltaan kolmatta ryhmää, maaseutuumaista asumisen tapaa. Tällä alueella on sekä kirkonkylämäistä, väljäköä pientaloasumista että puhtaasti maaseutuun kytkeytyvää haja-asumista. Voimakkaan taajamahakuisen, kaupunkimaista elämäntapaa kuvastavan haja-asutuksen piirteet puuttuvat. Outokumpu poikkeaa muista ulkokehän kunnista sisältäen edellä kuvatun ohella piirteitä selvän kaupunkimaisesta asumisen tavasta.

Asumisen toiveet ja asuinympäristöjen vaihtelu ikäkausittain

Suomalaisten asumisihanteena on pitkään ollut omakotiasuminen, johon mielikuvissa kytketään myös maaseutu ympäristö. Vaurastuminen on mahdollistanut yhä useammalle tämän haaveen toteutumisen. Tiedot seudulla valmistuneista asuinrakennuksista vuosilta 1990-2004 kertovat siitä, että painopiste asuinrakentamisessa on koko seudulla, myös Joensuussa siirtymässä kohti pientaloasumista (kuva 7). Erityisesti 2000-

luvun alkuvuosina painopiste on siirtynyt voimakkaasti pientaloasumisen suuntaan. Toisaalta on nähtävissä myös, että väestön ikärakenteen muutoksen vuoksi palveluiden lähellä sijaitsevan yhtiömuotoisen asumisen kiinnostavuus voi olla kasvussa.

Kuva 7: Pientalo-, rivitalo- ja kerrostaloasuntojen suhteellinen osuus valmistuneista asunnoista Joensuun seudulla 1990-2004 ja 2000-2004.

(lähde: Tilastokeskus 2005)

Asumisen vetovoimatekijöitä Joensuun seudulla tutkineen Hanna Rauhalan¹ (2005) mukaan omakotitalo on ehdoton suosikki asuntotyyppien joukossa. Ulkoilualueiden läheisyys ja oman pihan merkitys on seudun asukkaille suuri. Tutkimuksen mukaan suosituin asuinalue on maaseutumainen kylä tai yleensä jokin muu kuin keskustaajama. Toiveasuntoalueesta riippumatta palveluiden läheisyys koetaan tärkeäksi.

Asuntotyyppi ja asunnon hallintamuoto ovat Rauhalan tutkimuksen mukaan tiukasti kytköksissä siihen, asuuko ihminen yksin, puolison kanssa vai onko hän perheellinen. Yksinasujat valitsevat useimmiten vuokra-asunnon kerrostalosta, tosin myös rivitaloasuminen ja omistusasunto ovat heillä suhteellisen yleisiä. Puolison kanssa asuville on jo huomattavasti yleisempää ostaa oma asunto. Heille lähes kaikki asuntotyypit ovat yhtä tavallisia, mutta omakotitalo on asuntotyyppinä kuitenkin jonkin verran muita yleisempi. Perheet asuvat omakotitaloissa, jotka he itse omistavat. Vanhuuden koittaessa moni muuttaa omakotitalosta takaisin helpohoitaisempaan kerrostaloon.

VTT:n tutkimuksen² mukaan lähivuosikymmenten asuntotuotantotarve painottuisi suurempiin asuntoihin, koska olemassa olevassa asuntokannassa pientaloasuntoja (yksiöt ja kaksiot) on riittävästi tarpeeseen nähden. Oletuksena on asumisväljyyden kasvun ja asuntokuntakoon laskun jatkuminen trendinomaisesti. Asuntomarkkinoilla tämä kysyntämuutos ei kuitenkaan ole vielä näkynyt.

¹ Asuntojen ja asuinalueiden vetovoimatekijöitä. Muuton motiivit ja asumishanteet Joensuun seudulla 2000 - luvun alussa (2005). Hanna Rauhala, pro gradu -tutkielma.

² Erkki Lehtinen, Eero Nippala, Liisa Jaakkonen, Harri Nuuttila: Asuinrakennukset vuoteen 2025. VTT 2005.

Seudun sisäinen muuttoliike

Viiden kunnan kuntaliitosselvityksen piirissä (ks. luku 3.3. Kuntien välinen seudullinen yhteistyö) olevien kuntien välinen muuttoliike on ollut merkittävää viime vuosina (Efeko 2007, www.joensuunseutu.fi). Vaikka selvitys on koskenutkin vain osaa suunnittelualueen kunnista, on se hyvinkin suuntaa antava koko suunnittelualueen osalta. Vuotta 2005 tarkasteltaessa havaitaan, että väestöään alueen tai koko Joensuun seudun muille kunnille menettivät Joensuu, Eno ja Polvijärvi. Koko Joensuun seudun sisäisestä muutosta on eniten hyötynyt Kontiolahti. Kohtilahden ohella seudun sisäisen muutto on myös selvityksen kohteena olevista kunnista Pyhäselässä positiivinen. Selvityksen ulkopuolella ollut Liperi vertautunee lähinnä Pyhäselkään.

Taulukko 7: Koko Joensuun seudun sisäisen muuton vaikutukset viiden liitosselvitykseen osallistuneiden kuntien ikärakenteeseen (nettomuutto v. 2005).

Kunta	Eno	Joensuu	Kontiolahti	Polvijärvi	Pyhäselkä
0 -14	-12	-134	74	-4	37
15-24	-28	248	-53	-42	-38
25-64	-3	-334	212	0	55
65-	-5	1	10	-4	0

Alueen sisäisellä muutolla on erityisen suuri merkitys muuttovoittoa saaneille kunnille. Kontiolahdelle muuttaneista lähes 74 % (792) muutti kuntaan jostakin Joensuun seudun muusta kunnasta. Pyhäselän osalta seudun muista kunnista muuttaneita oli 70 % (364) kaikista muuttaneista. Määrällisesti eniten muihin koko Joensuun seudun kuntiin muutti joensuulaisia (1495).

Seudun sisäisellä muutolla on vaikutuksia valtionveronalaisten tulojen uudelleenjakoon ja sitä kautta kuntien verotulokertymiin. Tulojen uudelleenjaon näkökulmasta seudun sisäisestä muutosta hyötävät kuntaliitosselvityksen kunnista Kontiolahti ja Pyhäselkä ja selvityksen ulkopuolella olleista kunnista todennäköisesti Liperi, joissa seudun sisäinen nettomuutto on positiivinen ja joissa lähtömuuttajien keskimääräinen tulotaso on matalampi kuin sinne muuttavien tulotaso. Selvityksen muissa kunnissa lähtömuuttajien valtionveronalaiset tulot ovat suuremmat kuin tulo-
muuttajien vastaavat tulot.

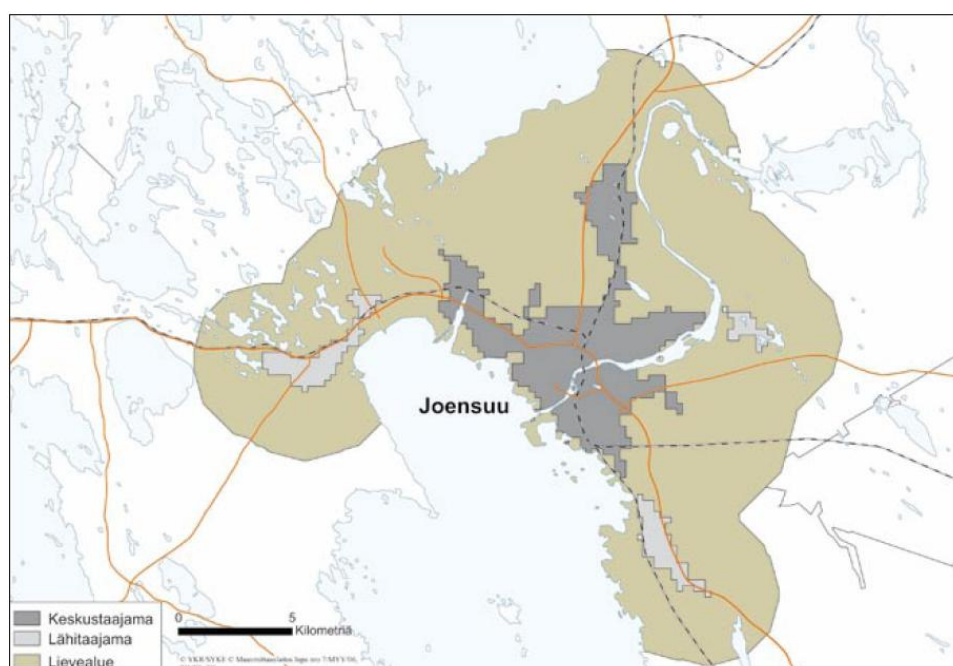
3.4.6 Rakentaminen haja-asutusalueelle ja kyläverkoston kehittyminen

Maaseudun luonne alkutuotannon alueena, jossa työpaikka kiinnittyy asuinpaikkaan, on muuttunut. Maaseudusta on tullut uudelleen haluttua asuinalueita, jossa uusi rakentaminen hakeutuu luonnonmaisemaltaan vetovoimaisille alueille ennen kaikkea rantojen tuntumaan. Työssäkäynti suuntautuu usein taajamaan ja kaupunkiin, joten myös liikenneväylien suunnat korostuvat uudessa maaseutuasumisessa. Useinkaan uusi maaseuturakentaminen ei tue vanhaa kylämäistä asutusrakennetta, vaan hajautuu keskuskaupungin ympärille.

Lieverakentaminen

Kaupunkiseutujen rakenteen muuttumista 1980 -luvulta lähtien on tutkittu mm. ympäristöministeriössä ja Suomen ympäristökeskuksessa nk. YKR-ruutuaineiston perusteella.³ Valtakunnan kattava tilastoaineisto on sijoitettu 250x250m ruutujakoon, josta voidaan tehdä analyysejä vapaavalintaisilla tai valmiilla aluejaoilla. Valmis nk. **YKR-aluejako** koostuu taajamista, lievealueista, kylistä, pienkylistä ja haja-asutusalueesta.⁴

Kaupunkiseudulla YKR-lievealue kuvaa hajarakennettua aluetta taajamien välittömässä läheisyydessä. Kaupunkiseutuja ympäröivä toiminnallinen työssäkäyntialue muodostaa kaupunkiseudun vaikutusalueen, jonka pinta-alasta valtaosa on haja-asutusaluetta. Kuvassa 6 on esitetty Joensuun kaupunkiseudun YKR -keskustaajaman, lähitaajamien ja YKR-lievealueen rajaukset.⁵

Kuva 8: Joensuun kaupunkiseudun YKR-alue-rajaukset.

Joensuussa taajamiin on suuntautunut reilut 90 % asuinrakentamisesta, Kontiolahdella yli 50 % sekä Liperissä ja Pyhäselässä parantuneesta tonttitarjonnasta johtuen kasvava n. 50% osuus. Kerrostalo- ja rivitalorakentaminen tapahtuu Joensuussa ja sen lähikunnissa lähes yksinomaan asemakaava-alueille.¹

Joensuun keskustaajaman ympäristössä on asemakaavoitettujen taajamien läheisten lieveasutuksen osuus koko asuntorakentamisesta ollut

³ YKR: Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä. Yhdyskuntarakenteen seurannan vuosiraportit sekä niiden sähköiset liitemateriaalit ovat internetissä osoitteessa www.ymparisto.fi/ykr.

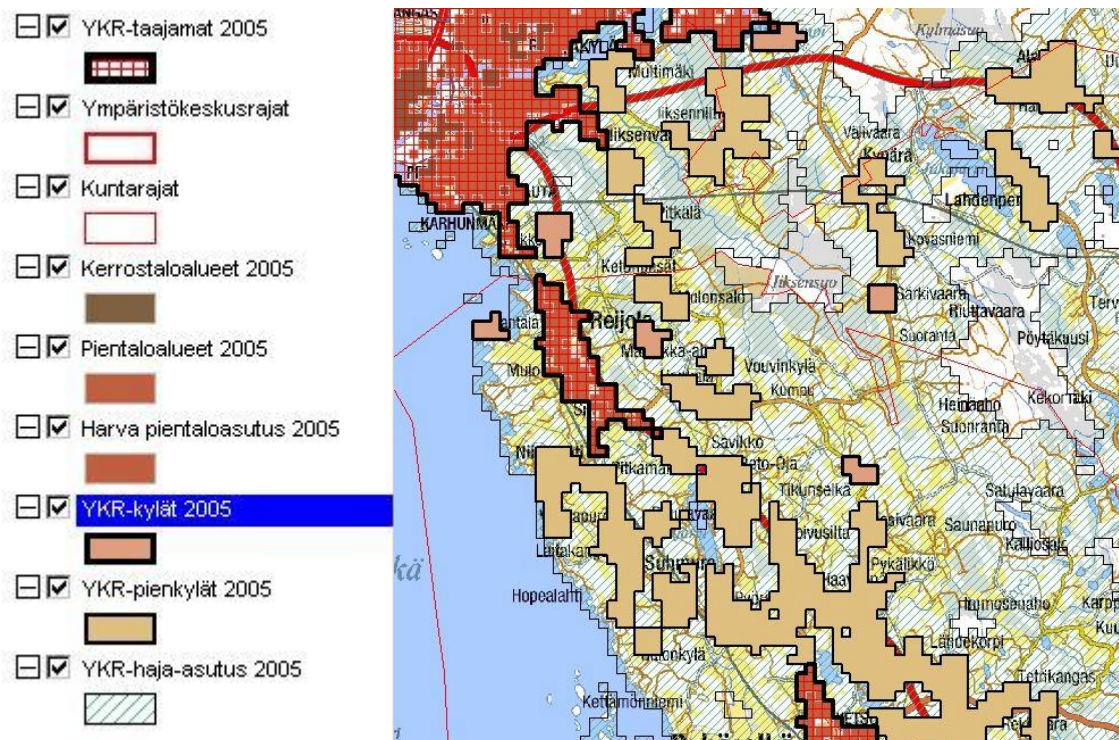
⁴ Mika Ristimäki: YKR-alue-rajauksen kriteerit on esitetty julkaisussa raportissa Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä : ehdotus yhdyskuntarakenteen seurannan järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Ympäristöministeriö, Helsinki : 1999 Suomen ympäristö 344/1999.

⁵ Ville Helminen, Mika Ristimäki: Kaupunkiseutujen haja-asutusalueen väestömuutokset Suomessa 1980-2005 Ympäristöministeriö.Suomen ympäristö 9/2007.

vuosien 1980 – 2000 aikana 8 %. Osuus on muita maakuntakeskuksia suurempi. Lievealueille rakentaminen on vain kiihtynyt vuosina 1995 – 2000. Kuitenkin ympäristöhallinnon elinympäristön seurantarjestelmän tietojen (ELYSE) mukaan Joensuun lähikunnissa on vuosina 2000 – 2005 asuinrakentamisesta suuntautunut asemakaava-alueelle taas kasvava osuus rakentamisesta

Haja-asutusalueilta on etsitty sellaisia asumisen vaihtoehtoja ja toimintaympäristöjä, jotka pitkälle standardisoiduilla taajamatonteilla eivät ole olleet mahdollisia. Lisäksi elintason yleisen paranemisen myötä asumiseen käytettävissä olevat varat ovat kasvaneet, ja autollisten talouksien määrä on kasvanut, jolloin liikkuminen on vapautunut kevyen ja joukkoliikenteen asettamista rajoituksista asuinpaikan valinnassa.

Tiettyinä ajanjaksoina kuntien asemakaavoitetussa pientalotonttitarjonnassa on ollut määrällisiä tai laadullisia puutteita, mikä on heijastunut kysyntänä haja-asutusalueella. Rakentaminen ei ole kuitenkaan suuntautunut perinteisille kyläalueille, vaan ajallisesti sopivan työssäkäyntietäisyyden sisälle Joensuun ydinkaupunkiseudun työpaikkakeskittymistä ympäristöltään vetovoimaisiksi koetuille alueille kaupunkiseudun lievealueella. Kuvassa 8 näkyy ote YKR-aluejakokriteerien mukaisesta yhdyskuntarakenteen tilanteesta vuonna Joensuun kaakkoispuolella 2005. Hajaraken- taminen on monin paikoin tiivistynyt kylämäisiksi ryppäiksi paikallisteiden varsille.

Kuva 9: Joensuun ympäristön yhdyskuntarakenteen tulkintaa ympäristöhallinnon YKR-järjestelmässä.

(lähde: YKR Hertta; aineistot: © SYKE, Tilastokeskus)

Kyläverkoston kehitys

Suunnittelualueella on 117 kylää, joita voidaan kutsua talouskyläksi, asu-
makyliksi tai peruskyläksi sekä vaarakyläksi, jotka usein ovat luokiteltavis-
sa ”arvokkaiksi kyläalueiksi” (taulukko 8). Kylätoiminnallisia kyliä, joissa
on toimiva kyläyhdistys, on 71 kpl.

Taulukko 8: Suunnittelualueen kylien määrä.

Eno	15
Joensuu (ml. Vaarat)	30
Kontiolahti	13
Liperi	18
Outokumpu	12
Polvijärvi	21
Pyhäselkä	8
YHTEENSÄ	117

Suunnittelualueen kylät ovat yleensä pieniä, keskimääräinen väestöpohja
jää alle 200 asukkaaseen. Hajonta on kuitenkin melkoinen: suurimmissa
kylissä väkiluku lähenee 1000 asukasta, kun taas luettelon pienimpien
kylien väestöpohja on vain n. 30 henkeä. Huomionarvoista on, että ke-
säisin monien kylien asukasmäärää kasvattavat mökkiläiset.

Palvelut ovat keskittyneet usein kirkonkyläin ja muihin maaseututaajamiin,
kylien palvelut ovat vastaavasti hiipuneet. Alueelta löytyy kyllä myös me-
nestyviä ja aktiivisia kyliä, mm. 3 valtakunnallista Vuoden kylää (Polvijär-
ven Kuorevaara, Tuupovaaran Öllölä ja Kontiolahden Jakokoski). Lisäksi
Pohjois-Karjalan vuoden kyläksi on valittu Liperin Salokylä ja Kontiolah-
den Kontioniemi.

Suurimmassa osassa suunnittelualueen kylistä on jossakin vaiheessa ol-
lut koulu. Vuonna 2005 koulukylien määrä oli 24. Tämän jälkeen on tehty
koulujen lakkautuspäätöksiä ja kouluverkkosuunnitelmia siten, että kou-
lukylien lukumäärä vähenisi kahdeksalla.

Kylien rooli on muuttunut nopeasti viime vuosikymmenten aikana. Yhteis-
kunnan modernisointi johti pientilojen lopettamisalton ja kylistä taaja-
miin, kaupunkeihin ja jopa ulkomaille suuntautuneen muuttoaalton. Ensien
kauppojen lakkauttaminen 1970 -luvulta lähtien, sitten postien lopettami-
nen 1990 -luvun alussa ja viime kädessä kyläkoulujen lakkauttaminen
1990 - ja 2000 -lukuilla on suureksi osaksi hävittänyt maaseudun perin-
teisen palveluverkoston.

Perinteistä palveluverkkoa korvaamaan on rakentunut valtateiden varsilla
ja matkailun kannalta vetovoimaisilla alueilla liikenneasemien ja muiden
ensisijaisesti matkailijoita palvelemaan rakennettujen palvelupisteiden
verkosto. Näitä esiintyy ennen kaikkea laskettelu- ja muiden suurten mat-
kailukeskusten yhteydessä. Suunnittelualueelta puuttuu valtakunnallisesti
merkittävä matkailukeskus, mutta mm. Kolin alue ulottuu Kontiolahden ja
Enon pohjoisimpiin osiin.

Lähde: Joensuun seudun kylät (2006). Joensuun kaupunki, tekninen virasto, kaavoitus.

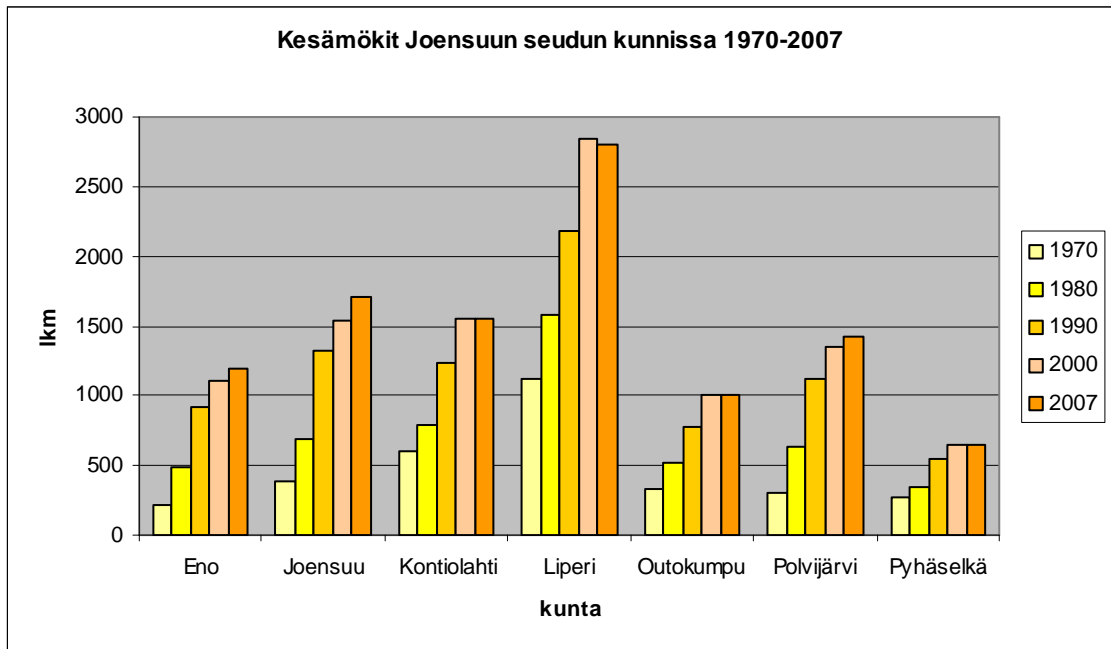
3.4.7 Loma-asuminen

Suunnittelualueen runsaiden vesistöjen rannoilla on paljon loma-asutusta. Koko yleiskaava-alueella oli vuonna 2005 yhteensä 10 155 kesämökkiä. Ylivoimaisesti suurin kesämökkikunta on Liperi. (taulukko 9).

Taulukko 9: Suunnittelualueen kesämökkien määrä v. 2007.

(Lähde: Tilastokeskus)

Liperi	2775	2804
Joensuu (ml. Vaarat)	1613	1714
Kontiolahti	1559	1551
Polvijärvi	1409	1415
Eno	1169	1195
Outokumpu	1004	1010
Pyhäselkä	626	640
YHTEENSÄ	10155	10329

Kuva 10: Kesämökkien lukumäärän kehitys kunnittain 1970 – 2003.

(Lähde: Tilastokeskus 2008)

Mökkien rakentamisen vilkkainta aikaa ovat olleet 1970- ja 1980 -luvut, jolloin rakennettiin peräti 4900 vapaa-ajan asuntoa. Samaan aikaan lähimpänä Joensuun kaupunkia sijainneet ja muut vetovoimaiset ranta-alueet otettiin käyttöön. Mökkirakentamisella ja mökkeilyllä on perinteisesti tarkoitettu kooltaan ja varustelutasoltaan vaatimatonta rakentamista. Mökit ovat olleet käytössä lähinnä kesäaikana. Sen vuoksi vapaa-ajan asuntojen tekniset vaatimukset ovat olleet vaatimattomampia, vesihuoltoon ei ole juuri kiinnitetty huomiota, rakennuspaikat ovat olleet pienempiä ja samalla myös rakennusoikeus on ollut pienempi. Lisäksi mm. mökkeille on ollut käytössä omat vaatimattomammat järjestelyt vaativa tieliitymätyypinsä. Niinpä kysytyimpien ranta-alueiden kiinteistöjako ja infra-

struktuuri on rakennettu vastaamaan perinteisen vaatimattomamman mökkiasumisen tarpeita.

Jo 1980 -luvulla oli nähtävissä uusi vapaa-ajan asumisen trendi, jossa lomarakennuksista tehtiin suurempia ja paremmin varusteltuja. Vapaa-ajan määrä ja varallisuus ovat kasvaneet, joten yhä suuremmalla joukolla on sekä varaa, aikaa että halua panostaa laadukkaaksi koettuun kakkosasumiseen. Kakkosasumisen erona perinteiseen mökkeilyyn ovat paitsi asunnon koko ja varustelutaso, myös se, että siellä viivytään yhä pidempiä aikoja kaikkina vuodenaikoina. Kakkosasuminen asettuu ympäristökuormituksensa puolesta perinteisen loma-asumisen ja vakituisen asumisen väliin. Kakkosasumisen myötä ero vakituisen asunnon ja vapaa-ajan-asunnon välillä on hävinnyt niin ilmiasun, käytön ajoittumisen kuin vapaa-ajan asunnolla harjoitettavien toimintojen välillä. Siten vakiintunut kahtiajako vakituisen asumisen ja mökkirakentamisen välillä on hämärtynyt, mutta rakennuslainsäädäntö ja kaavoitus perustuvat yhä tähän vanhaan kahtiajakoon. Lisäksi rannat ovat tulleet jatkuvasti suosittummiksi vakituisen asumisen kysyntäalueiksi. Tämä näkyy mm. Joensuu työssäkäyntialueen kasvussa ja uusien haja-asutusalueen asuinrakennusten sijoittumisessa.

Vapaa-ajan asuntojen rakentaminen hiipui 1990 -luvun laman aikana ja sen jälkeen. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslaissa määrätyn rantojen suunnittelutarpeen on arvioitu vaikuttaneen rakentamista vähentävästi. Viime vuosina on uudisrakentamisen vastapainoksi yhä enemmän korjattu ja laajennettu jo olemassa olevia vapaa-ajan asuntoja pysyvään asumiseen (kuva 10).

Valtakunnallisesti tarkasteltuina Pohjois-Karjalan kesämökit ovat olleet kooltaan kuitenkin pieniä. Vapaa-ajan asuntojen pinta-ala on kasvanut hitaasti niin valtakunnallisesti kuin myös Pohjois-Karjalassakin. 1970 -luvulla olemassa olevan mökkikannan keskikoko oli 34,9 k-m² ja vielä vuonna 1998 vain hieman suurempi, noin 39,3 k-m². Sen jälkeen keskimääräinen kerrosala on kasvanut voimakkaasti johtuen uusien rakennettujen loma-asuntojen tason ja tilantarpeen kohoamisesta.

1990 -luvulla rakennettujen vapaa-ajan asuntojen kerrosalan keskiarvo oli Pohjois-Karjalassa 46,2 k-m² ja vuonna 2002 keskimääräisen valmistuneen vapaa-ajan asunnon kerrosala oli jo peräti 57,5 k-m².

Lähteet: Pasi Pitkänen: Rantojen käyttö Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan liitto 2004.
Kati Pitkänen, Ruut Kokki, Mia Vepsäläinen, Mervi Hiltunen: Vapaa-ajan asuminen ja joustava elämäntapa Järvi-Suomessa.
Rantojen maankäytön suunnittelu. Ympäristöopas 120. Ympäristöministeriö.

3.4.8 Liikenne

Maantieverkosto

Joensuun seudulla on lähes 2 000 km valtion ylläpitämiä maanteitä. Näistä 213 km (16 %) on valta- tai kantateitä, 477 km (25 %) seututeitä ja 1 156 km (59 %) yhdysteitä.

Valtatie 6 (Lappeenranta – Joensuu – Kajaani) on merkittävä Itä-Suomen pääväylä. Joensuussa valtatie kulkee kaupunkirakenteen sisällä ja on luonteeltaan kehätie, joka palvelee myös alueen sisäisenä yhteytenä. Joensuun alueella vt 6 on voimakkaasti kuormittunut, mikä haittaa ajoittain liikenteen sujuvuutta. Joensuun kantakaupungin ulkopuolella tie toimii myös taajamia yhdistävänä keskeisenä työssäkäynti- ja asiointiväylänä Joensuuhun suuntautuvassa liikenteessä.

Valtatie 17 yhdistää Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnat sekä niiden keskukset Kuopion ja Joensuun. Valtakunnallisen ja maakunnallisen merkityksen lisäksi tie palvelee Joensuun seudun sisäistä liikennettä. Valtatien 23 (Varkaudentie) merkitys korostuu raskaan liikenteen yhteytenä itäisen ja keskisen suomen välillä sekä pääkaupunkiseudun suuntaan.

Monissa kunnissa ja etenkin haja-asutusalueilla ei ole valtateitä, vaan tieverkko muodostuu lähinnä seutu- ja yhdysteistä sekä yksityisteistä.

Seudullisen joukkoliikenteen tarjonta painottuu Joensuuhun suuntautuvaan liikenteeseen. Tärkeimmät yhteydet muodostuvat aluerakenteen pääsuuntia palvelevista säteittäisistä joukkoliikenteen reiteistä. Seudullisten yhteyksien osalta paras vuorotarjonta on Ylämyllyn, Kontiolahden ja Niittylahden työssäkäyntisuunnilla.

Joensuun seudun kevyen liikenteen verkosto koostuu sekä Tiehallinnon ylläpitämistä maanteiden varsilla sijaitsevista väylistä että kuntien tai kiinteistöjen ylläpitämistä pääosin taajamien katuverkolla sijaitsevista jalankulku- ja pyöräteistä. Maanteiden varsilla on valtion ylläpitämiä kevyen liikenteen väyliä yhteensä 158 km. Nykytilanteen ongelmana ovat verkoston katkokset taajamissa, hoitotason vaihtelut keskustassa, vaaralliset ylityskohdat tai väylien puuttuminen kokonaan etenkin taajamien ulkopuolella.

Liikkuminen

Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman (2007) laatimisen yhteydessä selvitettiin laajasti liikkumisen tapoja seudulla. Henkilöautolla tehtyjen matkojen osuus kaikista matkoista on 52 % ja kevyen liikenteen osuus on 41 %. Joukkoliikenteen osuus on vain 5 %. Kun tarkastelun kohteena on vuorostaan kuljetut kilometrit, on henkilöautolla tehtyjen matkojen osuus kasvanut 76 prosenttiin, kevyen liikenteen kulkevat matkat ovat vähentyneet 13 %:iin ja joukkoliikenteen osuus on pysynyt lähes ennallaan (7 %). Henkilöauto- ja kevyenliikenteen matkoista olisi 17 % tehty varmasti tai mahdollisesti joukkoliikenteellä, jos sopiva yhteys olisi ollut tarjolla. Haja-asutusalueilla peräti 30 % näistä matkoista olisi varmasti tai mahdollisesti tehty joukkoliikenteellä.

Kuljetusyhteyksien rungon muodostaa pääteiden ohella rautatieyhteydet maan eri osiin ja Venäjän suuntaan. Rautatieliikenteessä valtakunnalliseen runkoverkoston kuuluu Karjalan rata Joensuuhun saakka, tavara-liikenteessä myös yhteydet Niiralan raja-asemalle ja Uimaharjuun.

Vesiliikenne

Uitto- ja aluskuljetusyhteydet ovat sisävesillä ja Saimaan kanavan välityksellä merelle saakka osa kuljetusyhteyksien runkoverkkoa. Meriliikenneyhteys katkeaa talvisin muutaman kuukauden ajaksi jolloin joudutaan järjestämään korvaavia kuljetusyhteyksiä. Vesikuljetusjärjestelmään kuuluvat olennaisesti myös logistisen palvelutuotannon mahdollistavat terminaali-, varastointi- ja muut palvelut, kuten järjestelyratapihat, raakapuun lastaus- ja varastointipaikat, Joensuun satama, uiton pudotuspaikat sekä lentokuljetuspalvelut.

Lentoliikenne

Joensuun lentoasemalta on hyvät yhteydet pääkaupunkiseudulle. Helsinkiin lennetään arkisin yhteensä 5 edestakaista vuoroa ja viikonloppuisin 4 vuoroa. Lentoaseman matkustajamäärä oli vuonna 2007 noin 143 000 matkustajaa. Vuositasolla Joensuusta tehdään noin 50 reittilentoa ulkomaan kohteisiin, lähinnä Etelä-Eurooppaan. Joensuun lentoasema oli vuonna 2006 laskeutumismäärinä mitaten maan 15. vilkkain ja matkustajamäärältään 11.⁶ vilkkain lentoasema. Matkustajaliikenteen ohella lentoaseman kautta kulkee jonkin verran rahtia, mutta määrät eivät ole kovin merkittäviä.

3.4.9 Luonnonympäristö

Luonnonmaantieteellinen sijainti

Suomi voidaan jakaa luonnon- ja kulttuurimaisemansa puolesta maisemakokonaisuuksiin, joilla on omat ominaispiirteensä. Nämä ominaispiirteet luovat pohjan esimerkiksi matkailun ja muiden elinkeinojen kehittämiseksi. Ominaispiirteiden tunnistaminen helpottaa myös uuden loma- ja vakituisen asutuksen sijoittamista maiseman, luonnonolojen, ilmaston, maaperän ja ihmisen elinolojen kannalta sopivalla tavalla.

Suomi jaetaan kahdeksaan luonnonmaantieteelliseen alueeseen maankamran, ilmaston, vesistön ja eliömaailman piirteiden mukaan. Jokaista luonnonmaantieteellistä aluetta luonnehtii yksi tai useampi tekijä, joka erottaa sen muista alueista (Saaristo-Suomi, Eteläinen rannikkomaa, Pohjanmaan rannikkomaa, Suomenselän suomaa, Järvi-Suomi, Vaara-Suomi, Metsä-Lappi ja Tunturi-Lappi). Suunnittelualue kuuluu osin Järvi-Suomeen ja pääosin Vaara-Suomeen.

⁶ Finavia: Lentoliikennetilasto 2006

Kallio- ja maaperä maiseman perustana

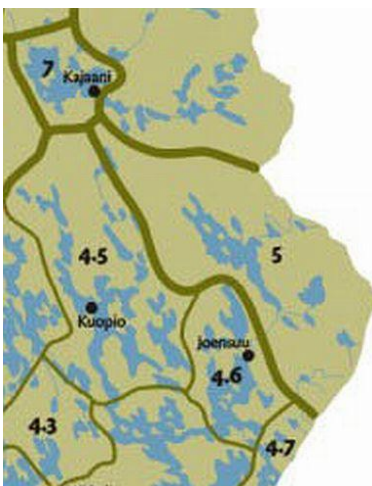
Kallioperän kivilaji vaikuttaa maisemarakenteen perusrungon muotoon, suuntautuneisuuteen, rytmiin ja mittasuhteisiin. Eri kivilajeilla on mm. erilaiset rakenneominaisuudet, joiden mukaan ne esim. lohkeilevat. Kallioperän erikoismuodoilla on usein merkittävä asema paikallisina luonnonmuistomerkeinä. Erikoismuotoja ovat mm. silokalliot, murtumalaaksot, hiidenkirnut, luolat ja jyrkänteet. Harvinaisiin esiintymiin (kallioperän muodon, laadun tai muun ominaisuuden mukaan) kiinnitetään erityistä huomiota.

Yleiskaavan suunnittelualueella on kaksi kallioperägeologista pääaluetta. Läntinen osa kuuluu proteotsooiseen (2500 – 1900 milj. v. sitten) liuskekivivyöhykkeeseen, joka on fylliittien, kiilleliuskeen ja kiillegneissien muodostamaa, kun taas itäosassa on vanhempi arkeinen (3000 – 2700 milj. v. sitten) vyöhyke, jonka pääkivilajeina on muun muassa graniitti ja graniitti - gneissi. Itäinen alue on ylävämpää kuin läntinen johtuen kivilajien erilaisesta kulutuskestävyydestä. Alueen monet rotkot ja uurot edustavat kallioperän siirros- ja muunnoslinjoja.

Maaperä tasoittaa kallioperän epäsäännöllisiä pinnanmuotoja, mutta se myös muodostaa omia pinnanmuotojaan ja vaikuttaa siten maisemakuvaan. Maaperän maalaji ja maannos sekä niiden paksuus vaikuttavat mm. rakenteiden perustamiskustannuksiin. Maalajilla ja maannoksella on suora vaikutus alueen kasvillisuuteen ja eläimistöön.

Suomalaista maisemaa voimakkaasti muovanneen mannerjään jälkiä on yhä monin paikoin näkyvissä. Maisemalle ovat tyypillisiä vaarat sekä harjut, jotka ovat syntyneet erityisesti viimeisimmän jääkauden vaikutuksesta. Alueella on myös paljon kirkasvetisiä lampia sekä suppakuoppia, jotka ovat syntyneet jäälohkareiden sulaessa paikalleen.

Maisema-alueet

Maisema-aluetyöryhmän mietinnön⁷ maisemamaakuntajaotuksen mukaan suunnittelualue kuuluu kahteen maisemamaakuntaan eli Vaara-Karjalan ja Itäisen Järvi-Suomen maisemamaakuntiin.

Kuva 11: Ote maisema-aluetyöryhmän ehdottamasta maisemamaakuntajaotuksesta. (Vasemmalla)

Joensuun seudun kunnista Eno, osa Kontiolahtea ja osa Joensuuta (Kiihtelysvaara ja Tuupovaara) sijaitsevat Vaara-Karjalassa, jonka maisemille antavat leimansa luoteesta kaakkoon kulkevat vaarajaksot. Paikoitellen vaarat kohoavat jopa 200 metriä ympäristöönsä korkeammalle. Samansuuntaiset vaarojen väliset laaksot ovat järvien peitossa tai soisia metsämaita. Vaaramaisemaan kuuluvat paikoin hyvinkin syvät rotkot, kuten Kolvananuuro, noin 7 km pitkä ja 80 – 100 metriä syvä kalliohalkeama Kontiolahden ja Enon rajalla. Kolvananuuro on merkittävä suojelu- ja retkeilykohde.

⁷ Maisema-aluetyöryhmän mietintö I. Maisemanhoito. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, mietintö 66/1992. Helsinki 1993

Vaara-Karjalan alueella on viljelyskelpoista maata niukasti. Pääosa peltoista on aikoinaan raivattu viljaville, mutta kivikkoisille moreenimaille mäki- ja vaarojen laille. Tyypillisimmillään vaaranlakikylässä oli koko vaara peltona, talot harvassa eri puolilla vaaraa ja laella komea kyläkuusi. Nyt uudet pellot on raivattu alaville hiekkamaille ja soille.

Asutus on seudulla yleensä ottaen harvaa ja rakennukset on ryhmitelty väljästi ja säännöttömästi. Kylät ovat usein vain muutamien talojen muodostamia. Pitkälle ulottuvat näkymät korostavat vaarakyläiden avaruuden tuntua. Esimerkiksi Heinävaara – Selkie – Mönni vaarajakso Kiihtelysvaaran ja Kontiolahden välimaastossa on valtakunnallisesti arvokas maisemakokonaisuus juuri vaara-asutuksen vuoksi. Vaara-Karjalan korkeimmat huiput ovat Kolin – Kaltimon vaaramaalla Enon ja Kontiolahden kuntien alueella.

Polvijärvi, Liperi, Pyhäselkä, osa Joensuuta ja pääosa Outokumpua kuuluvat Itäisen Järvi-Suomen maisemamaakunnassa sijaitsevaan Pohjois-Karjalan järvisuutuun. Se on maaperältään hyvin vaihtelevaa, missä viljavat savimaat vaihtuvat nopeasti karuihin harju- ja kalliomaisemiin. Maisemaa hallitsevat järvien laakeat selät ja alavat rantamaat. Laajimmat tasaiset alueet ovat Pyhäselän ja Höytiäisen rantojen vesijättömaat. Höytiäisen ja Pyhäselän alavan maiseman katkaisee itä – länsi suuntainen Jaamankankaan harjumuodostuma. Jaamankangas kohtaa idässä toisen Salpausselän, joka reunustaa siitä länteen levittäytyvää Pyhäselän tasankoa. Pohjois-Karjalan järvisuudun viljavimmat alueet ovat Pyhäselän, Höytiäisen ja Viinijärven rantamailla. Alueella esiintyy poikkeuksellisesti tiheää pienkylä- ja jonoasutusta. Metsien valtapuulajina on mänty, mutta kaskeamisen ja karjan laidunnuksen jäljiltä kyläiden ympäristössä on vielä valoisia koivikoita ja lepikoita.⁶

Läntinen osa Outokumpua kuuluu Pohjois-Savon järvisuutuun, joka on piirteiltään hyvin jyrkkää. Jotkin vaarat kohoavat selvästi mäki- kuin järvisuuduksi. Vaarojen ja mäki- välissä kimmeltävät lukuisat järvet; yli kolmannes suudun pinta-alasta on järvien peittämää. Järvet ovat suuria ja niille ovat tyypillisiä saaristojen ja avari- selkäviesien vuorottelu. Outokummun länsipuolen Juojärvi on tästä hyvä esimerkki. Poikkeuksen yleiseen maiseman luode - kaakkosuuntautuneisuuteen muodostaa esimerkiksi Outokummun eteläpuolinen Viuruniemen mäkimaa, jossa selän- teet suuntautuvat koillisesta luoteeseen.

Ilmasto

Ilmasto on Pohjois-Karjalassa mantereinen, mille on tyypillistä vuodenai-kojen jyrkkä vaihtelu. Alueen vuotuisesta sademäärästä noin 40% tulee lumena. Pysyvä lumipeite saadaan yleensä marraskuun aikana ja lumi- peite sulaa kokonaan huhti – toukokuun vaihteessa. Alueen vesistöt jää- tyvät yleensä marraskuun puolivälin paikkeilla ja jäät lähtevät toukokuun puoliväliin mennessä.⁸ Viime aikoina on havaittu vuosittaisten vaihtelui- den kasvavan.

⁸ Pohjois-Karjalan alueellinen metsäohjelma 2006-10

Kasvillisuus

Kasvillisuus on muuttuva maisematekijä, se on jatkuvassa, hitaassa, muutostilassa oleva ja samalla maiseman muuntautumiskykyisin osa. Kasvillisuus ja muu elollinen luonto ovat abioottisten (elottomien) maisematekijöiden osoittamien kasvupaikkatekijöiden ilmenemismuoto, ja siten niissä tapahtuvista muutoksista riippuvainen.

Kasvillisuuden kannalta kasvukauden pituus on keskeinen tekijä. Maakunnan alueella kasvukausi on 145 – 160 päivää. Pohjois-Karjalassa ja myös Joensuun seudun yleiskaavan alueella on kasviharvinaisuuksia, joista osan säilyminen Suomessa on lähes pelkästään täkäläisten esiintymien varassa. Myös perinteisen maatalouden ja karjan laidunnuksen luomien perinnebiotooppien säilyttäminen on monien kasvilajien kannalta erittäin tärkeää.

Kasvitieteellinen aluejako⁹ nojautuu kasvilajien levinneisyysalueisiin. Kasvimaantieteellisesti suunnittelualue sijoittuu eteläboreaaliseen luonnonmaantieteelliseen vyöhykkeeseen vaihtuen pohjoisrajallaan keskiboreaaliseen vyöhykkeeseen.

Metsät hallitsevat maisemaa järvien ohella. Olosuhteet ovat suotuisia havumetsille ja soille. Boreaalisisissa metsissä puusto on harvaa, matalaa ja hidaskasvuista. Puulajeja on vähän. Aluskasvillisuus on niin ikään vähälajista, mutta usein tiheää ja tuuhea (varvut, sammalet ja jäkälät yleisiä). Lisäksi on paljon ikivihreää lajistoa (havupuut, monet varvut, sammalet ja jäkälät). Maaperä on vähäravinteista, ravinteiden kierto on hidasta, lehtometsiä on varsin vähän. Podsolimaannos on yleisin maannoksistamme. Metsien vuotuinen tuotto on yleensä vaatimatonta, mutta paikalliset vaihtelut voivat olla suuria.

Metsätyypit

Metsätyyppien luokitusjärjestelmä perustuu metsien aluskasvillisuuden eli kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuuteen ja olettamukseen siitä, että biologisesti samanarvoisille alueille kehittyy lopulta samanlainen kasvillisuusyhdyksunta. Metsätyyppioppi kehitettiin metsätalouden tarpeisiin, mutta sitä voidaan käyttää myös luonnonsuojeluarvojen tunnistamiseen. Tietty metsätyyppi käsittää kaikki ne metsiköt, joilla puuston ollessa hakuuikypsää ja normaalisti sulkeutunutta on likimain samanlainen kasvupeite, mikäli tämä on saanut kehittyä häiriintymättä. Kukin metsätyyppi esiintyy vain tietyn kasvillisuusvyöhykkeen alueella.

Pohjois-Karjalassa esiintyvien metsätyyppien (kangasmaat, lehtomaat, turvemaat) osuudet.

- Mustikkatyyppi eli MT tai sitä vastaavaa turvemaata 45,9 %. Tuoreilla kankailla on valtapuuna kuusi.
- Puolukkatyyppi eli VT 26,9 %. Näillä kuivahkoilla kankailla on männyn lisäksi kuusta, rauduskoivua sekä katajaa.

⁷ <http://www.oulu.fi/northnature/finnish/Suomi/metsat1.html#metsien%20aluejako>

⁸ <http://www.oulu.fi/northnature/Northnature.html>

- Lehtomaiset kankaat eli käenkaali-mustikkatyypin OMT 16,3 Lehtipuita on yleisesti (mm. pihlaja, raita, leppä), samoin metsän maisemaan ilmaantuu pensaita.
- Varsinaisia lehtoja on vain 3 %10. Maakunnan lehtokeskukset sijaitsevat suunnittelualan ulkopuolella Keski-Karjalassa.

Suot

Suot voidaan määrittellä geologisin (turvekerroksen paksuus vähintään 30 cm) tai biologisin perustein (ekosysteemit). Suokasvillisuus voi vaihdella suuresti suiden eri osissa johtuen ravinteisuuden, happamuuden ja kosteuden vaihteluista. Suomessa esiintyy kahta päätyyppiä: keidassoita ja aapasoita. Joensuun seudun hallitseva suokasvillisuustyyppi on Sisä-Suomen kermikeitaat. Keidassuot ovat yleensä paksuturpeisia (3-6 m) ja karuja.

Suot voidaan jakaa ekologisesti kahteen päätyyppiin myös sen mukaan, saavatko ne vetensä maaperästä vai sateesta. Minerotrofiseksi soiksi kutsutaan niitä soita, joilla on kosketus pohjaveteen mineraalimaiden kautta. Kun turpeen muodostus jatkuu, yhteys pohjaveteen saattaa kadota ja suo saa veden sen jälkeen sateesta. Silloin kyseessä ombrotrofisen suo. Ombrotrofiset suot ovat aina happamia, mutta minerotrofiset suot voidaan vielä ryhmitellä tarkempaan ryhmiin ravinteisuuden mukaan: oligotrofia, mesotrofia ja eutrofia köyhimmästä ravinteikkaampaan.

Ravinteisuuteen liittyvät kiinteästi keskusta- ja reunavaikutteisuuden käsitteet. Keskustavaikutteinen suokasvillisuus ei saa säännöllistä tai merkittävää ravinnelisiä ympäröivien kivennäismaiden pohja- tai pintavesistä. Reunavaikutteinen suokasvillisuus saa jatkuvasti ravintotäydennystä kasvupaikkansa ulkopuolelta. Reunavaikutteisuuden muotoja ovat luhtaisuus, lähteisyys ja korpisuus.

Suon pinta voidaan jakaa kolmeen eri korkeustasoon sen mukaan, mikä on niiden suhde pohjavesitasoon. Mätäspinta on yli 20 cm, väli- eli kosteapinta 5-20 cm ja märkä- eli rimpipinta 0-5 cm pohjaveden yläpuolella.

Suotyypit

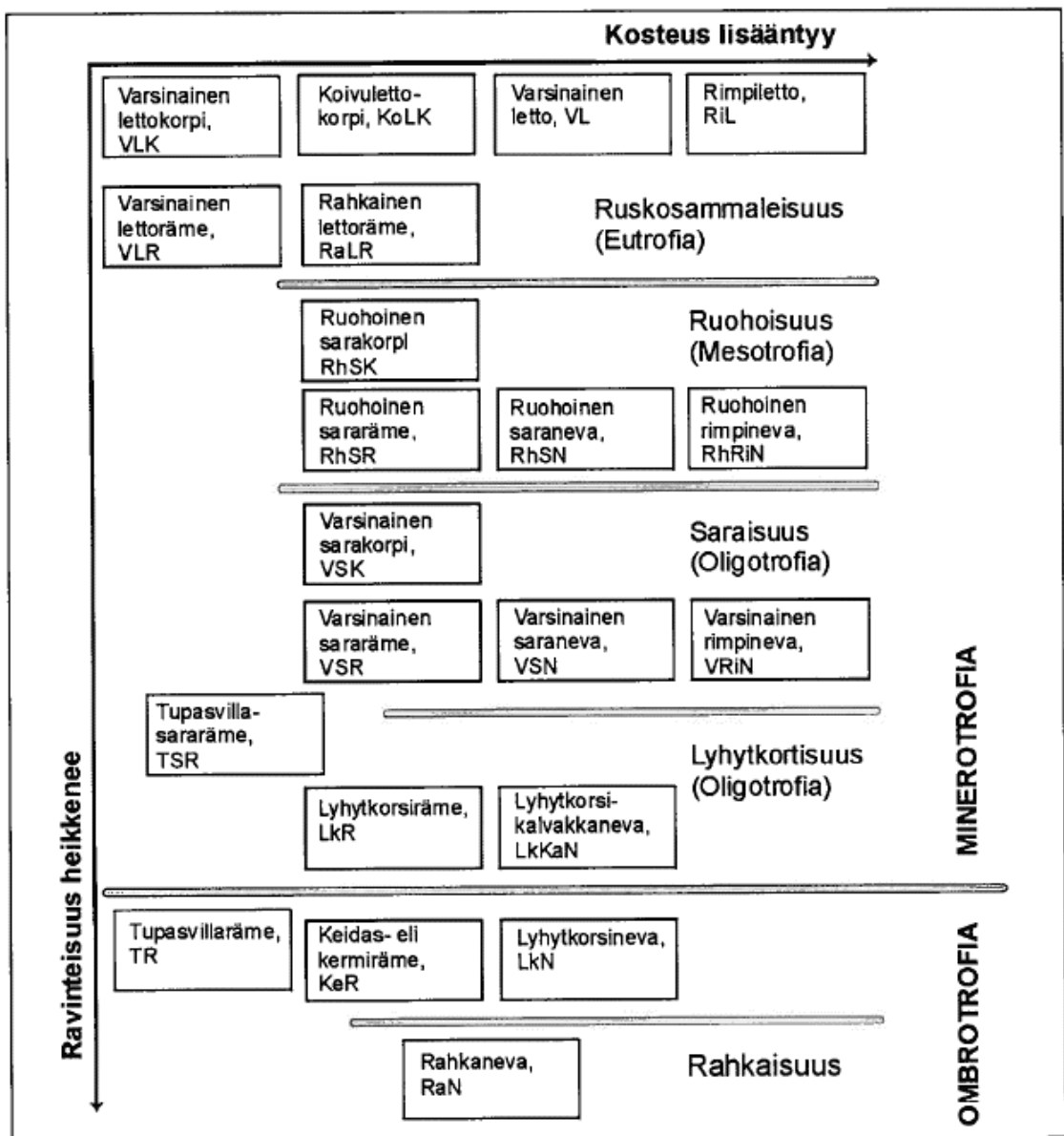
Luonnontilaisten soiden suotyyppijaottelun perustana ovat soiden kolme päätyyppiryhmää: korvet, rämeet ja avosuot. Avosuot jaetaan edelleen nevoihin ja lettoihin. Lisäksi luhdet ja lähteet voidaan erottaa omiksi päätyypeikseen.

- **Korvet** ovat minerotrofisia ja niillä vallitsee mätäspinta, joten ne eivät ole erityisen kosteita suotyyppisiä. Pääpuulaji on kuusi.
- **Rämeet** ovat korpia karumpia. Niillä kasvaa matalahkoja mäntyjä.
- **Nevat** ovat yleisimpiä avosoita. Niiden ravinteisuus vaihtelee ombotrofiasta mesotrofiaan. Nevoja luonnehtii märkä- tai välipinta ja karuimmatkin nevatyyppit ovat yleensä rämeisiin verrattuna selvästi kosteampia.

¹⁰ Pohjois-Karjalan alueellinen metsäohjelma 2006-10.

- **Letot** ovat runsasravinteisia suotyyppejä, joiden ph on kalkkipitoisuuden ja ravinteiden runsauden takia korkea. Ulkonäöltään niitä voi olla vaikea erottaa nevoista. Kasvillisuuden osalta on ruohojen suuri määrä sekä katajan ja järviruo'on esiintyminen
- **Luhdat** sijaitsevat useimmiten purojen, jokien, järvien ja meren rannoilla, luhdat ovat märkiä. Ruohoja voi olla hyvin runsaasti.
- **Lähteet** ovat usein pienialaisia, avoimia ja yleensä aitosammalten leimaamia. kenttäkerroksen kasvillisuus on vähäistä. ne ovat väli- ja rimpipintaisia, koska niille on ominaista liikkuvan pohjaveden esilletulo. Ravinteisuudeltaan ne ovat useimmiten mesotrofisia, mesoeutrofisia tai eutrofisia.

Kasvupaikkatekijöiden osalta suotyypit luokitellaan useimmiten putkilokasvien perusteella, mutta tarkempi määrittäminen tapahtuu sammalten perusteella (turvemaiden metsätyypiluokitus).

Kuva 12: Suomessa käytössä oleva kosteuteen ja ravinteisuuteen perustuva suotyyppien luokitusjärjestelmä.

Suoyhdistymät

Yksittäiset suotyypit eivät muodosta laajoja yhtenäisiä alueita, vaan suokokonaisuuksilla suotyypit vaihtelevat ympäristötekijöiden mukaisesti. Tällaisia useiden suotyyppien muodostamia kokonaisuuksia sanotaan suoyhdistymiksi. Suomessa suoyhdistymät jaetaan kahteen päätyyppiin, keidas- ja aapasoihin. Jako perustuu ensisijaisesti soiden hydrologisiin ominaisuuksiin.

- keidassuot ovat keskustavaikutteisia ja ombrotrofisia
- aapasuot ovat vastaavasti keskustavaikutteisia, mutta minerotrofisia

Samankaltaisissa ilmasto- ja kosteusoloissa muodostuu samankaltaisia soistumia (ja suoyhdistymiä). Suomi jaetaan edellä mainittujen suoyhdistymätyyppien perusteella suokasvillisuusvyöhykkeisiin. Eri vyöhykkeillä luokittelu perustuu keidas- ja aapasoiden alueellisiin eroihin. Eri vyöhykkeillä suoyhdistymät poikkeavat toisistaan rakenteensa puolesta ja ilmentävät alueensa ilmastollista suokasvillisuutta. Pohjois-Karjala sijaitsee keidas- ja aapasoiden rajavyöhykkeellä siten, että Joensuun seutu lukeutuu Pohjois-Karjalan vietto- ja rahkakeitaiden suokasvillisuusvyöhykkeeseen.

Eläimistö

Luonnonmaantieteelliset vyöhykerajat (esim. boreaalinen vyöhyke tai sen alavyöhykkeet, kuten metsä- ja suokasvillisuusvyöhykkeet) heijastuvat tietysti myös lukuisten eläinten esiintymisrajoihin. Tämä on luonnollista, sillä eläinten toimeentulo on monin tavoin sidoksissa kasvipeitteeseen ja sen tuottoon joko suoraan tai ainakin välillisesti (esim. monet hyönteiset, jotka syövät vai tiettyjä kasvilajeja, monet linnut, jotka syövät vain tiettyjä hyönteisiä jne.).

Asumattomat tai harvaan asutut alueet antavat elintilaa monille eläinlajeille. Hirvi ja metsäjänis ovat tärkeitä riistaeläimiä. Suurpetoja esiintyy lähinnä yleiskaava-alueen itäosissa, joten pääosa kannoista jää alueen ulkopuolelle muualla maakuntaan. Alueen linnusto on runsas ja monipuolinen. Myös uhanalainen saimaannorppa esiintyy kaava-alueen eteläosissa.¹¹ Saimaan alueen kotoperäiseen lajistoon kuuluu myös saimaanlohi, joka vuosittain vaeltaa aina eteläiseltä Saimaalta saakka tavoitteenaan päästä kutemaan Pielisjoen koskiin. Järvalohta uhkaa monimuotoisuuden kapeneminen. Pielisjoella on ainoana lisääntymisjokena keskeinen merkitys kannan hoidossa.

Lähteet: Susanna Vanhamäki: Luonto- ja maisemakohteet, nykytilanne Joensuun kaupunki, tekninen virasto, kaavoitus, 2004.
Joensuun seudun maisemarakenne ja viheraluejärjestelmä. Ympäristötaito Oy. Oulu 2006.
Pohjois-Karjalan alueellinen metsäohjelma 2006-10.

¹¹ Susanna Vanhamäki: Luonto- ja maisemakohteet, nykytilanne (2004). Joensuun kaupunki, tekninen virasto, kaavoitus.

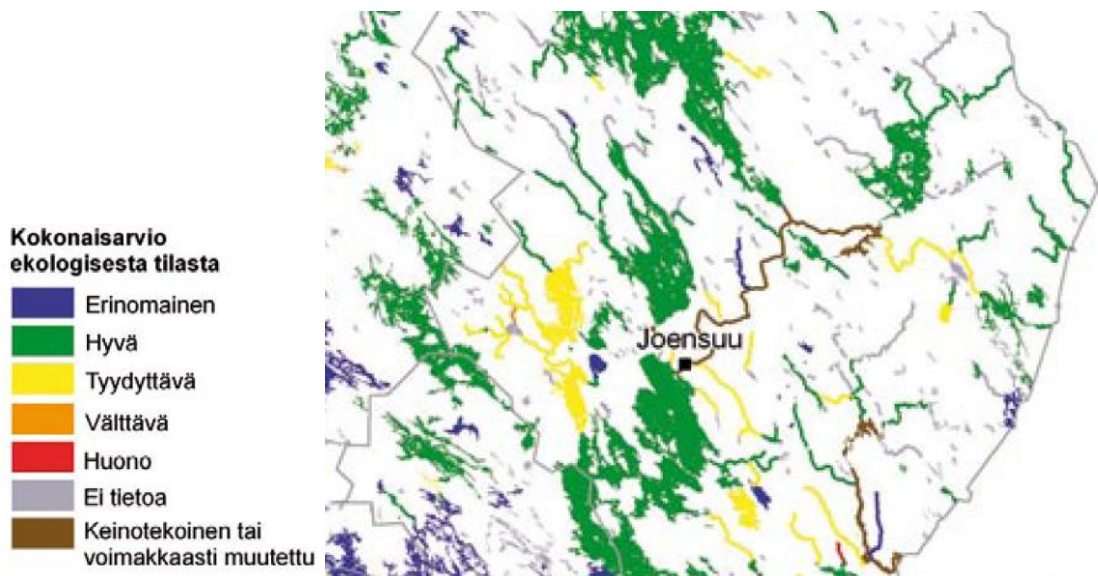
3.4.10 Valuma-alueet ja pohjavesialueet Pintavedet

Valtaosa Joensuun seudun vesistöistä kuuluu Vuoksen vesistöalueeseen. Sen latvat ulottuvat Venäjän Karjalaan, josta Lieksanjoki kokoaa vedet Pieliseen. Siitä vedet virtaavat Pielisjokea yli 70 kilometrin matkan Pyhäselkään. Kiihtelysvaaran ja Tuupovaaran alueen vedet kuuluvat Jänisjoen vesistöalueeseen. Täältä vedet virtaavat rajan yli kohti Laatokkaa. Selvitysalueen valuma-alueet ovat Juojärven, Höytiäisen, Pyhäselän, Pielisen ja Jänisjärven valuma-alueet. Vuoksen vesistö on laaja kokonaisuus, joka on huomioitu valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa kohdistamalla siihen tavoitteita järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteiden säilyttämiseksi. Maakuntakaavan mukaan kaikessa alueelle sijoittuvassa toiminnassa tulee ottaa huomioon vesistöön kohdistuvan jätevesikuormituksen vähentäminen.

Vesienhoidon suunnitelmat

Euroopan unionin vesipolitiikan puitedirektiivin (2455/2001/EY) tavoitteena on ehkäistä pinta- ja pohjavesien tilan heikkenemisen koko Euroopan unionin alueella. Pintavesien hyvä tila ja pohjavesien hyvä määrällinen ja kemiallinen tila tulee saavuttaa 15 vuoden kuluessa direktiivin voimaantulosta. Suomessa on direktiivin toimeenpanemiseksi säädetty laki vesienhoidon järjestämisestä (1299/2004) ja sitä täydentämään kolme asetusta. Vesienhoitoa suunnitellaan vesienhoitoalueittain, joista Joensuun seutu sisältyy Vuoksen vesienhoitoalueeseen.

Vesien tilaa tarkastellaan yhtenäisin mittarein Euroopan eri luonnonmaantieteellisillä alueilla. Jokien, järvien ja rannikkovesien tilaa arvioidaan ja luokitellaan sen ekologisen ja kemiallisen tilan perusteella ja koko vesiekosysteemin kannalta. Veden laatua ei tarkastella enää pelkästään sen mukaan, miten käyttökelpoista se on ihmisen kannalta.

Kuva 13: Kokonaisarvio Vuoksen vesienhoitoalueen järvien ekologisesta tilasta.

(Lähde: "Faktaa vesienhoidon suunnittelusta" –esite)

Joensuun seudulla vesistöjen tila on pääosin hyvä. Parantamistarpeita on etenkin Viinijärven - Heposelän valuma-alueilla, joilla sijaitsee useita tilal- taan heikentyneitä vesistöjä, kuten Heposelkä ja Viinijärven länsiosa. Pin- tavesien tilaa heikentävistä tekijöistä merkittävin on ravinnekuormituksen aiheuttama rehevöityminen. Ihmistoiminnasta peräisin olevasta ravinne- kuormituksesta suurin osa on peräisin maataloudesta, metsätaloudesta ja haja-asutuksesta. Myös yhdyskuntien sekä teollisuuden jätevesikuor- mitus on paikoitellen merkittävää.

Vesienhoitosuunnitelmaehdotuksessa¹²⁻¹³ kerrotaan vesien tilasta, on- gelmista ja tilan parantamiseen tarvittavista hoitotoimista. Suunnitelman tueksi on laadittu alueelliset toimenpideohjelmat, joissa esitellään tar- kemmin pinta- ja pohjavesiä koskevia toimenpide-ehdotuksia. Suunnitel- massa on esitetty keinot, joilla vesienhoitolain edellyttämä pinta- ja poh- javesien hyvä tila vuoteen 2015 mennessä on mahdollista pääosin saa- vuttaa. Se tarkoittaa nykyisten vesiensuojelutoimien tehostamista ja käy- tettävissä olevien keinojen mahdollisimman tehokasta käyttöä.

Pohjavedet

Suunnittelualueen pohjavesivarat¹⁴ ovat runsaat, suuressa osassa aluet- ta jopa erittäin runsaat. I luokan pohjavesialueisiin kuuluvia tärkeitä poh- javesialueita suunnittelualueella on 54 kpl ja niiden arvioitu yhteisantoi- suus on 171 330 m³/d. II luokkaan kuuluvia vedenhankintaan soveltuvia pohjavesialueita on 85 kpl ja niiden arvioitu antoisuus on 138 900 m³/d. On arvioitu, että pohjavesimäärästä käytetään noin 5 – 10 %.

Viinijärven eteläpuolella toisen Salpausselän alue on kokonaan joko I - tai II -luokan pohjavesialuetta. Pohjavesialueet jatkuvat Ylämyllyn pohjois- puolisolle alueille, jossa on enemmän II -luokan pohjavesialueita. Tästä itään päin jatkuu I -luokan pohjavesialue Jaamankankaalle ja Pielisjoen länsi- ja itäpuolille. Myös Kontiolahden alueella on pohjavesialueita, enimmäkseen II -luokan alueita. Pyhäselän itäpuolella on myös pienem- piä, sekä I - että II -luokkaan kuuluvia pohjavesialueita. Pohjavesialueet on lueteltu kaavakartan liitetaulukoissa.

Pohjavesialueiden riskitekijöitä ovat mm. asutus, teollisuus, maa-ainesten otto ja liikenne. Pohjaveden laatu on pystytty säilyttämään hyvänä, vaikka seudulla on pohjavesialueille sijoittuvia, potentiaalisen riskin aiheuttavia kohteita. Näitä ovat mm. Joensuun lentoasema, pohjavesialueiden läpi kulkevat valta- ja rautatiet esimerkiksi Jaamankankaalla ja Ylämyllyn lampien alueella.

¹² Lisää vesienhoidon suunnittelusta Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen internet-sivuilla, mm. < <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=301291&lan=fi&clan=fi>>

¹³ Vesienhoidon suunnitteluun liittyvää materiaalia ympäristöhallinnon internet-sivuilla: <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22063&lan=fi>>

¹⁴ Pohjaveden suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Loppuraportit Joensuun seu- dulta (2002), Outokummun seudulta (2003) ja Ilomantsin seudulta (2001), Pohjois-Karjalan ympäristökeskus.

Pohjaveden suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittamishankkeessa I - luokan pohjavesialueet on osoitettu kokonaan vedenhankintaan ja II - luokan alueet on määritelty rajoitetun maa-ainesten oton alueiksi.

3.4.11 Ympäristöä häiritsevä melu

Ympäristön yleismeluun vaikuttavat liikenne, ampumaradat, raskas teollisuus, louhinta ja soran murskaus, turvetuotantoalueet, moottoriradat ja moottorikelkkareitit. Niiden sijainnin perusteella puolestaan määritellään ns. hiljaisia alueita.

Melulähteet

Tehdyissä selvityksissä käsitellään pääasiassa liikennettä, koska se on selvästi merkittävin häiriötä aiheuttavan melun lähde. Lisäksi on olemassa selvityksiä ampumamelusta ja yksittäisten ympäristölupaa edellyttävien laitosten melusta. Laitosten aiheuttamasta melusta ei ole kuitenkaan tehty kokoavia selvityksiä lukuun ottamatta Joensuun kantakaupungin aluetta, jonka osalta on tehty suuntaa antava selvitys myös laitosten aiheuttamasta melusta (Nissinen 2004). Liikenteen melulähteitä ovat lento-, tie- ja raideliikenne sekä vesiliikenne vähäisessä määrin.

Joensuun lentoaseman lentokonemelualue ulottui vuoden 2000 liikenteellä 0,8 – 1,7 kilometrin päähän kiitotien päistä ja 0,4 kilometrin päähän kiitotien keskilinjasta. Lentoasemalta kaakkoon, suoraan lentoreitin alla, 3 – 5 kilometrin päässä kiitotiestä, on Onttolan taajama. Sijaintinsa vuoksi alueella tulee todennäköisesti aina olemaan lentoliikennettä ja lentokonemelua huolimatta erilaisista lentokonemelun torjuntatoimenpiteistä.

Raideliikenteen osalta suurin yksittäinen ongelmakohta suunnittelualueella on Joensuun ratapiha. Meluhuomautuksia ovat aiheuttaneet mm. dieselveturien käynnistysäänät, vaunujärjestelyt ja tyhjäkäynti ratapiha-alueella. Lisäksi tavarankuljetukset öiseen aikaan aiheuttavat meluhaittaa radanvarsi-asutukselle. Muita ongelmakohtia ovat taajama-alueet kaikissa suunnittelualueen kunnissa, joissa asutus on tiheää radan varressa.

Tieliikenteen osalta suurimmat melutasot Joensuun kaupungin alueella synnyttää vilkas ja nopealiikenteinen Kuopiontie (vt 17). Erityisesti Noljakan eritasoliittymän lounaispuolella on suuri määrä kiinteistöjä yli 55 dB(A):n päivämelumelualueella jo nykyisillä liikennemäärillä. Myös Utrantien eritasoliittymän kohdalla ja Imatrantien (vt 6) alkupäässä melu leviää laajalle. Ennustetilanteessa 2020 melutasot nousevat noin 2 – 3 desibeliä nykytilanteesta, mikä kasvattaa melualueiden laajuutta vilkasliikenteisillä teillä. Ongelma-alueeksi saattaa muodostua Karjalankadun eritasoliittymän ympäristö. Valtatie 6:n 55 dB(A):n arvioitu melualue ulottuu noin 145 metrin etäisyydelle ja 60 dB(A) noin 80 metrin etäisyydelle.

Samaan ryhmään liikenteen melulähteiden kanssa voidaan lukea myös moottorirata-alueet ja moottorikelkkareitit. Maakuntakaavaan on merkitty vähintään seudullisina tai maakunnallisina moottorirata-alueina Ylämyllyn moottorirata-alue ja Tuupovaaran Rally Centerin moottorirata. Lisäksi Kontiolahdella sijaitsee Pohjois-Karjalan moottorikerho ry:n motocross -rata, jota käytetään harjoitus- ja kilpailupaikkana. Maakuntakaavaan on

merkitty myös moottorikelkkailun runkoreitistö, joka pääosin on jo olemassa ja yhdistää kuntakeskukset ja suurimmat talviurheilukeskukset.

Seudullisesti merkittäviä ampumaratoja, joilla suoritetaan lupa-ammuntoja, on suunnittelualueella kaikkiaan 11 kappaletta. Näistä merkittävimmät sijaitsevat Onttolan rajavartioston ja Kontiorannan varuskunnan yhteydessä. Suurimmat ongelmat aiheutuvat em. Onttolan ampumaradoista Kontiolahdella. Ampumaratoja käytetään rajavartiolaitoksen tehtävistä johtuvien ammuntojen suorittamiseen. Lisäksi ampumaratoja käyttävät muut valtion viranomaiset sekä ampumaurheilua harrastavat urheiluseurat. Ampumaradan välittömässä läheisyydessä on asuinrakennuksia. Melumittausten perusteella radat aiheuttavat laajat meluvyöhykkeet, joilla ampumaratamelulle asetetut ohjearvot ylittyvät. Melualue ulottuu Höytiäisen kanavan molemmille puolille, pohjoisessa Puntarikosken suuntaan ja luoteeseen Lykynlammen alueelle. Onttolan taajaman alueella 65 dB vyöhykkeelle jää 70 – 80 asuinrakennusta.

Myös maa-ainesten otto, etenkin kiviaineksen murskaus, tuottaa asutusta häiritsevää melua satojenkin metrin päähän työpisteestä. Toiminnasta aiheutuu lisäksi pölyhaittaa.

Hiljaiset alueet

Sitä mukaa kun meluongelmat tunnistetaan, vastaavasti hiljaisuuden merkitys kasvaa. Jotta virkistäytyminen ja luonnon äänistä ja hiljaisuudesta nauttiminen olisi mahdollista, tarvitaan muuta ympäristöä selvästi hiljaisempia alueita. Erilaisten toimintojen koneellistuminen ja melua aiheuttavien toimintojen yleistyminen ovat johtaneet siihen, että hiljaisia ympäristöjä on entistä vähemmän. Pohjois-Karjalassa hiljaisten tilojen kartoitus on esiselvityksen (Veli-Matti Sorvari 2005) asteella. Hiljaiset alueet on luokiteltu: luonnonrauha-alueisiin, maaseutumaisen hiljaisiin alueisiin ja kaupunkimaisen hiljaiset alueet.

Luonnonrauha-alueilla luonnon äännet ovat hallitsevia alueen äänimaisemassa ja alueella on mahdollisuus nauttia luonnon äänistä sekä äänimaiseman yleisestä levollisuudesta. Ihmisen toiminnasta aiheutuvia ääniä kuuluu, mutta ne ovat vaimeita ja ajoittaisia. Tällaisia alueita suunnittelualueella ei Sorvarin esiselvityksen mukaan ole. Sen sijaan suunnittelualueelta osoitettiin 6 ns. maaseutumaisen hiljaista aluetta: Enonsalo, Saavansalo, Kolvananuuro – Laajanvaara, Kutsu – Vekarus – Oskola, Rauansalo – Sykönsaara ja Lipasvaara – Halivaara. Näillä alueilla äänimaisemassa vallitsevia ovat luonnonäänet. Alueilla kuuluu myös ihmisen toiminnasta aiheutuvia ääniä, mutta ne ovat vaimeita tai ajoittaisia sekä äänimaisemalle tyypillisiä maa- ja metsätalouden harjoittamisesta tai vesialueilla veneilystä syntyviä ääniä. Alueilla tulee ajoittaista ääntä myös lentoliikenteestä ja moottorikelkkailusta. Talviaikaan moottorikelkkareitit vaikuttavat hiljaisten alueiden laatuun.

Alueet on määritelty poissulkevan menetelmän mukaisesti käyttäen melulähteiden mukaisia puskurivyöhykkeitä:

- lentokonereitti 20 km
- valta- ja kantatiet, ampuma-alueet ja -radat 4 km
- seututiet, rautatiet ja moottorikelkkareitit / -urat 3 km
- yhdystiet, isot järvet ja turvetuotantoalueet 2 km

Nissisen tutkimuksessa (2004) Joensuun kantakaupungin alueella sijaitsevat hiljaiset alueet kartoitettiin sekä kyselytutkimuksen avulla että käytämällä hyväksi tietoja eri melulähteiden melualueista. Joensuun kaupungin alueella sijaitsevat hiljaiset alueet jaettiin kaupunkimaisiksi hiljaisiksi alueiksi sisältäen myös hiljaisiksi koetut asuinalueet, suhteellisen hiljaisiksi alueiksi sekä hiljaisiksi alueiksi. Nissisen suorittaman kartoituksen perusteella Joensuun kantakaupungin alueella hiljaisina alueina voidaan pitää vain Paritsansuon ja Iksensuon alueita. Suhteellisen hiljaisina alueina koetaan asukaskyselyn perusteella yleensä kaupungin ulkoilu- ja virkistysalueet kuten Linnunlahden alue, eräät keskustan alueet mm. puistot ja Naljakan ulkoilu- ja luonnonsuojelualue.

Hiljaiset alueet ovat useimmiten myös puhtaan ilman alueita, joilta kerätyt luonnontuotteetkin ovat muita alueita puhtaampia. Koska hiljaisuus ja toisaalta siihen liittyvä luontomatkailupotentiaali on katsottu yhdeksi Pohjois-Karjalan vahvuustekijäksi, hiljaisten alueiden määrittelyyn ja kriteerien riittävään tiukkuuteen on syytä panostaa täällä selvästi keskimääräistä enemmän.

Lähde: Sorvari, Veli-Matti: Hiljaiset alueet Pohjois-Karjalassa. Esiselvitys. 2005. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
Nissinen, Jenni: Ympäristömelun häiritsevyys: Tapaustutkimus Joensuun kaupungin melutilanteesta. 2004. Pro gradu –tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

3.5 Seutukaavat ja maakuntakaava

Pohjois-Karjalan maakunnan alueelle on laadittu aiemman lainsäädännön aikana seutukaava kolmessa vaiheessa. Vaiheet ovat teemoittain ja koko maakuntaa koskeva seutukaava on kooste näistä vaihekaavoista. Kolmas vaihe vahvistettiin ympäristöministeriössä kahdessa vaiheessa 16.5.1988 ja 10.10.1989.

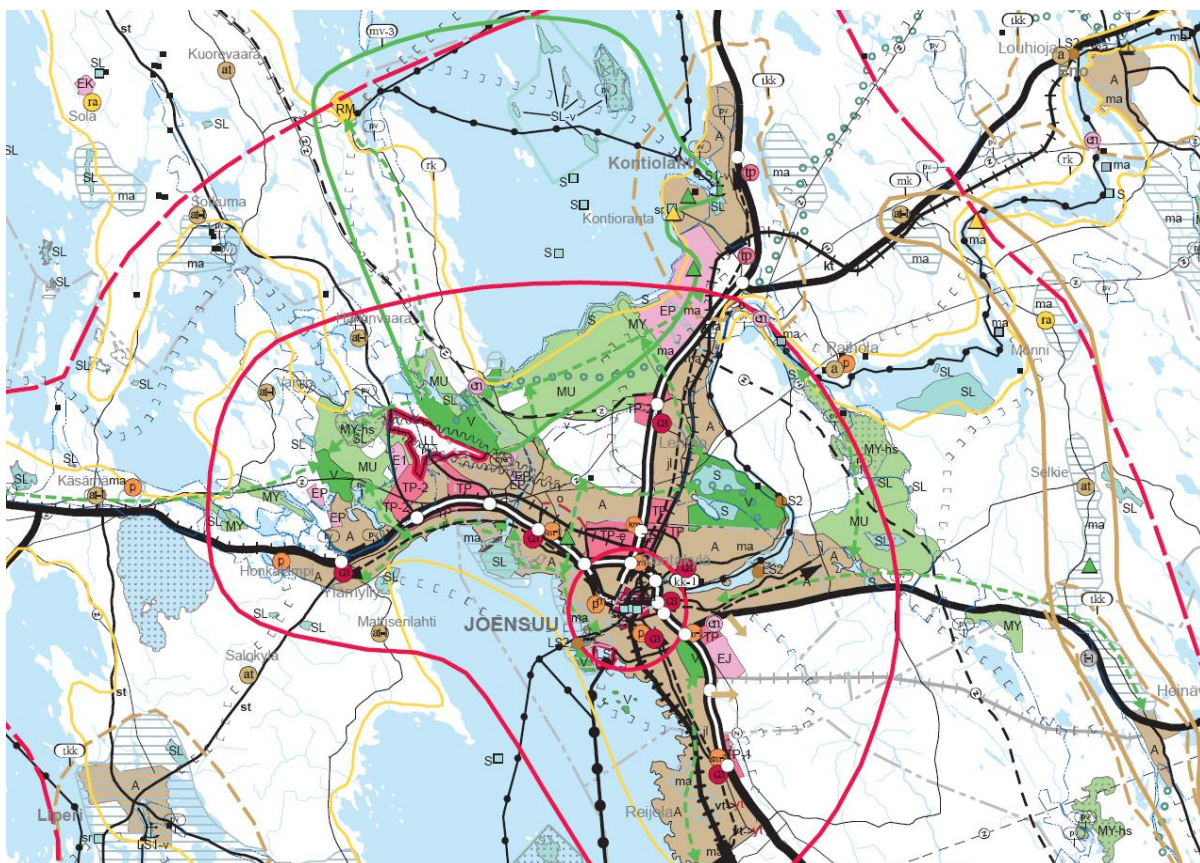
Joensuun seudun seutukaava vahvistettiin ympäristöministeriössä 5.10.1993 ja se kumosi voimassa olleet Pohjois-Karjalan 1. 2. ja 3. vaiheet alueensa osalta. Joensuun seudun seutukaavan alueeseen kuuluvat Eno, Joensuu, Kiihtelysvaara (nyk. osa Joensuuta), Kontiolahti, Liperi ja Pyhäselkä. Seutukaavaa koskeva tarkistus vahvistettiin ympäristöministeriössä 13.12.2000.

Valtioneuvosto on 20.12.2007 vahvistanut Pohjois-Karjalan maakuntakaavan, jonka maakuntavaltuusto hyväksyi 21.11.2005. Maakuntakaava on korvannut seutukaavat lukuun ottamatta maa-ainesten ja turpeen oton aluevarauksia, joiden osalta aiemmat seutukaavan varaukset ovat edelleen voimassa. Lisäksi vahvistamatta jääneillä osilla maakuntakaavaa ovat edelleen voimassa aiemmat seutukaavat.

Maakuntakaavasta jätettiin osittain vahvistamatta Joensuun Heinävaaran taajamatoimintojen laajennusalue. Myös tien Tohmajärvi – Kitee – Puhos toiminnallisen luokan muutos seututiestä kantatieksi sekä rataosuuden Joensuu-Ilomantsi varaus päätetään jätettäväksi vahvistamatta. Rataosuudelle jää voimaan seutukaavan mukainen yhdys- ja sivurataa koskeva varaus.

Seutukaavavaraukset korvaava maakuntakaavan II vaihe on ollut laadittavan yhtä aikaa Joensuun seudun yleiskaavan kanssa ja kaavatöissä on käytetty yhteisiä selvityksiä. II vaiheen maakuntakaava oli nähtävänä luonnoksena talvella 2008, ehdotus valmistuu talveksi 2009.

Maakuntakaavan mukaan Joensuun seutu toimii maakunnan veturina ja Joensuu kansainvälisten, valtakunnallisten ja maakunnallisten toimintojen keskuksena.

Kuva 14: Ote maakuntakaavakartasta.

Maakuntakaavaan merkittäviä kehittämisen kohdealueita Joensuun seudun yleiskaava-alueella ovat: 1) Joensuun kaupunkikeskusta, 2) Joensuun ydinkaupunkiseutu, 3) kaupunki - maaseutu -vaihtumisalue, 4) maaseudun kehittämisen erityisalueet, 5) taajamaseudun kehittämisen kohdealueet sekä 6) matkailun ja virkistystyksen vetovoima-alueet.

1. Joensuun kaupunkikeskustaa tulee kehittää kansainvälisten, valtakunnallisten ja maakunnallisten toimintojen keskuksena. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee erityisesti turvata keskusta-alueen kehittäminen vetovoimaisena ja korkeatasoisena erikoiskaupan palvelukeskuksena sekä luoda edellytykset valtion hallinnon toimintojen alueellistamiselle, yliopiston ja ammattikorkeakoulun, erikoissairaanhoidon, tiedepuiston, vapaa-ajan ja virkistyskeskuksen, sataman sekä matkakeskuksen kehittämiseksi. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee kiinnittää huomiota kaupunkikuvaan, joukkoliikenteen toimivuuteen ja muihin sisäisiin

liikennejärjestelyihin sekä alueen liittymiseen muuhun kaupunkirakentamiseen.

2. Joensuun ydinkaupunkiseutu on yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta tärkeää ylikunnallisesti suunniteltavaa aluetta. Uudisrakentaminen tulee ensisijaisesti ohjata nykyisen taajama- ja kylärakenteen yhteyteen eheyttämään yhdyskuntarakennetta ja tukemaan palvelujen ja joukkoliikenteen säilymistä ja kehittämistä. Alueelle varaudutaan sijoittamaan 1 – 2 seudullista uutta vähittäiskaupan suuryksikköä, joiden vaihtoehtoiset sijoituspaikat ovat Pilkko, valtatie 6 ja kantatie 74 risteysalue tai Reijola. Seudullisilla vähittäiskaupan suuryksiköillä tarkoitetaan kauppakeskuksia, joiden myyntiala on >2000 k-m². Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee luoda edellytykset lentokentäntien alueen kehittämiselle korkeatasoisena työpaikka-alueena sekä seudullisten viher- ja virkistysalueiden sekä ulkoilureittien toteuttamiselle. Pyhäselän järven ranta-alueella tulee turvata virkistysreittiyhteyden säilyminen.

3. Kaupunki – maaseutu -vaihtumisalue ulottuu noin 30 km:n etäisyydelle kaupunkiseudun keskuksesta ja sillä on vielä huomattava vaikutus kaupunkiseudun työssäkäynnin, päivittäistavarakaupan palvelujen saataavuuden ja elinkeinotoimintojen sijoittumisen kannalta. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa asuminen, palvelut ja työpaikat tulee ensisijaisesti ohjata olevien kuntakeskusten ja muiden taajamien sekä kyläkeskusten yhteyteen. Uudisrakentaminen tulee ohjata siten, että se tukee joukko- ja tietoliikenneyhteyksien säilymistä ja kehittämistä. Maaseutuelinkeinojen kannalta hyvät peltoalueet tulee turvata muulta rakentamiselta.

4. Maaseudun kehittämisen erityisalueeksi on merkitty aluekokonaisuus, johon kuuluu Huhtilampi – Kiihtelysvaara – Heinävaara – Selkie – Mönni – Jakoski -vyöhyke. Alueelle suositellaan laadittavaksi maaseudun kehittämissuunnitelma, jossa luodaan tavoitteet ja esitetään toimenpiteet maaseutu- ja loma-asutuksen, maaseutuelinkeinojen ja vapaa-ajan tarpeiden kehittämiselle ja alueeseen sisältyvien luonnon-, kulttuuriympäristön tai maisema-arvojen yhteensovittamiselle. Loma-asutuksen, maatila- ja muun matkailun kehittämisellä voidaan tukea maaseutuasutuksen, -elinkeinojen ja palvelujen säilymistä ja kehittämistä.

5. Taajamaseudun kehittämisen kohdealueita ovat Outokummun ympäristö (mm. Kuusjärvi), Polvijärven, Enon, Liperin, Pyhäselän ja Kontiolahden kuntakeskusten ympäristöt, Uimaharju – Ukkolan ympäristö, Tuupovaara – Koveron ympäristö sekä Kiihtelysvaara – Heinävaaran ympäristö. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja ottaa huomioon taajaman laajentumis- ja kehittämistarpeet, virkistys- ja vapaa-ajanverkostojen jatkuvuus sekä maisemarakenteen ja kulttuuriympäristön erityispiirteet. Maaseutuelinkeinojen kannalta hyvät peltoalueet tulee turvata muulta rakentamiselta.

6. Matkailun ja virkistyksen vetovoima-alueina on esitelty Jaamankankaan – Huhmarin – Höytiäisen alue sekä suunnittelualueelle osittain yltävä Kolin – Ahmovaaran – Vuonislahden – Ahvenisen alue.

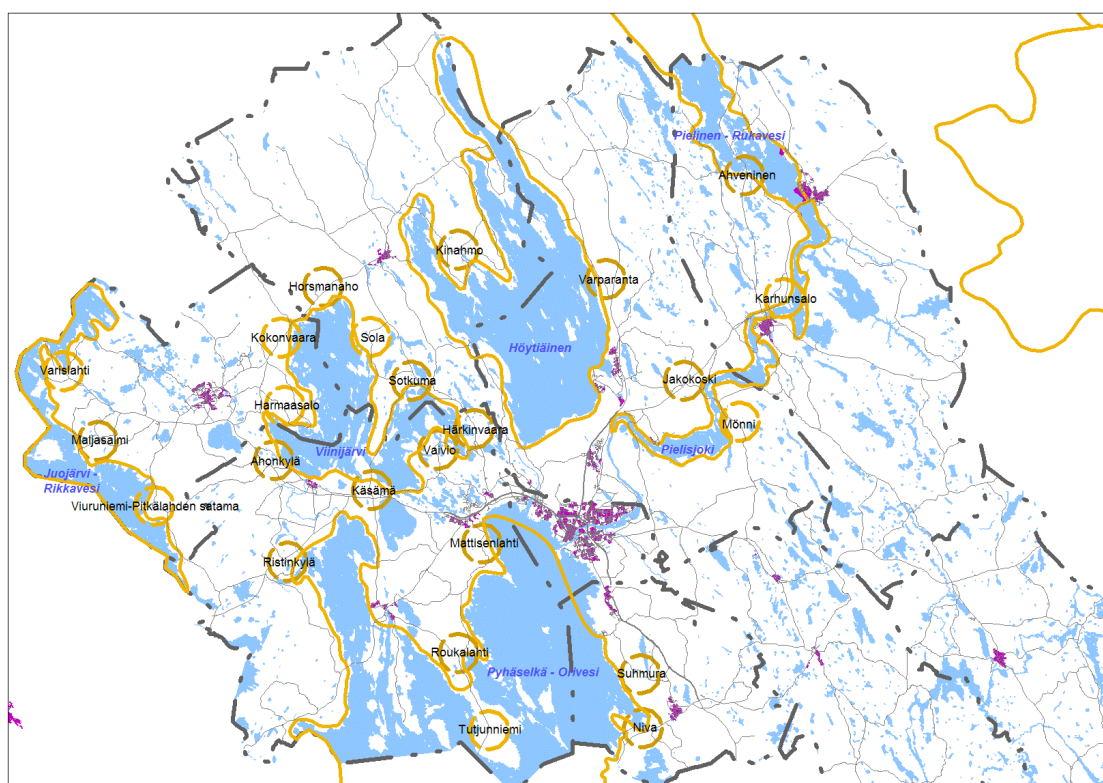
Suurvesistöt ja rantojenkäytön solmupisteet

Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa rantojenkäytön suunnittelu perustuu toiminnallisesti ja rantojen maankäytön kannalta tärkeimpien vesistökonaisuuksien määrittämiseen, niiden erityispiirteiden tunnistamiseen sekä ranta-alueiden toiminnallisten solmukohtien ja kyläkeskusten korostamiseen intensiivisemmän maankäytön alueina (kuva 15).

Maakuntakaavan rantakylät (vaikutusalue katkoviivalla) ja rantojenkäytön solmupisteet (vaikutusalue rasteroinnilla). Suurvesistöjä yleiskaava-alueella ovat Höytiäinen, Juojärvi, Pyhäselkä, Pielisjoki, Pielinen ja Viinijärvi.

Rantarakentamisen solmukohtat ovat suurvesistöjen tiiviimmän vapaa-ajan ja ympärivuotisen asumisen, eri elinkeinotoimintojen sekä muiden vapaa-ajan toimintojen keskittymiä. Solmukohtat on valittu suurvesistöittäin tulevaisuuden rantarakentamisen ja eri elinkeinotoimintojen tarpeisiin. Valinta perustuu niiden nykyiseen rantojen käyttöön.

Rantarakentamisessa tulee solmukohtissa jättää kuitenkin riittävästi ranta-alueita vapaaksi yleisen virkistytymisen ja vesistöille pääsyn turvaamiseksi, koska solmukohtat palvelevat myös eräänlaisina syöttöalueina vesistöille.

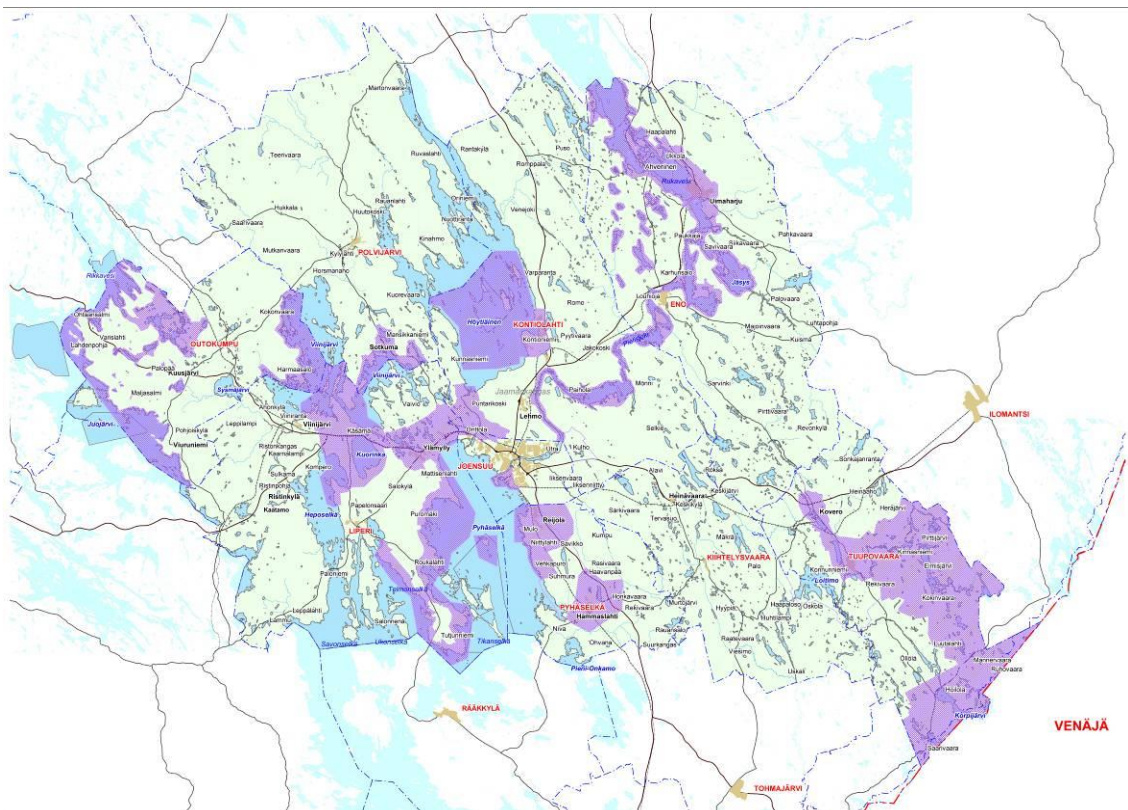
Kuva 15: Maakuntakaavassa esitetyt suurvesistöt ja rantojenkäytön solmupisteet sekä rantakylät vaikutuspiireineen.

Maakuntakaavan suunnittelumääräys esittää, että yleisperiaatteena suurvesistöjen muunnetusta rantaviivasta noin 60 % on vapaata ja noin 40 % rakennettua rantaviivaa. Rantarakentamisen solmukohtissa ranta-

rakentamisen mitoitus voi olla muita alueita suurempi, siten että noin 50 % vapaata, noin 50 % rakennettua rantaviivaa.

3.6 Yleiskaavat

Suunnittelualueella on voimassa useita oikeusvaikutteisia osayleiskaavoja, muttei ainuttakaan kokonaisen kunnan aluetta koskevaa oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Oikeusvaikutuksettomat yleiskaavat (mm. Joensuun yleiskaava 2010) luonnollisesti korvautuvat tällä seudullisella yleiskaavalla sen saatua lainvoiman.

Kartta 1. Havaintokuva oikeusvaikutteista yleiskaavoista.

Oikeusvaikutteiset osayleiskaavat on tarkoitus jättää pääosin voimaan, koska ne ovat valtaosaltaan ajantasaisia ja ohjaavat suunnittelua ja rakentamista seudullista yleiskaavaa tarkemmin. Tämän vuoksi on tarpeen määrätä, mitkä oikeusvaikutteisista osayleiskaavoista jäävät edelleen voimaan. Maankäyttö- ja rakennuslain 42 § antaa tähän mahdollisuuden. Voimaan jäävien kaavojen aluerajaukset on esitetty yleiskaavakartalla.

Seudun kunnissa ovat voimassa seuraavat oikeusvaikutteiset yleiskaavat:

ENO

Ahvenisen yleiskaava	P-K:n lh	1993
Pielisen – Rukaveden rantaosayleiskaava	P-K:n lh	1997
Pielisjoen rantaosayleiskaava	PKA	1999
Enon länsiosan rantaosayleiskaava	Enon KV	2000

Uimaharjun taajamaympäristön osayleiskaava	Enon KV	2001
Pielisen – Rukaveden rantaosayleisk. muutos	Enon KV	2005

JOENSUU

Penttilän osayleiskaava	Jns KV	2002
Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkko osayleiskaava	Jns KV	2004
Kirkonkylän ja Koveron osayleiskaava	PKA	1997
Koveron yleiskaava	PKA	1998
Tynkä – Korpiselkä osayleiskaava (Hoilola)	Tuupov.KV	2000
Eimisjärven ympäristön osayleiskaava	Tuupov.KV	2003
Karhunmäen osayleiskaava	Jns KV	2007

KONTIOLAHTI

Kirkonkylän – Kontioniemen osayleiskaava	P-K:n lh	1993
Höytiäisen selkäsaariston osayleiskaava	P-K:n lh	1994
Pielisjoen rantaosayleiskaava	Kontiol. KV	2004
Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkko osayleiskaava	Kontiol. KV	2004
Pielisjoen osayleiskaavan laajennus	Kontiol. KV	2005
Kulhon osayleiskaava (voimassa osittain)	Kontiol. KV	2007

LIPERI

Saariston osayleiskaava (osa)	YM	1998
Ylämyllyn taajamaympäristön osayleiskaava	PKA	2000
Pyhäselän – Telmonselän rantaosayleiskaavan muutos	Liperin KV	2001
Käsämän osayleiskaava	Liperin KV	2004
Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkko osayleiskaava	Liperin KV	2004
Saariston osayleiskaava, muutos	Liperin KV	2005

OUTOKUMPU

Pohjoisen järviolueen rantaosayleiskaava	PKA	1997
Juojärven rantaosayleiskaava (osa)	PKA	1997
Läntisen järviolueen osayleiskaava	PKA	1998
Rikkaveden osayleiskaava	PKA	2000
Viinijärven osayleiskaava	Outok. KV	2000
Varislahden – Kapustaniemen osayleiskaava (Juojärvi)	Outok. KV	2001
Rikkaveden rantaosayleiskaavan muutos	Outok. KV	2003
Rikkaveden rantaosayleiskaavan muutos	Outok. KV	2005
Juojärven rantaosayleiskaava, muutos	Outok. KV	2005

POLVIJÄRVI

Sotkuman osayleiskaava	Polvij. KV	2003
------------------------	------------	------

PYHÄSELKÄ

Niitylahti – Vehkapuro osayleiskaava	P-K:n lh	1994
Reijolan taajama-alueen osayleiskaava	PKA	2000
Reijolan (taajama-alueen) osayleiskaavan muutos	Pyhäs. KV	2001
Hammaslahden osayleiskaava (taajama-alue)	Pyhäs. KV	2005

Tällä hetkellä laadittavina tai hallinnollisessa käsittelyssä ovat seuraavat osayleiskaavat:

JOENSUU

Tuupovaaran – Koveron – Loitimon alueen osayleiskaava. Ehdotus ollut nähtävänä kesällä 2008.

Keskustan osayleiskaava, aloitusvaiheessa.

KONTIOLAHTI

Kulhon osayleiskaava. KV hyväksyi 28.05.2007, josta valitettu Kuopion hallinto-oikeuteen. Kunnanhallitus on 3.9.2007 (§237) tehnyt MRL 201 §:n mukaisen päätöksen Kulhon osayleiskaavan määräämiseksi tulemaan voimaan lukuun ottamatta Rantakummun tilaa RN:o 63:125.

LIPERI

Ylämyllyn osayleiskaavan tarkistus. Luonnos ollut nähtävänä kesällä 2007.

OUTOKUMPU

Jäätsalon osayleiskaava (Juojärvi). Kaavan laatiminen keskeytyksissä.

PYHÄSELKÄ

Suhmuran osayleiskaava. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt kaavan 2.10.2008, mutta se ei ole vielä lainvoimainen.

4 TAVOITTEET

Joensuun seudun yleiskaavan 2020 tavoitteet on esitetty yksityiskohtaisesti erillisessä tavoiteraportissa. Joensuun Seudun seutuvaltuusto hyväksyi Huhmarissa 29.11.2005 pitämässään kokouksessa yleiskaavan tavoitteet ja tavoiteluonnoksesta saatuun palautteeseen annetut vastineet.

Joensuun seudun yleiskaava 2020:n tavoitejärjestelmä perustuu vahvasti valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa (VAT) esitettyyn jaotteluun täydennettynä maakuntakaavan tavoitteistolla ja seudun omista oloista lähtevillä tavoitteilla. Seudun oma näkökulma on vaikuttanut jonkin verran tavoitteiston rakenteeseen.

Yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (3.6.2004) on lueteltu yleiskaavatyön keskeiset teemat:

- yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys,
- asumisen tarpeet,
- palvelujen saatavuus,
- liikenteen ja yhdyskuntateknisen huollon tarkoituksenmukainen järjestäminen,
- elinkeinoelämän toimintaedellytykset ja
- virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Joensuun seudun yleiskaavan 2020 strategisia kysymyksiä ovat:

- väestömäärän ja asumisväljyyden kasvun mukaisen asunto- ja palvelurakentamisen mahdollistaminen ja vaiheistaminen,
- seudun aluekehitystavoitteiden, mutta myös äärialueiden taantumisen asettamat vaatimukset yhdyskuntarakenteelle,
- kaupan suuryksiköiden sijoittuminen sekä nykyisen palveluverkon ylläpitäminen,
- Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman huomioon ottaminen yleiskaavatyössä ja
- seudun kuntien välisen alueidenkäytön yhteistyön ylläpito ja kehittäminen.

4.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäytön tavoitteista 30.11.2000. Päätös tuli lainvoimaiseksi 26.12.2001. Valtakunnallisissa tavoitteissa esitetään alueidenkäytön suunnittelua koskevien periaatteellisten linjauksien lisäksi myös velvoitteita.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koostuvat kuudesta kokonaisuudesta, jotka jakautuvat edelleen kaikkia maankäytön suunnittelumuotoja koskeviksi yleistavoitteiksi ja erityistavoitteiksi, joista osa on tiettyjä kaavamuotoja koskevia tehtävänantoja.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden esittämät tavoitekokonaisuudet ovat:

- toimiva aluerakenne,
- eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu,

- kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat,
- toimivat yhteysverkot ja energiahuolto,
- Helsingin seudun erityiskysymykset (ei koske Joensuun seudun yleiskaavaa) ja
- luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet Joensuun seudun yleiskaavassa erityisesti Vuoksen vesistöalue).

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamistyö on käynnissä. Tarkkaa tietoa päätöksenteon etenemisestä ei ole, mutta päätös tehty vuoden 2008 aikana. Tavoitteet tullevat sisältämään aiempaa selvemmän painotuksen ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja muutokseen sopeutumiseksi. Liikenteen ja maankäytön yhteensovittamista painotetaan, samoin joukko- ja kevyen liikenteen toimintaedellytysten parantamista. Ilmastonmuutokseen liittyen tavoitteisiin liitettäneen energian säästämiseen ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämiseen liittyviä osia.

Joensuun seudun yleiskaava 2020 ei näyttäisi olevan ristiriidassa valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden tarkistusten keskeisten linjausten kanssa. Yleiskaavaehdotuksen valmistumispäivään (7.11.2008) mennessä ei ole saatu tietoa päätöksestä uusien valtakunnallisten alueiden hyväksymisestä eikä tavoitteiden voimaantulon ajankohdasta.

Lähde: Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 Opas 5 Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

4.2 Maakunnalliset tavoitteet

Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa aluerakenteen ja maankäytön tavoitteiksi on kirjattu maakunnan kansainvälisen ja kansallisen aseman vahvistaminen, elinkeinotoiminnan edellytysten turvaaminen, tasapainoisen aluerakenteen ja vetovoimaisen asuin- ja vapaa-ajan ympäristön muodostaminen ja ylläpitäminen sekä ympäristön ja luonnonvarojen käyttäminen kestäväällä tavalla.

Kansainvälisen ja kansallisen aseman vahvistaminen edellyttävät saavutettavuuden ja ylimaakunnallisen alueiden välisen yhteistyön parantamista. Saavutettavuuden parantaminen edellyttää ajanmukaisia tiedonsiirtojärjestelmiä, eri liikennemuotojen- ja verkostojen välistä toimivaa kokonaisuutta, kilpailukykyisiä ja korkeatasoisia eri liikennemuotoja palvelevia pääliikenneyhteyksiä sekä kansainvälisiä rajanylitystarpeita palvelevia liikenneyhteyksiä, maaseutualueiden tarpeita hyvin palvelevaa alemmaa tieverkosto sekä liikenneturvallisuutta parantavien ja ympäristöä säästävien liikkumis- ja liikennemuotojen käytön edistämistä.

Ylimaakunnallisen yhteistyön kehittämisessä on tärkeä vahvistaa pohjois – etelä sekä itä – länsi -suuntaisia liikenneyhteyksiä, Vuoksen vesistöalueen yhteistyötä sekä kansainvälistä alueellista yhteistyötä erityisesti Euregio Karelia, mutta myös laajemmin Luoteis-Venäjän sekä Itämeren alueiden kanssa.

Elinkeinotoimintojen toimintaedellytysten turvaamisessa on keskeistä alueiden luontaisten vahvuuksien tukeminen, elinkeinotoiminnan kilpailu-

kyvyn parantaminen sekä maakunnan omien raaka-ainevarojen tehokas hyödyntäminen.

Tasapainoinen aluerakenne ja vetovoimainen asuin- ja vapaa-ajan ympäristön muodostuu laadukkaista ja turvallisista asuin- ja elinympäristöistä sekä toimivista maakunta-, seutu-, alue- ja kyläkeskuksista ja elävästä maaseudusta.

Ympäristön ja luonnonvarojen kestävässä käytössä on tärkeää luonnonvarojen hyödyntäminen kestäväällä tavalla, virkistys- ja vapaa-ajanreittien kehittäminen sekä luonnon ja kulttuuriympäristöjen arvojen ja erityispiirteiden säilyttäminen ja hyödyntäminen.

4.3 Seudulliset tavoitteet

Seudulliset tavoitteet on esitetty tarkemmin Joensuun seudun yleiskaavan 2020 tavoiteraportissa (seutuvaltuusto 29.11.2005), Seuraavassa on lyhyt yhteenveto seudun yleiskaavan keskeisimmistä tavoitekokonaisuuksista. Yksityiskohtaisempia ja paikallisesti kohdennettuja tavoitteita esitetään kaavaratkaisua esittelevän luvun (luku 7) maankäyttöluokka-kohtaisissa tavoiteluvuissa.

4.3.1. Seudun väestötavoite

Yleiskaavan väestötavoite

Yleiskaavan väestötavoitteeksi on asetettu 115 000 asukasta vuonna 2020. Väestötavoite on suurempi kuin Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa esitetty noin 111 000 asukasta ja tilastokeskuksen ennakoima 113 500 asukasta (ks. lähtökohtaluku 3.4.). Yleiskaavan väestötavoitteen on syytä olla hieman nyt nähtävissä olevaa kehitystä korkeampi riittävän suunnitteluväljyyden ja muuntojouston mahdollistamiseksi. Yleiskaavan tavoitteeksi asetettu väestön lisäys vastaa seudun 2000 -luvun alkuvuosien kehitystä.

4.3.2 Seudun kilpailukykyä ja saavutettavuutta edistetään

Yleiskaavatyön lähtökohtana ovat seudun omat vahvuudet.

Yleiskaava tukee seudun yritystoiminnan kehittämistä ja kilpailukykyä säilyttämistä asettamalla asuinympäristöjen ja virkistys- ja vapaa-ajanalueiden ja työpaikka-alueiden jatkosuunnittelulle korkeaa laatutasoa painottavia tavoitteita sekä huomioimalla hyvän saavutettavuuden ja riittävän energihuollon tarpeet.

Yleiskaavassa osoitetaan erilaisia, vetovoimaisia työpaikka-alueita. Tavoitteena on olevien työpaikka-alueiden vahvistaminen, ei niinkään uusien laajojen alueiden varaaminen.

Joensuun seudun saavutettavuutta edistetään ottamalla korostetusti huomioon valtateiden 6, 17 ja 23 kehittämissuunnitelmat ja -tarpeet, Ve-

näjän Karjalaan johtavien liikenneyhteyksien parantamistarpeet sekä Helsinkiin suuntautuvan nopean junayhteyden vaatimukset alueidenkäytölle.

Yleiskaavassa otetaan huomioon maakuntakaavaehdotuksen ylimaakunnalliset kehittämisvyöhykkeet - Vuoksen vesistö, Kansainväliset liikennekäytävät ja Rajayhteistyöalue - ja niitä koskevat kehittämissuosituksot.

Maanpuolustuksen ja rajavalvonnan käyttöön varataan riittävät alueet.

4.3.3 Yhdyskuntarakennetta selkeytetään ja eheytetään

Yleiskaavan ratkaisuilla tuetaan toimenpiteitä, joilla pyritään hillitsemään liikenteen tarpeetonta kasvua ja vahvistamaan kevyen ja joukkoliikenteen asemaa seudulla. Seudun yhteisen yleiskaavan tehtävänä on osoittaa paitsi suunnittelun aikajänteellä tarpeelliset uudet ja täydennettävät taajamamaisesti rakennettavat alueet myös määrittellä oikeat tarkemman suunnittelun keinot eri tyyppisten maaseutualueiden rakentamisen ohjaamiseksi ja maaseudun yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi tarkoituksemukaiseksi.

Kasvu pyritään entistä selvemmin suuntaamaan joukkoliikenteen laatuikäytävien tuntumassa oleville täydennysrakennettaville alueille, uusille asemakaavoitettaville alueille ja kylämaisiin asuinympäristöihin haja-alueilla. Yleiskaavan ratkaisuilla tuetaan toimenpiteitä, joilla pyritään hillitsemään liikenteen kokonaissuoritteiden tarpeetonta kasvua ja vahvistamaan kevyen ja joukkoliikenteen asemaa seudulla.

Selvitetään nykyisten keskeisten lähipalvelujen sijainti ja pyritään keskittämään uutta asumista näiden ja työpaikka-alueiden läheisyyteen. Esitetään vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumispaikat.

Nykyistä rakennetta selkeytetään ja eheytetään sekä taajamien ja kylien identiteettiä vahvistetaan korostamalla niiden keskuksia (keskeiset palvelut ja maamerkit) ja rajoja (vesistöt ja viheralueet). Asetetaan ympäristöjä koskevia laatutavoitteita. Kunkin taajaman väestötavoitetta, kasvusuuntia ja jatkosuunnittelun laadullisia kehittämistavoitteita tarkastellaan yleiskaavassa erikseen. Esitetään eri tyyppisiä kyliä koskevia kehittämistavoitteita.

4.3.4 Ympäristöhaitat ja melu

Yhteisessä yleiskaavassa uusien riskialttiiden toimintojen kuten asuinalueiden, vilkkaiden liikenneväylien ja yleisölle tarkoitettujen kokoontumistilojen ja -alueiden sijoittelussa huomioidaan Abloy Oy:n, Suomen Petrooli Oy:n ja Enocell Oy Uimaharjun tehtaiden vaikutukset. (nk. Seveso II -direktiivin vaatimukset)

Rautatieliikenteen ja ratapihatoimintojen aiheuttamat ympäristöhaitat ja -riskit selvitetään.

Mahdollisesti pilaantuneet maa-alueet huomioidaan suunnittelussa.

Uudet asuinalueet sijoitetaan tieliikenteen, raideliikenteen, lentoliikenteen ja teollisuusmelun sekä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toiminnan aiheuttaman melun häiritsemien alueiden ulkopuolelle.

Hiljaiset alueet selvitetään ja nostetaan esiin seudun vahvuutena.

4.3.5 Kulttuuri- ja luonnonperinnön vaaliminen ja kestävä käyttö

Kulttuuri- ja luonnonperintöä vaalitaan seudun vetovoimatekijänä. Yleiskaavassa esitetään kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevien viranomaisten laatimien valtakunnallisten inventointien kohteet, maakuntakaavaan merkityt kulttuuriympäristöt sekä seudullisesti merkittävät kohteet, jotka määrittellään yleiskaavan kulttuuriympäristöselvityksissä.

Seudun maisemarakenneselvityksen suositukset otetaan huomioon aluevarauksia tehtäessä.

Yleiskaavatyössä otetaan huomioon seudullisessa viheraluejärjestelmäsuunnitelmassa esitetyt vähintään ylikunnallisesti merkittävät luontopolut sekä retkeily-, melonta-, moottorikelkka-, pyöräily-, ratsastus- ja veneilyreitit, viher- ja virkistysalueet sekä kohteet, näiden väliset yhteydet ja yhteystarpeet sekä esitetyt kehittämistarpeet.

Yleiskaavassa osoitetaan seudullisesti merkittävät maa-ainesten ottoalueet ja turvetuotantoalueet. POSKI -projektin suositusten ja maa-ainesten hyödyntämiseen liittyvien odotusten väliset ristiriidat selvitetään. Taajamien läheisyydessä sijaitsevien ja yleiskaavan tavoitevuoden puitteissa käytöstä poistuvien maa-ainesten ottoalueiden jälkikäyttömahdollisuudet tutkitaan.

Maakuntakaavan rantarakentamista koskevat linjauksia täsmennetään yleiskaavatyössä. Yleiskaavassa osoitetaan yleispiirteisellä tasolla tarkempaa rantarakentamisen suunnittelua ohjaava mitoitus. Lisäksi annetaan rantarakentamista kaavoittamattomilla alueilla koskevat määräykset mm. rakennuspaikan koosta, etäisyyksistä ja rakentamisen määrästä. Nämä määräykset syrjäyttävät kuntien rakennusjärjestyksissä olevat vastaavat määräykset ja yhtenäistävät käytännön koko suunnittelualueella.

Taajamatoimintojen alueet pyritään osoittamaan muualle kuin hyvälle ja yhtenäisille peltoalueille. Kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella peltoalueiden säilyttämisen tavoite sovitetaan yhteen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen ja tiivistämisen tavoitteen kanssa. Hyvien ja laajojen metsätalousmaiden pirstomista muulla maankäytöllä pyritään välttämään.

4.3.6 Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto turvataan

Yleiskaavatyön rinnalla laaditaan Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, jonka suositukset otetaan huomioon aluevarauksia tehtäessä. Yleiskaavaratkaisuilla tuetaan suunnitteilla olevan joukkoliikenteen laatukäytävän toteutumista.

Liikennejärjestelmäsuunnitelman osana kaupunkimaisen taajamarakenteen alueelle valmistuu tavoitteellinen kevyen liikenteen verkostosuunni-

telma, joka otetaan yleiskaavassa eri toimintoja sijoitettaessa huomioon niin, ettei verkoston jatkuvuus vaarannu.

Liikenneverkon kehittämistarpeet tutkitaan ja varaudutaan tulevaisuuden hankkeisiin yleiskaavan tavoitevuoden jälkeenkin.

Yleiskaavassa huomioidaan energiahuollon reittivaraukset ja kehittämishankkeet.

4.3.7 Vuoksen vesistö merkittävänä aluekokonaisuutena

Suunnittelualueella Vuoksen vesistöalueeseen kuuluvat suurvesistöt Pielinen – Pielisjoki, Höytiäinen, Viinijärvi, Juojärvi ja Pyhäselkä – Orivesi. Yleiskaavatyössä otetaan huomioon VAT – Vuoksi -selvityksen suositukset maiseman, järviluonnon ja kulttuuriperinnön erityispiirteiden säilyttämisestä. Vuoksen vesistöä hoidetaan ja kehitetään luonto- ja kulttuuriympäristön kannalta merkittävänä erityisenä aluekokonaisuutena

Yleiskaavatyössä huomioidaan myös Suomen ensimmäiseksi maailman luonnonperintökohteeksi ehdotettu Saimaa – Pielisen mosaiikkimainen sarjakohde, joka koostuu jo olemassa olevista suojelualueista.

4.4 Liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteet

Liikenteen strategista suunnittelua on tehty kiinteässä yhteistyössä yleiskaavan laadinnan kanssa. Yleiskaavan vaihtoehtoisten ja hyväksytyin rakennemallin keskeiset liikennevaikutukset on arvioitu osana liikennejärjestelmän suunnittelua. Maankäytön ja liikenteen suunnittelun tavoitteet on sovitettu yhteen siten, että yleiskaavassa osoitettava maankäyttö tukee liikenteellisiä tavoitteita liikennesuoritteiden tarpeettoman kasvun hillitsemisestä sekä joukko- ja kevyen liikenteen suosimisesta.

Liikennejärjestelmäsuunnitelman keskeisiä tavoitteita ovat:

- liikenneturvallisuuden paraneminen,
- henkilöautoriippuvuuden väheneminen ja itsenäisen ja esteettömän liikkumisen mahdollisuuksien paraneminen,
- liikenteen kokonaissuoritteiden tarpeettoman kasvun ehkäisy,
- liikennöitävyyden säilyminen,
- tavoitteellisen yhdyskuntarakenteen kehityksen tukeminen,
- yritystoiminnan kehittämisedellytysten tukeminen,
- liikenteen ympäristöhaittojen minimointi ja
- liikennejärjestelmän yhteiskunta- ja kuljetustaloudellinen tehokkuus.

Tavoitetilanteessa vuonna 2013 seudun liikenteen strateginen ja yleistasoinen suunnittelu ja liikennehankkeiden toteuttamisen ohjelmointi tehdään seudullisesti kuntien ja valtion väylävirastojen välisenä kiinteänä yhteistyönä. Joukkoliikenteen järjestämisen seudullinen näkemys on muodostettu ja kunnat toimivat yhdessä ja yhdensuuntaisesti valtionhallinnon kanssa joukkoliikenteen palvelutason parantamiseksi seudulla.

5 RAKENNEMALLI JA TUTKITUT VAIHTOEHDOT

Seutuvaltuuston marraskuussa 2005 hyväksymiin yleiskaavan tavoitteisiin pohjautuen laadittiin suunnittelualueelle neljä vaihtoehtoista rakennemallia. Rakennemallien vaihtoehdot kuvaavat erilaisia näkemyksiä seudun yhdyskuntarakenteen kehittymisestä vuoteen 2020. Mallit sisältävät uusien asuntoalueiden sijoittelun ja talotyyppijakauman osalta toisistaan poikkeavat tulevaisuudenkuvat seudun ydinalueella. Seudun reuna-alueille ei ole muodostettu vaihtoehtoisia malleja.

Vaihtoehdoissa esitettyjen uusien asuinalueiden mitoituksessa on otettu huomioon asumisväljyyden kasvu noin 7,7 k-m²/asukas ja asukasmäärän kasvu noin 115 000:een vuoteen 2020 mennessä.

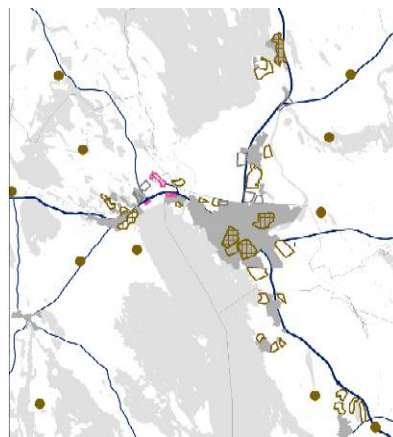
5.1 Tutkitut vaihtoehdot

Rakennemallivaihtoehdot kuvaavat erilaisia näkemyksiä seudun yhdyskuntarakenteen kehittymisestä vuoteen 2020. Mallit perustuvat Joensuun Seudun seutuvaltuuston marraskuussa 2005 hyväksymiin yleiskaavan tavoitteisiin. Mallit sisältävät uusien asuntoalueiden sijoittelun ja talotyyppijakauman osalta toisistaan poikkeavat tulevaisuudenkuvat seudun ydinalueella. Seudun reuna-alueille ei ole muodostettu vaihtoehtoisia malleja.

Seudun kilpailukyvyn ja saavutettavuuden osalta malleissa ei ole havaittavia eroja. Suurimmat erot liittyvät yhdyskuntarakenteen eheyteen ja palveluiden saavutettavuuteen. Rakennetta tiivistävät mallit tukevat palveluiden saavutettavuutta ydinalueella, mutta heikentävät sitä maaseutu-alueella.

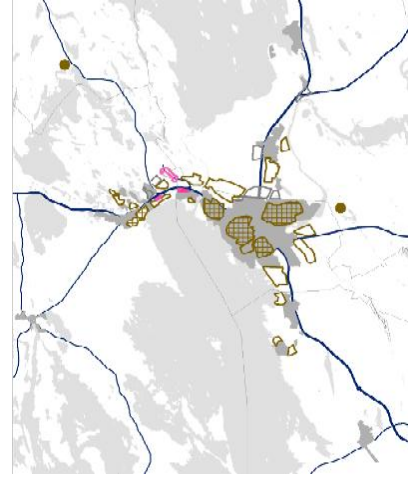
Vaihtoehto 0 ”Seitsemän veljestä”

Maankäytön suunnittelua ohjaavat ensisijaisesti kunkin kunnan omat tavoitteet ja uusi rakentaminen sijoittuu kussakin kunnassa sen intressejä heijastavien periaatteiden mukaisesti.

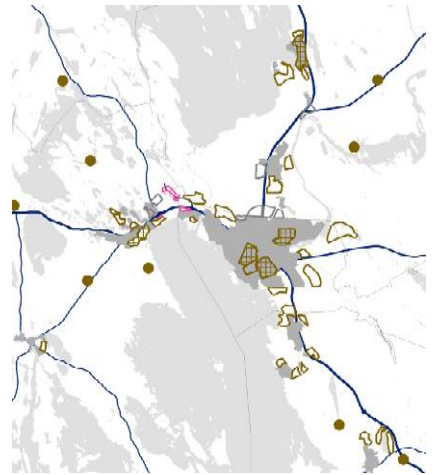
Vaihtoehto 1 ”Marttakahvion liepeillä”

Kasvu ohjautuu Lehmon, Ylämyllyn ja Reijolan taajamien muodostaman kehän sisälle. Vaihtoehto painottaa Joensuun kaupungin tiivistämistä.

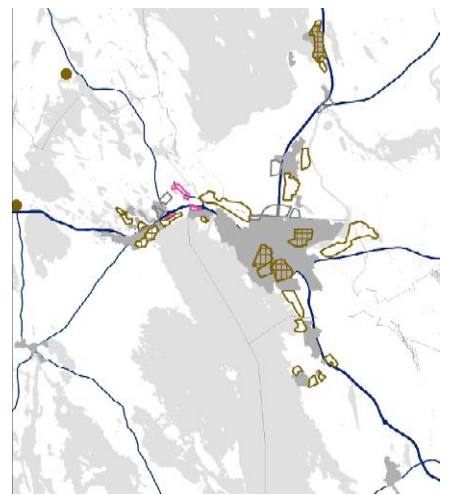
Vaihtoehto 2 ”Pyörällä alakouluun”

Kasvu ohjataan seudun sijainniltaan, palveluiltaan ja ympäristöltään vetovoimaisimpien taajamien ja kylien yhteyteen. Uusi asuminen ohjataan alle 3 km:n päähän koulusta.

Vaihtoehto 3 ”Mennään linikalla”

Kasvu ohjataan kevyen- ja joukkoliikenteen laatukäytävien välittömään läheisyyteen. Joukkoliikenteen laatukäytävien varrelle syntyisi noin 1 km:n levyinen tiiviisti rakennettu asumisen kaista.

Kuva 16 a, b, c ja d: Joensuun seudun yleiskaavan 2020 rakennemallivaihtoehdot pelkistettyinä.

Toimiva liikennejärjestelmä on toteutettavissa kaikissa malleissa, mutta keskittävät mallit ovat liikkumisen kustannusten kannalta edullisempia. Rakennetta hajauttavat mallit tukevat maaseudun kehittymistä paremmin, mutta ovat todelliseen kysyntään nähden epärealistisia. Ylipäätään mallien erot suhteessa yleiskaavan tavoitteisiin eivät ole kovin suuria.

Vaihtoehdot ja niiden vaikutusten arviointi on esitetty yksityiskohtaisesti varsinaisen rakennemalliraportin liitteenä ”Tutkitut rakennemallivaihtoehdot ja niiden arviointi” (7.6.2006).

5.2 Rakennemalli Kolmilehti

Seutuvaltuusto hyväksyi 13.10.2006 yleiskaavan pohjaksi rakennemallin ”Kolmilehti”, joka on synteesi tutkituista rakennemallivaihtoehdoista (”Rakennemalli ”Kolmilehti” 20.9.2006, www.joensuunseutu.fi)

Mallissa esitetään kuntien yhteinen näkemys Joensuun seudun yhdyskuntarakenteen kehittämisen päälinjoista lähivuosikymmeninä.

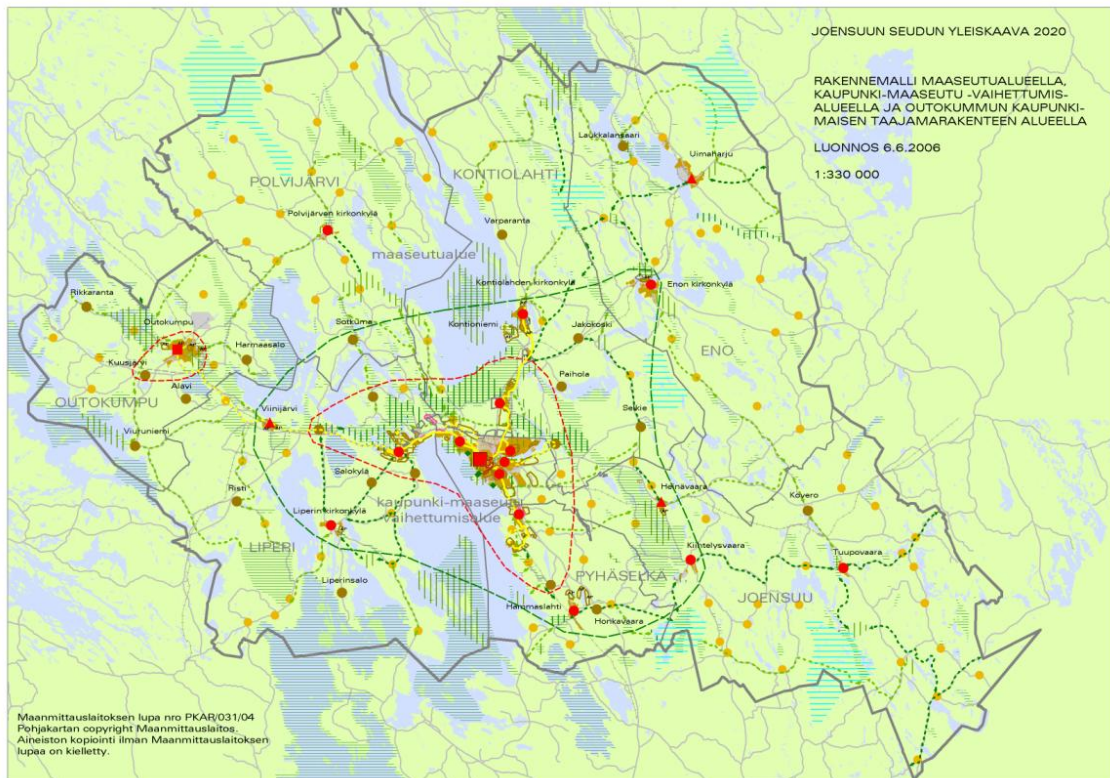
Yleiskaavan tavoitteisiin kirjatun aluejaon mukaisesti esitellään

- rakennemallin maaseutualuetta, Outokummun kaupunkimaisen taajamarakenteen aluetta ja kaupunki – maaseutu -vaihtumisaluetta koskeva tulevaisuudenkuva (kuva 17) ja
- visio Joensuun kaupunkimaisen taajamarakenteen alueen tulevaisuudesta (kuva 18).

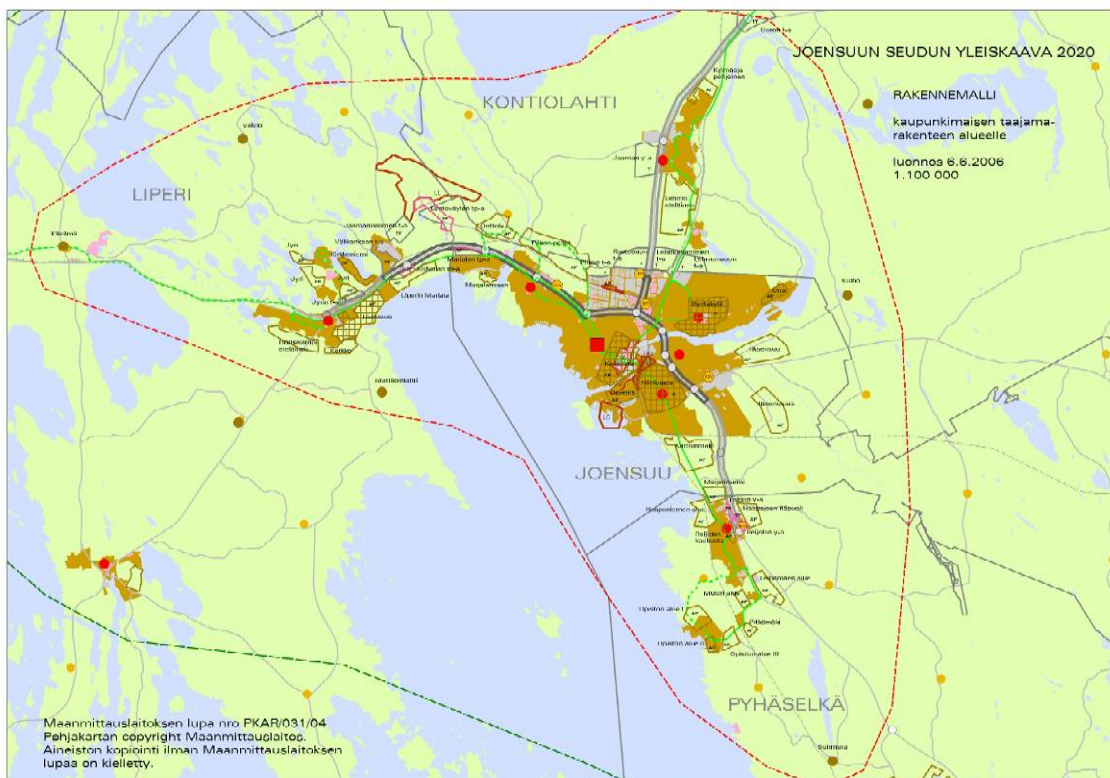
Rakennemallissa tulevaa kehitystä jäsennetään kehittämissuunnittain. Mallissa esitetään ne taajamat, alueet ja kylät, joissa maankäyttö edellyttää suunnittelua tai joilla on erityistä merkitystä keskusverkon kannalta. Rakennemalli ei ota kantaa muiden kylien ja haja-asutusalueiden rakentamisen ohjaukseen.

Joensuun kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella nykyisen yhdyskuntarakenteen kiinteyttäminen ja täydentäminen on rakennemalliratkaisun kantava periaate. Malli tiivistää valtateiden 6 ja 17 läheisyyteen seudun ydinalueelle syntyneitä yhdyskuntarakennetta. Joensuun kantakaupungin, Lehmon, Reijola – Niittylahden ja Ylämylly – Honkalampi – Jyrinkylän muodostaman ”kolmilehden” alueella maankäyttö tehostuu.

Uutta rakentamista on osoitettu sinne, missä voidaan luoda edellytyksiä nykyisten palvelujen hyödyntämiselle tai uusien syntymiselle. Ratkaisu tukee kevyttä liikennettä ja joukkoliikennettä arjen liikkumismuotona.

Kuva 17. Rakennemalli yleiskaavan maaseutualueella, kaupunki – maaseutu -vaihettumisalueella ja Outokummun kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella.

Kuva 18: Rakennemalli Joensuun kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella.

Kolmilehteen sisältyvät yhdyskuntarakenteen laajenemisalueet:

- Joensuun Penttilää kehitetään keskustan palveluihin tukeutuvana kaupunkikuvaltaan korkeatasoisena, kerrostalovaltaisena asuinalueena.
- pohjoinen kehittämissuunta vahvistuu kaupunkiseudun tärkeimpänä yritys- ja palvelualueen ja tärkeänä pientalovaltaisena asuntoalueena.
- Itäisellä kehittämissuunnalla rakentuvat pientalovaltaisina asuinalueina liksensuu, liksenvaara ja Kulho.
- eteläisellä suunnalla kehitetään kaupunkimaisina pientalovaltaisina asuinalueina Karhunmäkeä ja Reijolaa. Niittylahtea laajennetaan ja Suhmuraa kehitetään maaseutumaisena kylänä.
- läntisellä suunnalla asuinalueet laajenevat Pilkon pelloilla, Onttolassa, Marjalan saarella, Liperin Marjalassa, Lautasuolla, Ylämyllyllä ja Jyrinkylässä. Käsämä ja Vaivio kehittyvät maaseutumaisina kylinä. Lentoväylän, Marjalan ja Koivulan uudet työpaikka-alueet kasvavat merkittäväksi yrityskeskittymäksi.

Maankäytön ohjauksen painopistealueita ovat myös täydennettävät alueet Joensuun keskustassa, Rantakylässä, Utrassa ja Niinivaaralla sekä Liperissä Lautasuon alueella.

Rakennemalli ”Kolmilehti” oli nähtävillä 26.6. – 18.8.2006. Mallista saaduista lausunnoissa (23 kpl) nostettiin esille useita sellaisia asioita, joilla on ollut vaikutusta jatkosuunnitteluun erityisesti kaavan luonnosvaiheessa.

- yleiskaavan antamat edellytykset kuntien maapolitiikan hoitamiseksi,
- yleiskaavan joustavuus suhteessa hidastuvaan tai nopeutuvaan kasvuun,
- palveluiden järjestäminen yhdyskuntarakenteen laajetessa ja palveluihin liittyvä kuntayhteistyö,
- pohjavesialueiden turvaaminen,
- Kontiosuon jäteaseman toiminnan turvaaminen ja varautuminen kaatopaikan sulkemisen jälkeiseen aikaan,
- tulevan yleiskaavan oikeusvaikutukset virkistykseen tarvittavilla alueilla ja suhde metsätalouden harjoittamiseen,
- rantarakentamisen yleispiirteinen ohjaaminen ja
- melukysymykset erityisesti puolustusvoimien ja rajavartioston alueiden läheisyydessä

Lähde: Joensuun seudun maankäytön työryhmän antamat vastineet rakennemalli Kolmilehdestä saatuihin lausuntoihin 20.9.2006, www.joensuunseutu.fi.

6 YLEISKAVALUONNOS

Joensuun seudun yleiskaava 2020:n luonnos oli esillä suunnittelualan kunnissa ja internetissä 18.10. – 16.11.2007. Yleiskaavaluonnoksesta saatiin n. 90 lausuntoa ja mielipidettä.

Joensuun seutuvaltuusto päätti 24.1.2008 (§ 9) hyväksyä:

- Joensuun seudun yleiskaava 2020:n ehdotuksen laatimisen pohjaksi 1.10.2007 päivätyn yleiskaavaluonnoksen,
- yleispiirteiset linjaukset kaavan sisältöön tehtävistä muutoksista ja
- luonnoksesta saatuun palautteeseen annetuissa yksityiskohtaisissa vastineissa tehdyt linjaukset kaavan sisältöön tehtävistä muutoksista

siten muutettuna, että Joensuun lentoaseman aluevaraus säilytetään voimassa olevan osayleiskaavan mukaisena.

Lisäksi seutuvaltuusto edellytti, että jatkovalmistelussa tarkastellaan rantarakentamista koskevien määräysten suhdetta kuntien rakennusjärjestyksiin ja että keväällä 2007 hyväksytystä kaavan laatimisen aikataulusta pidetään kiinni.

7 YLEISKAAVARATKAISU

7.1 Yleiskaavaratkaisun perusteet ja käytettyjen eri tyyppisten kaavamerkintöjen ohjausvaikutus

Seudullisen yleiskaavan strategisuudesta

Yleiskaava on maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista kaavamuodoista joustavin ja monikäyttöisin. Yleiskaavaa on mahdollista käyttää monen eri mittakaavataso suunnitteluun. Nykyiset yleiskaavamerkinnot mahdollistavat monenlaisia esitystapoja. Joensuun seudun yleiskaavan tapainen useamman kunnan kaikki maankäyttömuodot kattava kokonaisyleiskaava edustaa tässä asteikossa ehdottomasti yleispiirteisintä suunnittelun tarkkuutta.

Laajan kaupunkiseudun maankäytön ohjausta voi ajatella strategisena sopimusasiakirjana, joka sitouttaa alueen kunnat yhteisiin tavoitteisiin. Yhteinen yleiskaava käsittäisi vain ne asiakokonaisuudet, joista on tarve sopia yhteistyössä. Ratkaisut tarkentuisivat ja konkretisoituisivat kuntien omissa kaavoissa.

Joensuun seudulla on kuitenkin päädytty astetta perinteisempään yleiskaavaohjaukseen, jossa etenkin kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella esitystapa on vakiintuneen aluevarausyleiskaavan kaltainen. Esitystapaan on tuotu kuitenkin joitakin strategisia elementtejä, kun on tarkoituksena vain asettaa puitteet tarkemmalle suunnittelulle. Toisaalta kaavassa annetaan joitakin suoraan rakentamista ohjaavia määräyksiä.

Joensuun ydinkaupunkiseudun asuminen, työssäkäynti ja palvelujen haku on jo pitkään tapahtunut kuntarajojen yli. Lisäksi ydinseudun yhdyskuntarakenne on eräiltä osin laajentumassa niin voimakkaasti kuntien raja-alueille, että tulevaisuuden tarpeisiin on syytä varautua riittävän tarkalla perinteisellä aluevarausyleiskaavalla, että hyväksytyin yleiskaavan varaan voidaan laatia osapuolia sitouttava toteuttamissopimus.

Riittäväällä esitystavan tarkkuudella voidaan myös välttää perinteisten taajamaosayleiskaavojen laatiminen alueilla, joissa alueidenkäytön muutospainet ovat kohtuullisia. Näin säästetään suunnitteluresursseja suoraan toteutusta ohjaavaan kaavoitukseen. Tarve havainnollistaa kaavan vaikutuksia on johtanut joidenkin ei-seudullisten elementtien esittämiseen kaavakartalla (esim. palvelujen kohdemerkinnät, asuinalueiden sisäinen kokoojatieverkosto). Yleiskaavan sisältövaatimukset ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden konkretisoiminen ovat johtaneet siihen, että kaavakartalla esitetään lukuisia erilaisista rekistereistä ja viranomaisinventoinneista peräisin olevia tietoja tarkemmassa suunnittelussa huomioon otettavina informatiivisina merkintöinä.

Yleispiirteinen aluevarausyleiskaava, jossa on joitakin strategisia elementtejä

Joensuun seudun yleiskaava on suunnitteluväline, jolla maakuntakaavataso kehittämisperiaatemerkinnot konkretisoidaan eri tarkoituksiin varat-

taviksi alueiksi. Yleiskaavassa esitetään maankäyttö osin perinteisin aluevarauksin, osin maakuntakaavan tyyppisin kohde- ja kehittämistarvemerkinnoin. Kohteita, joiden pinta-ala on pieni tai joiden merkitys on osa laajempaa verkostoa (esim. palvelut tai energiahuolto) on esitetty maakuntakaavan mukaisesti kohdemerkinnällä. Esitystapa johtuu suunnittelualueen laajuudesta sekä siitä, että kaikkia asioita ei ole tarpeen eikä mahdollistakaan esittää perinteisinä aluevarauksina. Yleiskaava-alueen laajuus, kaavan tarkoitus ja karttojen pieni mittakaava edellyttävät kaavan tulkintaa maankäyttöä yleispiirteisesti ohjaavana, strategisena suunnitelmana, ei kohteiden ja aluevarausten täsmällistä sijaintia ja laajuutta osoittavana suunnitelmana.

Kaavakartan esitystapa pyrkii tukemaan kaavan yleispiirteistä ja ohjeellista tulkintatapaa, esimerkiksi alueen pääkäyttötarkoitusta osoittavaista aluevarausmerkinnöistä on reunaviivat pääsääntöisesti jätetty pois, poikkeuksina selväpiirteisiä rajoituksia tai suojelua tuottavat merkinnät, joista aiheutuu suoraan maanomistajaan kohdeistuvia vaikutuksia.

Kaavamerkinnot ja -määräykset on pyritty muotoilemaan mahdollisimman yleispäteviksi, mikä jättää varaa yksityiskohtaisemman kaavoituksen tuomille täsmennyksille. Joitakin perinteisiä aluevarausyleiskaavan merkintätapoja on muutettu yleispiirteisemmiksi. Esimerkiksi taajamien sisäisen viheralueverkoston laajempia viheralueita yhdistäviä osia on esitetty viitteellisin viherkäytävämerkinnöin.

Seutua on lähtökohtaisesti tarkasteltu maankäytön ohjaustarpeiltaan erilaisina vyöhykkeinä tavoitevaiheesta lähtien. Yleiskaava on tarkkuustasoltaan erilainen kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella, sitä ympäröivillä kaupunki – maaseutu -vaihtumisalueella ja varsinaisella maaseutualueella. Kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella yleiskaava keskittyy uudisalueisiin ja tiiviin yhdyskuntarakenteen laajenemiseen liittyviin kysymyksiin.

Taajamamaisesti rakennettavat, asemakaavoitettavat alueet on osoitettu alueen pääkäyttötarkoitusta osoittavilla merkinnöillä. Keskusverkko on esitetty sekä aluevarauksin että tulkinnaltaan yleispiirteisemmin kohdemerkinnöin Keskusverkon osoittamiseen liittyy kysymys kaupan suuryksikköjen sijoittumisen mahdollisuudesta. Lainsäädännössä alas viritetty suuryksikön kynnyksellä johtaa tilanteeseen, jossa kaupunkiseudun alakeskusten palvelujen kehittäminen voi estyä, ellei suuryksiköiden rakentamista sallita. Keskustatoimintojen alueilla erilaiset toiminnot, ennen kaikkea asuminen, kauppa ja muut yksityiset ja julkiset palvelut, sekoittuvat suppeahkolla alueella.

Asemakaavoittuja asuinalueita on esitetty kahta eri tyyppiä vallitsevan talotyyppin mukaan (pientalovaltaiset/ kerros- ja rivitalovaltaiset alueet). Yleiskaavavaraus sisältää myös katu- ja tiealueita, lähipalveluita, asumisen lomaan soveltuvia työpaikkoja, puistoja ja muita virkistysalueita sekä teknisen huollon alueita. Pääkäyttötarkoitus ilmaisee, mihin käyttöön pääosa rakennusten kerrosalasta tulee varata.

Teollisuus-, tuotanto- ja työpaikka-alueita on esitetty neljää eri tyyppiä sen mukaan, mikä on alueen pääasiallisen toiminnan liikenne- ja ympäristövaikutus. Pohjavesialueille ei sallita T- tai T/kem -alueita. Työpaikka-alue TP eroaa muista tuotannon alueista siinä, että alueen työpaikoista

merkittävä osa voi olla toimistoissa ja alueelle voi sijoittua merkittävästi myös asiakasliikennettä tuottavaa liikennettä. Kaavan yleispiirteisyydestä johtuen näillekin alueille voi vähemmässä määrin sekoittua muita toimintoja. Esimerkiksi asuminen voi olla tarkemmassa suunnittelussa mahdollista etenkin TP -alueilla pienessä määrin.

Hajarakentamisen ohjauksessa alueen osien erot korostuvat: taajamien ympäristöissä on tarve ohjata ja jopa hillitä hajarakentamista, kun taas maaseutumaisilla alueilla on syytä pyrkiä edistämään uudisrakentamista. Yleiskaavassa osoitetaan suunnittelutarvealueet koko seudulle yhtenäisin perustein. Suunnittelutarvealue muodostuu yhtenäiseksi Joensuun keskustaajaman ympäristössä.

Kaupunki-maaseutu –vaihtumisvyöhykkeellä keskeistä on löytää taajamien ulkopuolelta alueet, joille muodostuu tarpeita rakentamisen tarkempaan ohjaamiseen. Nämä alueet tunnistetaan ja niille määritellään sopivat ohjauskeinot. Ratkaisevaksi tekijäksi on osoittautunut suhde vesija viemärihuoltoon. Tiivistyvä haja-asutus on johtanut tarpeeseen rakentaa haja-asutusalueelle laajoja viemäriverkostoja. Kyseessä ovat suuret investoinnit. Viemärin toteuttaminen muuttaa radikaalisti lisärakentamisen edellytyksiä vaikutuspiirissään. Palvelujen järjestämisen kannalta edullisesti sijaitsevat viemäritävät tiiviin hajarakentamisen alueet muodostavat Joensuun seudun yleiskaavan kyläverkon perustan. Toisaalta esimerkiksi taajamien saattaa olla muodostumassa suunnittelematonta yhdyskuntarakennetta, mihin kunnille tarjotaan mahdollisuus puuttua suunnittelutarveratkaisuun

Maaseutumaisilla alueilla painopiste on ranta- ja kylärakentamisessa. Valtaosa alueen rakentamisesta ja muusta maankäytöstä sopii maa- ja metsätalousvaltaisen alueen käyttötarkoituksen piiriin. Joitakin paikallisyhteisössään suhteellisesti merkittäviä pieniä toiminnallisia kohteita on tuotu esiin esim. matkailua palvelevien reitistöjen kehittämistä silmällä pitäen.

Rannat ovat oma erikoistapauksensa. Rantojen määriteltiin suunnittelutarve jo 1990 -luvun lopulla. Rantarakennusoikeuden jakamiseksi on muodostunut vakiintunut käytäntö rantaosayleiskaavoituksessa ja ranta-asemakaavoituksessa. Mitoitus on ratkaistu kaavahankekohtaisesti, jolloin saman vesistön eri alueiden välille on voinut muodostua sellaista vaihtelua, joka ei ole perusteltua yhdyskuntarakenteen ohjaamisen kannalta. Tähän ongelmaan on pyritty löytämään ohjausta mitoitusvyöhykkeiden kautta.

Työnjako seudun yleiskaavan ja kuntien oman kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksen välillä

Kunnilla on maankäytön suunnittelujärjestelmän mukainen mahdollisuus tarkentaa seudun yleiskaavan mukaista ratkaisua asemakaavalla tai ranta-asemakaavalla. Kaikkia maankäytön ja rakentamisen ohjauksen kysymyksiä ei ole ratkaistu seudun yleiskaavassa, vaan osa asioista on jätetty kunnan omaan harkintavaltaan.

Asemakaavoitettavien taajama-alueiden suhteen pätee kaavajärjestelmän normaali ohjausvaikutus: yleispiirteisempi kaava ohjaa yksityiskoh-

taiemman kaavan laatimista. Esimerkiksi asuinalueiden mitoituksen ja niillä käytettävien talotyyppien suhteen on tehty seudun yleiskaavaa varten mitoituskielmiä, joilla pyritään osoittamaan alueiden riittävyys asuinrakentamisen tarpeisiin. Alueiden sisäinen jäsentely ja käytettävät talotyypit, tonttikoot jne. ovat alueen käyttötarkoituksmerkinnän puitteissa kunnan harkintavallassa.

Haja-asutusalueella rakentamisen ohjausta säädellään seudullisesti an määrittelemällä yhtenäisin kriteerein suunnittelutarvealueet. Määritelmä on voimassa 10 vuotta tämän kaavan voimaantulosta, ja se korvaa kuntien rakennusjärjestyksissä olevat määräykset. Suunnittelutarveharkinta tuo kunnille mahdollisuuden puuttua hajarakentamisen tarkoituksenmu-kaisuuteen. Suunnittelutarvealueeseen liittyy vaatimus rakennuspaikan 5000 m² vähimmäiskoosta. Lisäksi edellytetään, että AT-kyläalueet liitetään vesi- ja viemäriverkkoon.

Kaavoittamattomille ranta-alueille annetaan yhteisiä määräyksiä, jotka korvaavat kuntien rakennusjärjestyksissä esitettyjä määräyksiä monelta osin. Näin rakentamisen pelisäännöt eivät muutu saman vesistön rannoilla kuntarajan mukaan.

Maa-ainesten otossa osoitetaan seudun kiviaineshuoltoa varten tarvittavia alueita, jotka turvataan muulta maankäytöltä. Ottamisen yksityiskohtaiset edellytykset ratkaistaan maa-aineslain mukaisessa lupamenettelyssä. Vastaavankaltaisia suhteita erityislakeihin on myös turpeenotolla ja metsänkäsitelyllä (metsälaki). Yleiskaava tuo esille luonnonvarojen hyödyntämisen ja suojelun intressit sekä periaatteellisen ratkaisumallin näiden välillä, muttei ratkaise asiaa sitovasti.

Seudun yleiskaava ei ratkaise paikallista tarvetta palvelevia maankäyttökysymyksiä.

7.1.1 Joensuun seudun yleiskaavan suhde Pohjois-Karjalan maakuntakaavaan.

Maakuntakaava on MRL 32 §:ssä säädetyllä tavalla ohjeena yhteistä yleiskaavaa laadittaessa ja muutettaessa. Joensuun seudun yleiskaava on laadittu pääsääntöisesti käyttäen ohjeena Pohjois-Karjalan maakuntakaavaa, jonka valtioneuvosto on vahvistanut 20.12.2007.

Yhteinen yleiskaava voidaan perustellusta syystä laatia sisällöltään 1 momentin säännöksestä poiketen (MRL 48.2 §). Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, että yhteinen yleiskaava sopeutuu maakuntakaavan kokonaisuuteen ja otettava soveltuvin osin huomioon, mitä 28 §:ssä säädetään maakuntakaavan sisältövaatimuksista.

Seudun yleiskaavan tarkastelutaso on yksityiskohtaisempi kuin maakuntakaavassa. Tämä on johtanut lukuisiin maakuntakaavassa esitettyjen ratkaisujen tarkennuksiin. Lisäksi käytössä olevan tiedon parantunut tarkkuus ja kuluneen ajan myötä tarkentuneet näkemykset tulevaisuuden

tarpeista ovat johtaneet muutamiin sellaisiin poikkeamisiin maakuntakaavarakentamiskäytännöistä¹⁵, että ne on tarpeen perustella yksityiskohtaisemmin

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on ollut Joensuun seudun yleiskaavan laatimisen aikana laatimassa 2. vaiheen maakuntakaavaa. Se pitää sisällään 1. vaiheen maakuntakaavassa käsittelemättä jätettyjä asiakokonaisuuksia, kuten

- kiviaineshuollon ja harjualueiden suojelun yhteensovittaminen,
- turpeenoton ja suolunnon suojelun yhteensovittaminen sekä
- ampumarata- ja -melukysymykset.

Näiden aihepiirien osalta kaavat pohjautuvat yhteisiin selvityksiin, joissa selvitysten laatimisesta vastaavana tahona on ollut Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Joensuun seutu on ollut mukana ohjaamassa selvitysten laatimista.

Aihepiirejä on käsitelty Joensuun seudun yleiskaavan osalta luonnosvaiheessa (kiviainesten otto, alustavat ampumameluselvitykset) ja ehdotusvaiheessa (kiviainesten ja turpeen otto), maakuntakaavan osalta luonnosvaiheessa. Maakuntakaavan 2. vaiheen luonnoksesta annettu palaute on johtanut lukuisiin muutostarpeisiin kaavakartalla. Lisäksi etenkin suolunnon ja turpeenoton osalta on tehty maastokatselmuksiin perustuvia lisäselvityksiä kesän 2008 aikana. Osa II vaiheen maakuntakaavan ehdotukseen tulevista muutoksista on voitu huomioida yleiskaavassa.

Lähtökohtana on ollut, että sellaisia muutoksia, jotka johtavat maanomistajan kannalta voimakkaampiin oikeusvaikutuksiin ei viedä seudun yleiskaavakarttaan enää ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen, koska tämä voisi edellyttää yleiskaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtäville. Samalla on kuitenkin huomioitu, että yleiskaavan merkinnät eivät estä maakuntakaavan II vaiheeseen tulossa olevien tavoitteiden toteutumista.

Poikkeamiset Pohjois-Karjalan maakuntakaavasta

Tähän lukuun on koottu perustelua vaativat poikkeamiset Pohjois-Karjalan maakuntakaavasta

1. Eno, Asemanseudun AP-varaus

Enon Asemanseudun aluetta ei ole maakuntakaavassa esitetty varattavaksi rakentamiseen. Alueen rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot voidaan ottaa huomioon aluetta asemakaavoitettaessa. Alue sijaitsee Enon kunnallisteknisten verkostojen piirissä ja on siten toteutettavissa edullisesti. Alueen osoittamisella rakentamiseen on lähinnä paikallinen merkitys. Ratkaisu tarkoittaa maakuntakaavaa ja eheyttää Enon - Louhiojan taajamarakennetta.

2. Liperi, Kuoringan AP-aluevaraus

Kuoringan alue on tarkoitettu toteuttamaan suuren rakennuspaikkakoon asemakaavoitettuna alueena, joten alueen ilme on kylämäinen. Alue liitetään vesi- ja viemäriverkostoon. Tarpeen asemakaavan laatimiseen voidaan katsoa olevan olemassa jo toteutuneen rakentamisen vuoksi. Alue liittyy

¹⁵ Pohjois-Karjalan maakuntaliiton lausunto yleiskaavaehdotuksesta sekä ehdotusvaiheen viiranomaisneuvottelu

Käsämän kyläalueeseen (AT). Koska alueen luonne poikkeaa seudun muista asemakaavoitettavista alueista, muutetaan merkintä kyläalueeksi (AT) ja liitetään AT-merkinnän selitykseen mahdollisuus asemakaavan laatimiseen alueen kehityksen niin edellyttäessä. Alueelle ei ole mahdollista toteuttaa mainittavasti palveluita asukkaille, mutta alueen sijainti on liikenteen, myös joukkoliikenteen järjestämisen kannalta edullinen. Ratkaisu tarkentaa maakuntakaavaa ja ottaa sitä paremmin huomioon jo toteutuneen, tarkempaa suunnittelua edellyttävän rakentamistilanteen.

3. Liperi, Ylämyllyn Leinosenlammen koillispuoli

Liperin Ylämyllyn taajama-alue on rajattu maakuntakaavassa suppeasti taajaman kasvutarpeeseen nähden. Liperin kunta on panostanut voimakkaasti Jyrin alueiden lähipalvelujen järjestämiseen. Leinosenlammen itärannan alueet sijaitsevat palvelujen haun kannalta lähempänä Jyrin ja Ylämyllyn keskustan palveluja kuin ainoa vaihtoehtoinen sijainti, Pakomajan alue Polvijärventien (st 502) toisella puolella. Pakomajan sijainti on liikenneturvallisuuden kannalta ongelmallinen ja etäisyys verkostoihin pitempi. Leinosenlammen itäpuolitse kulkevat seudulliset virkistysyhteydet voidaan turvata. Lisäksi on huomattava, että jo lähtökohtatilanteessa lammen itärannalla on tiheää vapaa-ajan asumista (tämä ei ilmene maakuntakaavakartasta), joten yleiseen virkistykseen käytössä oleva rantalualue ei supistu. Seudun yleiskaavan ratkaisu tukee yhdyskuntarakenteen kehittämistavoitteita paremmin kuin maakuntakaavan tarjoamat mahdollisuudet. Ratkaisu tarkentaa maakuntakaavaa ottaen huomioon maakuntakaavassa alueelle kohdistetut erityiset tavoitteet.

4. Outokumpu, Särkiselän- Kolmikannan alue

Outokummun Särkiselän AP-alueet sijoittuvat maakuntakaavan virkistysaluevarausten ulkopuolelle. AP-alueen mitoitus tulee olemaan alhainen Outokummun keskustaajamaan nähden. Alue on tarkoitettu asemakaavoittaa ja liittää keskustaajaman kunnallisteknisiin verkostoihin. Uusi asutus ei vaikeuta Kolmikannan - Särkiselän retkeilyalueen ja ulkoilureitistön käyttöä. AP-alueiden varaaminen perustuu Outokummun kaupungin asiassa esittämään kantaan. Ratkaisu sopeutuu maakuntakaavan kokonaisuuteen ja ottaa huomioon maakuntakaavassa alueelle kohdistetut erityiset tavoitteet.

5. Polvijärvi, Rantalan AP-alue

Polvijärven Rantalan alue sijaitsee keskustan kunnallisteknisten verkostojen ja palvelujen ääressä ja on rakennettavuudeltaan hyvä. Alueen mitoitus ei ole merkittävä. Ratkaisu tarkentaa maakuntakaavaa ja eheyttää Polvijärven taajamarakennetta.

6. Pyhäselkä, Niittylahden Opistontien eteläpuoleinen alue

Pyhäselän kunta on hankkinut Niittylahden nk. opisto III -alueen asuinalueeksi kaavoitettavaksi. Alue liittyy kunnallisteknisiin verkostoihin ja on palvelujen ja joukkoliikenteen laatuikäytävän äärellä Opiston alueen toteuttamisen vaihtoehtona on Mulon alueen (AP/res) toteuttamisen huomattava aikaistaminen. Mulon alue edellyttää huomattavia investointeja tiestön ja muun kuntatekniikan toteuttamiseksi. Maakuntakaavassa Opistontien eteläpuolella on kapea taajamatoimintojen raja. Ratkaisu tarkentaa maakuntakaavaa ottaen sitä paremmin huomioon yhdyskuntarakenteen taloudellisuuden vaatimukset.

7.2 Mitoitus

7.2.1 Yleistä

Yleiskaavaratkaisun mitoitus perustuu rakennemalli Kolmilehdessä esitettyyn laskelmaan kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella. Varsinaiset aktiiviset rakennusalueet osoittavat tavoitellun yhdyskuntarakenteen kehittymisen mallin, jossa palvelut ovat helpoimmin saatavilla ja jonka toteuttamisen kustannukset ovat edullisimmat. Uudet rakentamisalueet on pyritty ohjaamaan joukkoliikenteen laatuikäytävien varsille.

Reservialueilla varaudutaan ensisijaisesti yleiskaavan tavoitevuoden 2020 jälkeiseen kehitykseen. Koska mm. kysyntä ja ennakoimattomat maapoliittiset tekijät voivat johtaa ensisijaisten rakentamisalueiden osalta umpikujaan, näillä varaudutaan myös vaihtoehtoihin toteutuspolkuihin. Kuntien kesken laadittavalla toteuttamisohjelmalla (ks. selostuksen luku 8) sovitaan tarkemmin uudisalueiden toteuttamisjärjestyksestä.

Mallissa esitettyjen täydennettävien ja uusien asuinalueiden mitoituksessa on otettu huomioon noin 7,7 k-m²:n ennustettu asumisväljyyden kasvu ja asukasmäärän arviolta 6 %:n kasvu vuosina 2003 – 2020, mikä merkitsee asukasmäärän kasvamisesta noin 108 000:sta 115 000:een.

Koska yleiskaavan suunnitteluvaiheissa rakennemallien laadinnasta ehdotukseen on kulunut kolme vuotta, on tavoitteet ajantasaisesti niin, että ne käsittävät jäljellä olevan 12 vuoden ajanjakson vuosille 2009 – 2020. Samalla rakennemallin alueista on vähennetty tällä aikavälillä toteutuneet alueet.

Taulukko 10: Tarkistettu asuntotuotannon tavoite tarkemman suunnittelun alueella kunnittain yhteenlaskettuna.

Rakennemallin mukainen asuntorakentamisen tavoite Joensuussa, Kontiolahdella, Liperissä ja Pyhäselässä oikaistuna 12 vuoden jaksolle vv. 2009 – 2020					
	Joensuu	Kontiolahti	Liperi	Pyhäselkä	Yhteensä
AO	1256	624	592	456	2928
AR	800	376	216	304	1176
AK	2040	56	96	80	2272
Yhteensä	4096	1056	904	840	6896

Taulukossa 10 esitetty uusien asemakaavoitettavien rakentamisalueiden mitoitus perustuu pääosin yksityiskohtaisempiin, alustaviin maankäyttötutkimuksiin pienemmillä osa-alueilla. Tutkielmissa on pyritty yleiseen yhdyskunta- ja taajamarakenteeseen sekä seudun viheraluejärjestelmään liittymisen ohella ottamaan huomioon monia alueiden toteutukseen vaikuttavia tekijöitä, kuten topografia, maaperän rakennettavuus (GTK 2005), maanomistusolot ja kiinteistöjaotus. Osalla uudisalueista mitoitus on tehty laskennallisten maankäyttösuuksien arvioimisen kautta.

Laskelmissa käytettyjä arvoja uudisalueilla:

Keskimääräinen omakotitonttien koko vaihtelee kunnittain ja alueittain alueen alustavan profiilin mukaan; yleensä Joensuussa 27x36 metriä = 972 m², Kontiolahtella 1350 m², Pyhäselässä 1500 m² ja Liperissä 1650 m². Eräillä yhdyskuntarakenteen laidoilla olevilla alueilla on käytetty 2000 m² tonttikokoa ja Liperissä Kuoringan – Käsämän alueella 5000 m².

Keskimääräinen tonttitehokkuus tai tontille toteutettava asumisen kerrosala talotyypeittäin:

- omakotitalo: 180 k-m²
- rivitalo: toteutuva tonttitehokkuus 0,2
- kerrostalo: toteutuva tonttitehokkuus 0,4

Keskimääräinen tonttitehokkuus keskimääräinen asumisväljyys / henkilö talotyypeittäin:

- omakotitalo: 60 k-m²/hlö
- rivitalo: 55 k-m²/hlö
- kerrostalo: 50 k-m²/hlö

Keskimääräinen asunnon kerrosala talotyypeittäin:

- omakotitalo: 180 k-m²/hlö
- rivitalo: 85 k-m²/hlö
- kerrostalo: 75 k-m²/hlö

Kun näitä laskennallisia arvoja sovelletaan uusille rakentamisalueille tehtyihin maankäyttö- ja mitoitusstudioihin, päästään taulukossa 10 esitettyihin asuntotuotantolukuihin. Taulukkoa tutkittaessa on muistettava myöhemmän yksityiskohtaisemman suunnittelun tuoma laaja liikkumavara kunkin alueen kohdalla alueen erityispiirteistä ja asuinrakentamisen kulloisistakin trendeistä johtuen.

Taulukko 11: Joensuun seudun yleiskaava 2020:n mitoitus.

NIMI	Joensuu	Kontiolahti	Liperi	Pyhäselkä	Yhteensä
AO	1517	869	801	537	3724
AR	978	618	343	387	2326
AK	2582	70	120	91	2863
Yhteensä	5077	1557	1346	1015	8995

Laskelma vastaa varsin hyvin rakennemallivaiheen alkuperäistä tavoitetta. Voidaan ajatella, että varsinaiset aluevaraukset riittävät ennakoitulla rakentamisvauhdilla muutaman vuoden ennakoitua pidempään.

Laskelmaan sisältyy monia epävarmuustekijöitä. Mm. osa varatuista alueista voi osoittautua toteuttamiskelvottomiksi. Lisäksi kunnilla on vapaus päättää kunkin uuden alueen toteuttamistavasta, joten alueen lopullinen talotyyppisuhde ja muut alueelle toteutuvaan asuntojen määrään liittyvät ratkaisut tehdään tarkemmassa suunnittelussa. Ero tähän laskelmaan voi yksittäisillä alueilla olla kymmeniä prosentteja jompaankumpaan suuntaan. Siksi tähän laskelmana pitää suhtautua suuntaa antavana.

Aluevarausten laajuudesta on johdettu asuntojen määrä käyttäen eräitä tilastollisia eroja ja tapahtuneeseen kehitykseen perustuvia olettamuksia. Näitä ovat:

- asuinkorttelimaan osuus asuinrakentamiseen varatusta alueesta noin 40 – 50 %.
- pientalorakentamisen tonttikoko: arvioitu aluekohtaisesti ja kunnan käytännön mukaan vaihtelevasti Joensuun taajama-alueen 1000 m²:stä 2000 m²:een
- pientalovaltaisilla alueilla erillispientalojen ja rivitalojen suhde ratkeaa yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa
- täydennysrakennettavien kerrostaloalueiden käytännön rakentamismahdollisuuksia on hankala arvioida kovin tarkasti.

Nykyisen rakenteen sisään jäävää täydennyspotentiaalia ei ole voitu arvioida kaikista taajamista.

7.2.2 Uudet ja täydennettävät alueet

Yleiskaavan rakentamisalueiden esitystapa käyttää ympäristömuutoksia kuvaavia merkintöjä. Merkintätapa tuo paremmin ilmi seudun kokonaisrakenteen muutosalueet ja tulevan rakentamisen painopisteen. Merkintätapa helpottaa myös ympäristövaikutusten kohdentumisen havaitsemista.

Nykyisellään säilyvät alueet

Nykyisellään säilyttäminen merkitsee tässä yhteydessä sitä, että alueen perusluonne ei muutu. Yleensä jo voimassa oleva asemakaava sallii lisärakentamista, ja yleensä myös pienet täydennysrakentamisen sallivat asemakaavamuutokset ovat mahdollisia alueen kokonaisilmeen muuttumatta.

Täydennysrakennettavat alueet

Merkinnällä osoitetaan alueet, joiden perusluonnetta ei ole tarkoitus muuttaa, mutta alueella tehdään täydennysrakentamis-, muutos- ja parannustoimenpiteitä.

Uudet ja olennaisesti muuttuvat alueet

Merkinnällä osoitetaan asemakaavoittaviksi tarkoitettut uudet rakentamisalueet.

Reservialue (/res)

Merkinnällä on osoitettu uudet tai täydennysrakennettavat alueet, joiden toteutus ajoittuu ensisijaisesti vuoden 2020 jälkeen. Alueet toimivat vaihtoehtoisina yhdyskuntarakenteen laajentumissuuntina.

Yhdyskuntarakenteen laajentumissuunta kaavan tavoitevuoden jälkeen.

Merkinnällä varaudutaan kaupunkirakenteen laajenemiseen pidemmällä aikavälillä. Merkinnän väri määrittyy pääasiallisen tavoitteellisen alueidenkäyttömuodon perusteella.

7.3 Yhdyskuntarakenteen kasvusuunnat ja keskusverkko

7.3.1 Lähtökohdat

Yhdyskuntarakenteen lähtökohdat on kuvattu tarkemmin kappaleessa 3.4.2.

7.3.2 Tavoitteet

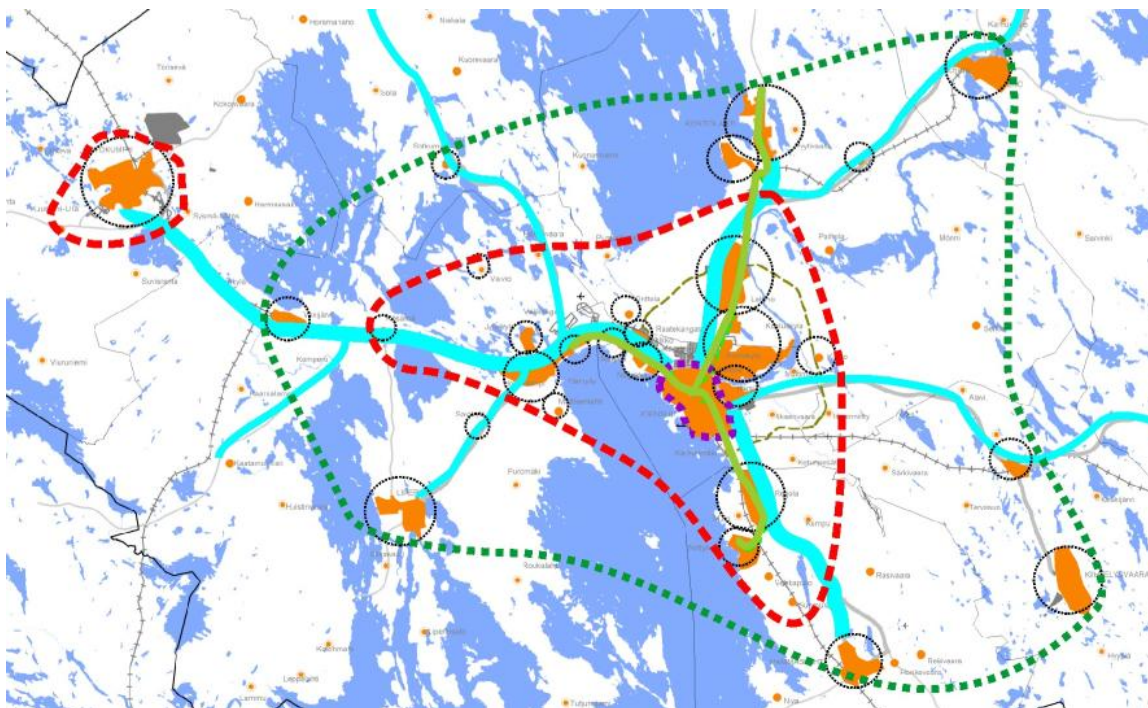
Seutu jakautuu Joensuun yleiskaavan tavoiteraportin perusteella kehittämisperiaatteiltaan puun vuosirenkaiden tapaan erilaisiin vyöhykkeisiin Joensuun keskustan ympärille. Eri vyöhykkeillä maankäytön ohjaus ja kaavoitus painottuvat eri asioihin ja vyöhykkeillä on käytössä osin erilaisia ohjauskeinoja.

Sisin on **Joensuun kaupunkikeskusta** (merkitty violetilla katkoviivalla oheisessa kartassa, kuva 19). Joensuun ja Outokummun kaupunkikeskustoja ympäröi **kaupunkimaisen taajamarakentamisen alue** (punainen katkoviiva) taajamineen, kyliseen ja lievealueineen. Tällä alueella pyritään ripeään mutta hallittuun kasvuun sekä tarkoituksenmukaiseen ja taloudelliseen kaupunkimaiseen yhdys-kuntarakenteeseen.

Kasvu pyritään entistä selvemmin suuntaamaan joukkoliikenteen laatu-käytävien (vaalean vihreät ehyet viivat) tuntumassa oleville täydennysrakennettaville alueille, uusille asemakaavoitettaville alueille ja kylämäisiin asuinympäristöihin haja-alueilla. Selvitetään nykyisten keskeisten lähipalvelujen sijainti ja pyritään keskittämään uutta asumista näiden ja työpaikka-alueiden läheisyyteen. Samalla olevia työpaikka-alueita vahvistetaan.

Sisimpiä vyöhykkeitä ympäröi **kaupunki – maaseutu -vaihtumisalue** (vihreä katkoviiva) kirkonkylätaajamineen, kyliseen ja haja-asutuksineen. Tämä alue on voimakkaasti suuntautunut kohti keskustaa Joensuuta.

Kaupunkiseudun ydinalueelta kuntakeskuksiin lähtee säteittäin seitsemän väylää (vaaleansiniset ehyet viivat kuvassa 19), joiden varsille levittäytyy helminauhmainen rakenne. Nämä muodostavat luontevia kehittämiskäytäviä, joiden tuntumaan osoitettava uusi rakenne sijoittuu liikenteen järjestämisen kannalta edullisesti. Näiden väylien varrella sijaitsevia taajamia, kaupunginosia ja kyliä kehitetään identiteetiltään vahvoina ”helminauhassa”. Alueen kasvu pyritään suuntaamaan siten, että se tukee taajamia, joilla on riittävä lähipalveluvarustus, ja vahvoja asumakylä.

Kuva 19: Joensuun seudun kehittämisvyöhykkeet ja keskeiset väylät.

7.3.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Nykyisen yhdyskuntarakenteen kiinteittäminen ja täydentäminen kaupunkimaisella alueella ovat yleiskaavan kantavat periaatteet. Seudun ydinalueen - Joensuun kantakaupungin, Lehmon, Reijola - Niittylahden ja Ylämylly – Honkalampi – Jyrinkylän muodostaman ”kolmilehden” alueella maankäyttö tehostuu ja valtateiden 6 ja 17 läheisyyteen syntyneitä taajamarakennetta tiivistetään. Joensuun kantakaupungille avataan uudet kasvusuunnat etelään Karhunmäen alueelle ja itään liksenniityn alueelle.

Olemassa olevia taajamia täydentävää, palveluiden ja liikenneväylien lähelle sijoitettavaa suunnitelmallista rakentamista suositetaan. Uutta rakentamista osoitetaan sinne, missä voidaan luoda edellytyksiä nykyisten palvelujen hyödyntämiselle tai uusien syntymiselle. Ratkaisu tukee kevyttä liikennettä ja joukkoliikennettä arjen liikumismuotona.

Joensuun kaupunkikeskusta pysyy alueen monipuolisena palvelukeskuksena, joka on helposti kaikkien väestöryhmien kaikilla liikkumistavoilla saavutettavissa. Alueella on monipuolinen ja kattava julkinen ja yksityinen palvelutarjonta. Toinen kaupunkimainen keskus on Outokumpu.

Kaupunkimaisen taajamarakenteen alueella nykyisen yhdyskuntarakenteen kiinteittäminen ja täydentäminen on rakennemallia tarkentavan yleiskaavaratkaisun kantava periaate. Malli tiivistää valtateiden 6 (Kajaani – Lappeenranta -tie) ja 17 (Kuopiontie) läheisyyteen seudun ydinalueelle vuosikymmenien saatossa syntyneitä yhdyskuntarakennetta sekä luo aihion neljännelle pidemmän aikavälin kasvusuunnalle kantatie 74:n suunnassa itään päin. Uusi kasvusuunta ottaa suunnitelmallisen taajamarakentamisen piiriin kysytyn lieverakentamisen alueen. Uudet alueet ovat lähellä seudun keskuksen palveluita ja täydentävät kaupunkiseudun ko-

konaisrakennetta. Seudun ydinalueen – Joensuun kantakaupungin, Lehmon, Reijolan – Niittylahden ja Ylämylly – Honkalampi – Jyrinkylän muodostaman ”kolmilehden” alueella maankäyttö tehostuu.

Keskusverkon osalta seutukeskusta täydentävät Joensuun suuret aluekeskukset (Rantakylä, Niinivaara ja Noljakka) sekä lähitaajamien (Lehmo, Ylämylly, Reijola).

Uutta rakentamista on osoitettu sinne, missä voidaan luoda edellytyksiä nykyisten palvelujen hyödyntämiselle tai uusien syntymiselle. Ratkaisu tukee kevyttä liikennettä ja joukkoliikennettä arjen liikkumismuotona.

Malli perustuu Joensuun ja sen naapurikuntien tahtoon kehittää kuntien välistä yhteistyötä viidellä kehittämissuunnalla.

1. Pohjoisella suunnalla Joensuun ja Kontiolahden yhteistyö liittyy Raatekankaan yrityskeskittymän laajentamiseen ja kehittämiseen. Pilkon pelot -asuinalueen suunnittelu ja toteuttaminen läntisellä kehittämissuunnalla vaatii myös Joensuun ja Kontiolahden välistä tiivistä yhteistyötä ennen kaikkea uuden kokoojatien toteuttamiseksi Raatekankaan ja Onttolan välille.

2. Lentoväylän työpaikka-alueen perustaminen ja kehittäminen edellyttää Liperin ja Joensuun yksituumaisuutta, mutta avaa mahdollisuuden myös Onttolan kehittämiselle Kontiolahden puolella.

3. Marjalan alueella Joensuun ja Liperin taajama-alueet kasvavat pitkällä aikavälillä yhdeksi nauhamaiseksi taajamaksi.

4. Karhunmäen – Kukkolan – Meijerinurmen alueen asuinrakentaminen liittyy Reijolan – Niittylahden alueen osaksi yhtenäistä seudun keskustaajamaa.

5. Idän suunnalla varaudutaan liksenjoen itäpuolisen alueen rakentamiseen ja neljännen yhtenäisen taajamarakenteen sormen muotoutumiseen tämä yleiskaavan tavoitevuoden jälkeen.

Eheytyvä yhdyskuntarakenne edistää asukkaiden arkielämän sujuvuutta ja vapauttaa voimavaroja elinympäristön viimeistelyyn. Palveluiden hyvä saavutettavuus, kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen laadukkaat runko-yhteydet yhteydet sekä viimeistelty asuin ympäristö lisäävät seudun asuin ympäristöjen viihtyisyyttä ja niiden kilpailukykyä. Tiiviistä yhdyskuntarakenteesta hyötyvät myös seudun yritykset.

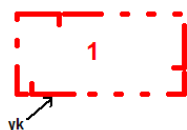
Kaupunki – maaseutu -vaihtumisaalueella sijaitsevat Joensuun lähikuntien kirkonkylien palvelukeskukset (Kontiolahti, Liperi, Pyhäselän Hammaslahti sekä Eno). Näistä on saatavilla monipuolinen valikoima tavallisimpia kaupallisia ja julkisia palveluita. Näitä keskuksia vahvistetaan myös tiiviillä asumisella. Näissä asuin ympäristön toteutus antaa mm. vanhenevalle väestölle parempia mahdollisuuksia itsenäiseen suoriutumiseen. Näitä täydentävät pienempien kuntakeskusten ja aluekeskusten verkosto päivittäisine lähipalveluineen (Karsikko, Penttilä, Heinävaara, Kiihtelysvaara, Tuupovaara).

Maaseutumaiselle alueelle jää Polvijärven keskustaajama tyypillisine kuntakeskuspalveluineen sekä Tuupovaara paikalliskeskuksena. Maaseutumaisella alueella taajamiin suuntautuvan rakentamisen odotetaan olevan vähäistä. Vyöhykkeen haasteena on palveluverkon säilyttäminen kilpailukykyisenä väestön vähentyessä ja ikääntyessä.

Hajarakentaminen jää edelleen vartenotettavaksi vaihtoehdoksi osalle seudun asukkaista. Hajarakentamisen osalta pyritään edistämään vesi- ja viemäriverkoston piiriin liitettävien kyläalueiden rakentamismahdollisuuksia. Välittömästi seudun keskustaajaman ja muiden taajamien ympäristöön kohdistuvaa rakennuspainetta on mahdollisuus ohjata suunnittelutarveratkaisuin, kun seudun kuntien rakennusjärjestyksissä olevat suunnittelutarvealue määritykset korvataan yhtenäisin kriteerein tehdyllä määrityksellä seuraaviksi 10 vuodeksi tällä yleiskaavalla.

Seudulla on voimassa lukuisia ajantasaisia suoraa rakentamista ohjaavia osayleiskaavoja, joiden yhdyskuntarakennetta koskeva näkemys ei ole ristiriidassa Joensuun seudun yleiskaavan kanssa. Koska Joensuun seudun yleiskaavan tavoitteisiin eikä esitystapaan sisälly rakentamisen suora ohjaaminen joitakin määräyksiä lukuun ottamatta, on Maankäyttö- ja rakennuslain 42§ 3 mom. sallii toisen yleiskaavan voimaan määrittämisen yleiskaava-alueella. Tätä mahdollisuutta on käytetty hyväksi, jotta mm. osayleiskaavoissa tutkittu mahdollisuus rakentaa rantavyöhykkeille pysyisi edelleen voimassa. Yhdyskuntarakenteessa muuttuvat aluevaraukset on rajattu voimaanjäämismääräyksen ulkopuolelle.

7.3.4 Kaavamerkinnät

Voimaan jäävän osayleiskaavan alue (yk)

Yleiskaavamääräys:

Maankäyttö- ja rakennuslain 42.3 § nojalla määrätään jäämään voimaan alla luetellut yleiskaavat kaavakarttaan merkityin osin. Voimaan jättäminen ei koske seuraavia Joensuun seudun yleiskaavassa esitettyjä kaavamerkintöjä:

- uudet tiet ja kadut sekä näiden yhteystarpeet
- ulkoilun runkoreitit ja ohjeelliset ulkoilureitit, moottorikelkkareitit sekä näiden reitistöjen yhteystarpeet
- suunnittelutarvealueet
- kaavoittamattomalle ranta-alueelle rakentamista koskevat määräykset

Voimaan jäävät yleiskaavat (numero liittyy kaavamerkintään):**ENO**

1. Ahvenisen yleiskaava	P-K:n lh ¹⁶	1993
2. Pielisen – Rukaveden rantaosayleiskaava	P-K:n lh	1997
3. Pielisjoen rantaosayleiskaava	PKA ¹⁷	1999
4. Enon länsiosan rantaosayleiskaava	Enon KV	2000
5. Uimaharjun taajamaympäristön osayleiskaava	Enon KV	2001

JOENSUU

6. Penttilän osayleiskaava	Joens. KV	2002
7. Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkkö -osayleiskaava	Joens. KV	2004
8. Tynkä – Korpiselkä osayleiskaava (Hoilola)	Tuupov. KV	2000
9. Eimisjärven ympäristön osayleiskaava	Tuupov.KV	2003
27. Karhunmäen osayleiskaava	Jns KV	2007

KONTIOLAHTI

10. Höytiäisen selkäsaariston osayleiskaava	P-K:n lh	1994
11. Pielisjoen rantaosayleiskaava	Kontiol. KV	2004
7. Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkkö -osayleiskaava	Kontiol. KV	2004
12. Pielisjoen osayleiskaava II	Kontiol. KV	2005
28. Kulhon osayleiskaava	Kontiol. KV	2007

LIPERI

13. Saariston osayleiskaava (osa)	YM	1998
14. Ylämyllyn taajamaympäristön osayleiskaava	PKA	2000
15. Pyhäselän – Telmonselän rantaosayleiskaavan muutos	Liperin KV	2001
16. Käsämän osayleiskaava	Liperin KV	2004
7. Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkkö -osayleiskaava	Liperin KV	2004

OUTOKUMPU

17. Pohjoisen järviolueen rantaosayleiskaava	PKA	1997
18. Juojärven rantaosayleiskaava (osa)	PKA	1997
19. Läntisen järviolueen osayleiskaava	PKA	1998
20. Rikkaveden osayleiskaava	PKA	2000
21. Viinijärven osayleiskaava	Outok. KV	2000
22. Varislahden – Kapustaniemen osayleiskaava (Juojärvi)	Outok. KV	2001

POLVIJÄRVI

23. Sotkuman osayleiskaava	Polvij. KV	2003
----------------------------	------------	------

PYHÄSELKÄ

24. Niittylahti – Vehkapuro osayleiskaava	P-K:n lh	1994
25. Reijolan taajama-alueen osayleiskaava	PKA	2000
26. Hammaslahden osayleiskaava	Pyhäs. KV	2005

¹⁶ P-K:n lh Pohjois-Karjalan lääninhallitus, RakL:n mukainen vahvistava viranomaisen vuoteen 1995 saakka

¹⁷ PKA Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, MRL:n mukainen vahvistava viranomaisen 1995 – 2000.

29. Suhmuran osayleiskaava Pyhäs. KV 2008

Voimaan jäävät yleiskaavat edellyttäen, että ne saavat lainvoiman

28. Kulhon osayleiskaava Kontiol. KV 2007

29. Suhmuran osayleiskaava Pyhäs. KV 2008

Joensuun seudulla on laadittu viimeksi kuluneen runsaan kymmenen vuoden aikana lukuisia osayleiskaavoja, joiden ensisijainen tavoite on ollut rakennusmahdollisuuksien osoittaminen rantavyöhykkeellä. Kaavat perustuvat tarkkoihin selvityksiin ja tutkimuksiin mm. kantatilatarkastelun, rantaviivan muuntamisen ja luonto-, maisema ja kulttuuriympäristöarvojen osalta. Kuitenkin näiden osayleiskaavojen ohjausvaikutus seudun yhdyskuntarakenteen ohjaamiseen ja jopa rakentamisen ohjaamiseen rantavyöhykkeen ulkopuolella on ollut suhteellisen vähäistä.

Joensuun seudun yleiskaavan keskeisin ohjaustehtävä suuntautuu muualle kuin yksittäisten rakennuspaikkojen osoittamiseen rantavyöhykkeelle tai niiden ulkopuolelle. Näiden osalta seudun yleiskaavassa ei ole tarpeen esittää olemassa olevaa ratkaisua toistavia merkintöjä tai määräyksiä. Kuitenkin joiltakin osin seudun yleiskaavassa tehdään sellaisia yhdyskuntarakenteellisia linjauksia, jotka muuttavat eräiltä osin maankäyttöä näillä voimassa olevien osayleiskaavojen alueella.

Merkintään liittyvä suunnittelumääräys sulkee osayleiskaavan voimaan jäämisen ulkopuolelle seudun yleiskaavassa esitetyt suunnittelutarvealueet, kaavoittamattomia ranta-alueita koskevat rakentamismääräykset, ja näitä maankäytön ja yhdyskuntarakenteen muutoksia tukevat tiet ja muut reitistöt ja linjat. Itse maankäytöltään muuttuvat alueet on rajattu voimaanjäämismääräyksen ulkopuolelle, jotta eri yleiskaavojen keskinäisistä suhteista ei muodostuisi epäselvyyksiä.

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

C

Keskustatoimintojen alue (C)

Alueelle voidaan sijoittaa kaupallisia ja julkisia palveluja, muita alueen luonteeseen soveltuvia työpaikkoja, kerros- tai pientaloasumista, puistoja tai lähivirkistysalueita sekä toreja, aukioita, katuja ja muita liikenne- ja pysäköintialueita. Alueelle on mahdollista sijoittaa MRL 58.3 §:n perusteella vähittäiskaupan suuryksikkö.

Keskusverkko on osoitettu pääsääntöisesti kohdemerkinnöillä. Joensuun kaupallisen ydinkeskustan sekä Outokummun kaupunkikeskustan vuoteen 2020 saakka tarvitsemat alueet on osoitettu aluevarausmerkinnällä.

Joensuun keskustan kehittäminen perustuu pääosin täydennysrakentamiseen, Tämä edellyttää samaan aikaan investointeja liikenne- ja pysäköintijärjestelmään. Keskustan julkisen kaupunkitilan laatua on parannettu kävely- ja joukkoliikennekatujen rakentamisen myötä 1998 – 2004 vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Keskustatoimintojen laajentumiseen

on varauduttu Pielisjoen itärannalla mm. matkakeskushankkeen toteuttamisen myötä.

Maakuntakeskuksen erityispiirteisiin kuuluvat julkiset ja yksityiset erikoispalvelut, jotka palvelevat laajaa aluetta. Keskustahakuiseen asumiseen kuuluu tiivis ja muuhun suunnittelualueeseen nähden korkea kerrostaloasuminen. Kaupunkikeskusta on luonteva paikka mm. ihmisen elinkaareen viimeiselle itsenäisen asumisen vaiheelle. Keskustan palvelujen, kaupunkitilan ja liikennejärjestelmän on tuettava tätä. Ydinkeskustan toimintojen luontevin laajentumisalue on Pielisjoen itärannalla matkakeskuksen ympärillä. Sen sijaan perinteisesti kaupunkikeskuksiin kuuluneet suuret yksiköt niin kaupan kuin esim. koulutuksen osalta ovat haetuneet väljemmille alueille.

Joensuun ja Outokummun keskustojen C-alueet sijaitsevat keskellä yhdyskuntarakennetta ja niitä ympäröivä asutus on tiiviin kaupunkimaista. Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttaminen näille alueille tukee palveluiden saavutettavuutta eikä hajota yhdyskuntarakennetta. Maankäyttö- ja rakennuslain sisältämällä vähittäiskaupan sijaintia ohjaavilla säännöksillä on pyritty hillitsemään nimenomaan tiiviin yhdyskuntarakenteen ulkopuolelle sijoittuvien suuryksiköiden toteuttamista. Keskeisesti sijaitsevat alueet on MRL 58.3 §:ssä haluttu rajata suuryksiköihin liittyvän erityisharkinnan ulkopuolelle.

Toimintojen tarkempi sijoittuminen ratkaistaan osayleiskaavoilla ja asemakaavoilla.

CA

ca

Aluekeskuksen keskustatoimintojen alue tai kohde (CA, ca)

Alueelle tai kohdemerkinnän vaikutusalueelle voidaan sijoittaa kaupallisia ja julkisia palveluja, muita alueen luonteen soveltuvia työpaikkoja, kerros- tai pientaloasumista, puistoja tai lähivirkistysalueita sekä toreja, aukioita, katuja ja muita liikenne- ja pysäköintialueita. Alueelle on mahdollista sijoittaa MRL 58.3 §:n perusteella vähittäiskaupan suuryksikkö.

Merkinnällä on osoitettu Joensuun keskeiset aluekeskukset (Niinivaara, Rantakylä, Noljaakka), Joensuun lähitaajamien keskustat (Lehmo, Reijola, Ylämylly) ja kuntakeskusten keskusta-alueet (Eno, Hammaslahti, Kontiolahti, Liperi, Polvijärvi) sekä monipuolinen palvelutaajama Uimaharju.

CA -alueet sijaitsevat keskellä yhdyskuntarakennetta ja niitä ympäröivä asutus on tiiviin kaupunkimaista tai kirkonkylämäistä. Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttaminen näille alueille tukee palveluiden saavutettavuutta eikä hajota yhdyskuntarakennetta. Maankäyttö- ja rakennuslain sisältämällä vähittäiskaupan sijaintia ohjaavilla säännöksillä on pyritty hillitsemään nimenomaan tiiviin yhdyskuntarakenteen ulkopuolelle sijoittuvien suuryksiköiden toteuttamista. Keskeisesti sijaitsevat alueet on MRL 58.3 §:ssä haluttu rajata suuryksiköihin liittyvän erityisharkinnan ulkopuolelle. Näissä keskuksissa ei ole perusteita kieltää vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamista, millä vaikeutettaisiin erityisesti jo olemassa olevien palveluiden laajentamishankkeita.

CP

cp

Paikalliskeskuksen alue tai kohde (CP, cp)

Merkinnällä on osoitettu kaupunginosakeskuksia ja palvelutaajamia, joiden merkitys on pääosin paikallinen.

Paikalliskeskuksissa (cp) yksiköt ovat pienempiä ja palvelujen kirjo suppeampi kuin aluekeskusten keskustatoimintojen alueilla ja ne palvelevat lähipalveluina pienempää väestöpohjaa.

Paikalliskeskuksina on osoitettu alempiasteiset Joensuun kaupunginosakeskukset (Penttilä, Karsikko, Utra), ja alle 1000 asukkaan maaseututajamat (Kiihtelysvaara. Tuupovaara).

atc

Palvelukylä (atc)

Kohdemerkinnällä on osoitettu kyläkeskukset, joissa arvioidaan säilyvän tai kehittyvän paikallisia julkisia tai kaupallisia peruspalveluja. Merkintä tarkoittaa kylän asemaa keskusverkossa ja se sijoittuu arvioituun kylän toiminnalliseen keskipisteeseen. Kylä muodostaa osan kunnan tai lähialueen palveluverkostosta. Kyläalueen laajuus on osoitettu joko AT-aluevarauksella (vesi- ja viemäriverkostoon liitettävät kyläalueet) tai atv -osa-aluemerkinnällä (kyläkeskusten asutustihentymien piiriin kuuluva alue).

Kylällä tapahtuvan rakentamisen ohjaamiseen ei ole kuitenkaan seudullista tarvetta, vaan se voi määränsä ja ympäristövaikutustensa suhteen tapahtua normaalina hajakentämisenä joko suoraan rakennusluvin tai suunnittelutarveratkaisuina.

Palvelukyläksi on osoitettu Enossa Ukkola, Joensuussa Kovero, Kontiolahdella Jakokoski, Kulho, Paihola, Selkie ja Varparanta, Liperissä Kaatamo, Kuorinka, Käsämä, Mattisenlahti, Salokylä ja Vaivio, Outokummussa Kuusjärvi, Polvijärvellä Kuorevaara ja Sotkuma sekä Pyhäselässä Honkavaara ja Suhmura.

ata

Asumakylä (ata)

Kohdemerkinnällä on osoitettu sellaisia vakiintuneita kyläkeskuksia, joilla on asutusrakenteellista merkitystä. Kylät eivät joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta ole kasvavia eikä niissä ole merkittävää rakentamisen ohjaamisen tarvetta. Rakentaminen tapahtuu hajakentäsuhteisesti, eikä edellytä keskistetyin vesi- ja viemäriverkoston rakentamista.

Merkinnällä edistetään perinteisen kylärakenteen säilymistä ja suositetaan lisärakentamista kylän ydinalueen tuntumaan. Kyläkeskuksen asutustihentymän alue on osoitettu pääpiirteissään atv -osa-aluemerkinnällä ja sen tarkempi laajuus määräytyy paikallisten olosuhteiden perusteella huomioiden kylärakenteen kehittyminen ja maisemarakenne.

Asumakyläksi on osoitettu Enossa Ahveninen (Laukkalansaari), Sarvinki, Joensuussa Kiihtelysvaaran Huhtilampi ja Tuupovaaran Hoilola ja Öllölä, Kontiolahdella Mönni, Liperissä Roukalahti ja Liperinsalo, Outokummus-

sa Kokonvaara, Maljasalmi, Rikkaranta, Suviranta, Varislahti ja Viuru-niemi, Polvijärvellä Horsmanaho, Hukkala, Kinahmo, Kuorevaara, Mar-tonvaara ja Ruvaslahti sekä Pyhäselässä Kumpu ja Niva.

7.4 Asuminen (taajamat)

7.4.1 Lähtökohdat

Suomalaisten asumisihanteena on pitkään ollut omakotiasuminen, johon mielikuvissa kytetään myös maaseutu ympäristö. Tiedot seudulla valmis-tuneista asuinrakennuksista vuosilta 1990 – 2004 kertovat siitä, että pai-nopiste asuinrakentamisessa on koko seudulla, myös Joensuussa siirty-mässä kohti pientaloasumista. Erityisesti 2000 -luvun alkuvuosina paino-piste on siirtynyt voimakkaasti pientaloasumisen suuntaan. Toisaalta on nähtävissä myös, että väestön ikärakenteen muutoksen vuoksi palvelui-den lähellä sijaitsevan yhtiömuotoisen asumisen kiinnostavuus voi olla kasvussa.

7.4.2 Tavoitteet

Pääosa uusista asuntoalueista sijoitetaan Joensuun päivittäisalueelle ja 4/5 seudun kirkonkylien muodostaman kehän sisäpuolelle (katso kuva 19).

- Yleiskaava mahdollistaa asuntotyyppien monipuolistamisen.
- Varaudutaan vuosittaiseen 275 – 350 pientaloasunnon rakenta-miseen sekä 100 rivitalo- ja 175 – 300 kerrostaloasunnon raken-tamiseen tai tehokkuudeltaan vastaavaan asuntorakentamiseen. Sen voi toteuttaa esimerkiksi tiivis – matala – pientalo - kortteleina. Ks. myös mitoitusta koskeva luku 7.2.
- Omakotitalojen rakentamiseen asemakaavoitetulle alueelle tarvi-taan vuosittain noin 70 – 90 hehtaaria raakamaata. Rivi- ja ker-rostalorakentamiseen tarvittava alue on 20 – 30 ha/v.

Joensuun seudun nykyistä yhdyskuntarakennetta selkeytetään ja eheyte-tään sekä taajamien ja kylien identiteettiä vahvistetaan korostamalla nii-den keskuksia (keskeiset palvelut ja maamerkit) ja rajoja (vesistöt ja vi-heralueet). Ympäristöjä koskevia laatutavoitteita ovat viihtyisyys, luon-non ympäristön ja kasvillisuuden riittävyys ja laadukkuus, rauhallisuus, lii-kenteen meluhaittojen vähäisyys ja hyvä ilman laatu.

7.4.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Taajamamaisten alueiden osoittamisen perusteet

Yleiskaavaratkaisu ja sen mitoitus perustuvat rakennemalli Kolmilehdes-sä osoitettuihin periaatteisiin (ks. kaavaselostuksen luvut 5.2 rakenne-malli ja 7.2 mitoitus). Ratkaisua tarkennettiin luonnosvaiheessa, mutta saadun palautteen perusteella on noussut esille tarpeita tutkia esitettyä ratkaisua edelleen, ja tehty eräillä alueilla uudelleenlinjauksia erityisesti alueiden tavoitteellisen toteuttamisjärjestyksen suhteen (ks. luku 8).

Asemakaavoitettaviksi tarkoitetut alueet ja kunnallisen vesi- ja viemäri-verkoston piiriin liitettäväksi tarkoitetut asuinalueet on jaettu kahteen luokkaan: kerros- ja rivitalovaltaiset alueet (AKR) ja pientalovaltaiset alueet (AP).

Tuomalla esiin tehokkaammin rakennetut ja tiiviimmin rakennettaviksi tarkoitetut alueet tuodaan samalla paremmin esiin myös yhdyskuntarakenteen painopistealueet. Tiiviimmän rakentamisen alueella syntyy mm. enemmän liikennettä ja tarvetta yleiseen käyttöön varatuille virkistysalueille. Tiiviimmän rakentamisen alueilla on paremmat edellytykset tasokkaan joukkoliikenteen harjoittamiseen, missä pidetään kynnyksenä asukastiheyttä 2000 asukasta/km².¹⁸

Uudet rakentamisalueet on jaettu varsinaisiin ja reservialueisiin. Varsinaisina asuinalueina (AKR, AP) on osoitettu nykyiset ja kaavan mitoituksen osoittama määrä tavoitevuoteen 2020 mennessä toteutettaviksi aiottuja ensisijaisia uudisalueita. Ensisijaiset uudisalueet liittyvät välittömimmin nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen tai sijaitsevat sen sisällä. Ne pystyvät hyödyntämään nykyistä palvelurakennetta ilman suuria uudisinvestointeja sekä liittyvät enintään pienin lisäinvestoinnein nykyisiin liikenne- ja muihin verkkoihin. Ensisijaisesti toteutettavat alueet on pyritty osoittamaan joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen laatuikäytävien varsilta. Yleiskaavaratakisun yhdyskuntarakenteen kykenisi pientalovaltaisuudesta huolimatta toimimaan myös olosuhteissa, joissa yksityisautoilu on huomattavasti kallistunut tai muuten hankaloitunut nykytilanteeseen nähden.

Rakentamisalueiden toteuttamisjärjestykseen vaikuttavat monet muutkin, osin ennalta arvaamattomat tekijät. Eräs suurimpia epävarmuustekijöitä on kuntien maanhankinnan pitkäjänteisyys, järjestelmällisyys ja käyttöön otettu keinovalikoima. Mikäli jatketaan nykyistä pääosin vapaaehtoisin kaappoihin perustuvaa maanhankintatapaa, saatetaan kaavoituksessa tarvita myös vaihtoehtoisia etenemispolkuja yhdyskuntarakenteen tulevaisuuden tarpeiden tyydyttämiseksi. Päämäärätietoiseen yhdyskuntarakenteen kehittämiseen tarvitaan voimakkaampia ja samalla pitkäjänteisempiä maapolitiikan keinoja, kuten etuosto-oikeuden aktiivinen käyttäminen ja turvautuminen tarvittaessa lunastusmenettelyihin.

Maapoliittista liikkumavaraa silmällä pitäen kaavassa on osoitettu joukko pientalorakentamisen reservialueita Näiden alueiden käyttötarkoituksmerkintään on liitetty indeksi /res, reservialue. (AP/res). Reservialueet sijoituvat nekin yhdyskuntarakenteessa suhteellisen edullisesti, mutta niiden toteuttaminen on alustavasti ohjelmoitu tapahtuvaksi vuoden 2020 jälkeen. Alueiden toteuttamisesta sovitaan tarkemmin yleiskaavan toteutusohjelmassa, ks. kaavaselostuksen luku 8.

¹⁰ Mika Ristimäki, Suomen ympäristökeskus SYKE, Ville Helminen, Suomen ympäristökeskus SYKE: Pääkaupunkiseutu onkin tiivistynyt. Helsingin Sanomat 13.3.2007, <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=226281&lan=fi>>

7.4.4 Kaavamerkinnot

AKR

Kerros- ja rivitalovaltainen asuntoalue (AKR)

Merkinnällä osoitetaan pääosin asumiskäyttöön varattavat alueet, joiden asuinkerrosalasta pääosa sijoittuu kerros- tai rivitaloihin.

AP

Pientalovaltainen asuntoalue (AP)

Merkinnällä osoitetaan pääosin asumiskäyttöön varattavat alueet, joiden asuinkerrosalasta pääosa sijoittuu pientaloihin (omakotitalot, paritalot, kytketyt pientalot, rivitalot).

AKR ja AP -merkinnät voivat sisältää myös asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluja, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysäköintialueita, alueen asukkaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita. Alueelle voi myös sijoittaa sellaisia työpaikkoja, joiden tuottama liikenne, ympäristöhäiriöt ja päästöt vertautuvat alueen asumisen tuottamiin. Alueen yksityiskohtainen maankäyttö on tarkoitus ratkaista asemakaavalla.

Kerros- ja rivitalovaltaiset alueet (AKR) ovat kaikki luonteeltaan täydennysrakentamisalueita mukaan lukien Penttilän saha-alue Joensuussa, jolla vanha teollisuuskäytössä ollut alue muutetaan asuinalueeksi. Penttilässä kynnyskysymyksenä on ollut sahatoiminnan aikana pilaantuneen maaperän puhdistaminen. Kynnys on poistunut maaperän puhdistamisen saatua ympäristöluvan ja Joensuun kaupungin ostettua koko ydinalueen maat vuonna 2008. Penttilän sahan alueen toteuttaminen alueen arkkitehtikilpailun tulosten pohjalta on seudun asuntopoliittinen keihäänkärki ja kaupunkikuvallinen vetonaula. Tehokkaan asuinrakentamisen täydennysrakennusalueita ovat Joensuun ruutukaava-alue, Niinivaara ja Rantakylä sekä Ylämyllyn, Lehmon ja Reijolan taajamakeskustojenseutu, joihin loput seudun kerrostalorakentamisesta painottuu Ainakin Joensuun ruutukaavan osalta täydentämisen periaatteet ratkaistaan osayleiskaavalla.

Pientalovaltaisten alueiden kerrosalasta yli puolet toteutetaan omakoti-, rivi- tai muina kytkettyinä pientaloina. AP -alueita on osoitettu kaikille kaupunkimaisen rakentamisen alueen pääsuunnille pääosin rakennemalli Kolmilehden osoittamassa laajuudessa (ks. kaavan mitoitus kaavaselostuksen luvusta 7.2.).

Pientalovaltaisten alueiden yleiskaavaratkaisu taajamittain

Tärkeimmät muutokset ovat **Ylämyllyn** alueella rakentamisen suuntautuminen Leinosenlammen pohjois- ja koillispuolille Välikylän – Peräkylän suuntaan Jyrinkylän alueen täytyessä sekä myöhemmin Myllypuron alueelle Pämävaaran kupeessa. Honkapuron eteläpuoleiset alueet jäävät reserviin. Ylämyllyn vanhan taajamarakenteen yhteyteen Lautasuon ja Lahdensuon välille sijoittuu lukuisia täydentäviä asuinalueita. Liperin ja Joensuun Marjalan alueiden yhteenrakentamiseen varaudutaan kaavan tavoitevuoteen mennessä. Myös Kuopiontien pohjoispuolella Välikankaan – Pakomajan alueelle on lisätty reservivaraus pientalorakentamiselle.

Kontiolahdella **Onttolan ja Lehmon** rakentaminen noudattaa rakennemallissa esitettyä ratkaisua, mutta rakentamisalueiden sijaintia, mitoitus ja ajoitus on tarkennettu. Pilkon peltojen alueen toteuttaminen on sovittava Joensuun ja Kontiolahden välillä.

Joensuun puolella esitetään pientaloalueiden varaamista kolmelta pääsuunnalta: Pilkon – Kuusivaaran alue, joka toteutetaan yhteistyössä Kontiolahden kunnan kanssa lännessä, Karsikon palveluihin perustuva liksenniityn alue lännessä ja Karhunmäen alue etelässä. Pitkällä aikajänteellä varaudutaan liksenvaaran ja Multimäen – Purolan alueiden asemakaavoittamiseen.

Länsisuunnan uudisalueet tulevat Marjalan Ison saaren rakentamisen myötä täyteen rakennetuiksi ilman kuntarajat ylittävää yhteistyötä Piekämäen radan takana Pilkon peltojen alueella. Alueen totuttamiseen liittyy kaksi suurta kynnysinvestointia, joista Pankakoskientien tasoristeyksen korvaaminen alikululla valmistuu vuonna 2008. Pilkon ja Onttolan yhdistävä kokoojatie sijoittuu Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilko osayleiskaavan mukaisesti Joensuun ja Kontiolahden kuntarajalle ja vaatii toteutuakseen kuntien välistä yhteistyötä niin kuntatekniikan suunnittelussa kuin toteutuksen ajoituksessa. Mahdollisiin Joensuun pienempiin läntisiin uudisalueisiin liittyy epävarmuustekijöitä ja lisäselvitystarpeita, kuten liito-oravan huomioiminen Pilkon – Kuusivaaran alueen asemakaavoituksessa.

Karhunmäen – Kukkolan – Meijerinurmen alue muodostaa vuoden 2009 alussa toteutuvan Joensuun ja Pyhäselän kuntaliitoksen jälkeen toiminnallisen kokonaisuuden, jonka piirissä olevien uudisalueiden toteutusjärjestystä esitetään muutettavaksi. Aluetta suunnitellaan toteutettavaksi molemmista päistä alkaen, jolloin pystytään hyödyntämään sekä pohjoispäästä käsin Niinivaaran että eteläpäästä Reijolan palvelukapasiteettia.

liksenniityn alueen toteuttamisen tapa, mitoitus ja aikataulu on tarkoitus ratkaista tarkemmin osayleiskaavoituksella. Kaupungin maanomistus alueella on melko vähäistä ja hajanaista. Seudun yleiskaavan ratkaisu perustuu kaupungin omiin asuntotuotantotavoitteisiin eri laajentumissuunnilla suhteutettuna seudun yleiskaavan laatimisen eri vaiheissa saatuun palautteeseen ja neuvotteluihin maanomistajien ja asukkaiden kanssa.

Joensuun kaupunkialueen sisällä on pienempiä rakennetta täydentäviä uudisrakennusalueita, jotka toteutuvat suunnittelukauden alkupuolella, kuten Marjalan Iso saari ja Utran metsäoppilaitoksen alue. Purolan – Multimäen alueiden ottaminen asemakaavoituksen piiriin ajoittuu aikaisintaan suunnittelukauden loppuun. liksenniityn alueella kaupungin tavoitteena on saada myös liksenniemi sekä Kulhotien ja Pielisjoen välialue asemakaavoituksenpiiriin pidemmällä aikajänteellä.

Pyhäselän puolella **Reijolassa** ratkaisu poikkeaa eniten rakennemallista, koska toteutukseen sisältyy runsaasti maapoliittisia epävarmuustekijöitä. Painopiste on nykyisen taajaman ydinalueen tultua rakennettua täyteen edelleen Niittylahden suunnalla, Opiston etelä- ja pohjoispuolilla. Haapaniemen alueella lisätään tonttitarjontaa Reijolan palveluiden vaikutuspiirissä. Pidemmällä tulevaisuudessa Niittylahden ja Reijolan ydintaajamien

alueet kasvavat yhteen myös Mulon ranta-alueen kautta, jolloin Mulon kulttuurimaiseman vaalimisen ja maatalouden harjoittamisen kannalta arvokas peltoalue jää sekä itä- että länsipuolelta asuinalueiden ympäröimäksi. Mulon alueet on mahdollista liittää joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen laatukäytävien piiriin. Tarkemmassa kaavoituksessa (Reijolan osayleiskaavan uudistus) ratkaistaan maatalouden, erityisesti karjatalouden, ja asumisen läheisyydestä aiheutuvat mahdolliset haju- ja muut ongelmat. Alueen toteuttamisen kynnyskysymyksenä on Karjalan radan tasoistusten poisto ja korvaaminen ali- ja ylikuluilla, mikä toteutetaan erillisenä hankkeena lähivuosina. Tästä riippuu myös Haapaniemen alueen toteuttaminen Pyhäselän rannalla. Vaihtoehtoisia uusia asuinalueita on Niittylahden koulun ympäristössä ja Sirnin pelloilla.

Kaupunki – maaseutu -vaihtumisalueen taajamissa ja Outokummun kaupungissa yleiskaavaratkaisu noudattaa rakennemallia tarkentaen sitä.

Liperin kirkonkylän rakentamistarpeen arvioidaan olevan suhteellisen vähäistä, jolloin keskustan täydentämisen ja uudistamisen ohella Kuusikolan alue riittää asemakaavoitettavan pientalorakentamisen uudisalueeksi. Viinijärvellä täydennettävien tai keskeneräisten Kangasrannan, asemanseudun ja Simolan alueiden ohella varaudutaan Piiraisenpellon alueen asemakaavoittamiseen sisääntulotien ja Taipaleenjoen rannan välissä.

Kontiolahdella Kontiorannan varuskunnan ampumamelu rajoittaa Kontioniementien varren ottamista asuinkäyttöön. Kontiolahden kirkonkylässä uudisalueet laajentavat taajamaa kohti etelää ja asemanseutua sekä pohjoiseen Kivelän – Mikkolan alueelle pidemmällä aikavälillä. Taajamassa on maisemallisia erityisarvoja Kotiseutukeskuksen ja Mikkolan alueilla, joissa pelloilta ja vanhoilta tilakeskuksilta Höytiäiselle avautuvat näkymät ja tämän maisemallisen suhteen säilyttäminen asettavat asemakaavoitukselle erityisiä vaatimuksia.

Hammaslahden uudisalueista on vain rajauksia, mitoitus ja ajoitus täsmennetty, samoin Heinävaaran ja Tuupovaaran taajamissa. **Enon** taajamissa ja **Polvijärvellä** ei ole oleellisia muutoksia asuinalueisiin. **Outokummussa** keskustaajaman uudisalueiden tarkistukset ovat niin ikään vähäisiä, mutta Kolmikannan – Särkiselän alueelle esitetään asemakaavoitettavaksi, viemäritäväksi ja tiivistettäväksi pientaloalueena jo olemassa olevaa rannan loma-asutusta. Kuitenkin nykyinen uimaranta, leirikeskus ja leirintä-alue säilyvät, samoin taaempana sijaitseva erämatkailualue.

7.5 Palvelut ja hallinto

7.5.1 Lähtökohdat

Seututasolla Joensuun ydinkeskusta on tärkein ja monipuolisin palvelukeskittymä. Se toimii paitsi Joensuun kaupungin ja kaupunkiseudun myös koko Pohjois-Karjalan merkittävimpana kaupallisena, julkisena ja toiminnallisena palvelukeskittymänä. Joensuuhun on keskittynyt koko seutua, maakuntaa ja jopa laajempaa aluetta palvelevia hallinnon, koulutuksen sekä vapaa-ajan palveluiden yksiköitä suurempien kaupan keskittymien ohella.

Myös seudun muiden kuntakeskusten palvelutarjonta näyttäisi olevan kohtuullinen, joskin merkittävä osa asiointiliikenteestä suuntautuu Joensuuhun kattavamman ja monipuolisemman palvelutarjonnan johdosta. Kuntakeskukset ovat aina selvästi oman kuntansa voimakkaimpia palvelukeskittymiä, koska niihin ovat vanhastaan keskittyneet merkittävimmät kunnalliset palvelut sekä valikoima erikoiskaupan palveluja. Omien kuntakeskustensa kanssa vahvimmin palvelutasossa kilpailevat Lehmon taajama (Kontiolahti) ja Ylämyllyn taajama (Liperi). Kuntakeskukset ja kuntien alakeskukset lähinnä tukevat kaupan palveluverkkoa, eivätkä näin ollen kilpaile maakuntakeskuksen kanssa. Ongelmana haja-asutusalueilla on ollut peruspalvelujen säilyttäminen.

Joensuun kaupunkiseudulla on ollut ja on edelleen käynnissä kaupan rakennemuutos, mikä on näkynyt muun muassa päivittäistavara-kaupan keskittymisenä suuriin yksiköihin, lähikauppojen vähentymisenä ja myymäläverkoston harvenemisenä. Päivittäistavaramyymälöiden määrä on vähentynyt kaikissa kunnissa sekä 1980- että 1990 -luvulla. Myymälätyypeittäin tarkasteltuna eniten ovat vähentyneet pienet ja keskisuuret myymälät. Suurten supermarkettien ja hypermarkettien määrä on samaan aikaan lisääntynyt. Päivittäistavara-kauppa on pitkälti keskittynyt Joensuun kaupungin alueelle. Myös erikoistavara-kauppa on keskittynyt Joensuuhun, jossa maakuntakeskuksena on monipuolinen erikoiskaupan tarjonta. Tilaa vievän erikoiskaupan painopiste on siirtynyt Joensuun keskusta-alueelta Siihtalaan, Käpykankaalle ja Raatekankaalle väljemmille alueille.

7.5.2 Tavoitteet

Palveluiden, liikenteen ja teknisen infrastruktuurin tarkoituksenmukaisen toteuttamisen vuoksi kasvu pyritään entistä selvemmin suuntaamaan joukkoliikenteen laatuikäytävien tuntumassa oleville täydennysrakennettaville alueille, uusille asemakaavoitettaville alueille ja kylämäisiin asuin- ympäristöihin haja-alueilla. Nykyisten keskeisten lähipalvelujen sijainti selvitetään ja pyritään keskittämään uutta asumista näiden ja työpaikka-alueiden läheisyyteen. Myös vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumispaikat esitetään.

Yleiskaavatyössä otetaan huomioon maakuntakaavaehdotuksen määräys, jonka mukaan suunnittelussa tulee erityisesti turvata Joensuun keskusta-alueen kehittäminen vetovoimaisena ja korkeatasoisena erikoiskaupan palvelukeskuksena sekä luoda edellytykset valtion hallinnon toi-

mintojen alueellistamiselle, yliopiston ja ammattikorkeakoulun, erikoissairaanhoidon, tiedepuiston, vapaa-ajan ja virkistyskeskuksen, sataman sekä matkakeskuksen kehittämiseksi.

Joensuun ja Outokummun kaupunkikeskustoja ympäröi kaupunkimaisen taajamarakentamisen alueella uudisrakentaminen ensisijaisesti ohjataan eheyttämään yhdyskuntarakennetta ja tukemaan palvelujen ja joukkoliikenteen säilymistä ja kehittämistä. Läntisellä suunnalla Liperissä korostuu kesäasutus ja veneilyn palveluverkko. Pärnävaaran urheilukeskus ja Kaprakan kuntoutuspalvelukeskus ovat merkittäviä vapaa-ajan keskustoja, kuten myös Kontiolahdella ampumahiihtokeskus ja Kontioniemen alue.

Joensuussa pohjoisella suunnalla sijaitsee useita vähittäiskaupan suuryksiköitä ja tilaa vievän erikoiskaupan yksiköitä ja työpaikka-alueita, joiden kehittämisessä valtatie 6:n kapasiteetin rajallisuus ja rinnakkaistieratkaisut otetaan huomioon. Eteläisellä suunnalla (Karhunmäki – Reijola) uuden rakentamisen sijoittamisella tuetaan kunnallisten peruspalvelujen järjestämistä ylikunnallisena yhteistyönä. Reijolan keskustan elinvoimaisuutta ja palveluja tuetaan.

Kaupunki – maaseutu -vaihtumisalueen kirkonkylätaajamia vahvistetaan vetovoimaisina asuinympäristöinä ja palvelukeskuksina Alueen kylillä on riittävä lähipalveluvarustus. Outokummun keskustaa kehitetään monipuolisena palvelukeskuksena. Polvijärven kirkonkylää tuetaan muun muassa kesäasukkaiden palvelupisteinä. Uimaharju on Enon pohjoisen osan palvelutaajama. Kiihtelysvaara säilyy tärkeänä Joensuun kaakkosen osan palvelukeskuksena. Tuupovaaran kirkonkylää tuetaan rajaseudun merkittävänä palvelukeskuksena. Hammaslahden taajamaa kehitetään kuntakeskuksena luomalla edellytyksiä palvelujen kehittämiseksi.

7.5.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Palveluiden ja hallinnon alueisiin sisältyvä toimintojen kirjo on laaja. Lähtökohtina toimintojen sijoittamisessa ja alueiden käyttötarkoituksen määrittelyssä ovat palvelujen ja työpaikkojen osalta niiden tuottamat keskeiset ympäristövaikutukset; ennen kaikkea toimintojen tuottama liikennesuorite ja häiriö ympäristössään (liikenteen paljous, laatu ja jakautuminen ajallisesti ja paikallisesti).

Palvelurakenne ja palvelujen tuottamistavat ovat olleet viime vuosina voimakkaan murroksen alaisena. Julkisen ja yksityisen sektorin välisen työnjaon voi odottaa edelleenkin muuttuvan tulevaisuudessa, mutta tällä ei ole suurta vaikutusta maankäyttöön ja sen seurannaisvaikutuksiin. Yleiskaavalla ei ole myöskään tarkoituksenmukaista estää muuten tarkoituksenmukaisiksi koettuja muutoksia palvelujen tuottamistavassa.

Perinteisten hallinto- ja toimistotyön liikennesuorite koostuu lähinnä työmatkoista ja tähän nähden kohtuullisesta asiointiliikenteestä. Nämä toiminnot ovat perinteisesti sijoittuneet kaupunkien ja taajamien keskustaluille, hyvien julkisten kulkuyhteyksien tavoitettaviin.

Kaupassa asioinnin tuottama liikenne on suurta verrattuna kaupan työmatkaliikenteeseen. Tämä heijastuu suurempien kaupanyksiköiden osal-

ta etenkin vilkkaimpina asiointiaikoina myös ympäristön liikenneverkkoon. Suuremmat yksiköt onkin sijoitettu kapasiteetiltaan riittävien pääväylien varteen ja siten, että liikennevirrat jakautuvat eri suuntiin. Päivittäistavarakaupan yksiköiden on oltava myös hyvien kevyen liikenteen yhteyksien varrella ja mahdollisimman hyvin joukkoliikenteen tavoitettavissa. Tilaa vievä erikoiskauppa sijoittuu osin työpaikka-alueille. Asiointi näissä tapahtuu etupäässä autoilla ja kauppaan liittyy kuljetustarpeita. Myös näille alueiden liittyminen laajempiin liikenneverkkoihin on oltava korkealuokkaista.

Yhteiskunnan autoistuminen on korostanut liikenneasemien merkitystä varsinkin kaupallisen palveluverkoston täydentäjänä. Kehittyvät palvelualueet sijaitsevatkin pääliikenneverkon solmupisteiden tuntumassa. Joensuussa on esitetty uusi varaus vähittäiskaupan suuryksikölle Karsikossa lähellä Repokallion eritasoliittymää (vt 6/ kt 74). Itse liittymän ympäristössä on myös kaksi pienempää palvelualuevarausta lähinnä liikenneasemia silmällä pitäen. Muita uusia vastaavia keskittymiä on esitetty Pyhäselässä Reijolan ja Hammaslahdessa Kiihtelystien risteyksessä sekä Kontiolahdella Uuron liittymien läheisyydessä. Outokummussa varaudutaan Joensuuntien ja Kuopiontien risteuksen ympäristössä kaupalliseen palvelukeskittymän rakentamiseen. Kulhossa varaudutaan rakentamaan Ilomantsintien varteen palvelukeskittymä kylän asutuksen tiivistyessä ja idän tullessa kasvusuunnaksi suunnittelukauden loppupuolella tai sen jälkeen.

Joensuun keskustahakuisten palvelujen osalta laajentumisalueita ovat Tiedepuiston seutu sekä matkakeskuksen alue. Samalla keskustaa ympäröivät koulutuksen ja tutkimuksen keskittymät voivat vahvistua nykyisillä sijoillaan. Yliopiston alueesta varaudutaan luomaan campus-tyyppinen ohjaamalla läpikulkuliikenne Yliopistokadulta Siltakadulle samalla kun luodaan lisärakentamismahdollisuuksia. Sirkkalaan ja Niinivaaralle keskittyy mm. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun toimintoja. Tarvittaessa Joensuun keskustapalvelut levittäytyvät Pielisjoen itärannalle ja Penttilän entisen sahan alueelle. Pohjois-Karjalan keskussairaala siihen tukeutuvi-
ne toimintoihin voi kehittyä edelleen Tikkamäellä. Hätäkeskuksen toteuttaminen Siilaiselle siirtää seudun pelastuspalvelut koko seudun tavoittamisen suhteen parempaan paikkaan.

Palvelujen alueina on esitetty taajama- ja kaupunginosakeskuksissa pääasiassa kaupallisten ja julkisten palvelujen käyttöön otettuja tai jo aiemmin varattuja alueita. Varsinaisia uudisalueita on niukasti.

Yleiskaavaratkaisun periaatteena on esittää peruspalveluiden osalta vain laajemmin kuin asuinalueen tasolla merkittävät yksiköt. Pienet yksiköt sisältyvät esim. asuinaluevarauksiin tai keskusverkon merkintöjen vaikutuspiiriin. Eräitä keskusverkossa muuten esittämättä jätettyjä, mutta paikallisesti merkittäviä julkisia palvelupisteitä on esitetty lähipalvelun kohdemerkinnällä (pl). Näitä ovat ennen kaikkea kylä- ja muut pienet koulut. Kyläkouluilla on erityismerkitystä myös ympäristönsä julkisina kokoontumistiloina ja lähiliikuntapaikkoina.

Strategisesti merkittäviä palvelualueita ovat Joensuussa Tiedepuiston, yliopiston ja Mehtimäen vapaa-ajan keskuksen muodostama kokonaisuus (esitetty RM -aluevarauksena) ja Matkakeskuksen alue.

7.5.4 Kaavamerkinnät

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

P

p

Palvelujen ja hallinnon alue (P, p)

Merkinnällä osoitetaan julkisten tai yksityisten palvelujen ja hallinnon alueita. Merkintää voidaan käyttää osoittamaan julkisia ja yksityisiä opetus-, sivistys- ja tutkimustoimintaa sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluvia laitoksia tai kaupallisten palvelujen alueita.

Palveluiden ja hallinnon alueilla ei sallita laajamuotoista asumista tai tuotantotoimintoja. MRL 114 §:n tarkoittaman vähittäiskaupan suuryksikön perustaminen tai laajentaminen suuryksiköksi ei ole mahdollista. Sen sijaan paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan yksikön voi sijoittaa P -alueelle.

Merkinnällä osoitetaan sellaiset laajemmat pääosin julkisten ja yksityisten palvelujen käyttöön tarkoitetut alueet, jotka ovat:

- toiminnallisesti ja/tai muutoin palveluverkoston kannalta erikseen huomattavia,
- aiheuttavat etenkin asumisvaltaiseen ympäristöön nähden merkittäviä liikenne- tai mahdollisia muita ympäristövaikutuksia ja
- muodostavat oman selkeästi rajautuvan kokonaisuutensa joko taajaman sisällä tai erillään muusta yhdyskuntarakenteesta

P -merkinnällä on osoitettu mm.

- keskustojen laitamilla sijaitsevat pääosin julkisten palvelujen keskittymät, joihin ei ole syytä eikä tarvetta osoittaa jatkossa olennaisesti tästä poikkeavaa käyttöä, kuten hallintorakennuksia, oppilaitoksia, sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksia, urheiluhalleja tai kirkollisia rakennusryhmiä (keskustapalvelut sisältyvät C-varauksiin)
- varsinaisten keskustojen ulkopuolisia erikoiskaupan keskittymiä ja alueita, jotka palvelujen saatavuuden, seudullisen tai paikallisen sijaintinsa ja liikenteellisten vaikutustensa kautta on tarkoituksenmukaista
- paikallisesti palvelujen haun kannalta erityisen merkittäviä vähittäiskaupan yksiköitä, jotka eivät ylitä suuryksikön kynnystä
- laajemmin kuin paikallisesti merkittäviä huoltoasemia / liikenneasemia
- taajamien ulkopuolella sijaitsevia sellaisia kaupan yksiköitä, muita palvelupisteitä, laitoksia ja keskuksia, joiden
 - koko on merkittävä suhteessa ympäröivään maaseutumaiseen asutukseen ja sen omaan tarpeeseen nähden,
 - esim. liikenteellinen vaikutus on merkittävä ja suuntautuu pääosin lähialueen ulkopuolelta tai
 - yksikkö edellyttää mm. erityisiä yhdyskuntateknisiä järjestelyjä, kuten liittyminen viemäriverkkoon tai merkittävä oma jätevesien käsittelyjärjestelmä.

Vähittäiskaupan suuryksikkö (km)

Kohdemerkinnällä osoitetaan paikat, joihin on selvityksen mukaan mahdollista ja seudullisesti tarkoituksenmukaisinta sijoittaa MRL 114 §:n tarkoittaman vähittäiskaupan suuryksikkö. Tällä tarkoitetaan yli 2000 k-m²:n suuruista vähittäiskaupan myymälää tai vaikutuksiltaan vastaava myymäläkeskittymää.

Kaupan suuryksiköiden mahdolliset sijaintipaikat on vertailtu keskenään ja niiden tuottamat vaikutukset on arvioitu Joensuun seudun kauppapaikkaselvityksessä (2001).

Joensuun seudun olemassa olevat suuryksiköt sijaitsevat kaikki Joensuun kantakaupungin alueella: keskustan Citymarket, Prisma Käpykankaalla, Citymarket Pilkossa ja Tokmanni Raatekankaalla. Lisäksi Reijolassa on asemakaavallinen valmius suuryksikölle. Uusi suuryksikön paikka on varattu Joensuun Karsikosta Ilomantsintien ja vt 6:n risteuksen tuntumasta.

Kaupan suuryksiköille on osoitettu sijaintimahdollisuuksia paikoille, joilla yksiköille ja niiden vaatimille liikenne- ja pysäköintijärjestelyille on riittävästi tilaa. Aluevaraukset sijaitsevat palvelujen haun suhteen keskeisillä paikoilla seuturakenteessa minimoiden liikennesuoritteiden muihin vaihtoehtoihin sijanteihin verrattuna. Mikäli yksikkö ei sijaitse hyvin keskeisesti, asioinnin liikennesuorite kasvaa korvaten samalla lähikaupoissa asiointia.

Osoitettujen suuryksiköiden liikenneyhteydet pystytään osoittamaan sujuvina siten, ettei suuryksikkö rasita kohtuuttomasti ympäröivää liikenneverkkoa. Uuden Karsikkoon osoitetun suuryksikön liikenne hajautuu luontevasti eri suuntiin. Käpykankaalla sijaitsevan Prisman osalta tutkitaan toisen, liikennevirtoja hajauttavan ajoyhteyden osoittamista joko etelään kehätien (vt6) yli Muuntamontien kautta Teollisuuskadulle, itään Kontiomäen radan ali itään Vanhalle Nurmeksentielle tai pohjoiseen Pieksämäen radan ali Salpakadulle. Tokmannin tavoitettavuutta parantaa Raatekankaan eritasoliittymän toteutuminen. Suuryksiköt ovat myös joukkoliikenteen ja kevyellä liikenteen käyttäjien tavoitettavissa.

Suuryksiköt muuttavat voimakkaasti kaupan kilpailuasetelmaa, jolloin asiakasvirrat eri yksiköiden kesken muotoutuvat uudelleen. Suuryksiköt eivät saa sijoittumisellaan suoraan uhata seuturakenteessa olevia taajama- tai kaupunginosakeskuksia. Uuden suuryksikön sijoittumisessa on huomioitu myös kaupunginosien asukkaiden ostovoima ja sen suuntautuminen. Karsikon alueella päivittäistavaroiden ostovoimasta jää omalle alueelle vain n. 30%, joten uusi kaupan myyntipinta-ala on tarpeen. Rantakylä - Utra suunnalla ongelma on samansuuntainen, mutta ratkaisukeinona ovat uudet supermarket-kokoiset yksiköt alakeskusten yhteydessä. Karsikon alakeskuksen alue on puolestaan ahdas eikä salli uutta rakentamista sen yhteyteen.

Suuret myymälät ja myymäläkeskittymät ovat muodostuneet osaksi suomalaista elämäntapaa. Suurten valikoiminen yksiköitä pidetään helppoina ja elämyksellisinä asiointipaikkoina. Ostoksilla käynti vapaa-ajan viettotä-

pana suosii suuria myymälöiden keskittymiä joko saman katon alla tai esim. erillisten saman alan myymälöiden keskittyminä suppealla alueella (perinteiset keskustat). Tällaiset suuret keskittymät houkuttelevat kuluttajia laajalta alueelta. Yleiskaavalla näiden yksiköiden sijaintia on ohjattu siten, että kokonaisliikennesuorite saadaan minimoitua ja suurmyymäläverkosto toimii myös muussa kuin yksityisautoiluun perustuvassa liikku-
misen mallissa.

Lähteet: Suunnittelukeskus: Joensuun seudun kauppapaikkaselvitys. 2001. Pohjois-Karjalan liitto, JYTY maankäyttö, Joensuun kaupunki.
Timo Lajunen: Joensuun ydinkaupunkiseudun rakenne- ja palveluselvitys. Pohjois-Karjalan liitto 2004
Päivittäistavaroiden myynti Joensuussa ja lähiympäristössä vuosina 2000 ja 2004. Joensuun kaupunki, tekninen virasto, kaavoitus, 2005.

Lähipalvelu (pl)

Kohdemerkinnällä osoitetaan pääasiassa yhdyskuntarakenteen sisäisiä, asuinalueiden yhteydessä sijaitsevia päivittäiskäytössä olevia palveluja, kuten koulu, päiväkotiki, koontumistila tai lähiliikuntapaikka.

Lähipalveluyksiköiden koko on yleensä suhteellisen pieni. Merkintä on luonteeltaan informatiivinen ja tarkoitettu havainnollistamaan palvelujen saatavuutta, Sitä on käytetty maaseutualueilla tai sellaisilla asuinalueilla, joita ei ole huomioitu keskusverkon kohdemerkinnällä. Merkintää on käytetty mm. Karhunmäessä, Onttolassa ja palvelukyläkeskusten kohdalla siellä, missä palvelupisteen sijaitsee keskeisen kyläasutuksen ulkopuolella.

7.6 Työ ja tuotanto

7.6.1 Lähtökohdat

Joensuun seutu on kehittynyt monipuoliseksi tuotantokeskittymäksi, jossa erityisen vahvoja aloja ovat olleet erilaiset metalliteollisuuteen liittyvät alat, joilla on usein kytkentöjä myös muoviteollisuuteen. Teollisuustyöpaikkojen määrä on lisääntynyt voimakkaasti 1990 -luvun puolivälistä lähtien. Tämä on heijastunut lukuisina uudis- ja lisärakentamishankkeina.

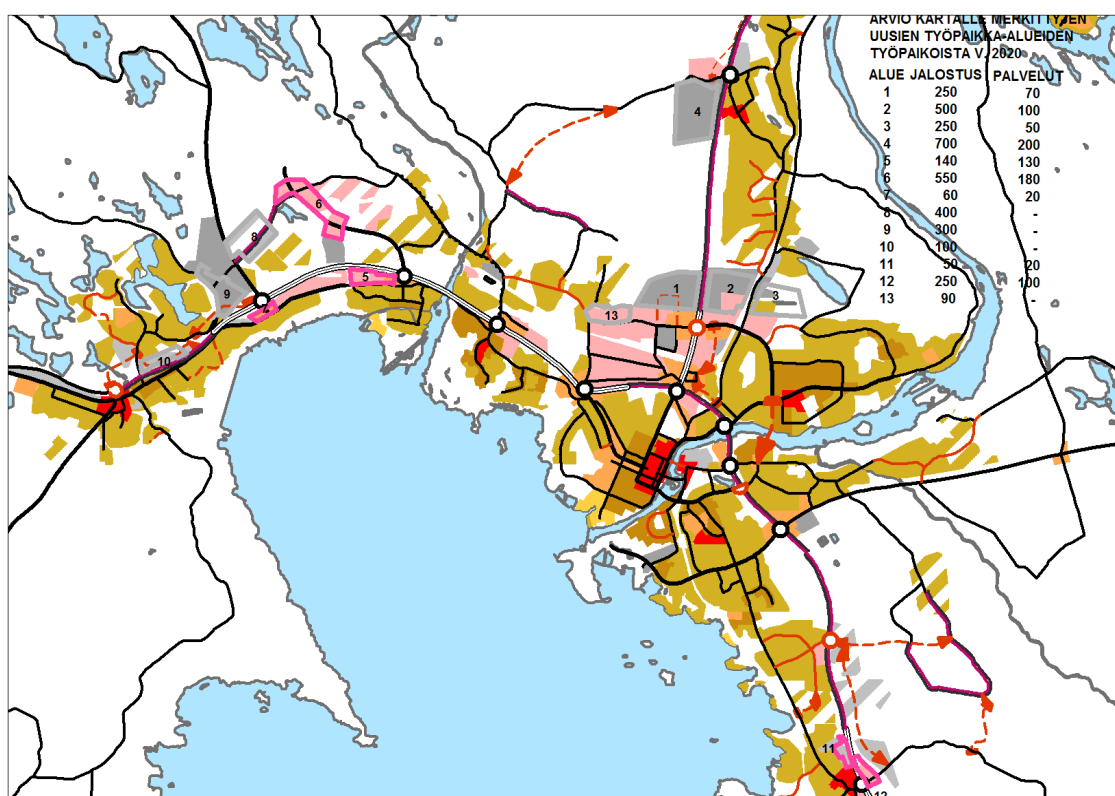
Kokonaisuutena seudulla on akuutti pula eri tyyppisistä tuotantotoimintaan soveltuvista laadukkaista tonteista, jotka sijainniltaan eivät aiheuta suuria rajoitteita toiminnan laadulle. Sen sijaan II -luokan pohjavesialueilla on varantoa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomille tuotanto- tai työpaikatoimintoille. Näille toimintoille on myös kaavoitettuna lukuisia laajentumisalueita.

7.6.2 Tavoitteet

Yleiskaavassa osoitetaan erilaisia vetovoimaisia työpaikka-alueita. Tavoitteena on olevien työpaikka-alueiden vahvistaminen, ei niinkään uusien laajojen alueiden varaaminen.

Lisäksi selvitetään tarve esittää seudullisesti merkittäviä, laadukkaita ja riittävän laajoja yhtenäisiä teollisuusalueita, joilta on hyvä ja häiriötön yhteys pääliikenneverkkoon.

Melua, päästöjä, pölyä yms. tuottavat raskaan tuotantotoiminnan alueet ohjataan seudullisesti muutamaa sellaiseen paikkaan, jossa ne aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa muulle alueidenkäytölle. Tällaiseen käyttöön osoitettavan uudisalueen on oltava riittävän laaja yhtenäinen kokonaisuus, sijaittava lähellä valtatie- ja rautatieverkkoa, oltava topografialtaan tasainen eikä alueella saa olla merkittäviä ympäristöarvoja tai lähettyvillä merkittävää asutusta.

Kuva 20: Rakennemalli Kolmilehdessä osoitetut uudet tavoitteelliset työpaikka-alueet suhteessa yleiskaavaehdotuksen ratkaisuun.

7.6.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Työn ja tuotannon aluevaraukset on jaettu kolmeen luokkaan ympäristövaikutustensa perusteella (T, TY ja TP). Käyttötarkoituksen kullekin alueelle määrittää alueen sijainti seuturakenteessa ja alueen ominaispiirteistä johtuvat rajoitukset alueelle sijoittuville toiminnoille.

Teollisuus- ja varastoalue -merkinnällä (T) on osoitettu alueet, joilla on perinteistä teollista tuotantotoimintaa, joka saattaa aiheuttaa melua, hiukaspäästöjä, raskasta liikennettä ja riskejä pohjaveden puhtaudelle. Nykyisten alueiden ohella Joensuun kaupunkiseudulta etsitään seudun kilpailukykyä ylläpitäviä laajoja yhtenäisiä teollisuusaluevarauksia tuotannollista toimintaa varten.

Erityistapauksena ovat Seveso II -direktiivin mukaiset teollisuuslaitokset, joissa käsitellään vaarallisia kemikaaleja. Näille laitoksille on määritelty konsultointivyöhyke, joka saattaa heijastua laitoksen ympäristön maankäyttöön jopa 1,5 kilometrin päähän.

TY -merkinnällä on osoitettu alueita sellaiselle tuotantotoiminnalle, joka ei tuota merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia alueen ominaispiirteiden tai lähistöllä sijaitsevan herkän toiminnan takia. Nämä alueet voivat siten sijaita myös pohjavesialueilla, ts. alueelle sijoittuva toiminta ei mm. saa aiheuttaa pohjaveden pilaantumisvaaraa.

TP -merkinnällä osoitettavat alueet ovat jo pääosin olemassa olevia sekoittuneita työpaikka-alueita, jossa tuotannollisen toiminnan ohessa voi olla sijoittuneena myös kauppaa ja toimistotiloja. Toiminnan ympäristövaikutukset ovat muuten TY -alueiden luokkaa, mutta raskas liikenne on vähäistä. Sen sijaan asiointi- ja työmatkaliikenne voi olla merkittävää ja liikenneväyliä mitoittavaa.

7.6.4 Kaavamerkinnät

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

T/kem

Teollisuus- ja varastoalue, jolla on/ jolle saa sijoittaa merkittävän vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen (T/kem)

Merkinnällä osoitetaan sellaiset laitokset, joita koskee EU -direktiivi (ns. Seveso II –direktiivi, 96/82/EY) vaarallisten aineiden aiheuttaman onnettomuusriskin torjunnasta.

Suunnittelumääräys:

Tarkemmassa kaavoituksessa ja maankäytössä on huolehdittava siitä, ettei riskille alttiita toimintoja sijoiteta liian lähelle vaaraa aiheuttavia laitoksia ja varastoja.

Ympäristöministeriö on lähettänyt kunnille kirjeen (3/501/2001), joka koskee vaarallisia kemikaaleja valmistavien tai varastoivien laitosten huomiointia ottamista kaavoituksessa ja rakentamisessa.

Kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisten tehtävänä on huolehtia siitä, ettei riskille alttiita toimintoja sijoiteta liian lähelle vaaraa aiheuttavia laitoksia ja varastoja. Tällaisia riskialttiita toimintoja ovat esimerkiksi asuinalueet, vilkkaat liikenneväylät, yleisölle tarkoitettut kokoontumistilat ja -alueet, sairaalat, koulut, hoitolaitokset ja majoitusliikkeet.

Turvatekniikan keskus TUKES huolehtii liitteen ajan tasalla pidosta ja päivittämisestä. Vyöhykkeet on muodostettu laitosten riskeistä yleisesti tiedossa olevan, karkean arvion perusteella eikä kyseisiä tuotantolaitoksia koskevien tarkkojen analyysien perusteella, joten niitä ei voi suoraan käyttää suojaetäisyyksinä tuotantolaitoksen ja muun toiminnan välillä. Ne ilmaisevat sen etäisyyden laitoksesta, jonka sisällä toimittaessa turvallisuuden varmistamiseen tähtäävä asiantuntijalausuntomenettely on tarpeen.

Taulukko 12: Taulukossa on esitetty tuotantolaitosta tai varastoa ympäröivän vyöhykkeen laajuus (nk. konsultointivyöhyke), jolla tapahtuvaan kaavoitukseen ja rakentamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tehdas tai varasto	Kunta	Konsultointivyöhykkeen laajuus
Enocell Oy Uimaharjun tehtaas	Eno	1,5 km
Abloy Oy	Joensuu	1,5 km
Suomen Petrooli Oy	Joensuu	1,5 km
FSP Finnish Steel Painting Oy	Outokumpu	1 km

Kaavoitettavan tai luvanvaraisen toiminnan luonteen niin vaatiessa voidaan lausunnotmenettelyitä soveltaa myös esitettyjä vyöhykkeitä laajemmalla alueella taikka luettelossa mainitsemattomiin, mutta ominaisuuksiltaan vastaavanlaisiin tuotantolaitoksiin. Laitosten tunnistamista varten ympäristöministeriön kiertokirjeen liitteessä 3 luetellaan ne vaarallisten kemikaalien ryhmät, joita teollisuuskemikaaliasetuksen (59/1999) mukaiset lupa- ja ilmoitusvelvollisuudet koskevat.

T**t**

Teollisuus- ja varastoalue (T, t)

Merkinnällä osoitetaan pääasiallisesti teollisuus- ja varastokäyttöön varattavat alueet. Merkintä voi sisältää myös alueen toiminnolle tarpeelliset liikenneväylät ja -alueet, virkistysalueet, yhdyskuntateknisen huollon alueet sekä muita alueen pääasiallisia toimintoja palvelevia tiloja, kuten toimisto- ja terminaalituloja. Alueen yksityiskohtainen käyttö on tarkoitettu ratkaista asemakaavalla.

T -aluevarausmerkinnöillä on osoitettu perinteisiä teollisen tuotannon alueita. Toiminnot voivat olla tilaa vieviä, aiheuttaa haitallisia päästöjä tai ympäristöhäiriöitä siten, että lähelle ei voi sijoittaa herkkiä toimintoja tai toiminnasta aiheutuu paljon raskasta liikennettä.

Joensuu on muodostunut elinkeinoelämältään monipuoliseksi keskukseksi, jossa myös eräät perinteiset teollisuudenalat ovat vahvoja. Nykyisten teollisten vahvuusalojen toimintaedellytysten ylläpito merkitsee varautumista nykyisten yksiköiden laajentumiseen tai uusien perustamiseen. Uudet yksiköt ovat tavallisesti kokoluokaltaan suurempia kuin vanhat, mutta ne ohjataan sijainniltaan sellaisiin paikkoihin, että todennäköisyys merkittävien ympäristöhäiriöiden syntyyn on alhainen. Uusissa yksiköissä pystytään ympäristöhaittojen synty ehkäisemään käyttämällä parasta saatavilla olevaa tekniikkaa. Tuotantotoiminnan merkittävin yleisesti huomiotavissa oleva ympäristöhäiriö on liikenne, jota syntyy sekä työmatkoista että kuljetuksista ja logistiikasta. Suurten yksiköiden tai suurien tai erikoiskuljetustarpeita aiheuttava toiminta tulisi yksityiskohtaisessa kaavoituksessa ohjata liikenneverkkoon liittymisen kannalta helppoihin paikkoihin. Seudulla on tarjolla myös jonkin verran rautatiehen liitettävissä olevia teollisuustontteja.

Merkittävimmät olemassa olevat teollisuus- ja varastoalueet sijaitsevat Joensuussa keskustan läheisinä vanhoina tuotantolaitoksina (Schau-

mann, Valio, John Deere) tai Käpykankaan ja Raatekankaan alueiden raskaimman tuotantotoiminnan osat. Ympäryskunnissa mainittavia kohteita ovat Liperissä Välikankaan alue pohjoiseen suuntautuvine laajenuksineen, Pyhäselässä Hammaslahden Puulaakso, Outokummun teollisuuskylä ja Kalattoman alue sekä Joensuun maaseutualueella Heinävaaran Kivaran (muovilaakson) alue ja Koveron Aseman alue.

Yleiskaavassa uusina aluevarauksina on esitetty Kontiolahden puolelle Joensuun ja Lehmon väliin Raatesuon, Lehmonlammen ja Lehmonsuon alueet, Jaamankankaan alue Kruununtien eteläpuolella. Enon Heikuranvaaran pääosin uusi teollisuusalue. Lisäksi kysynnän sitä edellyttäessä varaudutaan ottamaan Joensuussa Imatrantien itäpuolinen Papinkankaan alue teollisuuskäyttöön. Alueen käyttöönotto edellyttää eritasoristeyksen rakentamista Karhunmäen kohdalle sekä Reijolan ja Karhunmäen yhdistävän rinnakkaistien toteuttamista.

TY

ty

Teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia (TY, ty)

Merkinnällä osoitetaan teollisuusalueet, joiden läheisyydessä on ympäristövaikutuksille herkkiä toimintoja, kuten asuminen, virkistystä, lomailua, kouluja tai hoitopalveluita, tai pohjavesi-, suojelu- tai muita ympäristöarvoja sisältäviä alueita. Merkintä voi sisältää myös alueen toiminnoille tarpeelliset liikenneväylät ja -alueet, virkistysalueet, yhdyskuntateknisen huollon alueet sekä muita alueen pääasiallisia toimintoja palvelevia tiloja, kuten toimisto- ja terminaalitiloja. Alueen yksityiskohtainen käyttö on tarkoitus ratkaista asemakaavalla.

Suunnittelumääräykset:

Alue on tarkoitettu teollisuus- ja varastotoiminnalle, joka ei aiheuta ilman pilaantumista, käytä tai valmista pohjavesiä liikaavia aineita, ei aiheuta teollisuusalueen ulkopuolella yli 55 dB(A):n melutasoa tai muuta näihin verrattavaa häiriötä ympäristölle.

Joensuun seudulla erityisesti pohjavesialueiden runsaus asettaa rajoituksia toimintojen sijoittumisella. Muun muassa Lehmon ja Ylämyllyn taajamat sijaitsevat pääosin kangas- ja harjualueilla, joilla pohjavettä muodostuu. Aroilla alueilla täytyy yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa pyrkiä keskittämään rakenteita haitta-alueen minimoimiseksi ja tarkentaa kullekin alueelle sallittavien toimintojen luonnetta. Taajamien sisällä on vanhastaan pieniä tuotannollisen toiminnan alueita, joille sijoittuneita toimintoja tulee arvioida suhteessa ympäristöönsä kohdistuvaan haittaan.

Sallittavien tai kiellettävien haittojen tarkempaan määrittelyyn voi käyttää apuna ympäristöministeriön opasta Teollisuuden ympäristövaikutusten huomioon ottaminen kaavoituksessa (selvitys 8/1991), jossa on ristiintaulukoituna erilaisten teollisuuden toimialojen ja kaavoituksessa käytettävien maankäyttömuotojen keskinäinen yhteensopivuus.

Uusista TY -alueista merkittävimmät ovat Ylämyllyn asemanseutu ja Jaamanlammentien reserviksi osoitettu alue, sekä Reijolassa Haapajoen laakson, Metallimiehentien ja Sirnin alueet.

TP

tp

Työpaikka-alue (TP, tp)

Merkinnällä osoitetaan taajamarakenteessa sijaitsevat ja asemakaavoitettaviksi tarkoitetut monipuoliset työpaikka-toimintojen alueet. Alueelle voi sijoittua toimisto- ja palvelutyöpaikkoja, ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta ja siihen liittyvää myymälätilaa sekä varastointia. Alueen yksityiskohtainen käyttö on tarkoitus ratkaista asemakaavalla.

Alueelle saa sijoittaa vain sellaisia toimintoja, joista ei aiheudu ympäristölle häiriötä, kuten melua, ilman pilaantumista tai raskasta tai määrältään suurta liikennettä.

Joensuussa suurin osa Käpykankaan ja Raatekankaan teollisuusalueista on osoitettu työpaikka-alueeksi. Merkintä kuvaa alueen luonnetta ja sen kehitystä paremmin kuin teollisuus- ja varastotoiminnot. Alueet ovat muuttuneet ajan saatossa teollisuusalueista osin myös erikois- ja tilaa vievän kaupan ja palvelujen alueeksi. Kaupan osalta suuren asiakasvirran toiminnot tulee kuitenkin ohjata C, CA, KM ja P -alueille.

Seudun strategisesti merkittävimpänä työpaikka-alueeksi on tarkoitus kehittää Lentoväylän vartta Joensuun Marjalassa. Alue on tarkoitus toteuttaa korkealuokkaisena lento- ja tieliikenteen logistisia mahdollisuuksia hyödyntävänä laatukäytävänä, jonka kaupunkikuvallisiin ominaisuuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska alue toimii lentomatrustajien porttina Joensuuhun. Jo Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkko osayleiskaavassa tutkitulle työpaikkarakentamiselle esitetään lisäksi pidemmän aikavälin laajentumisvaraa itään päin kohti Onttolaa huomioiden samalla alueen luontoarvot ja virkistykseen ohjaustarpeet. Muita merkittäviä uusia joukkoliikenteen laatukäytävien varrelle sijoituvia työpaikka-alueita ovat Kuopiontien varrella Linjatien alue Pilkossa, ja Marjalan työpaikka-alueet sekä Joensuun että Liperin puolella sekä Kajaanintien varrella Kontiolammen – Uuron alue Kontiolahdella. Salpakankaan alue laajenee kuntarajan yli Kontiolahden puolelle Lehmonsuolle. Etelän suunnassa Reijolan eritasoliittymän molemmin puolin toteutetaan monipuolinen palvelujen ja tuotannon alue.

7.7 Matkailu

7.7.1 Lähtökohdat

Joensuu toimii porttina alueelle saapuville matkailijoille. Maakunnalla on luontaiset edellytykset ennen kaikkea luonto- ja kulttuurimatkailuun. Maakunnassa ei ole kansallisesti merkittäviä suuria kävijämääriä houkuttelevia matkailukohteita. Huhmari Polvijärvellä on monipuolinen matkailukeskus, joka hyödyntää sekä sijaintiaan vaaratyypisessä maisema Höytiäisen rannalla, mutta jolla on myös kylpylätyypisiä piirteitä. Kolin alue laskehtelurinteineen on tärkein Joensuun ulkopuolinen kohde. Kolin kansallismaisema ulottuu erämaisilta eteläosiltaan myös suunnittelualueelle Kontiolahden ja Enon pohjoisosiin ja alueella on monia pieniä matkailuyrityksiä, joiden toiminta perustuu Kolin vetovoimaan. Korpiselkätalo Hoilolassa on itärajan tärkeä matkailullinen solmukohta. Outokummussa Särkiselän – Kolmikannan alue on kehittyvä luontomatkaileminen alue. Kontioniemen ympäristöön on kerääntynyt joukko erilaisia urheilun, ulkoilun ja hyvinvoinnin toimijoita.

7.7.2 Yleiskaavaratkaisu

Joensuussa on ollut Marjalassa pitkään kylpylävaraus, mutta Mehtimäen alueen strategisen kehittämissuunnitelman (2004—05) yhteydessä arvioitiin, että kiristyneessä kylpylämatkailun kilpailutilanteessa ainoa kehityskelpoinen vaihtoehto kylpylän toteuttamiseksi on sen rakentaminen kaupungin keskustapalvelujen tuntumaan. Mehtimäen kehittämissuunnitelmassa on esitetty matkailupalvelujen vyöhyke, joka luo mahdollisuuden kylpylän sijoittamiseksi Linnunlahden alueelle, samalla kun myös alueella jo nyt sijaitsevia toimintoja (leirintämatkailu, venesatama) kehitetään. Tämä kehittämisalue on osoitettu matkailupalvelujen aluevarauksella.

Huhmarin alue on osoitettu RM -aluevarauksella.

Muuten matkailurakentaminen alueella on sirpaloitunutta ja mittakaavaltaan pientä. Tyypillisiä ovat pienet ja monesti lyhytaikaisiksi jäävät maa-seutumatkailuyritykset, jotka voivat tuki olla kyläyhteisötasolla merkittäviä. Kohdemerkinnällä on osoitettu sellaisia matkailuyrityksiä, jotka saattavat ylittää vaikutuksiltaan normaaliin maa- ja metsätalouteen liittyvän toiminnan tai rakentamisen.

Matkailuun liittyviä kohteita on osoitettu myös muilla kuin rm -merkinnöillä. Kontiolahdella ampumahiihtostadion (virkistyskohde), Kontioniemen toiminnot golfkenttineen, SF -elokuvakylä, entinen parantolara-kennus muodostavat matkailullisesti merkittävän keskittymän.

7.7.3 Kaavamerkinnot

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

RM

rm

Matkailupalvelujen alue / kohde (RM, rm)

Merkinnällä osoitetaan matkailu- ja lomakeskuksille, lomakylille, hotelleille ja muille vastaaville matkailua palveleville toiminnoille varattavat alueet. Merkinnällä on osoitettu seudullisesti merkittävät matkailupalvelujen alueet tai paikallisesti merkittävät kohteet.

Aluevarauksella on osoitettu lähinnä seudun matkailuelinkeinon vetovoimakohteet, Linnunlahden alue Joensuussa ja Huhmarinen Polvijärvellä. Lisäksi aluevarauksella on toistettu joitakin haja-asutusalueelle osayleiskaavoissa osoitettuja lomakylätyyppisiä matkailupalvelujen varauksia silloin, kun ympärillä on kilpailevaa maankäyttöä tai suppealla alueella on useampia matkailupalvelujen varauksia.

Haja-asutusalueella kohdamerkinnän käyttökynnys on matalalla. Merkinnät ovat siinä mielessä nykytilannetta kuvaavia ja informatiivisia, että matkailu- ja majoituspalvelut ovat usein esim. maa- ja metsätalouden sivu- tai oheiselinkeino ja yritykset jäävät pieniksi ja/tai lyhytikäisiksi. Vaikka pienten matkailuyritysten toiminta on rakentamisen järjestämisen ja maankäytön suunnittelun kannalta vähäpätöistä esim. maatalouden tilakeskuksiin verrattua, matkailupalvelupisteet tarjoavat usein mm. kokoon-tumistiloja, jotka muuten ovat harvinaistumassa. Siten pienilläkin matkailupalveluilla voi olla vaikutusta haja-asutusalueen palveluverkoston kannalta. Haja-asutusalueen matkailupalvelut tukeutuvat usein myös ympäristön ja luonnon vetovoimaan ja hyödyntävät mm. vesistöjä ja metsätalousalueita paikallisesti intensiivisesti verrattuna hajaantuneeseen ja itseohjautuvaan jokamiehenoikeudella tapahtuvaan ulkoilu- ja virkistystoimintaan.

R

r

Loma- ja matkailualue (R, r)

Merkinnällä osoitetaan ensi sijassa loma-asutukselle, lomakylille, yhteisöjen loma-alueille, telttailuun ja leirintään, ryhmäpuutarhoille ja palstaviljelmille sekä muille lomailua ja matkailua palveleville toiminnoille varattavat alueet.

Merkintää on käytetty eräissä loma- ja matkailukategorian kohteissa, joiden toiminta ei mahdu RM -merkinnän tarkoittaman matkailuelinkeinon piiriin. Näitä ovat mm. kuntien, seurakuntien ja muiden yhteisöjen ja yritysten leirikeskukset ja lomakylät. Merkintä on nykytilanteen toteava ja siltä osin informatiivinen. Alueet eivät ole suoraan yleisen virkistystyksen ja ulkoilun piirissä ja varaavat siten mm. rantavyöhykettä käyttöönsä.

rp

Ryhmäpuutarha (rp)

Kohdamerkinnällä on osoitettu Joensuussa Linnunlahden ja Utran siirtolapuutarhat.

Matkailukohde

Merkinnällä on osoitettu seudullisesti merkittävät matkailukohteet niillä alueilla, joiden pääkäyttötarkoitus ei ole matkailupalvelujen alue.

Tällainen on Outokummun vanha kaivos.

7.8 Kyläalueet ja rakentamisen ohjaaminen haja-asutusalueilla

7.8.1 Lähtökohdat

Haja-asutus- ja kyläalueiden rakentamisen lähtökohtia on käsitelty kaavaselostuksen luvussa 3.4.6. Seudun yhdyskuntarakenne ja keskusverkko, myös kyläkeskukset, on käsitelty kaavaselostuksen luvussa 7.3.

Varsinkin Joensuun kaupunkialueen tuntumassa (kaupunki-maaseutu – vaihtumisvyöhyke) sijaitsee lukuisia perinteisiä palvelukyliä, joista on 1990 -luvun loppupuolelta lähtien tullut uudestaan suosittuja asuin ympäristöjä. Erityisen suosittuja ovat olleet ranta-alueet, mutta myös muilla hyvien liikenneyhteyksien varrella olevilla kyläalueilla on ollut jatkuvaa rakentamispainetta. Yhdyskuntarakenteen hallinnan kannalta on tavoitteena edistää maaseudun palvelupisteiden säilymistä ja kehittämistä ohjaamalla uusi rakentaminen olemassa olevien kyläkeskusten yhteyteen.

Samaan aikaan etenkin kaupunkiseudun laitaosissa monet perinteiset kyläkeskukset ovat taantuneet: palvelut on lakkautettu ja väestö on vähentynyt ja ikääntynyt, yrityksiä ei tule ja entisetkin lopettavat toimintansa työvoimapulan vuoksi. Vanhoista palvelukylistä on jäljellä maantien vartta noudattava kyläkeskuksen asutustihentymä ja sen miljöö.

Joensuun seudun yleiskaavan näkökulma kyläverkoston ja kyläalueiden ja yleisemmin haja-asutusalueiden esittämisessä on löytää oikeat maankäytön suunnittelukeinot kysynnältään ja rakentamispaineiltaan erilaisille alueille, ottaa huomioon ja välittää tarkempaan maankäytön ja rakentamisen suunnitteluun erilaisia luontoon ja ympäristöön liittyviä erityisarvoja sekä ehkäistä haitallisia ympäristövaikutuksia. Erityisesti on tarpeen sovittaa yhteen tarve vesi- ja jätevesihuollon kustannustehokkaan järjestämisen ja suhteuttaa suunnitellut vesihuoltotyöt arvioituun rakentamisen määrään vuoteen 2020 mennessä.

Vesihuollon vaatimukset ohjaavat haja-asutusalueen rakentamista

Vesihuoltolain (119/2001) 6§ säädetään vesihuollon järjestämisvastuusta. Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Viemäriverkoston ulkopuolella jätevedet on käsiteltävä ympäristönsuojelulain (YSL, 86/2000) 103 §:n mukaisesti siten, ettei jätevesistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa. Yleistä käsittelyvaatimusta on tarkennettu valtioneuvoston asetuksella talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (VnA 542/2003). Sen mukaan talousjätevesien kokoamista, käsittelyä ja johtamista varten on laadittava suunnitelma, joka on liitettävä rakennus- tai toimenpidelupahakemukseen. Haja-asutuksen talousjätevesien käsittelyä koskevassa asetuksessa ja kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä määritellään sallitta-

va kuormitus erityyppisillä alueilla. Säädöksissä ei puututa siihen, mitä teknisiä järjestelmiä on käytettävä, vaan mikä on saavutettava tulos.

Viime vuosina kaupunkiseudulla on toteutettu lukuisia vesihuollon kehittämishankkeita, mm. rakennettu siirtoviemäreitä, joiden avulla pienten taajamien vanhentuneita puhdistamoita on voitu sulkea ja kuljettaa jätevedet suurempiin ja uudet vaatimukset täyttäviin yksiköihin. Viemäreitä ja vesijohtoja on näin johdettu tai suunniteltu rakennettaviksi monien hajarakentamisen kautta muodostuneiden asutustihentyminen halki. Näiden ehkä jo ongelmallisiksi muodostuneiden taaja-asutusten saaminen keskitetyn vesi- ja viemärihuollon piiriin luo nyt mahdollisuuksia uusien rakennuspaikkojen muodostamiseen siihen soveltuville vetovoimaisille alueille.

7.8.2 Tavoitteet

Kylän käsittelytapa maankäytön suunnittelussa määrittellään uudelleen painottaen aiempaa enemmän kylämäistä asumistapaa kuin perinteisiä kyläpalveluita. Yleiskaavassa esitetään tämän määrittelyn mukainen kyläverkosto ja nostetaan esiin kyläkeskusten erityisiä vahvuuksia. Näitä vahvuuksia on tuotu yksityiskohtaisemmin esiin erillisessä kyläselvityksessä¹⁹. Yleiskaavatyössä otetaan huomioon vapaa-ajan asumisen ja kakkosasumisen merkitys kyläverkostoa vahvistavana tekijänä. (ks. kaavaselostuksen luku 7.8.)

Lieve- ja haja-asutusalueiden jatkosuunnittelun ja rakentamisen ohjauksen tavoitteiksi ovat täsmentyneet uuden asutuksen houkuttelemisen rakennettujen ja suunniteltujen vesihuoltoverkostojen piiriin. Myös tiheästi rakennettuja ranta-alueita pyritään saamaan viemäriverkostojen piiriin.

Koko seudulle on tavoitteena määrittää suunnittelutarvealueet yhtenäisin kriteerein siten, että yhdyskuntarakenteen ohjaamisen kannalta haitalliset erot kuntien suunnittelutarpeen määrittämisessä häviävät.

Taajamien ympärillä ja valtakunnallisesti tärkeiden liikenneväylien varsilla rakentamista ohjataan suunnittelutarveratkaisujen kautta. Yleiskaavan suunnittelutarvealuemääritykset korvaavat kuntien rakennusjärjestyksissään osittamat suunnittelutarvealueet. Kaavoittamattomalle rantavyöhykkeelle rakentamisen pelisäännöt yhtenäistetään yleiskaavamääräyksillä, jotka syrjäyttävät rakennusjärjestyksien vastaavat määräykset.

7.8.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Seudun yleiskaavan pääasiallinen tarkoitus on ohjata tarkempaa suunnittelua ja lähentää kuntien välisiä eroja oikeusvaikutuksettomien kaava-alueiden ulkopuolella. Tavanomaisen haja-asutuksen osalta kaavan tavoitteisiin nähden sopiva rakentamisen ohjaamisen taso perustuu vyöhykkeistämiseen kullekin alueelle tarvittavan rakentamisen ohjauskeinon määrittämiseksi. Tärkeimmät kriteerit vyöhykkeistyksessä ovat odotettavissa oleva rakentamisen määrä ja tarvittavat vesihuoltojärjestelyt.

Haja-asutusalue on jaettu mm.

19 Silja Ahola: Joensuun seudun kylät. Joensuun kaupunki, kaavoitus, 2006.

- vesihuoltojärjestelyjä edellyttäviin kyläalueisiin,
- suunnittelutarvealueisiin ja
- normaaliin suoriin rakennusluvin toteutettavaan haja-asutukseen

Vyöhykkeistyksellä pyritään kohdentamaan suunnittelun ohjausvälineiden käyttöä yhdensuuntaiseksi koko seudulla. Esitystapa jättää silti riittävästi liikkumavaraa yksityiskohtaisempaan kaavoitukseen ja paikallisten olosuhteiden huomioimiseksi.

Kyläalueita (AT) on esitetty Joensuun läheisillä rakentamispainealueilla. Kyläaluevaraus edellyttää vesi- ja viemärihuollon järjestämistä alueelle. Aluevarauksella on osoitettu suhteellisen tarkasti suunniteltujen ja rakenteilla olevien viemäriinjojen varsilla erityisen hyvin tiiviiseen kylämäiseen asumiseen soveltuvat alueet. Esitetyillä alueilla on jo toteutunut tiheää hajaluonteista rakentamista ja alueilla on tarvetta yhteisiin järjestelyihin ainakin vesihuollon osalta. Suurimmaksi osaksi AT-aluevaraukset toisintavat jo voimassaolevissa osayleiskaavoissa esitettyjä ratkaisuja.

Kylämäisen asutuksen alueiksi (atv) on osoitettu vanhojen palvelukylien keskusten asutustiivistymien alueita. Alueet sijoittuvat pääosin maaseutumaisen rakentamisen alueelle, ja kylien väestökehitys ollut taantuvaa. Alueilla ei ole siten merkittävää rakennuspainetta eikä tästä johtuvaa tarvetta rakentamisen edellytysten tarkempaan arviointiin.

Suunnittelutarvealueiden määritelmä uudistetaan seudullisesti yhtenäisin kriteerein seudun yleiskaavassa. Määritys on voimassa 10 vuotta yleiskaavan voimaantulosta. Samalla poistuu tarve suunnittelualan kuntien rakennusjärjestysten uusimiseksi yksinomaan suunnittelutarvealuemäärittelyjen uusimisen vuoksi.

7.8.4 Yleiskaavamerkinnot

Osa-alueita koskevan kaavamääräyksen rajaaminen

Suunnittelutarvealue (suunn)

Merkinnällä on osoitettu alue, jonka käyttöön liittyvien tarpeiden tyydyttämiseksi on syytä ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin kuten teiden, vesijohdon tai viemäriin rakentamiseen taikka vapaa-alueiden järjestämiseen. Alueet ovat joko

- jo taajaan rakennettuja kaavoittamattomia alueita (MRL 16.1 §) tai
- alueita, joilla on odotettavissa suunnittelua edellyttävää yhdyskuntakehitystä (MRL 16.3 §).
- alueita, joilla erityisten ympäristöhaittojen vuoksi on tarpeen suunnitella maankäyttöä (alueen haitalliset ominaisuudet, MRL 16.3§) tai
- alueita, joilla erityisten ympäristöarvojen vuoksi on tarpeen suunnitella maankäyttöä (alueen ympäristöarvot, MRL 16.3 §).

Suunnittelumääräys:

Alue määrätään MRL 16.3 §:n perusteella suunnittelutarvealueeksi 10 vuodeksi laskettuna siitä ajankohdasta, kun tämä yleiskaava tulee voimaan. Rakennuspaikan vähimmäiskoko on 5 000 m².

Kunta voi näiden taajamoituvien suunnittelutarvealueiden lisäksi osoittaa oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa tai rakennusjärjestyksessä MRL 16.3 §:n perusteella suunnittelutarvealueeksi myös alueen, jolla

- sijainnin vuoksi odotettavissa suunnittelua edellyttävää yhdyskuntakehitystä (tulevaisuuden ennakointi)
- erityisten ympäristöhaittojen vuoksi tarpeen suunnitella maankäyttöä (alueen haitallisten ominaisuudet)
- erityisten ympäristöarvojen vuoksi tarpeen suunnitella maankäyttöä (alueen ympäristöarvot)

Yleiskaavan tai rakennusjärjestyksen määräys alueen osoittamisesta suunnittelutarvealueeksi on voimassa enintään 10 vuotta kerrallaan. Tarkoituksena on parantaa kunnan mahdollisuuksia ohjata maankäyttöä kaavoittamattomilla alueilla. Tavoitteena kunnalla voi suunnittelutarvealueiden osoittamisessa olla

- turvata kaavoituksen liikkumavara
- turvata tonttikysyntä suunnitelmallisesti kehitettävillä alueilla
- estää haitallisia ilmiöitä mm. kevyen liikenteen riskejä alemmalla tie-verkolla, koulukuljetustarpeen lisääntymistä, paineita palveluiden järjestämiseen haja-alueelle, paineita tieverkon parantamisen
- estää asutuksen sijoittumista alueille, joilla on esim. melu-, pöly- tai muita ympäristöhaittoja (vilkkat väylät, maa-ainesten oton alueet, teollisuuden lähiympäristöt jne)
- turvata maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti tai luonnonolosuhteiltaan arvokkaissa ympäristöissä rakentamisen sopiva sijoittuminen

Selvyyden vuoksi on järkevää sisällyttää myös MRL 16.1 §:n mukaiset taajamoituvat alueet päätökseen, jolla osoitetaan suunnittelutarvealueet. Nämä ovat samalla alueita, joilla on odotettavissa suunnittelua edellyttävää yhdyskuntakehitystä. Kunnan harkinnassa on tulevaisuudessa taajamoituvien ja ympäristöhaittoja tai -arvoja sisältävien alueiden osoittaminen suunnittelutarvealueiksi.

Kuntalaisten tiedonsaantia palvelee se, että kunta osoittaa alueita yksiselitteisellä tavalla suunnittelutarvealueiksi. MRL 16 § 3 momentin tarkoittamien kunnan päätösvallassa olevien harkinnanvaraisten alueiden osoittaminen suunnittelutarvealueiksi on myös kunnan oman toiminnan kannalta selvempää - jokaisessa yksittäistapauksessa ei tarvitse harkita ja selittää harkinnan tulosta.

Lisäksi mahdollistetaan yhdyskuntakehityksen ohjaaminen siten, ettei kunnalle muodostu veloitteita tai paineita, joihin se ei voi suunnitelmallisesti varautua. Tällaisia voivat olla esimerkiksi koulukuljetusten ja kotipalveluiden järjestäminen haja-alueille, paineet kevyen liikenteen verkon, tievalaistuksen, viemäröinnin ym. toteuttamiseen. Lisäksi mahdollistetaan maiseman, luonnonympäristön, kulttuuriympäristön turvaaminen ja mahdollisuudet virkistysalueiden osoittamiseen.

Joensuun seudun yleiskaavassa on tavoitteena määrittää suunnittelutarvealueet koko seudulle yhtenäisin kriteerein siten, että yhdyskuntarakenteen ohjaamisen kannalta haitalliset erot kuntien suunnittelutarpeen määrittämisessä häviävät. Kunnat ovat määrittäneet suunnittelutarvealueet omista lähtökodistaan uudistaessaan rakennusjärjestyksiään 2000 -luvun alussa. Kun suunnittelutarvealueista määrätään seudun yleiskaavassa, poistuu tarve rakennusjärjestysten uusimiseksi yksinomaan suunnittelutarvealuemäärittelyjen uusimisen vuoksi.

Joensuun seudun yleiskaavassa on merkitty kaavakartalle suunnittelutarvealueiksi

- asemakaavoitettujen alueiden sisään jääneet kaavoittamattomat alueet ja kaavoitetun alueen lähialueet (1 km)
- yleiskaavassa A-, P- ja T- merkinnöillä ja niiden alamerkinnoilla rakentamiseen varatut alueet lähialueineen (0,5 - 1 km)
- yleiskaavassa /res –merkinnällä osoitetut, vuoden 2020 jälkeen toteutettaviksi aiottu rakentamisalueet lähialueineen (0,5 - 1 km)
- alueet, joiden jonka käyttöön liittyvien tarpeiden tyydyttämiseksi on ryhdytty tai on tarpeen ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin, kuten teiden, vesijohdon tai viemärin rakentamiseen taikka vapaa-alueiden järjestämiseen, esim. AT-kyläalueet lähialueineen (500m)
- kuntarajoista riippumatta palvelutaajamien ympäristössä (3-5-km säde) olevat alueet, joilla on tai on odotettavissa paineita asuinrakentamiseen, ratkaisut kuntakohtaisesti

Rakentaminen suunnittelutarvealueella

Rakennusluvan erityisistä edellytyksistä suunnittelutarvealueella säädetään MRL 137 §:ssä. Rakennusluvan myöntämisen muiden edellytysten ohella rakennusluvan myöntäminen asemakaavattomalle MRL 16 §:ssä suunnittelutarvealueella edellyttää, että rakentaminen:

- ei aiheuta haittaa kaavoitukselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle;
- ei aiheuta haitallista yhdyskuntakehitystä; ja
- on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä eikä virkistystarpeiden turvaamista.

Säädöksellä turvataan kunnan mahdollisuuksia suunnitella alueiden käyttöä riittävän vapaista lähtökohdista ("haitta kaavoitukselle"). Olemassa oleva rakennettu ympäristö on otettava huomioon asemakaavoituksen lähtökohtana (MRL 54 § asemakaavan sisältövaatimukset). Tiivis rakennuskanta rajoittaa suunnittelua.

Lisäksi mahdollistetaan yhdyskuntakehityksen ohjaaminen siten, ettei kunnalle muodostu velvoitteita tai paineita, joihin se ei voi suunnitelmallisesti varautua. Tällaisia voivat olla esimerkiksi koulukuljetusten ja kotipalveluiden järjestäminen haja-alueille, paineet kevyen liikenteen verkon, tievalaistuksen, viemäröinnin ym. toteuttamiseen. Lisäksi mahdollistetaan maiseman, luonnonympäristön, kulttuuriympäristön turvaaminen ja mahdollisuudet virkistysalueiden osoittamiseen.

Rakennusluvan erityisistä edellytyksistä suunnittelutarvealueella säädetään MRL 137 §:ssä. Rakennusluvan myöntämisen muiden edellytysten ohella rakennusluvan myöntäminen asemakaavattomalle MRL 16 §:ssä suunnittelutarvealueella edellyttää, että rakentaminen:

- ei aiheuta haittaa kaavoitukselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle;
- ei aiheuta haitallista yhdyskuntakehitystä; ja
- on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä eikä virkistystarpeiden turvaamista.

Suunnittelutarvealuetta koskevia säännöksiä sovelletaan myös sellaiseen rakentamiseen, joka ympäristövaikutusten merkittävyyden vuoksi edellyttää tavanomaista lupamenettelyä laajempaa harkintaa. MRL 137§ 4. momentin perusteella vaikutuksiltaan merkittävää rakentamista ei kuitenkaan voi toteuttaa suunnittelutarveratkaisun perusteella. Tällaisia voivat olla esim. kaupan suuryksiköt, asuinkerrostalo tai merkittävä teollisuuslaitos haja-alueella.

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

AT

Kyläalue (AT)

Merkinnällä osoitetaan kyläalueet, jonne voi sijoittua asutusta, maatalouden tilakeskuksia, palveluja ja työtiloja. Merkinnällä on osoitettu sellaiset tiheästi rakennetut tai vetovoimaisiksi rakentamisalueiksi arvioidut maaseutumaiset vyöhykkeet, jotka on tarkoitettu liitettäväksi vesi- ja jätevesiviemäriverkostoon ja joiden muuta haja-asutusaluetta tiiviimpi uudis- tai täydennysrakentaminen on mahdollista keskitetyn vesi- ja jätevesihuollon toteuttamisen jälkeen. Alueen rakentamisen ohjaamiseksi olisi syytä laatia osayleiskaava tai tarpeen vaatiessa asemakaava. Alueelle voi sijoittaa myös muita toimintoja, jotka mittakaavansa ja ympäristövaikutustensa suhteen sopivat asumisen lomaan.

Kyläalueen aluevaraus on rajattu suhteellisen tarkasti suunniteltujen ja rakenteilla olevien viemäriinjojen varsilla, jotka soveltuvat yhdyskuntarakenteen kehittämisen osalta erityisen hyvin tiiviiseen kylämäiseen asumiseen. Näiden lisäksi kyläaluevaraukset kuvastavat jo aiemmin hajarakentamisen kysynnän piiriin lukeutuneita alueita, joilla rakentamisen tiivistyessä on syntynyt tarpeita eräisiin vesi- ja jätevesihuollon kaltaisiin yhteisiin järjestelyihin, ja uusien rakennuspaikkojen muodostamiseen tarkemman kaavoituksen kautta myös rantavyöhykkeen ulkopuolella. Varsinaisia uusia kyläasutuksen alueita ei ole osoitettu.

MRL 137 §:n mukaan alueilla, joille suuntautuu rakentamispainetta, rakentamisen edellytykset on selvitettävä suunnittelutarveratkaisulla (rakennusluvan erityisten edellytysten harkinta). Tämän vuoksi Joensuun ydinkaupunkiseudun työssäkäyntialueen keskeiset kyläalueet on määritetty myös suunnittelutarvealueiksi seuraavan 10 vuoden ajaksi tämän kaavan lainvoimaiseksi tulon päivämäärästä lukien. (ks. jäljempää). Koska kyläalueet muodostuvat viemäriinjojen varaan ja viemäriin liittymiseen

syntyy vesihuoltolain perusteella velvoite, on suunnittelutarvealueen merkintä ulotettu n. 500 metriä viemäroittävän vyöhykkeen ulkopuolelle, jotta kunnalla on mahdollisuus estää yhdyskuntarakenteen hallinnan kannalta haitallinen yhdyskuntakehitys välittömästi viemäriinlinjan tuntumassa.

Muilla kyläalueilla rakentamispaine arvioidaan vähäiseksi. Jos kyläalueilla, joilla rakentamispaine on vähäistä, on voimassa oikeusvaikutteinen yleiskaava, voidaan olemassa olevaa asutusta täydentävät enintään kaksiasuntoisten asuinrakennusten tai maatalousrakennusten rakennusluvut käsitellä suoraan yleiskaavaan perustuen ilman MRL 137 §:n mukaista rakennusluvan erityisten edellytysten harkintaa.

Haja-asutusalueen viemäriverkostojen toteuttamisen myötä maaseudun yhdyskuntarakenteesta kehittyä entistä selvemmin maanteiden varsia seuraava jaksottainen nauha, jossa liikkuvien palvelujen järjestäminen on helpompaa. Koska haja-asutusalueen kiinteät palvelut ovat jo pääosin hävinneet, tukee maaseudun rakentamisen ohjus tiivistyviin ryppäisiin alemmanasteisen tieverkon tuntumaan palvelujen uutta järjestämistapaa.

Kyläalueet on osoitettu pääosin täydennettäviksi alueiksi ja ne sijaitsevat Joensuun kaupungin työssäkäyntialueen piirissä. Eräiden kyläalueiden (mm. Joensuun Kovero, Kontiolahden Jokiranta, Kulho ja Puntarikoski, Liperin Käsämä, Polvijärven Sotkuma, Pyhäselän Hammasjärvi ja Honkavaara) tarkempi maankäyttöratkaisu on jo osoitettu osayleiskaavoituksella. Näiltä osin seudullisen yleiskaavan ratkaisu on toteava. Sijainniltaan vastaavia, mutta yksityiskohtaisempaa suunnittelua vaativia kyliä ovat mm. Liperin Mattisenlahti, Salokylä, Vaivio ja Harinjärvi, Kontiolahden Kunnasniemi, Varparanta, Pyytivaara ja Jakokoski, Joensuun Iiksenvaara, Ketunpesät, Tervasuo – Alavi ja Pyhäselän Suhmura – Vehkapuro.

Taulukko 13: Joensuun seudun yleiskaavan kyläalueet (AT) kunnittain.

KUNTA/ALUE	lukumäärä	pinta-ala ha yhteensä
Eno	9	463,15
Joensuu	3	407,54
Kiihtelysvaara	3	303,14
Kontiolahti	14	2819,79
Liperi	14	2382,38
Outokumpu	5	478,73
Polvijärvi	6	397,29
Pyhäselkä	15	2020,11
Tuupovaara	1	119,69
Kaikki yhteensä	70	9391,82

Osa-alueiden erityisominaisuuksia ilmaisevat merkinnät

atv

Kylämäisen asutuksen vyöhyke (atv)

Osa-aluemerkinnällä on esitetty maaseudun kylien palvelu- ja asutusrakennetta tukevaa maaseutumaisista asumista, palveluja ja työpaikkatoimintoja. Kyläkeskusten alueilla uu-

det rakennukset on suositeltavaa sijoittaa olevaa rakennetta täydentäen siten, että ympäröivä rakennuskanta, kyläkuva ja yhteydet oleviin palveluihin otetaan huomioon. Näin tapahtuvalla rakenteen täydentämisellä tuetaan kylien elinvoimaisuutta.

Kyläalueen (atv) osa-aluemerkintä osoittaa kyläkeskuksen palvelujen välittömän vaikutusalueen, jonka piiristä palveluiden haku on mielekästä ja turvallista myös kevyen liikenteen keinoin.

Taulukko 14: Luettelo atv -merkinnällä osoitetuista kyläalueista.

KUNTA/ ALUE	lukumäärä	pinta-ala ha yhteensä
Eno	2	282,62
Kiihtelysvaara	3	492,47
Kontiolahti	2	893,57
Liperi	2	372,29
Outokumpu	7	978,46
Polvijärvi	6	1341,37
Pyhäselkä	2	148,9
Tuupovaara	2	207,91
Kaikki yhteensä	26	4717,59

7.9 Rantojen käyttö

7.9.1 Lähtökohdat

Rannoille rakentamisen luonne muuttuu

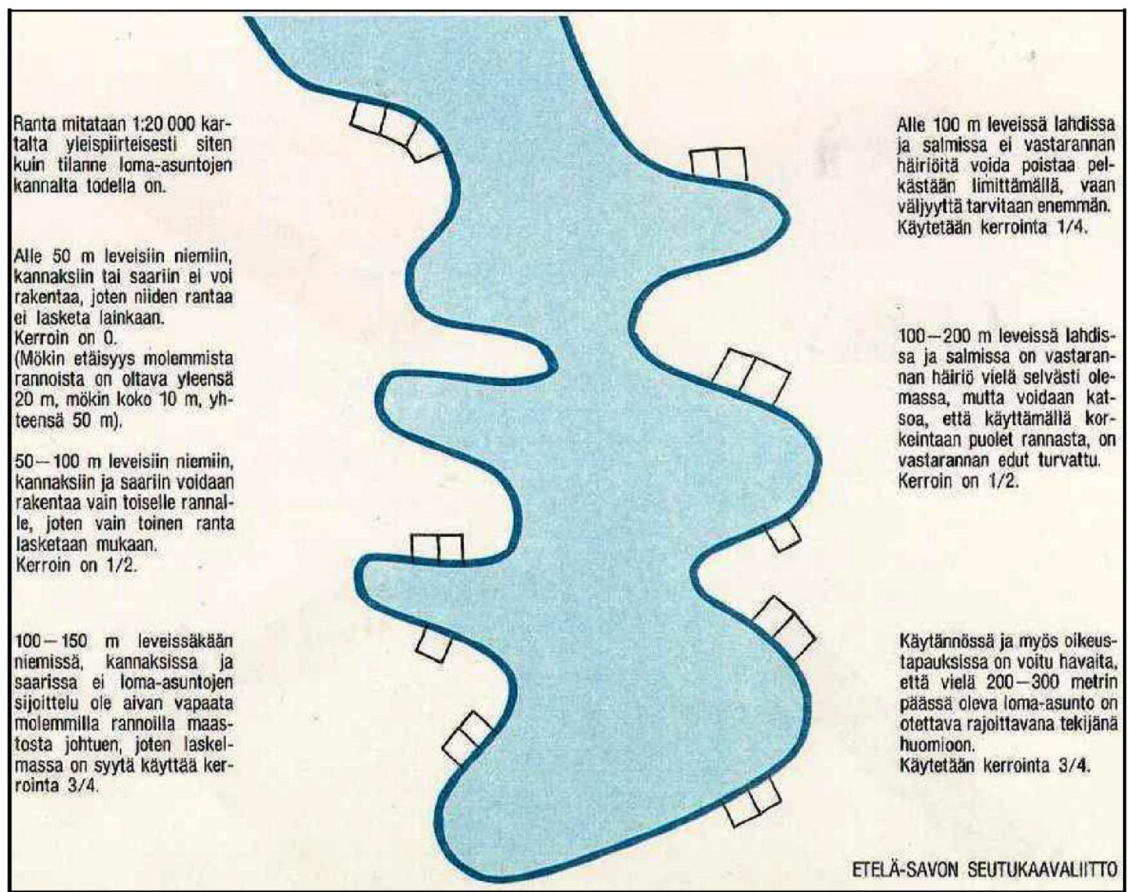
Rannoilla sijaitsevien loma-asuntojen määrän kasvu on taittunut 1990-luvulta alkaen (ks. luku 3.4). Sen sijaan uusien lomarakennusten keskikoko on 1990 -luvulta lähtien kasvanut nopeasti. Suurin osa käytössä olevista lomarakennuksista on silti edelleen aiemmin rakennettuja perinteisiä mökkejä. Uusien rakennuspaikkojen käyttöön otton sijaan vanhoja pieniä kesämökkejä uudistetaan ympäri vuoden asuttaviksi vapaa-ajan asunnoiksi varsinkin Joensuun työssäkäyntialueen piirissä. Syynä tähän on se, että arvioitaessa rantarakentamisen toteutumista sijainniltaan edulliset, laadultaan parhaat rannat on jo vuosia sitten rakennettu käytännössä täyteen. Vertailukriteerinä on tällöin Pohjois-Karjalassa yleisesti käytössä oleva rantarakentamisen mitoitus. Väestön ikärakenteen vanhenemisen myötä on odotettavissa, että Joensuun kaupungin läheisillä ranta-alueilla vanhoja pieniä kesämökkejä halutaan uudistaa tai korvata varustelluiksi ja kookkaammiksi kakkosasunnoksi mm. omistajasukupolven vaihdoksen tai myynnin yhteydessä. Samalla käyttötarkoituksen muutosten vakituisiksi asunnoiksi arvioidaan lisääntyvän jatkuvasti.

Rantarakentamisen säätely

Rantavyöhykkeiden maankäytön suunniteluun ja ohjaamiseen vaikuttaneita muutoksia ovat olleet luonnonsuojelulain muutos (LSL 1096/1996)

ja sen seurauksena rakennuslain (RL) vuoden 1996 osittaisuudistuksessa. Tuon lakimuutoksen jälkeen rakentaminen ja maa-ainesten otto ranta-alueilla edellyttivät pääsääntöisesti vahvistettua yleiskaavaa tai asema-, rakennus- tai rantakaavaa. Kaavoittamattomilla ranta-alueilla on tästä lähtien vaadittu käytännössä aina alueellisen ympäristökeskuksen poikkeamispäätös.

Rantojen kaavoituksessa on perinteisesti osoitettu vakituista ja lomaa-asumista varten yksittäisiä rakennuspaikkoja maanomistajakohtaisesti. Tämän tapaisen suoraan rakentamista ohjaavan yleiskaavan laatiminen edellyttää käytännössä mm. maanomistuksen ja käytetyn rakennusoi-keuden kehitystä selvittävää nk. kantatilatarkastelua, rantaviivan oikaisemista rakentamisen olosuhteiden puolesta vertailukelpoiseksi (nk. Ete-lä-Savon seutukaavaliiton menetelmä tai vastaava) sekä yksityiskohtaisia luonto- ym. selvityksiä. Rantaviivan pituuden muunnoksella pyritään huomioimaan luonnollisen rantaviivan pienipiirteisestä mutkittelusta aiheutuvat rajoitukset rantavyöhykkeelle muodostettavien rakennuspaikkojen määrälle. Oikaisun jälkeen saatava rakentamisen määrä muunnettua rantakilometriä kohti on rantojenkäytön suunnittelussa yleisesti käytössä oleva melko vertailukelpoinen yksikkö. Menetelmästä on kuitenkin ole-massa lukuisia yksityiskohdiltaan poikkeavia muunnelmia.

Kuva 21: Etelä-Savon seutukaavaliiton malli rantaviivan pituuden muun-tamiseksi

Rakennuslain uudistuksen seurauksena rantaosayleiskaavoitus lisäänty-kin voimakkaasti 1990 -luvun loppupuolella. Joensuun seudulla rantara-

kentamissäännösten voimaan tulon jälkeen laadittuja ranta-alueita käsitteleviä osayleiskaavoja voi pitää edelleen pääsääntöisesti ajantasaisina.

määritetään vaatimukset viemäriverkostojen ulkopuolisten kiinteistöjen tuottaminen jätevesien puhdistustuloksille. Kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan antaa määräyksiä vyöhykkeistä, joilla sovelletaan erilaisia ohjeita Rannat kuuluvat usein nk. tehostetun käsittelyn vyöhykkeeseen, joilla vaaditaan järeämpiä käsittelymenetelmiä. Sinällään asetus ei ota kantaa käsittelymenetelmään, vaan puhdistustulokseen. Käytännössä tehostetun käsittelyn vyöhykkeellä käyttökelpoisia jätevesiratkaisuja ovat mm. viemäri ja umpisäiliö. Asetuksen voimaantulon myötä jätevesihuollon järjestämismahdollisuudesta on tullut eräs tärkeimpiä haaja-asutusta ja samalla myös rantarakentamista ohjaavista tekijöistä.

Rakentamisen edellytykset rantavyöhykkeellä

Rantarakentamiseen voidaan myöntää lupa erityisen määräyksen kautta suoraan yleiskaavan perusteella. Seudun yleiskaavan tavoitteisiin, laajaan suunnittelualueeseen ja yleispiirteiseen, tarkemman kaavoituksen ohjaamiseen painottuvaan esitystapaan tällainen raskaista ja yksityiskohdaisia selvityksiä vaativa menettely ei sovellu.

Vakituisen asunnon rakentaminen poikkeamismenettelyllä on mahdollista, mikäli:

- alueen luonnon- tai maisema-arvot eivät vaarannu ja vesi- ja viemärihuollolle asetetaan riittävät vaatimukset. (mm. valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla, 542/2003)
- rakennuspaikka ja asuinrakennus täyttävät maankäyttö ja rakennuslain (MRL, 132/1999) edellytykset.
- lisäksi kunnalle aiheutuvat taloudelliset vaikutukset voidaan ottaa huomioon harkinnassa.

Poikkeamisharkintaa voidaan tukea erilaisilla rakentamisen ohjaamisen keinoilla. Rakennusjärjestyksessä voidaan antaa määräyksiä vakituisen asunnon sijoittamisesta, rakentamisen määrästä, vedenhankinnasta ja jätevesien käsittelystä. Harkinnan tueksi on mahdollista tehdä erilaisia selvityksiä esimerkiksi palvelujen, vedenhankinnan ja jätevesien käsittelyn järjestämisestä.

Vastaavat määräykset ja selvitykset voidaan tehdä myös seudun yleiskaavassa. Tätä kautta rantojen rakentamisen ohjaus yhtenäistyy koko seudulla korvaten toisistaan poikkeavat kuntien rakennusjärjestysten sisältämät rantarakentamisen määräykset.

Rantarakennuspaikan vaatimukset ja käyttötarkoituksen muutokset

Rakentamisen ja rakennuspaikan on täytettävä laissa asetetut vaatimukset (MRL 116, 117 ja 136 §), jotta rakennuslupa voitaisiin myöntää. Samat vaatimukset koskevat sekä uuden rakennuksen rakentamista että käyttötarkoituksen muutosta loma-asunnosta vakituiseksi asunnoksi. Rantarakentamisen lupaharkinnassa on vesihuollon järjestämisen mahdollisuus tärkeässä asemassa. MRL 135 §:n mukaan rakennusluvan

myöntämisen edellytyksenä on mm, että vedensaanti ja jätevedet voidaan hoitaa tyydyttävästi ja ilman haittaa ympäristölle.

Rakennuksen suunnittelussa, sijoittamisessa ja rakennustavassa on otettava huomioon:

- ratkaisun soveltuvuus rantamaisemaan.
- loma-asunnon muuttaminen vakituiseksi asunnoksi saattaa vaatia rakennuksen korjaamista. Vakituksen asuinrakennuksen on täytettävä olennaiset tekniset vaatimukset, joita aiheuttavat mm. rakenteiden lujuus ja vakaus, paloturvallisuus, hygienia, terveys ja ympäristö sekä energiatalous.
- rakennuspaikan täytyy olla asumiseen sovelias, rakentamiseen kelvoinen ja riittävän suuri.
- erityistä huomiota on kiinnitettävä vedenhankintaan ja jätevesien käsittelymahdollisuuksiin. Tontin pieni koko ja maaperä saattavat rajoittaa ns. harmaiden vesien imeyttämistä maahan, vaikka käymälävedet johdettaisiinkin umpikaivoon. (Valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla, 542/2003)
- rakennuspaikalle johtavan tien on sovellettava esimerkiksi umpikaivon tyhjentämiseen tarvittavalle raskaalle kalustolle.
- rakennuspaikalla ei saa olla tulvan, sortuman tai vyörymän vaaraa.

Loma-asumisen taloudelliset kustannukset palvelujen järjestämisestä kohdentuvat ennen kaikkea kiinteistön omistajalle. Loma-asunto on kiinteistöveron kautta kunnalle tuottavampi. Vakituinen asuminen rannoilla tuo kunnille palvelujen järjestämisvelvollisuuden.

Rakennuspaikan sijainti yhdyskunta- ja palvelurakenteessa ja rakennuspaikan ominaisuudet määrittelevät sen, onko käyttötarkoituksen muutos vakituiseksi asunnoksi teknisesti tai yhteiskunnan kokonaisedun kannalta suotavaa. Harkinnassa paikalliset ominaispiirteet ja kuntien tavoitteet muodostuvat ratkaiseviksi. Niinpä kysymys lomarakennuksen käyttötarkoituksen muutoksesta on jätetty ratkaistavaksi kunnissa. Harkinnassa tulee kuitenkin huomioida seudun yhteiset pelisäännöt kaavoittamattomille ranta-alueille rakentamisesta ja suunnittelutarvealueiden määrittämisestä, jotka esitetään tässä yleiskaavassa.

Rantojen virkistyskäyttö

Runsas rantarakentaminen sulkee pois rantoja yleisen virkistykseen käytöstä. Lisäksi vesistöjen ääressä on yleistä virkistäytymistä palvelevia rakenteita, kuten erilaiset satamat, laiturit, veneenlaskuiskat, tulipaikat, kodat, laavut, uimapaikat sekä ulkoilureitit ja niitä palvelevat erilaiset rakenteet ja opasteet, joita alueellinen ympäristökeskus, kunnat, tielaitos ja kyläyhdistykset ovat toteuttaneet.

Rantarakentamisen tiivistyessä korostuu yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvan rannan merkitys. Rantarakentamisen tehokkuutta arvosteltaessa on tärkeää paitsi vapaaksi jäävän rantaviivan määrä myös vapaa-alueiden yhtenäisyys, toisin sanoen kuinka sulkeutuneiksi rannat muodostuvat rakennustoiminnan kautta. Tässä mielessä vakituksella ja lomarakentamisella ei ole eroa. Voidaan arvioida, että jokainen rantaraken-

nuspaikka tai rakennuspaikkaryväs sulkee ympäriltään jokamiehenoikeuden käytöstä ainakin 50 metrin säteellä. Näin ollen alle 200 metrin vaapaalla rantaviivalla rakennuspaikkojen välissä ei ole juuri merkitystä virkistykseen kannalta

Vesimatkailu

Merenkululaitos on luokitellut valtakunnallisesti satamia palveluiden ja muun varustelutason mukaan. Joensuun seudulla oli vuoden 2002 tilanteessa yhteensä neljä vierassatamaa, yksi palvelusatama ja 14 vieraslaituria. Tämän lisäksi maakunnassa on kattava retkisatamaverkosto vesistöalueittain. Vierassatamat ovat palveluiltaan monipuolisimpia sillä niiden varustukseen kuuluu lisäksi vähintään kymmenen vierasvenepaikkaa. Vieraslaiturit ovat puolestaan piensatamien yhteydessä sijaitsevia vierasveneille tarkoitettuja laitureita.

Pienet venevalkamat ovat lähinnä paikallisyhteisön käytössä, eikä niihin yleensä liity laiturirakennelmia. Yleiskaavassa on osoitettu siksi vain sellaiset laajemmin merkittävät venesatamat, joihin on toteutettu tai on tarkoitus toteuttaa laiturirakenteita.

7.9.2 Rantojenkäytön tavoitteet

Rantojen käytön maakunnalliset päälinjat on määritelty Pohjois-Karjalan I vaiheen maakuntakaavassa (ks. luku 3.5.). Ratkaisu perustuu suurvesistöalueiden määrittelyyn ja suunnittelumääräyksiin, jotka sallivat ottaa enemmän rantaa rakentamisen piiriin rantakyltien ja rantojenkäytön solmukohtien vaikutuspiirissä kuin muilla ranta-alueilla.

Joensuun seudun yleiskaavan suunnittelualue on laaja ja kaavan tavoite lähinnä tarkemman kaavoituksen ohjaaminen. Sen vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista ryhtyä laatimaan suoraan rakentamista ohjaavaa yleiskaavaa varten tarvittavia yksityiskohtaisia selvityksiä koko seudulle.

Luontevaksi seudun yleiskaavan ohjauskeinoksi muodostuu maakuntakaavan ratkaisun tarkentaminen niin, että eri tyyppisten vesistöjen ominaispiirteet ja myös virkistykseen, vesimatkailun ja rantaan tukeutuvan yritystoiminnan tarpeet huomioidaan tasapuolisesti kuntarajoista riippumatta.

Koska seudun yleiskaava voimaan tullessaan korvaa alueella voimassa olevat yleiskaavat, on erityisellä määräyksellä jätetty voimaan suoraan rakentamista ohjaavia osayleiskaavoja maankäyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) 43 § 2 mom kautta.

Rantarakentamisen ohjaaminen rakennuspaineiltaan eri tyyppisillä alueilla

Ranta-alueiden käyttäminen vakituiseen asutukseen tulisi ratkaista osayleiskaavoituksella silloin, kun odotettavissa on rakentamista. Erityisesti jo lähes täyteen rakennetuilla taajamien läheisillä ranta-alueilla on mm. vesihuollon järjestämisen kannalta usein tarpeen laatia alueelle

asemakaava. Tämän yleiskaavan esitystavan yleispiirteisyys huomioiden ei ole tarkoituksenmukaista osoittaa yksittäisten rakennuspaikkojen määrää tai sijoittumista, vaan tämä säilyy kuntien oman osayleiskaavoituksen tehtävänä.

Ajantasaiset rantaosayleiskaavat, jotka perustuvat kantatilatarkasteluun, määrätään jäämään voimaan rakentamista suoraan ohjaavalta osin. Rantarakentamista ohjaavien osayleiskaavojen osalta voimaan jättäminen koskee kaavoja,

- joita varten on tehty kantatilaselvitys ja
- joita valmisteltaessa on käytetty joko Etelä-Savon seutukaavaliiton (1983) tai muuta rantaviivan kapeita niemiä ja lahtia oikaisevaa muuntomenetelmää, ja
- joihin sisältyy erityinen määräys osayleiskaavan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena.

Kunnat ovat antaneet rakennusjärjestyksissään rantarakentamista muutoin ohjaavia määräyksiä mm. rakennuspaikan vähimmäiskoosta, etäisyyksistä ja rakentamisen määrästä. Kuntien määräykset ovat toisistaan poikkeavia ilman todellisia perusteita. Seudun yleiskaavalla yhtenäistään keskeisimmät näistä rakennusjärjestyksissä annetuista määräyksistä, jotta menettelytavat eivät muutu suurvesistöillä mielivaltaisesti siirryttäessä kuntarajan yli. Yhtenäistetyt määräykset poistavat myös kuntien välisen epäterveen kilpailun. Koko alueella toimitaan jatkossa samoilla pelisäännöillä ja järjestelmä on kansalaisen näkökulmasta nykyistä tasapuolisempi. Paikalliset olot voidaan asiallisesti ottaa huomioon yksityiskohtaisissa rantarakentamista ohjaavissa kaavoissa (rantaosayleiskaavat, ranta-asemakaavat).

Jo vanhastaan tiheästi rakentuneita ranta-alueita Joensuun kaupunkialueen tuntumassa on osoitettu kyläalueina (AT), joilla lisärakentaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja keskitettyä vesihuoltoratkaisua.

Harvaan asutuilla seuduilla tai muilla alueilla, joissa paine rakentamiseen tai käyttötarkoituksen muutoksiin on vähäinen, yksittäisestä vakituisesta asunnosta aiheutuvat ympäristö- ja muut vaikutukset ovat vähäisempiä ja helpommin hallittavissa kuin alueilla, joille rakennetaan paljon. Tällaisia vakituisen asumisen hankkeita voidaan toteuttaa poikkeamismenettelyllä, mikäli poikkeamiselle asetetut edellytykset muuten täyttyvät ja hanke on kunnan tavoitteiden mukainen.

Lisäksi seudun yleiskaava esittää ne periaatteet, joita noudatetaan uusia ranta-asemakaavoja laadittaessa. Seudun yleiskaavalla ei ole suoraa maankäyttö- ja rakennuslaista johtuvaa ohjausvaikutusta osayleiskaavojen laatimiseen tai tarkistamiseen, mutta osayleiskaavojen on sopeuduttava seudun yleiskaavan kokonaisuuteen.

Monien seudun vesistörikkaiden kuntien tavoitteena on mahdollistaa etenkin suurvesistöjen rantojen rakentaminen entistä tehokkaammalla mitoituksella. Pohjois-Karjalan maakuntakaavan (VN vahvistanut 20.12.2007) merkintöjen ja määräysten perusteella tämä on täysin mahdollista. Rantojen kaavoittaminen tehokkaampaan rakentamiseen edellyttää kuitenkin entistä yksityiskohtaisempia selvityksiä ja suuremman käyttäjämäärän johdosta huomion kiinnittämistä yleisen rannoille pääsyn ja

virikistyksen mahdollisuuksien riittävyteen. Samoin tiivistettävien ranta-alueiden sijainti tulee harkita suhteessa kunnan ja seudun yhdyskuntarakenteen ja palveluverkon kehittämistavoitteisiin.

Rantojen mitoitus ja rantaviivan muuntaminen

Rakennuspaikkojen sijoittelulla tai muulla maankäytöllä ei saa vaarantaa luonnonsuojelun tavoitteiden toteutumista. Rakentamista luonnonoloiltaan tai maisemaltaan herkille alueille voidaan välttää esimerkiksi siirtämällä mitoitusperiaatteiden mukaiset rakennuspaikat maanomistajien muille alueille. Luonnonoloiltaan herkkiä ovat muun muassa merkittävät lintujen pesimäalueet ja kulutusta huonosti kestävät alueet. Maisemaltaan herkkiä alueita ovat muun muassa avoimet pellot, pienet puuttomat saaret sekä niemissä tai korkealla kalliolla sijaitsevat, kauas näkyvät alueet.

Lähde: Rantojen maankäytön suunnittelu. Ympäristöministeriö, Ympäristöopas 120. Helsinki 2005.

7.9.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Tämän yleiskaavan ensisijainen tavoite on yksittäisten rakennuspaikkojen osoittamisen sijaan ohjata yksityiskohtaisempaa kaavoitusta, joten on perusteltua käyttää tätä joustavampaa maankäytön ohjaustapaa, jonka perusteeksi riittää koko suunnittelualueelta kerätty yleispiirteisempi tausta-aineisto. Joustavuus perustuu maankäytön suunnittelujärjestelmän mukaiseen yleispiirteisemmän kaavan ohjeena olemiseen tarkentavassa kaavoituksessa.

Seudun yleiskaavan lähestymistavaksi on valittu

- taajamamaisesti rakennettaviksi tulevat alueet osoitetaan asemakaavoitettaviksi ao. käyttötarkoituksen aluevarausmerkinnöillä
- osoitetaan mm. luontoarvojen vuoksi rakentamattomaksi jätettävät rannat
- määritetään yhtenäisin kriteerein seudun keskeiselle rantavyöhykkeille karkeasti rakentamisen sallittava enimmäismäärä ohjeeksi tarkemmalle kaavoitukselle
- varataan alueet laajempaa kuin paikallista tarvetta palvelevaan virkistykseen ja vesille pääsyyn.

Ohjaus tapahtuu osoittamalla yhdyskuntarakenteen kehittämisen, vesistön ominaispiirteiden ja rannan laadun kannalta rantavyöhykkeille ohjeelliset mitoitusvyöhykkeet. Mitoitusvyöhyketarkastelun piiriin on valittu kooltaan ja rakentamispaineiltaan merkittävät vesistöt.

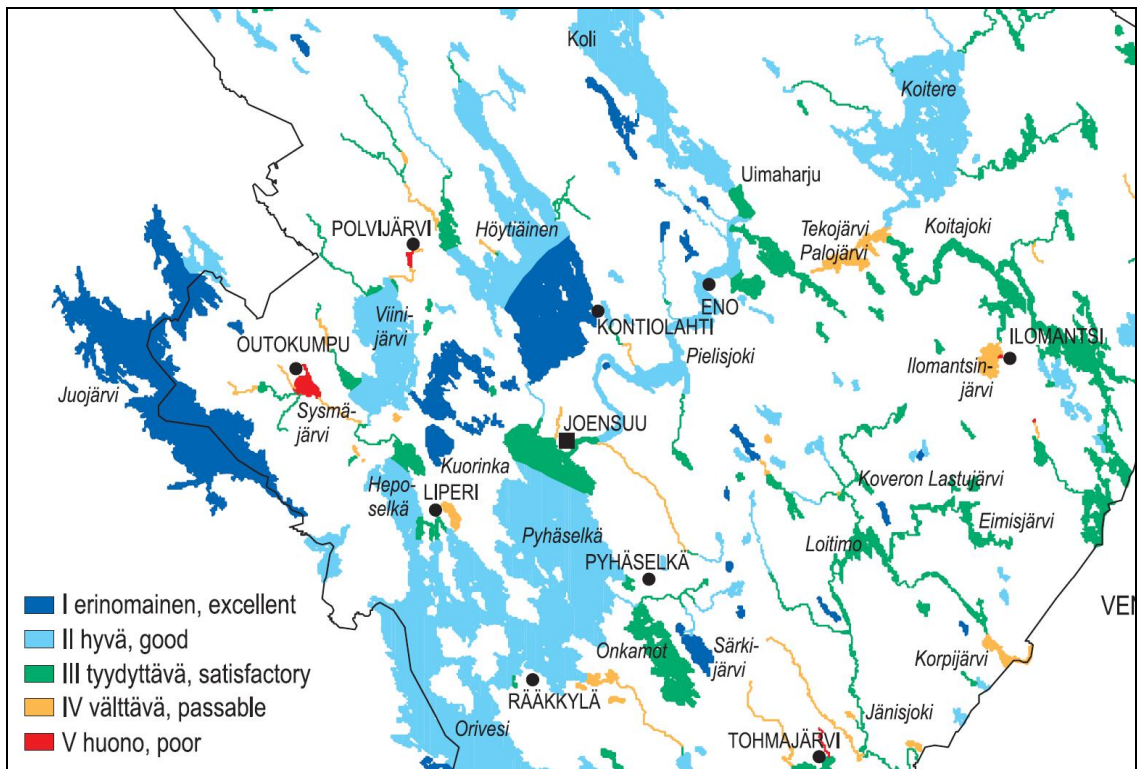
Rantarakentamisen määrään vaikuttavien tekijöiden arviointi

Rantarakentamisen soveliaan määrän arviointiin vaikuttavat monet tekijät, joista eräitä pystytään arvioimaan tarkasti jo seudullisen yleiskaavan tasolla, osa vaatii tarkempia selvityksiä ja osassa aineisto ei ainakaan

toistaiseksi ole niin kattavaa, että sen käyttö kriteerinä tässä mitoituusvyöhykkeiden määrittämisessä olisi edes osin mahdollista.

Joensuun seudun yleiskaavan rantarakentamisen mitoituusvyöhykkeiden osoittamisessa on käytetty seuraavia kriteerejä:

- Joensuun seudun todennäköisesti säilyvät peruskoulut, taajamat ja kyläalueet otettiin huomioon neljän kilometrin vaikutusvyöhykkeeltä. Tämä tehtiin palveluiden saatavuuden ja koulukyötiön vaikutuksen huomioimiseksi ranta-alueiden rakentamisen perusteena.
- Olemassa oleva ja suunnitellut viemäröintialueet 16 otettiin huomioon siltä osin kuin rantavyöhykkeillä olevat rakennuspaikat voidaan liittää vesihuoltoverkkoon. Viemäriverkostoa pidetään myös pysyvän asutuksen sallimista ohjaavana tekijänä. Lomarakennuspaikkojen käyttötarkoituksen muuttaminen pysyvään asutukseen jää kuitenkin kunnan oman tarkoituksenmukaisuusharkinnan piiriin (rantojen suunnittelutarpeesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 72§:ssä) siltä osin kuin rakennuspaikka muuten täyttää rakennuspaikalle maankäyttö- ja rakennuslaissa (116§), kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä ja rakennusjärjestyksissä mainitut edellytykset.
- Geologisen tutkimuskeskukselta tilatusta rakennettavuusluokittelusta (2006) otettiin heikon rakennettavuuden alueet tarkasteluun siltä osin, kun ne olivat saatavissa tarkasteltavalta alueelta.
- Aiemmin muodostuneet jo olemassa olevat rantarakentamisen tihentymät on esitetty siten, että rantavyöhykkeet, joilla on vähintään 9 loma- tai vakituista asuntoa kilometrin sisällä toisistaan, muodostavat jo lähtökohtatilanteessa toteutuneen korkean mitoituksen vyöhykkeen. Näille vyöhykkeillä uusien rakennuspaikkojen muodostaminen on mahdollista vain poikkeustapauksissa.

Kuva 22: Vesistön käyttökelpoisuusluokittelu Joensuun seudulla

Vesistöjen kantokykyyn ja virkistysmahdollisuuksiin vaikuttavat mm. vesistön hydrologinen tyyppi ja järven/ lammen koko. Vesistöjen kantokyvyllä ei katsottu olevan tässä yleisluontoisessa suunnitelmassa merkittävää vaikutusta. Vesihuoltoalueiden, haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen (Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla VnA 522/2003) ja kuntien ympäristönsuojelumääräysten ja tehokkaamman haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyn myötä rantarakentamisen vaikutus vesistöjen laatuun vähennee merkittävästi. Lisäksi vedenlaatuluokituksen menetelmät ovat sellaiset, että heikon kantavuuden perusteet täyttäviä vesistöjä ei alueelle muodostu. Valtakunnankin tasolla huonoja vesistöjä luokitetaan vain 0,3 prosenttia.

Vesistöjen hydrologista tyypittelyä²⁰ on tehty Suomessa EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin ja sen perusteella vesienhoidon järjestämisestä annetun lain¹⁷ ja tätä koskevien asetusten toimeenpanemiseksi. Tyypittely liittyy erilaisten vesistöjen luonnontilan määrittelyyn. Suomessa vesien tilaa ja laatua on tarkasteltu vuosikymmeniä kemiallis-fysikaalisten parametrien avulla ja tehty vesien käyttökelpoisuusluokittelu. Nyt tarkasteluun tulee lisäksi myös ekologinen näkökulma: kasviplankton, vesikasvit, pohjaeläimet ja kalat.

Koska vesistöjen tilaan vaikuttaa tänä päivänä rakentamisen ohella moni muu tekijä, ei luonnoksen nähtävillä olleesta tyypittelystä voitu tehdä suoria johtopäätöksiä rantarakentamisen ja vesistöihin perustuvan virkistysen ohjaamisen kannalta.

Vesistöjen koko vaikuttaa rantojen käyttöön ehkä suoraviivaisemmin. Pinta-alaltaan pienessä vesistössä veden määrä on pienempi ja se on siten haavoittuvampi kaikenlaisille muutoksille. Virkistyskäytön kannalta pienessä vesistössä ranta on aina lähellä, joten yksi rantarakennuspaikka varaa kotirauhanpiiriin ja siten jokamiehen oikeuksien ulkopuolelle suhteellisesti suuremman osan kuin suuremmalla vesistöllä. Kumpikin lähtökohta edellyttää alemman perusmitoituksen käyttöä kaavoitettaessa pieniä vesistöjä.

Mitoitusvyöhyketarkastelussa käytetyt kriteerit ja niiden vaikutus: kunkin rantaviivametrin rakentamistehokkuusarvo laskettiin seuraavasti:

Rakentamistehokkuus = (Perusarvo + lisä(kylä/koulu) + lisä(viemäri) + lisä(maakuntakaava)) x rakennettavuus (– luonnontila/suojelu/määräykset).

- lisä(kylä/koulu) = +1
- lisä(viemäri) = +2
- lisä(maakuntakaava) = + 2 (maakuntakaavan rantarakentamisen solmupisteet, joilla tehokkaampi rakentaminen)
- rakennettavuuskerroin= 1 (hyvä) tai 0,5 (huono)
- luonnontilan ja suojelun vähentävät vaikutukset rakentamiseen

20

²⁰⁷ Aiheesta enemmän mm. ympäristöhallinnon internet-sivuilla, esim. <http://www.environment.fi/default.asp?contentid=73717&lan=FI>

Taulukko 15: Ranta-alueiden rakentamisen mitoittamiseen vaikuttavat tekijät.

PERUS-MITOITUS	MITOITUSTA YLENTÄVÄT TAI ALENTAVAT TEKIJÄT
MATALA MITOITUS	<ul style="list-style-type: none"> ▪ luonnon erityisolosuhteet eivät salli ▪ Maankäytön tavoitteet suojelussa ▪ Erämaiset kohteet ▪ jo olemassa oleva mitoitus ▪ saaret
NORMAALI MITOITUS	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Matalasta mitoituksesta poikkeavat kohteet (esim. erityisen suuret ”mantereiset” saaret. Saaret, joissa esim. pysyvää asutusta)
TEHOKAS MITOITUS	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Luonnon olosuhteet sallivat. ▪ Tehostettu maankäyttö perusteltua ▪ Tukee yhdyskunta-rakennetta ▪ Kyläalueet ▪ Loma-asutuksen painopistealueet ▪ Tehostetun vesihuollon alueet ▪ Jo olemassa oleva mitoitus
ASEMAKAA-VOITETTAVA RANTA-VYÖHYKE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Taajamien laajenemisalueet ▪ Pysyvän asutuksen alueet ▪ Erityisiä paineita AO -muutoksiin tulevaisuudessa ▪ Tehostetun vesihuollon alueet

Ajantasaisten osayleiskaavojen määrääminen jäämään voimaan

Voimassa olevissa osayleiskaavoissa on ratkaistu maankäyttö yksityiskohtaisemmin kuin tämän seudullisen yleiskaavatyön yhteydessä on mahdollista. Useimmat näistä osayleiskaavoista sijoittuvat alueille, joilla ei ole odotettavissa suuria muutoksia maankäytössä, vaan osayleiskaavoilla on tarkempiin selvityksiin perustuen osoitettu maanomistajakohtaisesti uusien rakennuspaikkojen sijaintia. Näitä ovat erityisesti ranta-osayleiskaavat.

Seudun yleiskaava korvaisi voimaan tullessaan nämä osayleiskaavat. Samalla alueella voi olla voimassa samanaikaisesti useampikin yleiskaava, mikäli nämä eivät ole sisällöllisessä ristiriidassa keskenään. Koska näitä ristiriitoja kuitenkin ilmenee, on selkeintä käyttää hyväksi maankäyttö ja rakennuslain 42.3 §:n tarjoamaa mahdollisuutta määrätä toinen yleiskaava, tässä tapauksessa ohjaukseltaan tarkempi osayleiskaava jäämään voimaan siltä osin kuin seudun yleiskaava ei tuo alueelle yhdyskuntarakenteen muutoksia. Ks. tarkemmin yleiskaavaselostuksen luku 3.6.1.

7.9.4 Kaavamerkinnot

Rantojenkäytön yksityiskohtaisempaa kaavoitusta ohjaavat mitoitusvyöhykkeet

Kaikkia rantoja koskeva suunnittelumääräys:

Rakennettaessa rantavyöhykkeelle on alimman rakentamiskorkeuden osalta noudatettava ympäristöhallinnon mää-

rittämiä vesistökohtaisia alimpia rakentamiskorkeuksia. Ne perustuvat kerran 100 vuodessa toistuvaan tulvaveden korkeuteen (HW 1/100) lisättyinä vesistön ominaispiirteistä johdetulla aaltoiluvvaralla.

Kaikille suurvesistöihin kuuluville rannoille määritetään mitoitusluokka, joka osoittaa rantavyöhykkeelle sallittavan mitoitusluokan. Taajamamaisiksi muuttuvat rannat on kuitenkin esitetty suunnitellun tulevan taajamatoiminnan mukaisella merkinnällä.

Seudun yleiskaavassa esitetyt luonnonsuojelualueet ja rakentamista poissulkevat tekijät otetaan huomioon sitten, että näiden alueiden kohdalle ei esitetä mitoitusvyöhykettä. Samaten mitoitusvyöhykkeiden ulkopuolelle on jätetty kaikki Joensuun seudun ydinkysyntävyöhykkeen ulkopuoliset (säde 30 km) pienet ja keskisuuret vesistöt lukuun ottamatta Suurijärveä (Liperi), Herajärveä (Kontiolahti), Loitimoa ja Eimijärveä (Joensuun Tuupovaara). Kysyntävyöhykkeen sisällä mukaan tarkasteluun on otettu yli 30 hehtaarin suuruiset lammet ja järvet. Pienillä ja keskisuurilla vesistöillä tulee kuitenkin huomioida mitoitusvyöhykkeiden suhteellisuus vesistön ominaispiirteisiin nähden.

Rakentaminen kaavoittamattomalle ranta-alueelle

Rakentamismääräys:

Rakennettaessa vesistön ranta-alueeseen kuuluvalla rantavyöhykkeelle, jolla ei ole voimassa asemakaavaa tai sellaista oikeusvaikutteista yleiskaavaa, jossa on erityisesti määrätty yleiskaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena, on noudatettava seuraavia määräyksiä:

- *Uuden rakennuspaikan pinta-ala on oltava vähintään 5000 m².*
- *Alle 10 000 m² kokoiselle saarelle ei saa muodostaa uutta rakennuspaikkaa.*
- *Rakennuspaikan rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 50 metriä.*
- *Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden enintään kaksikerroksisen ja enintään kaksiasuntoisen loma- tai asuinrakennuksen.*
- *Rakennuspaikalle toteutettavien rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla enintään 400 k-m². Jos rakennuspaikan pinta-ala on alle 5000 m², saa rakennuspaikalle toteutettavien rakennusten yhteenlaskettu kerrosala olla 8 % rakennuspaikan pinta-alasta.*
- *Rakennuksen etäisyyden keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta on oltava vähintään 40 metriä, mistä voidaan maastoolosuhteista johtuvista syistä vähäisesti poiketa.*
- *Enintään 30 k-m² suuruisen saunarakennuksen saa sijoittaa vähintään 15 metrin etäisyydelle keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta. Rantasaunan terassin pinta-ala saa olla enintään 50 % saunarakennuksen kerrosalasta.*

Ranta-alueiden yksityiskohtaista maankäytön suunnittelua ohjaavat mitoitusvyöhykkeet

Kaikkia rantojen mitoitussyöhykkeitä koskevat suunnittelumääräykset:

Mitoitusvyöhykkeet ohjaavat ranta-alueiden yksityiskohtaista maankäytön suunnittelua mitoituksen osalta. Ne eivät ohjaa rakentamista kaavoittamattomille ranta-alueille eivätkä MRL 50 §:n tarkoittaman asemakaavan laatimista. Yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa osoitettavaa rakentamisen määrää on arvioitava selvittämällä tarkemmin mm. rakennettavuuteen ja ympäristöarvoihin liittyvät paikalliset olosuhteet erityisesti kahden mitoitussyöhykkeen vaihtumiskohdassa.

Ranta-alueiden maankäytön suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota:

- *luonnonympäristön kestävään käyttöön ja vesistön fysikaaliseen, kemialliseen ja ekologiseen tilaan,*
- *vesihuollon järjestämiseen ja*
- *rakentamisen soveltumiseen maisemaan.*

Rantarakentamista mitoitettaessa on jätettävä riittävän suuret yhtenäiset ranta-alueet rakentamisesta vapaiksi yleiseen virkistykseen ja vesille pääsyyn.

Suurvesistöalueilla tulee muunnetusta rantaviivan pituudesta jättää vapaaksi 60 %, paitsi rantakyltien (atr) ja rantojen käytön solmukohtien (rac) vaikutuspiirissä 50 %. Pienillä ja keskisuurilla vesistöillä vapaan rannan osuus on oltava suurempi vesistön ominaispiirteiden ja muiden paikallisten tekijöiden mukaisesti. Suurvesistöksi luetaan järvi, jonka pinta-ala on suurempi kuin 50 km², sekä Pielisjoki.

Suurvesistöalueilla tulee muunnetusta rantaviivan pituudesta jättää vapaaksi 60 %, paitsi rantakyltien (atr) ja rantojen käytön solmukohtien (rac) vaikutuspiirissä 50 %. Pienillä ja keskisuurilla vesistöillä vapaan rannan osuus on oltava suurempi vesistön ominaispiirteiden ja muiden paikallisten tekijöiden mukaisesti. Suurvesistöksi luetaan järvi, jonka pinta-ala on suurempi kuin 50 km², sekä Pielisjoki.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa on huolehdittava riittävästä yleiseen virkistykseen soveltuvien alueiden määrästä rannalla. Näiden alueiden on muodostettava käytön kannalta riittävän laajoja kokonaisuuksia.

ra-1

Tehokkaan mitoituksen rantarakentamisen vyöhyke (ra-1)

Vyöhykkeen piirissä olevilla rannoilla on keskimääräistä paremmat edellytykset rantavyöhykkeellä tapahtuvaan rakentamiseen verrattuna vastaavan tyyppisiin vesistöihin tai saman vesistön muihin osiin

Merkinnällä osoitetut rannat ovat monesti jo ennestään tiheästi rakennettuja, tai muuten kyseessä ovat edellä arvioitujen yhdyskuntarakenteen ohjaamiseen ja rakennettavuuteen liittyvien kriteerin perusteella loma- tai vakituiseen asumiseen hyvin sopiviksi arvioidut rantavyöhykkeet. Vyö-

hykkeelle tapahtuvaa rakentaminen tukee olemassa olevaa kyläverkostoa ja muuta yhdyskuntarakennetta. Alueella ei ole merkittäviä luonnonarvojen keskittymiä eikä erityistä yleisen virkistykseen tarvetta tai muuta tarvetta järjestää lukuisia ja/tai laajoja rakentamisesta vapaita alueita. Monet alueista ovat liitettävissä vesi- ja viemäriverkostoon. Rakennuspaikan soveltuvuus vakituiseen asumiseen ratkaistaan pääsääntöisesti osayleiskaavoituksella tai ranta-asemakaavalla, samoin rakentamisen kokonaismäärä.

Osa-alueella voidaan käyttää suhteellisesti, muihin luonnonolosuhteiltaan vertailukelpoisiin alueisiin nähden korkeaa mitoitusta. Pohjois-Karjalan maakuntakaavan suurvesistöalueilla rantojenkäytön solmukohdan vaikutusalueella rakentamiseen voidaan osoittaa enintään 50 % rantaviivan pituudesta, muualla enintään 40 %. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on ratkaistava oikea kaavallinen ohjaustapa (tarvittaessa ranta-asemakaava) ja ratkaistava vesihuollon ja jätevesihuollon toteutustapa.

ra-2

Normaalin mitoituksen rantarakentamisen vyöhyke (ra-2)

Vyöhykkeen piirissä olevilla rannoilla on keskimääräiset edellytykset rantavyöhykkeellä tapahtuvaan rakentamiseen verrattuna vastaavan tyyppisiin vesistöihin tai saman vesistön muihin osiin.

Keskimääräisen mitoituksen vyöhykettä on käytetty normaalien rakentamisedellytysten ranta-alueilla. Alueella ei ole merkittäviä luonnonarvojen keskittymiä, mutta alue ei ole yhdyskuntarakenteen kehittymisen kannalta erityisen otollinen tiivistyvään rakentamiseen mm. palvelujen haun tai vesi- ja viemärihuollon järjestämisen kannalta. Tarkemman suunnittelun keinona on rantaosayleiskaava, vesihuoltoratkaisut ovat pääsääntöisesti rakennuspaikkakohtaisia.

ra-3

Alhaisen mitoituksen rantarakentamisen vyöhyke (ra-3)

Vyöhykkeen piirissä olevilla rannoilla on keskimääräistä heikommät edellytykset rantavyöhykkeellä tapahtuvaan rakentamiseen verrattuna vastaavan tyyppisiin vesistöihin tai saman vesistön muihin osiin.

Alhaisen mitoituksen vyöhykkeet voivat olla luonnonarvoiltaan monimuotoisia ja rikkaita tai luonteeltaan erämaisiksi alueita, joilla on tarpeen välttää tai siirtää rantarakentamista laajoilta ranta-alueilta. Vyöhykkeen rannat ovat usein yhdyskuntarakenteen kannalta syrjäisiä alueita. Tarkemman suunnittelun välineinä maankäyttöintresseiltään ristiriitoja sisältävillä alueilla on rantaosayleiskaava tai asemakaava. Alhaista mitoitusta suositellaan pienille ja erämaisille järville sekä rannoille, joilta on inventoitu sellaisia luontoarvoja, jotka arvioidaan menetettäväksi rakentamisen myötä.

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

atr

Rantakylä (atr)

Pohjois-Karjalan maankuntakaavan (vahv.20.12.2007) mukainen rantakylä.

rac

Rantojenkäytön solmukohta (rac)

Pohjois-Karjalan maankuntakaavan (vahv.20.12.2007) mukainen rantojenkäytön solmukohta.

Rantakylä (atr) ja rantojenkäytön solmukohtia (rac) koskeva suunnittelumääräys:

Rantavyöhykettä yksityiskohtaisemmin kaavoitettaessa saa paikallisista olosuhteista riippuen noin kolmen kilometrin säteellä rantakylän tai rantojenkäytön solmukohtasta osoittaa rakennuspaikoiksi enintään 50% muunnetusta suurvesistön rantaviivan pituudesta. Suurvesistöksi luetaan järvi, jonka pinta-ala on suurempi kuin 50 km² sekä Pielisjoki.

RAK

rak

Ranta-asemakaavoitettu/ ranta-asemakaavoitettava alue (RAK)

Alue, jolla rantavyöhykkeen tarkempi käyttö on tarkoitus ratkaista yksityiskohtaisella kaavalla.

Ranta-asemakaava-alueista on yleiskaavakartalla rajattu pois laajat rakentamiselta rauhoitetut kokonaisuudet (mm. Laukkalansaaren eteläosan ranta-asemakaava ja ranta-asemakaava Cronberg).

Taulukko 16: Suunnittelualueella voimassa olevat ranta-asemakaavat.

NIMI	voimaan- tulovuosi	KUNTA
Aution ja Hassilan tilan rantakaava	1984	Eno
Laukkalansaaren eteläosan ranta- asemakaava	2006	Eno
Löytölän rantakaava	1998	Eno
Uramon rantakaava	1988	Eno
Kaidankankaan ranta-asemakaava	2004	Joensuu KV
Pienolan ranta-asemakaava	2005	Joensuu KV
Uramon rantakaava, kiihtelysvaara	1988	Joensuu KV
Välivaaran ranta-asemakaava	2005	Joensuu KV
Herneniemen ranta-asemakaava	2004	Kontiolahti
Hietikon rantakaava	1982	Kontiolahti
Kunnaslampi – Ramupalsta ranta- kaava	1976, 1995	Kontiolahti
Laitasaaren rantakaava	1988	Kontiolahti
Renginniemen ranta-asemakaava	1977	Kontiolahti
Ruohovaaran rantakaava	1999	Kontiolahti
Utriaisenniemen rantakaava	1985	Kontiolahti
Viholan ranta-asemakaava	1996	Kontiolahti
Viholan ranta-asemakaavan laajen- nus	1997	Kontiolahti

Ranta-asemakaava Cronberg Asuntasaari	2004 1993, 1997	Kontiolahti, Polvijärvi Liperi ²¹ (kohdemerkintä)
Issakansaari	2001	Liperi
Kantoniemi	1992	Liperi
Kaskesniemi	1993	Liperi
Koivusalo	1992, 1997	Liperi
Koljola	1987	Liperi
Lammu	1984	Liperi
Liperinsalo	1997	Liperi
Matinsaaren ranta-asemakaava	2006	Liperi
Mikkola	1994	Liperi
Pöllänenä	1977	Liperi (kohdemerkintä)
Ristiranta	1988	Liperi
Suurijärvi	1993	Liperi
Suurimäki	1993	Liperi
Suursaari	1987	Liperi (kohdemerkintä)
Telmonpää	1997	Liperi
Tikansaari	1987	Liperi
Tutjunniemi	1993	Liperi
Vaivionsalon rantakaava	1986	Liperi
Vaivionsalo II	1993	Liperi (kohdemerkintä)
Ohtaansalmen rantakaava-alue		Outokumpu
Pahalahden rantakaava-alue		Outokumpu
Pitkälähden rantakaava-alue	2007	Outokumpu
Pitkäniemen rantakaava-alue		Outokumpu
Varisniemen – Kapustaniemen ran- takaava	1998	Outokumpu
Kopolan rantakaava	1998	Polvijärvi
Lampirannan rantakaava	1998	Polvijärvi
Mäkelän ranta-asemakaava	2006	Polvijärvi
Saarilahden ranta-asemakaava	2007	Polvijärvi
Ollilan ranta-asemakaava	1992	Pyhäselkä
Rauanjärven ranta-asemakaava	2000	Pyhäselkä

7.10 Virkistys

7.10.1 Lähtökohdat

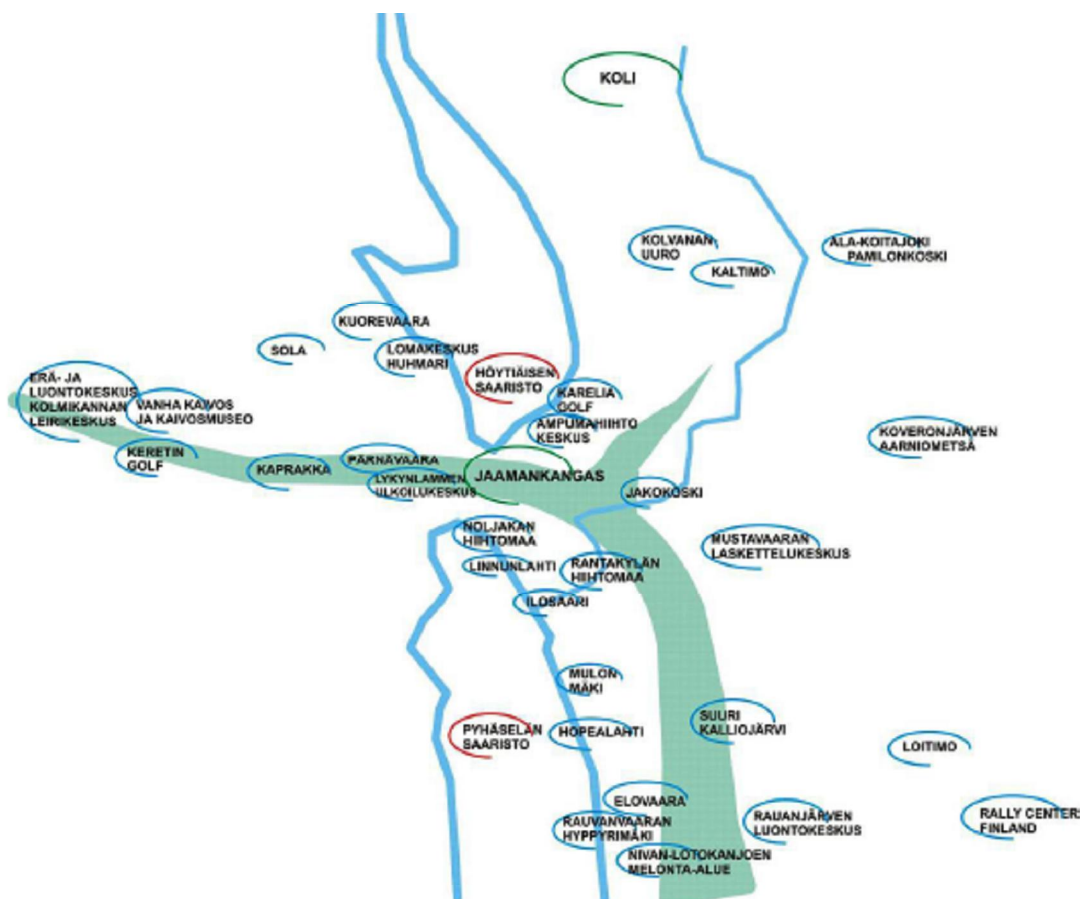
Joensuun seudun maisemarakennetta ja viheraluejärjestelmää on tarkasteltu Ympäristötaito Oy:n laatimassa Maisemarakenne ja viheraluejärjestelmä -suunnitelmassa (2006). Maisemarakenneselvitys sisältää luonnon ja kulttuurimaiseman ominais- ja erityispiirteiden tarkastelun ja palvelee seudun viher- ja virkistysalueiden muodostaman verkoston kehittämistä.

Seudullisen viheralueverkoston rungon muodostavat

- Pyhäselän, Höytiäisen ja Pielisjoen ranta-alueet saaristoinen,
- Joensuun kaupunkia ympäröivät runsaslukuiset kangasmaat (Jaamankangas aina Outokummun ympäristöön ulottuvine jatkeineen, Kerolankangas, Toiseen eli ulompaan Salpausselkään liittyvät kangasmaat Kiihtelysvaaran ja Hammaslahden välillä) ja näihin liittyvät saumamuodostumat ja
- kankaisiin nähden kohtisuoraan kulkevat harjujaksot (kuva 23).

Joensuun seudulle on tyypillistä vesistöjen runsaus. Yleisessä käytössä olevat **ranta-alueet** ovat toinen keskeisistä virkistys-elementeistä. Rannat ovat paljon sulkeutuneempia kuin kankaat. Laajamittaisia rantoja pitkin johdettuja virkistysreittejä on lähinnä Joensuun kaupunkialueella. Joensuun kaupungin läheisyydessä varsinkin isojen järvien rannat ovat laajasti vapaa-ajan ja vakituisen asuinrakentamisen sulkemia. Rantojen virkistyskäyttö perustuu yksittäisiin toiminnallisiin pisteisiin, kuten venesatamiin – ja valkamiin sekä uimarantoihin (ks. rantojen käyttö, luku 7.9). Myös vapaille ranta-alueille osoitetuilla reiteillä on erityisen suuri merkitys.

Harjut ja kankaat ovat vanhastaan käytettyjä helppokulkuisia maalla liikumisen reittejä. Viheraluejärjestelmän runko muodostuu laajoista Joensuuta ympäröivistä Toiseen Salpausselkään kuuluvista kangas- ja harju- maista. Näillä alueilla maisemaa hallitsee helppokulkuinen mäntyvaltainen kangasmaa. Nämä laajat kangasmaat ja harjut ovat pääosin rakentamattomia talousmetsiä, jotka kehityksensä useimmissa vaiheissa soveltuvat hyvin ulkoilutarkoituksiin. Muita kilpailevia maankäyttömuotoja ovat lähinnä metsätalous, maa-ainesten otto ja eri asteiset suojelalueet. Maisemansuojelulliset tavoitteet ovat yleensä samansuuntaisia virkistysverkon rakentamisen kanssa. Sen sijaan monet luonnonarvoalueet vaativat rauhoitusta myös virkistyskäytöltä.

Kuva 23. Joensuun seudun viheraluejärjestelmän perusrunko.

Joensuun seudun laitaosat luoteessa, kaakossa ja koillisessa kuuluvat vaara-asutuksen piiriin. Vaara-asutuksen alueella vallitsee toisenlaiset toimintojen sijoittumisen periaatteet kuin Järvi-Suomen alueella. (ks. myös luku 3.4.9) Asutus sijoittuu usein maiseman korkeimpiin kohtiin. Laaksot ovat usein soistuneita. Asutus on kokonaisuudessaan harvaa ja virkistykseen varattujen alueiden osoittaminen on helpompaa kuin Joensuun ydinkaupunkiseudulla.

Suunnittelualueella on runsaasti metsiä tai soita. Vanhojen asutusalueiden lähellä, lähinnä vesistöjä ympäröivissä laaksoissa, on peltoja. Taajamien osuus on hyvin pieni. Itse asiassa koko alue voidaan mieltää yhtenä suurena viheralueena, jota harvat kylät ja kaupunki rikastuttavat.

Seudun viheraluejärjestelmän runko

Maisemarakenne ja viheraluejärjestelmä -suunnitelmassa on osoitettu tavoitteelliset seudullisesti merkittävät viher- ja virkistysalueet sekä alueiden väliset yhteydet ja yhteystarpeet. Seudullisesti merkittäviä viheralueita ovat laajat, yhtenäiset viheralueet, joilla on merkitystä suojelun, virkistykseen tai vapaa-ajan toimintojen kannalta. Yleiskaavan viheryhteydet on esitetty rakentuviksi olemassa olevien virkistys- ja vapaa-ajan reittien vaaraan.

Nykyinen viheraluejärjestelmä toimii hyvin. Uhkatekijöitä on lähinnä kaupunkien ja suurempien taajamien ympäristössä. Seudullisen viher- ja vapaa-ajan verkostoon ongelmallisimpia liitettäviä ovat tiivistyvän ja maatalousvaltaisen maankäytön takana sijaitsevat taajamat, kuten Liperin kirkonkylä ja Hammaslahti. Luontevaa ja vaihtelevaa lihasvoimaisen liikuttamisen reittiä on paikoin hankala osoittaa tällaisen maankäytön läpi.

Tärkein virkistystä poissulkeva maankäytön muoto on maa-ainesten otto. Myös tietyt metsän talouskäytön vaiheet (päätehakkuu – taimikko) sulkevat usein ennakoimattomasti siirtymien kannalta tärkeitäkin alueita pois virkistyskäytön piiristä. Lisäksi turvetuotantoalueet, voimalinjat, laajamittaiset uudet moottoritiet ja päätiet, joilla jalankulku on kielletty tai vaarallista, yms. voivat katkaista ja rikkoa merkittäviä viheralueita ja -yhteyksiä.

7.10.2 Tavoitteet

Seudun maisemarakenneselvityksen suositukset otetaan huomioon aluevarauksia tehtäessä. Yleiskaavasuunnittelun varsinainen haaste on asuinalueiden liittäminen jatkuvilla ja helposti hahmotettavilla yhteyksillä laajempiin kokonaisuuksiin. Lähiympäristössä tapahtuvan lähi- ja arkiliikunnan ohella tulee huomioida siirtyä viheralueiden ja -käytävien jatkumoita hyödyntäen laajemmille viheralueille. Luonnon tarjontaa täydentävät erilaiset solmupisteet, joissa on tarjolla urheilu- tai vapaa-ajan palveluita, majoituspalveluita, matkailukohteita unohtamatta kaupallisen tai julkisen peruspalveluverkoston pisteitä. Erityisesti on muistettava kylä- ja lähikoulujen rooli kokoontumistiloina ja lähiliikuntapaikkoina.

7.10.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Virkistysalue on puistojen, urheilu- ulkoilu- ja uimaranta-alueiden sekä muiden vastaavien alueiden yleisnimitys. Virkistysalueet ovat usein laajoja ja niiden sisällä voi olla eri tavoin kulutusta kestäviä tai luonnonarvoiltaan merkittäviä kohtia, jotka on osoitettu kaavakartalla käyttäen erityisominaisuuksia kuvaavia rasteri- tai viivamerkintöjä.

Yleiskaavatyössä otetaan huomioon seudullisessa viheraluejärjestelmäsuunnitelmassa esitetyt vähintään ylikunnallisesti merkittävät kohteet ja alueet, ja merkitykseltään näihin verrattavat alueet. Nämä on osoitettu jollakin virkistysaluevarauksella (V, VR, VU). Perusmerkintä on V, jota on käytetty asemakaavoittaviin taajamiin liittyvien keskeisten virkistysaluekokonaisuuksien esittämiseen. Seudun yleiskaavassa esitettävien viheralueiden kriteerinä on se, että ne palvelevat laajempaa kuin asuinalueen omaa sisäistä virkistystä.

Lähivirkistysalueet sisältyvät muihin aluevarauksiin ja ne ratkaistaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa. Informaatiomielessä on esitetty viheryhteyden viivamerkinnällä joitakin taajamien sisäisiä viheryhteyksiä tai viheralueiden jatkumoa, joita pitkin asuinalueilta on pääsy seudulliseen viherverkkoon.

Ulkoilu- ja virkistyspalvelujen alueiksi (VU) on osoitettu joitakin seudun merkittävimpiä virkistys- ja vapaa-ajan keskuksia, jotka palvelevat laajempaa kuin alueiden omaa tarvetta ja joilla yleinen liikkuminen ja virkis-

täytyminen on rajoitettua toiminnan luonteesta johtuen mm. turvallisuussyistä.

Retkeily- ja ulkoilualueina (VR) on osoitettu laajempia ja yhtenäisiä taajamarakenteen ulkopuolella sijaitsevia alueita, joiden saavutettavuus perustuu yleensä ajoneuvoliikenteeseen.

Erilaisilla vapaa-ajan reitistöillä ja näiden yhteystarpeilla on yhdistetty taajamat ja muut tärkeät virkistys- ja matkailukohteet. (retkeily-, melonta-, moottorikelkka-, pyöräily-, ratsastus- ja veneilyreitit, viher- ja virkistysalueet ja kohteet). Reittiyhteydet on tässä vaiheessa osoitettu pääosin ohjeellisina.

Seudullisesti tärkeän virkistyskohteen merkinnällä on korostettu muutamien seudun tärkeimpien virkistys-, liikunta- ja urheilukohteiden asemaa seudun rakenteessa. Näissä kohteissa on mahdollista järjestää suuriakin ulkoilmatapahtumia tai käyttäjämäärä on muuten ajoittain korkea.

Virkistäytyminen maa- ja metsätalousalueilla

Ne taajamien lähialueiden talousmetsät, joihin jokamiehen oikeuteen perustuva ulkoilu- ja virkistystoiminta erityisesti suuntautuu, on osoitettu "maa- ja metsätalousvaltaisena alueena, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta" (MU). Vaikka alueilla ulkoilukäyttö on paikoin voimakastakin, ei niitä ole kuitenkaan perusteltua osoittaa kunnan toteutettaviksi virkistysalueiksi, koska käyttö on hajaantunutta ja useimmiten tarkemmin suuntautumaton. Mikäli ulkoilun ohjaamiseen reiteille on tarvetta, on tiedossa oleva reittitarve esitetty ulkoilureittimerkinnällä ja jäsentymätön, yleisempi yhteystarve viheryhteyden merkinnällä.

7.10.4 Kaavamerkinnot

Kehittämistavoitemerkinnot

Ulkoilun yhteystarve

Merkinnällä on osoitettu ulkoilun vetovoima-alueilla sellaisia yhteysvälejä, joissa ulkoilun ohjaaminen merkityille reiteille on tarpeen.

Toisaalta yhteystarpeita oin osoitettu kuvaamaan seudun ulkoilureittiverkoston yhteyspuutteita niin paikallisen virkistykseen kuin luonto- ja vapaa-ajan matkailun kehittämisen kannalta.

Aluevaraus- ja kohdemerkinnot

V

Virkistysalue (V)

Merkinnällä osoitetaan rakennettujen ja asemakaavoitettavaksi tarkoitettujen alueiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevat merkittävät yhtenäiset alueet, jotka on tarkoitettu päivittäiseen ulkoiluun, virkistykseen, leikkiin ja luonnon kokemiseen.

Seudun yleiskaavan V-alueet muodostavat kaupunkiseudun virkistykseen ja vapaa-ajanverkoston rungon. Siihen kuuluu taajamia ympäröiviä laajoja virkistysaluekokonaisuuksia, jotka sijoittuvat maisemarakenteessa äärialueille, useimmiten rannoille ja laaksoihin, mutta myös mäkien ja vaa-rojen lakialueille. Lisäksi merkinnällä on osoitettu kaupunginosien keskuspuistoja.

Lähipuistot ja paikallista tarkoitusta palvelevat viheralueet sisältyvät rakentamisalueiden aluevaraukseen kaavan esitystavan yleispiirteisyyden puitteissa. Virkistysalueet sisältävät mahdollisuuden järjestää alueelle erilaisia lihasvoimaisen liikkumisen ulkoilureittejä, joten niitä ei ole tarvetta osoittaa erikseen.

Alueet on tarkoitettu kunnan tai muun julkisyhteisön toteutettaviksi. Virkistysalueita koskee maankäyttö- ja rakennuslain 43.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Lupa rakentamiseen on myönnettävä, jos yleiskaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa haittaa eikä kunta tai, milloin alue on katsottava varatuksi muun julkisyhteisön tarkoituksiin, tämä lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta.

Kaavan yleispiirteisestä esitystavasta seuraa, että virkistysalueiksi osoitettujen alueiden piiriin jää joitakin yksittäisiä rakennuspaikkoja, ja että ratkaisu täsmentyy ja muuttuu yksityiskohtaisempaa kaavaa laadittaessa maankäyttö- ja rakennuslain 42.1 §:n mukaisen ohjausvaikutuksensa kautta.

Viherkäytävä

Viherkäytävämerkinnällä osoitetaan asuinpainotteisten alueiden jatkuvia sisäisiä tärkeitä viher-, virkistys- ja ulkoilualueita.

eita, jotka yhdistävät asuinalueita kaupunkiseudun laajempiin viheraluekokonaisuuksiin.

Viherkäytävät yhdistävät asuinalueita ja niiden sisäisiä keskuspuistoja seudun laajempaan viheralueverkostoon. Viherkäytävät muodostuvat sellaisista keskenään yhteydessä olevista puisto- ja ulkoilualueista, joiden esittäminen yksittäisinä aluevarauksina ei kuulu merkittävyydeltään seudullisen yleiskaavan esitystavan piiriin, mutta jotka kokonaisuutena muodostavat seudun maisemarakenteen ja viheraluejärjestelmän kannalta merkittäviä yhteyksiä erilaisten laajempien alueiden välille, esimerkiksi selänteiden ja laaksojen viheralueita yhdistäen.

Olemassa olevilla alueilla merkintää on käytetty pelkistämään alueiden viheraluejärjestelmän esitystapaa. Asemakaavoitetuilla alueilla viheralueverkosto koostuu siten laajempien keskuspuistomaisten alueiden muodostamista ”solmuista” ja niitä yhdistävistä viherkäytävien ”linkeistä”.

VU

Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue (VU)

Merkinnällä osoitetaan yleispiirteisesti laajat virkistys- ja vapaa-ajankeskusten, urheilukenttien ja hiihtokeskusten alueet, joilla merkittävä osa toiminnasta tapahtuu ulkona.

Merkinnällä on osoitettu myös johonkin erityiskäyttöön varattuja ulkoilun ja virkistysalueita (laskettelukeskukset, golfkentät), joilla yleinen virkistys ja ulkoilutoiminta on rajoitettua. Alueelle voidaan sijoittaa urheilu-, virkistys- ja vapaa-ajan toimintoja palvelevia rakennuksia ja rakennelmia.

Merkinnällä on osoitettu Pilkon (Joensuu), Kontioniemen (Kontiolahti) ja Keretin (Outokumpu) golfkentät, Mustavaaran laskettelukeskuksen (Kontiolahti) alue sekä Pärnävaaran urheilukeskuksen alue.

VR

vr

Retkeily- ja ulkoilualue (VR, vr)

Merkinnällä osoitetaan yleensä taajama-alueen ulkopuoliset, ulkoiluun varatut, luonnonmukaiset viheralueet, joilla voi olla ulkoilureittejä ja pienimuotoisia toimintapaikkoja.

Joensuun ydinkaupunkiseudulla merkittävimmät VR -merkinnällä osoitettut alueet ovat Lykynlammen alue Onttolassa, Kuhasalo Joensuussa ja Kalliojärven alue Pyhäselässä. Lisäksi veneilyn kannalta tärkeitä pieniä rantautumiseen sopivia saaria ja luotoja on osoitettu VR -merkinnällä mm. Höytiäisellä, Rukavedellä ja Pielisellä.

Urheilu- ja virkistyspalvelujen kohde tai lähiliikuntapaikka

Kohdemerkintää on käytetty taajamien ja kaupunginosien keskeisistä ulkoliikuntapaikoista, joiden merkitys on lähinnä paikallinen.

Kohteiden alueellinen ulottuvuus on tarkoituksenmukaisinta ratkaista tarkemmassa suunnittelussa Näiden osalta oleellista on tunnistaa tarve ylläpitää ja kehittää kohteita esim. lähiliikuntapaikkoina. Usein lähiliikunta-

paikka sijoittuu alakoulun yhteyteen, jolloin kouluverkossa tapahtuvat muutokset heijastuvat myös virkistystyksen ja vapaa-ajan mahdollisuuksiin.

Urheilu- ja virkistyspalvelukohde

Urheilu- ja virkistyspalvelukohteina on osoitettu seudun merkittävimmät ulkona tapahtuvaa liikumista palvelevat keskukset.

Näille on luonteenomaista mahdollisuus järjestää suuria kilpailu- tai muita tapahtumia, jolloin kohteella voi olla merkittäviä liikenteellisiä vaikutuksia ympäristössään.

Näitä ovat:

- Kontiolahden ampumahiihtostadion
- Pärnävaaran hiihtostadion, Liperi

Uimaranta

Kohdemerkinnällä on osoitettu seudullisesti merkittävät uimarannat.

Suomessa suureksi yleiseksi uimarannaksi (ns. EU –uimaranta) luokitellaan ranta, jonka suurin päivittäinen kävijämäärä on vähintään 100 henkilöä. EU -uimarantoja on maassamme vajaa 500, joista suunnittelualueella 18 kpl. EU -uimarantoja seudulla ovat:

- Eno: Honkalahti, Louhioja
- Joensuu: Honkaniemi, Ilosaari, Linnunlahti, Nuottaniemi, Pataluoto, Vehkalahti
- Kontiolahti: Aittolampi, Onkilampi, Valkealampi, Vierevänniemi
- Liperi: Kuorinka
- Outokumpu: Kolmikanta, Särkiselkä
- Pyhäselkä: Reijola

Lisäksi merkitykseltään vastaaviksi uimarannoiksi on arvioitu

- Eno: Ahveninen, Hiirenniemi, Jokipirtti, Kiimaranta, Laiskanranta, Laukkalansaari
- Joensuu: Utra, Suuri Hietajärvi (KV), Kaatiojärvi (TV)
- Kontiolahti: Kontioranta, Häikänniemi, Onttola
- Liperi: Ekoalue, Leinonen, Honkalampi, Pappilansalmi, Viiniranta
- Outokumpu: Kuusjärvi
- Polvijärvi: Huhmari, Kirkkojoki
- Pyhäselkä: Niittylahti, Hammasjärvi, Pieni Onkamo

Lähde:

Outi Zacheus: Suurten yleisten uimarantojen valvonta ja veden laatu vuosina 1997 – 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:9. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2003/07/pr1064829363155/pass thru.pdf>.

EH

eh

Hautausmaa-alue

Merkinnällä osoitetaan hautausmaata ja siihen liittyviä rakennuksia varten varattavat alueet.

Vuotta 1917 vanhemmat rakennukset ja rakenteet kirkkotarhassa ja/tai hautausmaalla on suojeltu kirkkolain (1054/1993) 14 luvun 5 §:n perusteella. Niitä koskevista toimenpiteistä on lain mukaan pyydettävä lausunto kirkkohallitukselta ja Museovirastolta. Hautausmaat on puistomaisen luonteensa vuoksi esitetty osana viheralueverkostoa.

EV

Suojaviheralue

Merkinnällä osoitetaan sellaiset laajat yhtenäiset esimerkiksi liikenneväylien varrella olevat viheralueina säilytettävät alueet, joiden tarkoituksena on pääasiassa suojata muita alueita haitoilta, ja joita ei sijaintinsa takia voida käyttää virkistysalueina.

Vaikka suojaviheralueet eivät sovellu pitkäaikaiseen oleskeluun ja virkistykseen, voidaan niiden kautta yllensä osoittaa virkistysalueita yhdistäviä reittejä.

Reitit ja linjat

Ulkoilun runkoreitti.

Merkinnällä on osoitettu vähintään seudullisesti merkittävä ulkoilun yhteys, joka yhdistää Joensuun taajama-alueen tärkeimpiin seudullisiin ulkoilukeskuksiin.

Runkoreitin tavoitteeksi on asetettu reitin vakiinnuttaminen pitkäaikaisesti yhteen paikkaan ja ylläpitäjän normaalia vapaaehtoista sopimistapaa laajempi oikeus tehdä latupohjan kunnostus- ja ylläpitotöitä. Reitti voidaan toteuttaa joko osapuolia normaalia sitovampana vapaaehtoisena sopimuksena tai ulkoilulain mukaisena ulkoilureittitoimituksena, jota edeltävässä ulkoilureittisuunnitelmassa määritetään reitin tarkempi kulku.

Ulkoilun runkoreiteiksi on määritetty yhteydet Joensuu (Mehtimäki) – Lyykylampi – Pärnävaara, Joensuu (Rantakylä) – Utranharju – Lehmo – ampumahiihtokeskus – Kontiolahti sekä Joensuu (Repokallio) – Iksenvaara.

Merkinnällä on osoitettu myös Pyhäselän Hammaslahteen ulkoilureittitoimituksella muodostettu Elovaaran alueen reitistö.

Ohjeellinen ulkoilureitti

Merkinnällä osoitetaan laajempia kuin paikallisia tarpeita palvelevia viheralueita yhdistäviä keskeisiä ulkoilureittejä.

Pohjois-Karjalassa on parin vuosikymmenen ajan rakennettu ja kehitetty erilaisia retkeilyreittejä. Karjalan kierros -hankkeella luotiin Joensuusta pohjoiseen maakuntaan suuntaava Pielisen kiertävä pitkien reittien vaellus- ja melontareittikonaisuus. Se on mielletty ennen kaikkea pitkien reittien verkostoksi, vaikka siihen kuului myös lyhyitä rengasreittejä.²²

Maakuntaa halkovat pitkät vaellusreitit, jotka yhdistävät kansallispuistoja ja luonnonsuojelualueita ovat nousseet maastopyöräilijöiden kohteiksi. Sen sijaan valtaosa patikoijista suosii lyhyitä rengasreittejä, jotka sijaitsevat palveluiden lähetyvillä. Reittejä löytyy myös taajamien läheisyydestä.

Maastoretkeilyn reitistöillä on merkitystä myös luontomatkailuelinkeinon edellytysten kehittämiseksi. Reitit voivat olla kesä- (mm. vaellus/patikointi, maastopyöräily, ratsastus) ja/tai talvikäyttöisiä (mm. hiihto, lumikenkäily, retkiluistelu). Matkailun näkökulmasta tärkeimpiä kehittämistavoitteita reittisuunnittelun ja kaavoituksen suuntaan ovat reitistöjen priorisointi 1. matkailun kärkireitteihin, 2. vähemmän käytettyihin metsäreitteihin ja 3. paikallisiin reitteihin.

Kehittämistavoitteisiin kuuluvat

- yhdenmukaiset opastus-, hoito-, käyttö- ja turvallisuussuunnitelmien suunnittelu ja toteutus kaikille alkaen kärkireiteistä,
- reitistöjen tason nostaminen luokittelemalla ne Suomen Ladun luokituksen mukaan,
- reitit virallistetaan reittitoimituksin tai taataan muuten niiden säilyminen mm. kaavamääräyksiin, ostamalla tarvittavat maat.
- Toimitusten yhteydessä varaudutaan monikäyttöön.

Ne ulkoilureitit, jotka sijoittuvat yksityismaalle, perustuvat vaihteleviin sopimuksiin kunnan ja maanomistajan välille. Pyrkimys on siirtyä kohti Suomen Ladun, Kuntaliiton, MTK:n ja Suomen Metsäomistajien liiton hyväksymää kirjallista sopimusmallia. Uudet esitetyt ulkoilureitit on tarkoitus tämentää linjaukseltaan toteutusvaiheessa.

Suurin osa uusista reiteistä perustuu edelleen vapaaehtoiseen sopimiseen. Ulkoilureitistöjen suunnittelun ja ylläpidon kannalta merkittävimpiä ovat hiihtoladut. Latupohjan ylläpito suosituimmilla reiteillä edellyttää laajempia käyttöoikeuksia kuin käytetyssä sopimusmallissa on ollut mahdollista. Reitien ylläpitäjä haluaa myös parantaa reittien pysyvyyttä. Näitä ulkoilun runkoreiteiksi nimettyjä tärkeimpiä hiihtokeskuksia Joensuuhun yhdistäviä reittejä tutkitaan vakinaistettaviksi joko vapaaehtoista sopimusmallia kehittämällä tai ottamalla käyttöön ulkoilulain mukaiset reittitoimitukset.

Lähteet: Luonto- ja virkistyskohteiden inventointi. Joensuun seutu 2004.
Joensuun seudun maisemarakenne ja viheraluejärjestelmä. Airix Oy Ympäristötaito 2006.
Kuntien osayleiskaavat

²⁰ Katri Vuorjoki: Luontomatkailun mallimaakunta.

7.11 Maa- ja metsätalous

7.11.1 Lähtökohdat

Maa- ja metsätalous on Pohjois-Karjalan maaseutualueiden vallitseva elinkeino. Erityisesti puunjalostuksen raaka-aineen saannin turvaaminen on tärkeää. Metsien hoitaminen ja käyttäminen alueella perustuu metsälain säädöksiin ja yleisesti hyväksytyihin metsänhoito- ja uudistusohjeisiin.

7.11.2 Kaavamerkinnät

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

M

Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M)

Merkinnällä osoitetaan maa- ja metsätalousalueina kaikki ne maaseutualueet, joille ei ole tarpeen osoittaa muuta käyttötarkoitusta.

Maa- ja metsätalousalueen luonteeseen kuuluu myös haja-asutusluonteinen maaseutuasuminen. Mikäli rakentamiseen on joillakin alueilla painetta, on tämä alue osoitettu suunnittelutarvealueena, kyläalueena tai erityisesti Joensuun kaupungin ympäristössä kyläasutuksen alueena.

Alueita voidaan yleensä käyttää myös haja-asutusluonteiseen asutukseen sekä ulkoiluun ja virkistykseen pääasiallista käyttötarkoitusta vaikeuttamatta.

MU

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaustarvetta (MU)

Alueen pääkäyttötarkoitus on maa- ja metsätalous. Alueelle kohdistuu yleisen virkistyskäytön paineita ja siten tarpeita järjestää ulkoilureittejä.

Merkinnällä on osoitettu pääasiassa Joensuun seudun ydintaajamia ja myös muita taajamia ympäröiviä metsätalousalueita, joista on sijaintinsa ja virkistykseen sopivan maaston vuoksi muodostunut jokamiehen oikeuksin tapahtuvan virkistyskäytön ja ulkoilun painopistealueita.

Ulkoilun ohjaamistarpeen vuoksi alueelle on todennäköinen tarve sopia ulkoilureittien toteuttamisesta levähdys- ja muine tukialueineen. Ohjatun ulkoilun reitit on osoitettu ohjeellisten (ja ulkoreittitoimituksin muodostettavien) ulkoilureittien merkinnöillä. Alueisiin liittyvät mahdolliset luonnonarvot on osoitettu eri merkinnöillä.

MY***Maa- ja metsätalousalue, jolla on erityisiä maisema- tai ympäristöarvoja (MY)***

Alueen pääkäyttötarkoitus on maa- ja metsätalous. Aluetta suunniteltaessa ja sitä koskevista toimenpiteistä päätettäessä on otettava huomioon alueen ympäristöarvot.

Alueen luonto- ja maisema-arvojen säilyttäminen perustuu metsälakiin (mm. erityisen tärkeät elinympäristöt) ja maa-aineslakiin (kauniin maisemakuvan varjeleminen). Merkintä kuvastaa alueen luontoarvoja, mutta niiden huomioiminen ja oikeusvaikutus ratkaistaan erityislainsäädännön mukaisissa lupa- ja ilmoitusmenettelyissä (maa-ainesluvut, metsänkäyttöilmoitukset jne.).

Merkinnällä osoitetaan mm. seudullisten luontokohteiden määrittämisessä esiin tulleita luontokohteita silloin, kun selvitykseen sisältyvä maankäyttösuositus tätä esittää.

Lähde: Joensuun seudun yleiskaava 2020. Seudullisten luontokohteiden määrittäminen. Suunnittelukeskus Oy 2006.

Alueiden erityisominaisuuksia ilmaisevat merkinnät**map*****Maisemallisesti arvokas peltoalue (map)***

Alueen arvot perustuvat viljeltyyn peltomaisemaan ja niillä oleviin tilakeskuksiin. Merkinnällä osoitetaan alueita, joiden säilyminen avoimina ja/tai viljelykäytössä on maisemakuvan kannalta tärkeää.

Aluevaraukset pitävät sisällään peltoaukeilla sijaitsevia tilakeskuksia ja muuta vastaavaa rakentamista. Merkinnällä on osoitettu mm. valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden viljelyaukeat ja maisemallisesti arvokkaat viljelyalueet sekä valtakunnallisesti arvokkaisiin rakennettuihin ympäristöihin liittyvät viljelyaukeat. Lisäksi merkinnällä on osoitettu osayleiskaavoissa esitetyjä paikallisesti merkittäviä peltoalueita.

7.12 Liikenne ja yhteysverkot**7.12.1 Lähtökohdat**

Seudun henkilöliikenteessä henkilöautolla ja kevyellä liikenteellä tehtävät matkat ovat hallitsevia. Kevyen liikenteen matkat painottuvat taajamiin, erityisesti Joensuun keskustajamaan. Joukkoliikenteellä on piilevää käyttäjäpotentiaalia, mutta tehdyistä matkoista vain 5 % ja kuljetuista kilometreistä 7 % tehdään joukkoliikennettä käyttäen.

Tavaralogistiikan rungon muodostavat maantiekuljetukset. Merkittävimmät tavaravirtojen määräpaikat ovat Joensuu, Eno ja Outokumpu. Rautatiekuljetuksilla on merkittävä rooli erityisesti raakapuukuljetuksissa. Vesikuljetukset ovat tärkeitä muutamille suurille toimijoille. Ilmakuljetukset ovat määrällisesti pieniä, mutta toiminnallisesti tärkeitä.

Suurimmat koetut puutteet liikennejärjestelmässä ovat väylien kunnossapidossa ja joukkoliikenteen palvelutasossa. Alueen tiestö on pääosin hyvin liikkumistarpeita palveleva. Puutteita on toisaalta päätieverkon eniten kuormitetuilla osilla, toisaalta alemmanasteisella tieverkolla, tiestön hiusuonissa. Puutteita on erityisesti myös kevyen liikenteen pääverkon jatkuvuudessa. Rautatieverkko odottaa mittavia perusparannustoimia toisaalta etelän suunnan nopeiden henkilöliikenneyhteyksien ja Uimaharjun suunnan tavarakuljetusyhteyksien kohentamiseksi, toisaalta vähäliikenteisten, mutta tavarakuljetusten kannalta tärkeiden ratojen liikennöitävyyden ylläpitämiseksi. Vesi- ja lentoliikenteen osalta ei ole nähtävissä suuria investointitarpeita.

Hyvät ulkoiset yhteydet ovat seudun elinvoimaisuuden perusta. Yritystoiminnan ja logistiikan näkökulmista merkittävimmät kehittämistarpeet koskevat yhteyksiä seudun ulkopuolelle, erityisesti valtateitä 6 ja 23, rautatieyhteyttä etelään ja lentoliikenteen vuorotarjontaa.

Liikenteen aiheuttama merkittävin ympäristöhaitta on melu. Merkittävimmät meluhaitat kohdistuvat valtateiden Joensuun puoleisille osuuksille, Joensuun ratapihan ympäristöön ja lentoaseman laskeutumis- ja nousureittien alueelle. Tärinästä aiheutuvia ongelmia on jonkin verran lähinnä rautateiden läheisyydessä. Liikenteen päästöistä aiheutuvat haitat eivät ole yleisesti tarkasteltuna merkittäviä, mutta paikallisia haittoja esiintyy mm. Joensuun ratapihan lähialueilla.

7.12.2 Liikennejärjestelmän tavoitteet

Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa (Strafica Oy 2007) asetettiin liikennejärjestelmälle seuraavat vaikuttavuustavoitteet:

1. Liikenneturvallisuuden paraneminen.
2. Henkilöautoriippuvuuden väheneminen ja itsenäisen ja esteettömän liikkumisen mahdollisuuksien paraneminen. Joukkoliikenteen potentiaalisen käyttäjäkunnan kasvattamiseen pyritään lisäämällä asutusta pääliikennesuunnissa. kevyen ja joukkoliikenteen pääverkon laadun parantaminen laatukäytävien avulla.
3. Liikenteen kokonaissuoritteen tarpeettoman kasvun ehkäisy4. Ajo-neuvoliikenteen verkon liikennöitävyyden paranemiseen ja ruuhkautuvien tie- ja katuosuuksien merkittävään vähenemiseen pyritään erityisesti Joensuun lähiympäristöön kohdistuvilla kehittämistoimilla
5. Tavoitteellisen yhdyskuntarakenteen kehityksen tukeminen.
6. Yritystoiminnan kehittymisedellytysten tukeminen.
7. Liikenteen ympäristöhaittojen minimointi sekä suojaustoimenpiteiden että maankäytön sijoittelun avulla.
8. Liikennejärjestelmän yhteiskunta- ja kuljetustaloudellinen tehokkuus yhdyskuntarakenteen tiivistämisellä ja verkon kehittämistoimilla

Keinot tavoitteiden saavuttamiseksi liittyvät

- toimintamuotojen kehittämiseen (mm. seudullinen yhteistyö liikenteen alalla),
- liikkumistarpeeseen ja kulkutapoihin vaikuttamiseen (mm. maankäytön ja liikenteen yhteensovittaminen),
- joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen kehittämiseen (mm. laatu-käytävät, kutsuohjatut joukkoliikennepalvelut),
- seudun ulkoisten henkilö- ja tavaraliikenneyhteyksien parantamiseen pääliikenneverkkojen kehittämistoimien kautta (valtatie, radat),
- alempiasteisen tieverkon kehittämiseen ja
- Joensuun kantakaupungin liikenteen erityistarpeisiin.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esiin tuodut tavoitteet ja toimenpiteet on pyritty sovittamaan luontevaksi osaksi yleiskaavaluonnosta. Molemmat suunnitelmat ovat vaikuttaneet toistensa sisältöön. Liikennejärjestelmän tavoitteiden saavuttaminen edellyttää yleiskaavan ratkaisuiden lisäksi kehittämistoimia liikenteen infrastruktuurissa, toimintatavoissa ja liikenteen palveluissa. Kuntien ja väylävirastojen välisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteitä koskevan aiesopimuksen valmistelu on parhaillaan käynnissä.

Lähde: Strafica Oy: Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2007. Internet-versio <http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-jyty/maankaytto/liikenne.htx>

7.12.3 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Yleiskaavaratkaisu tukee seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman kehittämisajatuksia. Liikenneverkostoa kehitetään tasapainoisena kokonaisuutena huomioiden kuluttajien, palvelujen tuottajien ja yhdyskuntarakenteen näkökulmat. Liikennejärjestelmän kehittämisen painotuksia siirretään perinteisistä infrastruktuuri-investoinneista liikenteen palvelujen ja hallinnan suuntaan. Asumisen, työpaikkojen, palveluiden ja virkistysalueiden sijoittamisella pyritään vaikuttamaan liikkumisen kysyntään ja kulkutapoihin.

Suuria liikenneinfrastruktuuri-investointeja pystytään tällä tavoin korvaamaan liikkumispalvelujen kehittämisellä ja pienillä kehittämistoimilla. Yleiskaavaratkaisun perusta rakentuukin olemassa olevan verkoston suurimpien pullonkaulojen poistamiseen sekä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen olosuhteiden parantamiseen ja näiden kulkumuotojen korkea-luokkaisten runkoväylien luomiseen.

Tieverkon suurimmat puutteet liittyvät alempiasteisen tieverkon hoitoon ja kuntoon sekä valtatie 6 palvelutasopuutteisiin Joensuun kaupunkialueella sekä pääteiden liittymien liikenneturvallisuusongelmiin.

Pääliikenneverkkojen parantamistoimia Joensuun seudulla ovat valtateiden 6 ja 17 kehittäminen ja erityisesti niiden liittymien liikenneturvallisuuspuutteiden korjaaminen. Myös seudun ulkopuolella tehtävät pääteiden parannustoimet ovat seudulle tärkeitä. Seudun ja maakunnan strategisena, elinkeinoelämän kilpailukykyä ylläpitävänä tavoitteena on Kuopion (vt 17) ja Varkauden (vt 23) suunnan valtateiden perusparantamisen kiirehtiminen. Erityisesti vt 23:n merkitys on korostunut viime vuosina erityisesti raskaan liikenteen reittinä, koska jatkoyhteys pääkaupunkiseudun

suuntaan vt 5:ttä pitkin on parantunut lukuisten toteutuneiden parantamishankkeiden myötä.

Joensuuhun johtavia valtateitä kehitetään tehokkaina ja turvallisina yleiseudullisen liikenteen väylinä mm. rakentamalla keskikaiteellisia ohitus- tieosuuksia valtatiellä 6 pohjoiseen Uuroon ja etelään Haavanpään saakka sekä valtatiellä 17 Honkalammelle. Uusia eritasoliittymiä rakennetaan Raatekankaalle ja Karjalankadulle (Joensuu) sekä Kontiolahden kirkonkylään (vt 6). Pidemmän aikavälin tavoitteissa pidetään eritasoliittymää vaihtoehtona Haavanpäässä (vt 6) sekä Ylämyllyllä ja Outokummussa Kuusjärven ohitustien toteutuessa Ullassa (vt 17). Päätiestöllä pyritään vähentämään liittymien määrää ja keräämään niitä yhteen turvallisempiin sijainteihin. Tämä johtaa paikoin rinnakkaisväylästä syntyyn myös maaseutualueille. Samaan johtaa myös pyrkimys poistaa rautateiden tasoristeyksiä.

Tulevaisuudessa Kantatie 74:n alkupään merkitys korostuu, kun Joensuun rakentaminen painottuu liksenjoen itäpuolisille alueille. Lisäksi Reijolan laajentuminen Mulon ranta-alueelle ja Niittylahden – Vehkapuron alueiden jäsentäminen luo runsaasti uusia kokoojayhteyksiä.

Joukkoliikenteen laatukäytävillä pyritään luomaan korkeatasoinen matkustusympäristö. Liikennetarjonnassa työ- ja opiskelumatkojen toimivuus on ensi sijalla, vasta tämän jälkeen tulevat asiointimatkat ja vapaa-ajan matkojen puutteiden korjaaminen. Joukkoliikenteen laatukäytäväverkostoa täydentävät kevyen liikenteen laatuväylät, joiden avulla mm. pyöräilystä on mahdollisuus kehittää sujuvuudeltaan varteenotettava ja turvallinen vaihtoehto liikkumiseen Joensuun keskustan ja sitä ympäröivien kaupunginosakeskusten ja lähitaajamien välillä. Yhteinen tavoite molemmilla kulkumuodoilla on saada lisää käyttäjiä henkilöautoliikenteen käyttäjistä. Uudet rakentamisalueet on osoitettu mahdollisuuksien mukaan laatukäytävien tuntumasta, ja näillä alueilla myös olemassa olevaa maankäyttöä tiivistetään. Laatukäytävien varressa perheen on voitava tulla toimeen yhdellä autolla. Keskisuurella Joensuun kaupunkiseudulla ei kaikkia työ-, asiointi- tai vapaa-ajanmatkoja ole kuitenkaan mahdollista järjestää taloudellisesti järkevästi perinteisellä joukkoliikenteellä. Iltaisin ja viikonloppuisin sekä muualle kuin keskustaan suuntautuvien matkojen tekemiseen tarvitaan täydentäviä kulkumuotoja.

Joensuun rautatie- ja linja-autoasemien ympäristöstä kehitetään **matkakeskus**. Joensuun torin ympäristö toimii paikallisen ja seudullisen linja-autoliikenteen keskeisenä vaihtopysäkinä. Myös kaukolinjat kulkevat tätä kautta.

Rautatieliikenteen osalta itse verkosto säilyy ennallaan. Rautatieyhteyksiä seudulta on viiteen suuntaan (Lappeenranta, Pieksämäki, Siilinjärvi, Ilimantsi, Nurmes). Kehityksen painopiste on rataympäristön turvallisuus- ja ympäristökysymyksissä. Helsingin suunnan nopeuttamista estävät tasoristeykset Joensuun ja Imatran välillä. Tasoristeykset on tarkoitus poistaa, jotta matkustajaliikenteessä päästään tavoiteltuun ja lentoliikenteen kanssa kilpailukykyiseen nopeustasoon. Tasoristeysten poistoja, yhdistämisistä ja korvaamisista eritasoilla tehdään myös muualla rataverkossa, mm. Uimaharjun radalla. Osa seudun radoista on sähköistämättömiä ja kantavuudeltaan puutteellisia. Rautatieliikenteen osalta kuljetusten kustannustehokkuutta lisätään sähköistämällä ja sallittuja akselipainoja

korottamalla. Suurin tarve akselipainojen korotukseen on välillä Niirala – Uimaharju sekä rataverkon sähköistämiseen väleillä Niirala – Säkäniemi ja Joensuu – Uimaharju. Joensuu – Ilomantsi -radan perusparantaminen on edellytys radan liikenteen jatkumiselle.

7.12.4 Kaavamerkinnyt

Suunnittelumääräys:

Maanteihin ja rautateihin liittyvät alueet määrätään MRL 16.3 §:n nojalla suunnittelutarvealueiksi 10 vuodeksi laskettuna tämän kaavan voimaantulosta seuraavasti:

- valtatiet 200 metriä tien keskilinjasta
- kantatiet 150 metriä tien keskilinjasta
- seututiet ja rautatiet 100 metriä tien keskilinjasta

Kehittämistavoitemerkinnät

Ohjeellinen tai vaihtoehtoinen tie- tai katulinjaus

Ohjeellisella merkinnällä osoitetaan tie- ja katuyhteydet, jotka perustuvat todettuun tieliikenteen yhteystarpeeseen ja joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy sellaista epävarmuutta, ettei tien viivamerkinnyt käyttöön ole riittäviä perusteita.

Maantielain (503/2005) mukaan tien yleissuunnitelman ja tiesuunnitelman tulee perustua MRL:n mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan, jossa tien sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty. Tien yleissuunnitelman ja tiesuunnitelman laatiminen voi perustua tavanomaisen yhtenäisellä viivamerkinnyt osoitetun tielinjauksen ohella myös ohjeelliseen tai vaihtoehtoiseen linjaukseen.

Merkinnällä on osoitettu mm. Outokummun ohitustien (vt 17) linjaus jo ikääntyneen tarveselvityksen mukaisesti,

Valtatie 6:lle tutkitaan ehdollisesti kahden uuden eritasoliittymän rakentamista. Eteläinen Karhunmäen liittymä on tarpeellinen, mikäli tien itäpuolinen Papinkankaan alue tarvitaan työpaikkarakentamiseen. Pyhäselässä Ruunavaaran alueella eritasoliittymä on eräs vaihtoehto järjesteltäessä alueen yhdys- ja yksityistieverkostoa uudelleen ja vähennettäessä liittymiä valtatielle. Iltarauhantien (yt 15 689) liittymä vt 6:lle sijaitsee erityisen ongelmallisessa paikassa kesken ohituskaistaa.

Ohjeellisen/ vaihtoehtoisen yhteyden merkintää on käytetty runsaasti kuvattaessa uusien pientalovaltaisten asuntoalueiden tavoitteellista kokoojakatuverkkoa. Merkintä ilmentää alueiden periaatteellista liikennetarkkausta ja auttaa hahmottamaan kaavaratakuksen vaikutuksia, Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ratkaisu voi paikallisten olosuhteiden vuoksi täsmentyä huomattavastikin. Tällaisia alueita ovat mm. Joensuun Karhunmäki, Kontiolahden Lehmo, Liperin Ylämylly ja Pyhäselän Mulon – Niittylahden – Vehkapuron alue. Myös vanhan Suhmuran paikallistien

korvaavan, radan länsipuolella kulkevan väylä rakentaminen aina Hammaslahteen saakka on tavoitteena.

Ohjeellinen tai vaihtoehtoinen eritasoliittymä

Ohjeellisella merkinnällä osoitetaan eritasoliittymät, jotka perustuvat todettuun tarpeeseen, ja joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy sellaista epävarmuutta, ettei viivamerkin käyttöön ole riittäviä perusteita.

Merkinnällä on osoitettu päätieverkoston kehittämisen kannalta ongelmallisia risteysalueita, joiden parantamistoimena on pitkällä aikavälillä tarpeen rakentaa eritasoliittymä.

Outokummun ohitustien (vt 17) liittymän toteuttaminen liittyy itse tien suunnittelu- ja toteuttamisaikatauluun (pitkän aikavälin tavoite). Ylämyllyn liittymän parantamisessa on tutkittu lukuisia eri vaihtoehtoja, joissa etenkin Jyrin alueen liikenteen ohjaamiseen on eri vaihtoehtoja, kuten ohjaaminen Välikankaan liittymään (vt17/ st 502).

Joensuun eteläpuolella (vt 6) yhdyskuntarakenteen kehittyminen Karhunmäen suunnalla edellyttää pitkällä aikavälillä eritasoliittymää. Sen toteuttamisen jälkeen on mahdollista kehittää myös 6-tien itäpuolista Papinkankaan aluetta (T/res). Ruunavaaran liittymä (Iltarauhantie, yt 15 689) on nykytilanteessa liikenneturvallisuuden kannalta ongelmallinen, eritasoliittymän toteuttaminen auttaisi myös yksityistieliittymien vähentämistä ja yksityisverkoston jäsentämistä alueella helpottaen koko Kukkipään alueen kehittämistä.

Tieliikenteen yhteystarve

Merkinnällä osoitetaan ne tieyhteydet, joiden tarve on voitu todeta, mutta joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy niin huomattavaa epävarmuutta, ettei ohjeellisen tai vaihtoehtoisen tielinjauksen osoittaminen ole mahdollista.

Maantielain (503/2005) mukaisen tien yleissuunnitelman tai tiesuunnitelman laatiminen ei voi perustua yhteystarvetta osoittavaan merkintään. Yleissuunnitelman ja tiesuunnitelman tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan, jossa maantien sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty. Alueella, jolla on laadittavana tai muutettavana oikeusvaikutteinen kaava, voidaan ryhtyä toimenpiteisiin kaavan tavoitteisiin perustuvan yleis- tai tiesuunnitelman laatimiseksi. Yleissuunnitelmaa ei saa hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Yleissuunnitelma voidaan hyväksyä vastoin voimassa olevaa asemakaavaa, jos kunta ja alueellinen ympäristökeskus sitä puoltavat.

Maanteistä merkinnällä on osoitettu tarve Jaamankankaantien (yt 15710) oikaisuun Puntarikosken alueella. Nykyisesti kapeasta väylästä on muodostunut merkittävä tiheään rakennetun kyläasutuksen keskellä kulkeva oikoreitti Noljaikan ja Lehmon eritasoliittymien välillä. Kunnilla on tavoit-

teena oikoa linjausta siten, että kasvavat liikenneturvallisuusongelmat voidaan ratkaista.

Katuyhteyksistä yhteystarvemerkinnoilla on varauduttu eräisiin pitkän tai epämääräisen aikavälin hankkeisiin, joiden toteutuminen edellyttää suuria kynnysinvestointeja tai jotka voidaan toteuttaa vaihtoehtoisella tavalla.

Joensuussa Jukolankadun – Pohjolankadun siltayhteys muodostaisi kaupungin sisäisen kehäkadun, mutta valtatie 6:n toisen ajoradan rakentaminen (Pekkalan silta) ja Sirkkalan silta ovat toteuttamisjärjestyksessä kiireisempiä. Maankäyttövaraus sillalle on silti syytä säilyttää.

Karhunmäen eritasoliittymän toteutuessa avautuu mahdollisuus avata Papinkankaan alue teollisuus- ja työpaikkarakentamiseen. Alue yhdistetään tuolloin mittavan uuden kokooja- ja rinnakkaistieverkoston kautta liksenvaaraan (nykyisen paikallistien korvaaminen) ja Reijolaan.

liksenvaaran – Ketunpesien – Mulonsalon kylämäisen asutuksen tiivistyminen edellyttää myös alueita Joensuuhun yhdistävän paikallistieverkoston kehittämistä, esim. Mulonsaloo ja Ketunpesiä yhdistävän tien rakentamista. Alueesta kehitetään kylämäisen asumisen helminauhaa.

Liperissä Ylämyllyn ja erityisesti Jyrin alueen työmatkaliikenne suuntautuu voimakkaasti Joensuuhun. Alueella on tutkittu useita vaihtoehtoja Joensuuhun suuntautuvan autoliikenteen ohjaamiseksi. Ylämyllyn täydellisen nelihaaraisen eritasoliittymän rakentamisen ja Nuottilammensuon soidensuojelualueen ylittävän sillan rakentamisen vaihtoehtona on Jyrin alueen liikenteen ohjaaminen Polvijärventien (mt 502) eritasoliittymään. Järjestelyn kynnysinvestointina on Pieksämäen radan penkereen puhkaaminen.

Kevyen liikenteen laatukäytävätarve

Merkinnällä osoitetaan tavoitteelliset hyvätasoiset kevyen liikenteen yhteysvälit.

JOLLA -hankkeessa määriteltyjen joukkoliikenteen laatukäytävien ulkopuolella jää edelleen kevyen liikenteen yhteysvälejä, joilla tulisi luoda pidemmällä aikavälillä samanlaiset laatutavoitteet täyttävä kevyen liikenteen väylä. Nämä on osoitettu tavoitteellisella kevyen liikenteen laatukäytävätarve –merkinnällä:

Taulukko 15: Kevyen liikenteen laatukäytävän yhteystarvevälit.

YHTEYSVÄLI	KUNTA	YK_VAR	PITUUS_KM
Hukanhauta - Ilomantsintie (Kontrontie)	Joensuu	kll yht	4,70
Itäranta - Niinivaarantie - Hukanhauta	Joensuu	kll yht	3,60
Joensuu (Yläsatamakatu) - Sirkkalan silta - Karsik	Joensuu	kll yht	4,75
Joensuu - Penttilä - Niinivaaran puistoraitti - La	Joensuu	kll yht	3,54
Kauppakatu - Vanha Nurmeksentie	Joensuu	kll yht	1,38
Kuurnanakatu	Joensuu	kll yht	2,32
Oksojantie	Joensuu	kll yht	0,689
Penttilän ranta	Joensuu	kll yht	1,50
Ranta-Mutalantie	Joensuu	kll yht	2,59

Keskikaideteiksi on tarkoitus rakentaa valtakunnallisen keskikaideohjelman puitteissa em. kaksiajorataiseen tieosuuteen liittyvät yhteysvälit vt17:llä Honkalammelta Ylämyllyn keskusta, Vt 6:lla pohjoiseen Raatekankaalta Uuroon ja etelään Repokalliolta Haavanpään eritasoliittymään (Pyhäselkä): Tästä yhteysvälistä tieosuus Repokalliolta Niittylahteen suunnitellaan toteutettavaksi 2+2-kaistaisena ohituskaistatienä ja väli Niittylahti– Haavanpää ohituskaistatienä, jolla on jatkuvat vuorottelevat ohituskaistat.

nykyinen **uusi** **olennaisesti parannettava**
vt/kt

Valtatie/ kantatie

Nykyiset:

Valtatiet (vt) yhdistävät maakunta- ja ylempiä keskuksia toisiinsa ja toimivat tärkeimpinä ulkomaanliikenteen reitteinä.

Joensuun seudun valtatieverkosto koostuu yhteysväleistä Joensuu – Lappeenranta (vt 6), Joensuu – Kajaani (vt 6), Joensuu – Kuopio (vt 17) ja Joensuu – Varkaus (- Jyväskylä) (vt 23).

Kantatiet (kt) Kantatiet yhdistävät kaupunkikeskukset toisiinsa ja täydentävät valtatieverkkoa.

Seudun kantatieverkkoon kuuluu osuuksia yhteysväleistä Kontiolahti (Uuro) – Eno – Lieksa – Nurmes (kt 73), Joensuu – Iломantsi (kt 74)

Olennaisesti parannettavat:

Vt 6:n parantamisessa Joensuusta etelään Onkamoon (Tohmajärvi) saakka tietä levennetään ja sille rakennetaan yksittäisiä keskikaiteellisia ohituskaistoja.

Uudet:

Valtatiellä 17 varaudutaan oikaisuun Outokummussa Kuusjärven ja Ullan kohdalla (ohjeellinen yhteys).

nykyinen **uusi** **olennaisesti parannettava**
st/pk

Seututie / pääkatu

Nykyiset:

Seututiet (st) yhdistävät kuntakeskuksia tärkeimpiin liikennetarvesuuntiinsa ja kytkevät merkittävimmät muut liikennettä synnyttävät kohteet sekä yleiset rajanylityspaikat ylempiluokkaiseen verkkoon. Samalla viivamerkinällä voidaan tarvittaessa osoittaa myös merkitykseltään vastaavat kuntien vastuulla olevat paikalliset pääkokoojakadut ja tiet (pkk).

Seututieverkosto pysyy pääosin nykyisellään. Seututiestön yleinen ongelma on ylläpitoresurssien pienuus tarpeeseen nähden.

Joensuun seudulla olevat seututeiden yhteysvälit:

st 476 Liperi – Heinävesi
 st 477 Vihtari (Heinävesi) – Outokumpu

st 482	Rääkkylä – Liperi – Käsämä
st 484	(Rääkkylä) – Hammaslahti
st 494	Heinävaara – Kiihtelysvaara – Tohmajärvi
st 495	Huhtilampi – Kovero
st 496	Kovero – Tuupovaara – Hoilola
st 500	(Ilomantsi) – Hoilola – (Värtsilä)
st 501	Lentoväylä (Joensuu, Liperi)
st 502	Välakangas (Liperi) – Polvijärvi – Maarianvaara (Kaavi)
st 504	Outokumpu – Polvijärvi – (Koli)
st 512	Eno – Kovero
st 514	Eno – Ilomantsi
st 515	Uimaharju – Romppala
st 518	Eno – Ahveninen
st 573	Outokumpu – Kaavi

Uusia pääkokoojayhteyksiä ovat Marjosärkätietä (yt 15609) ja Onttolantietä (yt 15 705) yhdistävä väylä Joensuun ja Kontiolahden rajalla sekä liksensuun - Multimäen alueella Kulhontietä (yt 15698) korvaava väylä. Kumpikin toimii uuden pientalovaltaisen asuinalueen pääliikenneväylänä mahdollisten mm. tehokkaan joukko liikenteen järjestämisen.

nykyinen
yt/ppk

uusi

olennaisesti parannettava

Yhdystie, paikallinen kokoojaku tai muu seudullisesti merkittävä tieyhteys (yt/ppk)

Alemmanasteinen tieverkko koostuu Tiehallinnon ylläpitämistä yhdysteistä, kuntien kokoojakaduista ja -teistä sekä yksityisteistä.

Yhdystiet (yt) ovat muita maanteitä kuin valta-, kanta- ja seututeitä. Yhdystiet palvelevat paikallista liikennettä. Kadut ja kaavatiet ovat kuntien rakentamia ja ylläpitämiä, taajamien detaljikaava-alueilla sijaitsevia liikennealueita.

Seudun yleiskaavassa on esitetty taajamanosien sisäistä liikennettä, taajaman eri osien välisiä kokoojateitä siten, että taajamien sisäisen liikennejärjestelmän periaatteet ovat hahmotettavissa.

Asemakaava-alueella sijaitsevien yleisten teiden pitovastuu siirtäminen kunnalle on monissa tapauksissa neuvottelun alaisena, kaikki nykyiset yhdysteillä ei ole sellaista yhdistävyyttä kuin maantieltä edellytetään. Sen johdosta asemakaava-alueiden sisällä olevat nykyiset maantiet on merkitty yt/kk-merkinnällä.

Yksityistiet ovat muiden kuin valtion ja kuntien ylläpitämiä, ajoneuvoliikenteelle tarkoitettuja, muita teitä kuin yleisiä teitä tai katu- ja kaavatietalueita. Kaavassa on esitetty joitakin yksityisteitä, jotka yhdistävät tärkeitä maankäyttökohteita muuhun tieverkkoon. Näiden yksityisteiden hallinnollinen asema voi muuttua kaavan tavoitevuoteen mennessä. Näiden osalta ei ole esitetty tiemerkintään liittyvää kirjaintunnusta.

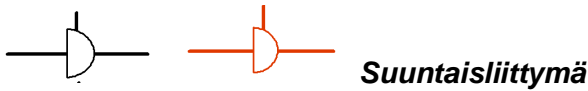
Yhdystieverkossa tärkeimmät uudishankkeet ovat varautuminen Onttola – Lehmo -yhteyden oikaisuun (yhteystarve) ja uusi nykyisen Kulhontien korvaava pääkokoojatie liksenjoen itäpuolelle (kk). Mutkanvaarantie pol-

vijärvellä (yt 15683) siirretään Pehmytkiven talkkikaivoksen laajennuksen vuoksi osin uuteen paikkaan. Alempiasteiselle verkolle esitetään Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa useiden pienehköjen parantamistoimien ohella kehittämisselvitystä, jossa tarkennetaan kehittämistarpeita ja osoitetaan toimintamalleja hoidon ja kunnossapidon tehostamiseksi.

Eritasoliittymä

Olemassa olevien (ja rakenteilla olevien) eritasoliittymien lisäksi varaudutaan eritasoliittymien rakentamiseen Joensuun kehätielle (vt 6/17), Raatekankaalle sekä Ylämyllylle seututien 477 risteykseen. Uuteen eritasoliittymään ohjattaisiin myös Jyrinkylän pääajoyhteys. Uutta eritasoristeystä suunnitellaan myös Pyhäselkään

Suuntaisliittymä

Joensuun kehätiellä Karjalankadun/ Pohjolankadun liikennevaloristeys korvataan suuntaisliittymällä, joka sallii liittymisen valtatielle 6 etelän suunnasta/ suuntaan.

Eritasoristeys ilman liittymää

Merkinnällä on osoitettu olemassa olevat ja uudet, suunnitellut tie- ja katuverkon ylitykset ja alitukset rautateiden, muiden teiden ja katujen, ulkoi-lureittien ja moottorikelkkareittien kanssa.

Joukkoliikenteen laatukäytävä

Merkinnällä osoitetaan hyvätasoisina kehitettävät joukkoliikenteen yhteysvälit.

Joukkoliikenteelle on osoitettu laatukäytävät Joensuun seudun joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen laatukäytävät JOLLA –hankkeessa. Joukkoliikenteen laatukäytävillä on paljon matkustajia ja matkustajapotentiaalia ja niiden houkuttelevuutta parantavat hyvä liikennetarjonta ja korkeatasoinen matkustusympäristö. Tavoitteena on saada lisää käyttäjiä henkilöautojen käyttäjistä.

Laatukäytävälle esitettävissä kehittämistoimenpiteissä korostetaan esteettömyyttä. Liikennetarjonnan tärkein priorisointitekijä on työ- ja opiskelumatkojen toimivuus. Vasta tämän jälkeen tulevat asiointimatkojen ja vapaa-ajan matkojen puutteiden korjaaminen.

JOLLA -hankkeen tavoitteena oli määritellä, missä yhteysvälien Ylämylly – Joensuu, Kontiolahti – Joensuu ja Niittylahti – Joensuu joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen laatukäytävät kulkevat sekä niiden liittyminen toisiinsa.

Laatukäytävillä on määritelty sekä lyhyen että pitkän tähtäimen kehittämistoimenpiteitä. Lyhyen tähtäimen toimenpiteet koostuvat pääasiassa pienistä vuosina 2005 – 2007 toteutettavista toimenpiteistä. Pitkän tähtäimen toimenpiteet ovat isompia ja siten hankalammin toteutettavia toimenpiteitä. Niiden tavoitellaan toteutuvan vuosien 2007 – 2015 aikana eri osapuolten yhteistyössä sovitulla aikatauluilla ja painotuksilla.

Lähde: JOLLA. Joensuun seudun joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen laatukäytävät. Joensuun kaupunki, Kontiolahden kunta, Liperin kunta, Pyhäselän kunta, Tiehallinto, Savo-Karjalan tiepiiri, Pohjois-Karjalan liitto, Itä-Suomen lääninhallitus. 2005.

●●●●●●●● **Kevyen liikenteen laatukäytävä**

Merkinnällä osoitetaan hyvätasoisina kehitettävät kevyen liikenteen yhteysvälit.

Kevyen liikenteen laatukäytävät määriteltiin JOLLA -hankkeessa samoille yhteysväleille kuin joukkoliikenteen laatukäytävät. Kevyen liikenteen laatukäytävät yhdistävät Joensuun lähitaajamia ja aluekeskuksia kaupunkikeskustaan. Pääyhteyssuunnat ovat samat kuin joukkoliikenteen laatukäytävillä. Sen lisäksi Joensuussa on osoitettu laatuväylät Rantakylän – Utran sekä Iksensuun – Kulhon suuntiin sekä kehämäisenä valtateiden 6 ja 17 linjaa seuraten. Joensuun kaupungin alueella kevyen liikenteen laatukäytävillä on monin paikoin vaihtoehtoina päätien linjausta seuraava reitti ja puistoreitti.

Kevyen liikenteen laatukäytävien tavoitteet:

- työ- ja opiskelupaikat ovat saavutettavissa sujuvia ja turvallisia kevyen liikenteen väyliä pitkin.
- risteämiset ajoneuvoliikenteen pääväylien kanssa toteutetaan ensisijaisesti eritasossa.
- laatukäytäviä kehitetään erityisesti pitkämatkaisen pyöräilyn nopeina reitteinä, joissa risteämisiä ajoneuvoliikenteen kanssa on minimoitu.
- välttämättömien risteämisten havaittavuutta ja turvallisuutta parannetaan.
- väylien päällyste on korkeatasoinen.
- liikennöitävyys laatukäytävillä taataan myös talviaikaan ja pimeällä.
- esteettömyys: kiinnitetään em. toimenpiteiden ohella huomiota mm. väylien pystygeometriaan, eli vältetään liian pitkiä ja jyrkkiä mäkiä.

Kevyen liikenteen tärkein priorisointitekijä on yhteysvälipuutteiden korjaaminen, jonka jälkeen tulevat väylästäön tason ja varustelun parantaminen. Asuinalueiden sisällä ja virkistysalueilla laatukäytävien verkostoa syöttävät ja täydentävät paikalliset väylät. Yhdessä nämä muodostavat katkeamattomat ja turvalliset kevyen liikenteen yhteydet, jotka mm. mahdollistavat itsenäisen kävelyn ja pyöräilyn esim. koulumatkoilla.

Verkoston yhteysvälit on pääsin jo toteutettu, mutta yksittäisiä yhteyspuutteita ja väylän laatutason ongelmakohteita on runsaasti. Erityisesti Joensuun keskustassa pyöräilyn olosuhteita tulee kehittää etenkin itä – länsi -suuntaisten yhteyksien osalta.

Lähde: JOLLA. Joensuun seudun joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen laatukäytävät. Joensuun kaupunki, Kontiolahden kunta, Liperin kunta, Pyhäselän kunta, Tiehallinto, Savo-Karjalan tiepiiri, Pohjois-Karjalan liitto, Itä-Suomen lääninhallitus. 2005.

.....

.....

Kevyen liikenteen reitti

Merkinnällä on osoitettu asemakaavoittavien alueiden ulkopuolelle sijoittuvat olemassa olevat tai tarpeelliset uudet kevyen liikenteen väylät.

Kevyen liikenteen väylien rakentamistapeitta on tavoitteellisesti ajoitettu Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnittelun yhteydessä. Tärkeimmät yhteyspuutteet seudulla ovat lähikuntien keskustaajamista Joensuuhun johtavien väylien varrella, kuten Uuro – Kontiolahti, Liperi – Ylämylly ja Kompero – Viinijärvi – Outokumpu. Lisäksi kevyen liikenteen väyliä tarvitaan asemakaavoitettavien alueiden laajentumissuunnilla, kuten Joensuun liksen alueella ja Lentoväylän työpaikka-alueella. Myös eräillä tiiviini hajarakentamisen ja kyläasutuksen alueilla on ilmennyt kasvavan liikennemäärän ja tien huonon ja vanhentuneen geometrian vuoksi tarpeita kevyen liikenteen ohjaamiseksi omille väylille, kuten Pyhäselässä Vehkauron – Suhmuran ja Kummun alueilla.

Asemakaavoitettavilla alueilla kaikkiin kaavakartalla esitettyihin tie- ja katu yhteyksiin on tarpeen rakentaa kevyen liikenteelle oma väylä, joten näitä ei ole ollut tarpeen esittää erikseen lukuun ottamatta laatukäytäviksi kehitettäviä yhteysvälejä.

Lähde: Joensuun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma. Strafica Oy, Joensuun seutu, Tiehallinto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Itä-Suomen lääninhallitus. 2007.

Rautatie

Merkinnällä osoitetaan sekä pääradat että pääratoja yhdistävät radat, teollisuuslaitosten radat ja kaupunkiseutua palvelevat, henkilöliikenteelle tarkoitetut radat sivuradat.

Rautateiden runkoverkko koostuu nopean henkilöliikenteen ja raskaan tavaraliikenteen radoista, joilla on valtakunnallista merkitystä ja jotka palvelevat lisäksi maakuntien välistä pitkämatkaista liikennettä. Runkoverkon tulee tarjota mahdollisuus sekä nopean henkilöliikenteen että tehokkaan tavaraliikenteen harjoittamiseen. Karjalan rata seudun etelärajalta Joensuuhun kuuluu henkilöliikenteen runkoratoihin, rata Joensuusta Uimaharjuun tavaraliikenteen runkoratoihin. Runkoratojen kehittämiseksi mm. poistetaan tasoylikäytäviä yhdistelemällä yksityistietä ja keskittämällä ne harvempiin ylitys - tai alituskohtiin. Karjalan radalla poistetaan tasoristeykset systemaattisesti suunnittelukauden alkupuolella. Yleissuunnitelman mukaiset yli- tai eritasoratkaisut on esitetty yleiskaavakartalla.

Muu rataverkko koostuu henkilö- ja tavaraliikenteen radoista, jotka täydentävät runkoverkkoa.

Rataverkon toiminnallinen luokittelu on esitetty Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa.

- **Syväväylä**
- **Laivaväylä**
- **Veneväylä tai venereitti**

Merenkululaitoksen väyläluokituksessa väylät on jaettu kuuteen varsinaisen väyläluokkaan. Luokitteluperusteena on ensisijaisesti väylän käyttötarkoitus. Luokitus on esitetty taulukossa 18. Koko maassa kauppamerenkulun väyliä (VL1-2) on 4 187 km ja muita väyliä 15 074 km.

Taulukko 17: Merenkululaitoksen väyläluokitus.

Väyläluokka		
VL1	Kauppamerenkulun 1-lk:n väylät, pääväylät	Valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävät kauppamerenkulun pääväylät, joilla kulkee valtaosa vesiliikenteen tavaravirroista. Liikennöinti on mahdollista ympärivuotisesti kaikissa näkyvyysolosuhteissa.
VL2	Kauppamerenkulun 2-lk:n väylät	Lähinnä paikallista merkitystä omaava kauppamerenkulun väylä tai pääväylään liittyvä rinnakkais- tai yhdysväylä.
VL3	Hyötyliikenteen matalaväylät	Mm. yhteysalusliikennettä, kalastusaluksia, proomu-liikennettä, uittoa ja alueellisesti merkittävää matkustajaliikennettä palvelevat väylät
VL4	Veneilyn runkoväylät	Veneilyn pääväylä, joka muodostaa yhtenäisen pidempijaksoisen reitin rannikolla tai sisävesillä kahden alueen läpi
VL5	Veneväylät	Paikallinen veneväylä, esim. pistoväylä pääväylältä satamaan tai yhdysväylä kahden muun väylän välillä. Kulkusyvyys 1,0–2,5 m
VL6	Venereitit	Reittitasoinen matalaväylä. Kulkusyvyys 0,5–2,5 m Kulkusyvyydestä ei vastata.

Yleiskaavassa syväväylän merkinnällä on osoitettu väyläluokat VL1 ja VL2, Joensuun syväväylä kuuluu luokkaan VL2. Laivaväylän merkintää on käytetty hyötyliikenteen matalaväylistä (luokka VL3). Veneilyn käyttöön tarkoitetuiksi väyliksi ("veneväyliksi") luokiteltuja väyliä on em. väyläluokituksessa kolme: veneilyn runkoväylät, veneväylät ja venereitit (VL4, VL5 ja VL6). Veneväylät ja venereitit ovat tässä luokituksessa nk. veneilyn paikallisväyliä, veneilyn runkoväylät ovat pidempiä, pitkin rannikkoa ja sisävesillä järviolueiden läpi kulkevia yhdysväyliä.

Keskeisin eroavuus venereittien ja veneväylien kesken liittyy väylän vesisyvyyden varmistamiseen. Venereittien vesisyvyyttä (haraussyvyyttä) ei ole välttämättä kaikin osin kattavasti varmistettu tai varmistaminen perustuu joiltain osin lievempiin varmuusmarginaaleihin kuin varsinaisilla väylillä. Venereiteille ilmoitettu kulkusyvyys on ohjeellinen eikä väylänpitäjä vastaa siitä kuten muilla väylillä. Venereitit ovat yleisesti ottaen myös matalampia ja vaatimattomammin merkittyjä kuin muut veneväylät. Venereitti on yleismerkityksessään kuitenkin väylä, ja sitä koskevat samat väyliä koskevat säännöt kuin muitakin väyliä.

Lähde: Merenkululaitos: Veneväylien suunnitteluohje. Merenkululaitoksen julkaisu 9/2006.
http://www.merenkululaitos.fi/media/julkaisusarjat/venevaylat_suunnittelu.pdf.

» » » » » » » » » »

Moottorikelkkaura tai -reitti

Merkinnällä on osoitettu moottorikelkkailuun tarkoitetut maakunnalliset käytössä olevat urat. Urat perustuvat vapaaehtoiseen sopimiseen, joten linjaus on ohjeellinen.

Pohjois-Karjalan talvitiet -hankkeilla luotiin Pohjois-Karjalaan moottorikelkkailu-urasto¹⁵, jota ylläpitää ja koordinoi Pohjois-Karjalan virkistysreitistöyhdistys, jonka jäseniä ovat maakunnan kunnat.²³

Yhdistys voisi sääntöjensä mukaan toimia kaikkien virkistysreitistöjen isäntänä. Toistaiseksi se on keskittynyt pelkästään moottorikelkkailun reitistöjen ylläpitoon. Se on määritellyt ykköshoitotason reitit, kakkoshoitotason reitit ja säännöllisen hoidon ulkopuolelle jäävät reitit. Reitistö on toteutettu kirjallisina useampivuotuisina sopimuksina maanomistajien kanssa.

Uusi ratalaki ja siihen sisältyvä kielto radan ylitykseen moottorikelkalla sekä valtatiestön kehityshankkeet, kuten valtatie 6:n määrittäminen runkotieksi sekä keskikaidehankkeet, hankaloittavat uraston ylläpitoa ja kehittämistä. Moottorikelkkailu-uraston strategisia kehittämistavoitteita ovat lentokentän ja Joensuun keskusta-alueen (Itärannan) liittäminen uraston piiriin.

◀ ◻ ◻ ◻ ▶

Moottorikelkkailun yhteystarve

Merkinnällä on osoitettu moottorikelkkailun ja siihen liittyvien matkailupalvelujen kehittämiseksi tarpeelliset uudet tai sopimuksettomassa tilassa olevat yhteydet.

Lähde; www.pohjoiskarjalankelkkaurat.fi

Aluevaraukset ja kohdemerkinnät

Matkakeskus ja joukkoliikenteen vaihtopaikka.

Merkinnällä osoitetaan Joensuun matkakeskus ja linja-autoliikenteen vaihtopaikka.

LTA

Tavaraliikenteen terminaali-alue (LTA)

Merkinnällä on osoitettu maaliikennekeskuksen alue

Maaliikennekeskus sijaitsee Joensuun Raatekankaalla ja pitää sisällään mm. tavaraliikenteen ratapihan.

LR

Rautatieliikenteen alue (LR)

Merkinnällä on osoitettu ratapiha-alueita ja rautateiden liikennealueita.

Merkinnällä on osoitettu Joensuun ja maaliikennekeskuksen ratapiha-alueet, Enon, Hammaslahden ja Viinijärven ratapiha-alue, Heinävaaran laiturivaihteen alue sekä rautatiealueita asemakaavoitettavien taajamien alueilla silloin, kun rata-alue jakaa taajamaa toiminnallisesti. Muuten rata- ja tieliikenteen alueet on yleiskaavan mittakaavasta johtuen esitetty vain viivamerkinnoilla. Mikäli liikenneväyläalue on laaja ja liikenneväylä aiheuttaa merkittävää häiriötä ympäristössään, on liikennealue sisällytetty suojaviheralue -merkinnän piiriin.

LL

Lentoliikenteen alue (LL)

Merkinnällä osoitetaan lentokoneiden liikennealueille, terminaaleille, muille palveleville rakennuksille, rakenteille ja toiminnoille varattavat alueet, jotka alueen toiminnoille tarpeelliset maaliikenneväylät ja -alueet, suoja-alueet, alueen liittyvät yhdyskuntateknisen huollon alueet sekä palvelu- ja toimistotilat. Merkintään liittyy melualue.

Lentoliikenne seudulla keskittyy Joensuun lentoasemalle.

LS

Satama-alue (LS)

Merkinnällä osoitetaan satama- ja laituri-alueet sekä satamatoimintaan välittömästi liittyvien varastojen ja terminaalien alueet.

Merkinnällä osoitetaan Joensuun syväsataman satama- ja laituri-alueet sekä satamatoimintaan välittömästi liittyvien varastojen ja terminaalien alueet. Rajaus on tehty Penttilän osayleiskaavan mukaisesti. Lisäksi Is -kohdemerkinnällä on osoitettu Uimaharjussa Enocellin lastauslaituri, Kontiolahden satama ja Joensuun matkustajasatama.

Venesatama (Iv)

Merkinnällä esitetään sellaisia merkittäviä venesatama-alueita, joihin liittyy kiinteitä laiturirakennelmia.

Satama-alueita (LS, Is) ja venesatamia (Iv) koskeva suunnittelumääräys:

Ennen alueella tehtäviä vesirakennustöitä on oltava hyvissä ajoin etukäteen yhteydessä Museovirastoon, jotta voidaan arvioida vedenalaisinventoinnin tarve mahdollisten vedenalaisten muinaisjäännösten havaitsemiseksi.

Venesataman kohdemerkinnällä on osoitettu:

Taulukko 18: Venesatamat.

Haapalahti	Eno
Honkavaaran venesatama	Eno
Niskanranta	Eno
Paukkaja	Eno
Tuuliharju Uimaharju	Eno
Ahvenisen venesatama	Eno
Ala-Pappila	Eno
Itäsatama	Joensuu
Linnunlahden venesatama	Joensuu
Marjalan venesatama	Joensuu
Penttilän tukkialtaan venesatamavaraus	Joensuu
Vehkalahden venesatama	Joensuu
Hasanniemi	Joensuu
Ottola	Kontiolahti
Teyrisari	Kontiolahti
Venejoki	Kontiolahti
Jakokosken kanava	Kontiolahti
Rantakylä	Liperi
Suurasaaren (saariston) venesatama	Liperi
Viinijärvi Hapeikkoniemi	Liperi
Kirkonkylä	Liperi
Kirkonkylä	Liperi
Lahdensuon venesatama, Ylämylly	Liperi
Hirsiniemen venesatama, Ylämylly	Liperi
Pitkälähti	Outokumpu
Huhmarinen	Polvijärvi
Kallioniemi, Polvijärvi	Polvijärvi
Haapaniemen venesatama	Pyhäselkä
Niittylahden venesatama	Pyhäselkä
Niva Hyvärilän venesatama	Pyhäselkä
Niva Siirtolan venesatama	Pyhäselkä

Uiton pudotuspaikka

Uiton pudotuspaikkoja ovat paikat, joissa puutavara siirretään maakuljetuksesta uittoon.

Puutavaran uittotoiminnasta vastaa Järvi-Suomen uittoyhdistys. Uiton pudotuspaikat ovat alaltaan suppeita, mutta niihin liittyy huomattavia rakenteita ja aina raskaan liikenteen vaatima tieyhteys.

Pudotuspaikoista ovat jatkuvassa käytössä seuraavat:

Uimaharju	Eno
Joukiinen	Eno
Louhioja	Eno
Utra	Joensuu
Pöllänniemi	Liperi
Paloniemi	Liperi
Niva	Pyhäselkä

Lisäksi vesioikeudellisissa lupapäätöksissä (uittosäännöissä) vahvistettu kaava-alueella seuraavat uiton pudotuspaikat:

Säyneniemi	Eno
Jynkkä	Kontiolahti
Halla-aho	Joensuu

Pudotuspaikkojen kautta ajetaan uittoon puuta keskimäärin vuosittain n. 210.000 m³ (= n. 170.000 tn) puutavaraa, joten uiton toiminnalla on suuri merkitys metsäteollisuuden raakapuun kuljetuksille Itä-Suomessa.

7.13 Luonnonsuojelu

7.13.1 Yleiskaavaratkaisun perusteet

Seudun luonnon ominaispiirteet on kuvattu luvussa 3 ”Suunnittelun lähtökohdat”.

Yleiskaavatyössä käytetty luokitus pohjautuu Tarja Södermanin (2003) esittämään arvoluokitukseen. Sitä on hieman muokattu ja siihen on lisätty maisemaosuus. Arvoluokitus on seuraava:

- A. kansainvälisesti arvokkaat kohteet
- B. kansallisesti arvokkaat kohteet
- C. maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaat kohteet
- D. paikallisesti arvokkaat kohteet sekä
- E. muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet

Luonnonsuojelua toteutetaan pääasiassa luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaisilla luonnonsuojelualueiden perustamispäätöksillä. Usein päätösten taustalla ovat edellisen luonnonsuojelulain (71/1923) voimassa ollessa laaditut valtakunnalliset luonnonsuojeluohjelmat. Näiden kautta toteutetut tai toteutettaviksi aiotut alueet on osoitettu Joensuun seudun yleiskaavaehdotuksessa luonnonsuojelualueina (SL, SL-1).

Valtakunnallisiin suojeluohjelmiin on valittu merkittävydeltään vähintään valtakunnallisia kohteita. Maakunnallisten ja seudullisten luontoarvojen esiin tuomiseksi alueen olemassa olevat luontoselvitykset on käyty läpi, ja näissä esitetyitä kohteista arvotettu ja valittu yleiskaavatasolla esitettäviksi tarpeelliset raportissa Seudullisesti merkittävien luontokohteiden määrittäminen (Suunnittelukeskus 2006). Yleiskaavaluonnoksessa valikoidut kohteet on esitetty niillä kaavamerkinöillä kuin em. selvitys suositaa.

Seudullisten kohteiden arvottaminen pohjautuu eri suojeluohjelmissä käytettyihin arvottamistapoihin ja perusteisiin. Luonnonsuojeluohjelmien lisäksi luonnonarvoja on inventoitu ja arvotettu lukuisissa muissa kansallisissa tai kansainvälisissä ohjelmissa.

Seudullisella tasolla alueen kunnat ovat teettäneet luonto- ja maisemaselvityksiä pääasiassa osayleiskaavojen laatimisen yhteydessä. Selvitykset ovat tasoltaan vaihtelevia ja osa selvityksistä on tehty ennen vuotta 1997, jolloin nykyiset luonnonsuojelulaki ja metsälaki tulivat voimaan. Pääosan selvityksistä ovat tehneet konsultit, mutta joukossa on myös kuntien omia selvityksiä.

Eri aikoina monen eri tekijän tuottamissa luontoselvityksissä on selviä eroja arviointi- ja arvotuskriteereissä. Tähän on vaikuttanut mm. lajien uhanalaisuusluokitus, joka on muuttunut vuosien aikana. Lisäksi vanhojen selvitysten kohteista osa on voinut jopa tuhoutua ja menettää suojeluarvonsa. Näistä syistä yleiskaavaa varten olemassa oleva luonto- ja maisemaselvitysaineisto oli yhtenäistettävä.

Taulukko 19. Seudullisesti merkittävien luontokohteiden luokitus.

A Kansainväliset

- Natura-alueet
- Ramsar-alueet eli kansainvälisesti merkittävät kosteikkoalueet
- IBA –alueet eli kansainvälisesti merkittävät lintualueet

B Kansalliset

- Valtakunnalliset suojelualueet sis. kansallispuistot
- Valtakunnallisten suojeluohjelmien kohteet
 - lintuvesien suojeluohjelma
 - soidensuojelun perusohjelma
 - valtakunnallinen harjijensuojeluohjelma
 - lehtojensuojeluohjelma
 - rantojensuojeluohjelma
 - vanhojen metsien suojeluohjelma
- Luonnonsuojelulain suojelemat rantatyypit (pl. isot puut)
- Kansallisesti merkittävät kosteikot ja lintualueet, ns. FINIBA –alueet
- Valtakunnallisesti uhanalaisten lajien esiintymispaikat
- Muut kansallisesti merkittävät luontokohteet

C Maakunnalliset / seudulliset

- Arvokkaat pienvedet
- Suostrategian kohteet
- Maakuntakaavojen / seutukaavojen suojelualuevaraukset
 - S, SL, sl
- Osayleiskaavojen suojelualuevaraukset
 - S, SL, sl (ei luonnonmuistomerkit)
- Maakunnallisesti uhanalaisten lajien esiintymispaikat
- Maakunnallisesti / seudullisesti merkittävät muut luontokohteet

M Maisemallisesti arvokkaat alueet

- Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet
- Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat perinnemaisemat
- POSKI-projektin (pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen) valtakunnallisesti arvokkaat harju- ja kallioalueet
- Muut maakunnallisesti / seudullisesti arvokkaat maisema-alueet

Seudullisten luontokohteiden määrittämiskriteerit

Luontokohteiden arvottamismenetelmät perustuvat yleensä kolmelle suojeluarvon kriteerille, jotka ovat lajimäärä, lajien harvinaisuus ja uhanalaisuus. Nämä ovat myös tärkeimmiksi arvioidut kriteerit. Näihin vertailupeerusteisiin liittyy myös ongelmia. Korostettaessa lajimäärää, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta, aliarvioidaan karuja biotooppeja, joilla ei voi samanlaisesti esiintyä monia harvinaisia tai uhanalaisia lajeja. Tällaisia niukka-

lajisia karuja elinympäristöjä ovat esimerkiksi Järvi-Suomen alueella karut luonnontilaiset lammet ja vedet, rämeet ja kuivat kangasmetsät. Suojelualueiden valinnassa on nämäkin kohteet huomioitava, jotta suojelualueverkko on riittävän kattava ja suojelualueet kokonaisuutena sisältäisivät mahdollisimman monia elinympäristöjä ja eliölajeja.

Elinympäristöjen luontaisista eroista johtuen erityyppisiä kohteita ei pidä verrata keskenään, eikä jonkin alueen suojelu saa riippua siitä, millainen muiden elinympäristöjen suojelutarve on.

Suojelualueiden valinnassa on huomioitava lajimäärän, lajien harvinaisuuden uhanalaisuuden lisäksi suojelukohteen edustavuus ja luonnontilaisuus. Näihin kriteereihin liittyy myös ongelmia. Luonnontilaisuutta tai edustavuutta ei voida suoraan mitata. Laadullisten ominaisuuksien pisteyttäminen on ongelmallista, koska pisteet eivät kerro kohteen todellisista ominaisuuksista ja laadullisten ominaisuuksien arvioiminen on subjektiivista. Samoin ongelmia liittyy siihen miten vertailuperusteet suhtautuvat toisiinsa eli mikä on eri kriteerien painoarvo.

Lähde: Jari Kärkkäinen: Joensuun seudun yleiskaava. Seudullisten luontokohteiden määrittäminen. Suunnittelukeskus Oy 2005.

7.13.2 Kaavamerkinnot

Aluevaraus- ja kohdemerkinnät

SL

Luonnonsuojelualue

Merkinnällä osoitetut alueet on perustettu luonnonsuojelulain (LSL, 1996/1096) nojalla luonnonsuojelualueiksi.

Valtion mailla ne ovat pääsääntöisesti joko lailla tai asetuksella perustettuja kansallispuistoja, luonnonpuistoja tai muita suojelualueita. Yksityiselle kuuluvilla alueilla luonnonsuojelualue voidaan perustaa alueellisen ympäristökeskuksen päätöksellä.

SL-merkinnällä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 1.

SL-1

Luonnonsuojelualue (SL-1)

Luonnonsuojelulain nojalla toteutettava suojelualue. Merkinnällä on osoitettu valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin (soidensuojeluohjelma, lehtojensuojeluohjelma, vanhojen metsien suojeluohjelma, lintuvesien suojeluohjelma, rantojensuojeluohjelma) kuuluvat alueet. Toteutettava suojelualue voi poiketa laajuudeltaan vähäisesti suojeluohjelmassa esitetystä laajuudesta.

SL-1 –merkinnällä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 2.

SL-2

Seudullinen luonnonsuojelualue (SL-2)

Valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin kuulumaton kohde, joka on tarkoitus muodostaa luonnonsuojelulain LSL:n mukaiseksi luonnonsuojelualueeksi.

SL-1 ja SL-2 -merkintöjä koskeva suojelumääräys:

Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Suojelumääräys on voimassa kunnes alue on muodostettu luonnonsuojelulain mukaiseksi suojelualueeksi, kuitenkin enintään 5 vuotta tämän yleiskaavan voimaantulopäivästä.

Kaavan suojelumerkintää kohtuullistetaan maanomistajan kannalta asettamalla aikaraja kaavamerkinnän ja -määräyksen voimassaololle. Tämän jälkeen kaavan mukainen käyttötarkoitus palautuu maa- ja metsätalousalueeksi, jolloin metsälakia voidaan soveltaa. Tämä ei estä suojelua luonnonsuojelulain perusteella, mutta ei myöskään anna kaavan tukea suojelulle määräjän jälkeen. Kaavan kautta ei ole mahdollisuutta korvauksiin suojelusta tai rajoituksista, joten kaavan asettama väljäkin suojelu muodostuisi kohtuuttomaksi, jos aikarajaa ei aseteta.

SL-2 –merkinnällä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 3.

S

Suojelualue (S, yleismerkintä)

Yleismerkinnällä S osoitetaan vähintään seudullisesti arvokkaita luontokohteita, kulttuuriympäristöjä ja muita suojelunarvoisia alueita ja kohteita.

S-1

Suojelualue (S-1)

Alueella on LSL:n 29 §:n mukainen suojeltava luontotyyppi.

Luonnonsuojelulain 29 § määrittelee ne luontotyypit, joita luonnontilaisina ei saa muuttaa niin, että niiden ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu. Kielto tulee voimaan, kun alueellinen ympäristökeskus on määritellyt kyseisen alueen rajat ja antanut päätöksen tiedoksi maanomistajalle. Näillä alueilla esiintymispaikan hävittäminen ja heikentäminen on kielletty ja kiellot tulevat voimaan, kun rajauspäätös on tehty ja annettu tiedoksi maanomistajalle.

Alueellinen ympäristökeskus voi myöntää poikkeuksen muuttamiskiellosta, jos kyseisen luontotyypin suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaa-

rannu tai luontotyyppin suojelu estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen.

S-1 –merkinnällä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet luettelut teemakarttojen liitetaulukossa 4.

Alueella on LSL:n 47 §:n perusteella suojeltava erityisesti suojeltavan eliölajin esiintymispaikka.

Ilmeisen häviämisen alusten eliölajien eli kasvi- ja eläinlajeja kutsutaan erityisesti suojeltaviksi lajeiksi. Erityisesti suojeltavan eliölajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen on kielletty. Päätös tulee voimaan kun ympäristökeskus on antanut rajauspäätöksen. Alueellinen ympäristökeskus voi myöntää luvan poiketa hävittämis- tai heikentämiskiellosta, jos lajin suojelutaso säilyy suotuisana.

Suomessa 1410 uhanalaista lajia, joista 608 erityisesti suojeltavaa lajia. Pohjois-Karjalassa esiintyy 103 erityisesti suojeltavaa lajia, joiden esiintymispaikkoja Pohjois-Karjalassa on noin 500. Rajauspäätöksiä tehty 17 kpl.

S-2 –merkinnällä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet luettelut teemakarttojen liitetaulukossa 5.

Alueen ominaisuuksia kuvaavat merkinnät

Natura 2000 -verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue (nat)

Alueen suojeluarvojen huomioon ottamisesta on säädetty luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 ja 66 §:ssä.

Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet koostuvat Euroopan yhteisön komissiolle ilmoitetuista linnustonsuojelualueista (SPA -alueet) ja alueista, jotka komissio tai neuvosto on jäsenmaiden ehdotuksesta hyväksynyt yhteisön tärkeinä pitämiksi alueiksi (SCI -alueet). Päätökset SPA alueen ilmoittamisesta tai SCI -alueen ehdottamisesta komissiolle tekee valtioneuvosto. Näissä päätöksissä tarkoitettuihin alueisiin on sovellettava hankkeiden ja suunnitelmien arviointia ja lupamenettelyä koskevia luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n säännöksiä. Alueiden valinnan perusteina olevia luontoarvoja, ts. luontodirektiivin liitteen I luontotyypppejä tai liitteen II lajien elinympäristöjä tai lintudirektiivin tarkoittamien lintulajien elinympäristöjä merkittävästi heikentäville hankkeille ei saa myöntää lupaa eikä niitä koskevia suunnitelmia saa hyväksyä tai vahvistaa, ellei valtioneuvosto luonnonsuojelulain 66 §:ssä määritellyin perustein päättä, että hankke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä.

Valtioneuvoston hyväksymä Suomen Natura 2000 -verkostoehdotus muodostuu pääosin olemassa olevista luonnonsuojelualueista, valtioneuvoston hyväksymien suojeluohjelmien alueista sekä eräistä muista suojelukohteista. Valtioneuvoston päätöksissä (Suomen ympäristö 299/1999) on kunkin alueen osalta alustavasti osoitettu se lainsäädäntö, jonka mukaisesti kyseisen alueen luonnonarvojen suojelu toteutetaan. Aluekohtaisten suojelutavoitteiden perustana ovat kunkin alueen tietolomakkeelta ilmenevät luontotyytit ja lajit. Niistä saa tarkempia tietoja alueellisilta ympäristökeskuksilta.

Joensuun seudun Natura 2000 –verkostoon kuuluvat kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet luettelut teemakarttojen liitetaulukossa 8.

Alueen erityisominaisuuksia kuvaavat informatiiviset merkinnät

Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue (luo)

Suunnittelumääräys:

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisissa inventoinneissa esiin tuotuja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita, joita ei ole toteutettu luonnonsuojelualueiksi eikä sisällytetty valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin.

Alueen erityisominaisuutta ilmaisevien merkintöjen tarkoittamat arvot ja ominaisuudet on tarkistettava lähteenä mainitusta inventoinnista ja otettava ne huomioon yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa ja tarvittaessa erityislain mukaisessa lupaprosessissa.

Tällaisia inventointeja ovat:

- arvokkaat lintualueet (luo/finiba)
 - Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Lehtiniemi, T., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomi2001.
- pienvedet (luo/pienvesi)
 - Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen suorittama maakunnallinen inventointi (ei julkaistu).
 - Jari Kärkkäinen: Joensuun seudun yleiskaava. Seudullisten luontokohteiden määrittäminen. Suunnittelukeskus Oy 2005.
- luonnontilaiset suot (luo/suo)
 - Arvo Ohtonen & Juho Kotanen: Pohjois-Karjalan suostrategia. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus 2003. Alueelliset ympäristöjulkaisut 287.
 - Hanne Lohilahti: Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 2. vaihe, turvetuotantoon soveltuvien ja arvokkaiden soiden maastokatselmus kesällä 2008. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2008.

Merkinnällä ilman lisäindeksiä osoitetaan myös yleisti seudullisesti arvokkaita luontokohteita.

luo, luo/finiba, luo/pienvesi ja luo/suo –merkinnöillä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukkoissa 9, 10 ja 11.

W/s

Vesialue, jonka hydrologiset erityispiirteet säilytetään (W/s)

Merkinnällä on osoitettu rantojensuojeluohjelman kohteisiin kuuluvia vesialueita ja Natura2000-ohjelmaan kuuluvia vesilain perusteella suojeltavia alueita, joita ei ole tarkoitus toteuttaa luonnonsuojelualueiksi.

Lähteet: Räike, Antti: Valtakunnallinen pienvesi-inventointi: alustavat tulokset vuosilta 1989 – 1993. Vesi- ja ympäristöhallitus Monistesarja Nro 588. Helsinki 1994. Ohtonen, Arvo. & Kotanen, Juho. Pohjois-Karjalan suostrategia. 315 s. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus 2003. Alueelliset ympäristöjulkaisut 287. Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Lehtiniemi, T., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 17.8.2001. Suomen tärkeät lintualueet FINI-BA. [www-dokumentti]. < <http://www.birdlife.fi/suojelu/paikat/finiba/finiba-johdanto.shtml>>

7.14 Kulttuuriympäristöt

7.14.1 Rakennettu kulttuuriympäristö ja kulttuurimaisema

Lähtökohdat

Rakennetun kulttuuriympäristön osalta valtakunnallisesti arvokkaat kohteet on määritelty Museoviraston ja ympäristöministeriön kokoomainventoinnissa vuodelta 1993 (RKY 1993).²⁴ Valikoiman uudistaminen on ollut käynnissä ja lausunnoilla Pohjois-Karjalan osalta vuonna 2004. Tarkistettu valikoima on uudella lausuntokierroksella keväällä 2008 siten, että valtioneuvosto voisi päättää vuonna 2009 siitä, että uusi valikoima korvaa RKY 1993:n valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittama kokoomainventointina. RKY 1993:n kohdevalikoima on tämän päivän valossa monilta osin puutteellinen ja sisällöltään vanhentunut. Kohteista mm. Penttilän saha on palanut ja rautatiehistoriallista kohteista on solmittu sisällöltään RKY 1993:stä poikkeava suojelusopimus VR-Yhtymän, Ratahallintokeskuksen ja Museoviraston kesken.

Rakennussuojelulalla (60/1985) suojellaan kulttuurikehitykseen tai historiaan liittyviä rakennuksia, rakenteita, rakennusryhmiä sekä rakennettuja alueita. Asemakaava-alueilla rakennusten suojelusta huolehditaan ensi sijassa kaavoituksen keinoin. Valtion rakennusperintöä ovat valtion omaan käyttöön rakentamat tai hankkimat rakennukset.

Valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten suojelu on perustunut rakennussuojelulakia täydentävään asetukseen valtion omistamien rakennusten suojelusta (asetus 480/1985). Valtion rakennusperintön suojeluun on kehitetty myös asetussuojelua joustavampia, vaihteittain toteutuvaan suojeluun tai osapuolten tiiviiseen yhteistyöhön perustuvia menettelyitä. Museoviraston rautateiden asemaympäristöistä tekemää

²⁴ Rakennettu kulttuuriympäristö. Museovirasto/ympäristöministeriö 1993

suojeluesitystä toteutetaan omistajien, ympäristöministeriön ja Museoviraston sopimuksella, joka kattaa 85:ssä kunnassa sijaitsevat 115 rautatiealueen, yhteensä 872 rakennusta. Suojelukäytäntöjä kehitetään myös Metsähallituksen, puolustushallinnon, vankiloiden ja Merenkululaitoksen kohteissa.

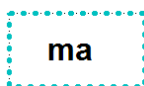
Kirkkolaki (1054/1993) koskee evankelis-luterilaisen kirkkokunnan rakennuksia. Laki suojelee automaattisesti ennen vuotta 1917 rakennetut kirkot. Sitä nuoremmat kirkot voidaan määrätä suojelluiksi tuomiokapitulin, seurakunnan tai Museoviraston aloitteesta. Kirkkolaki suojelee kirkot kiinteine sisustuksineen ja taideteoksineen ja suojelun piiriin kuuluvat kirkon lisäksi kirkkotarhassa olevat rakennukset ja rakennelmat, kuten kellotapulit, hautakappeli, porttirakennus tai kirkkotarhan aita. Suojelupäätöksen tekee Kirkkohallitus.

Maisema-alue työryhmän mietinnössä (1992)²⁵ on luotu luonnon- ja kulttuuripiirteisiin perustuvaksi maisemamaakunta- ja maisemaseutu- ja -alueiksi. Näiden maisema-alueiden edustavimmat alueet on arvotettu valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviksi maisema-alueiksi. Inventointien perustana ovat seutukaavaliittojen 1980-luvun lopulla tekemät maisema-alueinventoinnit, joissa hyödynnettiin Museoviraston kehittämää mallia.

Pohjois-Karjalan liitossa maakunnallisia maisemakohteita ja niiden arvoja päivitettiin 2000-luvun alussa. Rakennusinventointeja on kunnissa tehty vaihtelevasti 1980-luvulta alkaen. Systemaattisinta työtä on ollut Joensuussa. Myös esim. Kontiolahdella ja Liperissä inventoituja kohteita on ollut paljon, mutta inventointiaineiston arvottaminen ja tietojen ylläpito on ollut kauttaaltaan puutteellista. Näitä puutteita paikattiin Rakennusperintö kunniaan Pohjois-Karjalassa EU-hankkeella, joka päättyi keväällä 2004. Hanke sisälsi muun muassa vanhojen rakennusinventointitietojen digitalisoinnin ja täydennysinventointeja. Tätä aineistoa hyödyntäen on Joensuun seudun yleiskaavaan liittyvänä esiselvityksenä määritelty Joensuun seudun seudullisesti ja paikallisesti arvokkaat rakennusperintökohteet. Kohteiden suojelutarpeen tutkiminen on jätetty yksityiskohtaisemman suunnittelun varaan.

Kaavamerkinnot

Alueiden erityisominaisuuksia kuvaavat informatiiviset merkinnot

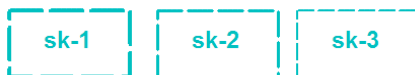
Maisemallisesti arvokas alue (ma)

Merkinnällä on osoitettu maisema-alue työryhmän mietinnössä valtakunnallisesti arvokkaiksi osoitettuja maisema-alueita.

Merkinnällä on osoitettu Heinävaaran – Selkien, Huhtilammen ja Kolin maisema-alueet.

Lähde: Maisema-alue työryhmän mietintö II. Arvokkaat maisema-alueet. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, mietintö 66/1992. Helsinki 1993.

²⁵ Maisema-alue työryhmän mietintö. Ympäristöministeriö 1992

Merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö

(sk-1, sk-2, sk-3)

Valtakunnallisesti/ maakunnallisesti/ seudullisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuus

Merkinnällä osoitetaan:

1. valtakunnallisesti
2. maakunnallisesti (Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt 2004 ja uudet ja muuttuvat kohteet valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen valikoiman uudistamisesta, 2008)
3. seudullisesti merkittävät ja vaalimisen arvoiset kulttuuriympäristöt ja arvokkaat maisema-alueet.

Suunnittelumääräykset:

Alueeseen sisältyvät arvot ja ominaisuudet on tarkistettava lähteenä mainitusta inventoinnista ja otettava ne huomioon yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa ja tarvittaessa erityislain mukaisessa lupaprosessissa.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (sk-1) ja maisema-alueet (ma) määrätään MRL 16.3 § nojalla suunnittelutarvealueiksi 10 vuodeksi laskettuna tämän kaavan voimaantulosta. Valtakunnallisesti merkittävään kulttuurihistorialliseen ympäristöön rakennettaessa on ympäristöön merkittävästi vaikuttavista hankkeista neuvoteltava museoviranomaisen kanssa.

Suunnittelualue jakautuu tyyppiipiirteidensä osalta useisiin osa-alueisiin. Perusjako noudattaa maisemamaakuntajakoa Järvi-Suomen ja Vaara-Karjalan välillä. Pyhäselän vaikutuspiirissä on perinteisiä peltomaisemien ja kylä- tai kirkonkyläasutuksen muodostamia kulttuurimaisemia. Kiihtelysvaaran kautta Jakokoskelle kulkeva vaarajakso ja edelleen Kolille ulottuvat metsäinen vaaramaisema-alue tuo esiin tällä vastakkaisen maiseman käytön alueen, jolla viljelykset ja asutus on keskittynyt vedenkoskemattomalle maalle maiseman ylimpiin osiin. Alueen maisema-alueet korostavat juuri tämän alueen asutuksen sijoittumisen tapoja maisemaan (Heinävaara – Selkie ja Huhtilampi). Teollisuuden ja tuotannon ympäristöt ovat keskittyneet Joensuun ja Outokummun taajamiin, joista Outokumpu on lajissaan tyypillinen ”yhden yhtiön” kaupunki kaivoksen tuotantorakennuksineen ja asuntoalueineen. Kaupan ja liikenteen arvokohteet keskittyvät Joensuuhun ja ennen kaikkea Pielisjoen rantamaisemaan Hassaniemestä Pekkalan kartanolle.

Valtakunnallisesti arvokkaat (sk-1) alueet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa no 14. Maakunnallisesti arvokkaat (sk-2) –alueet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 15.

- Lähteet: (sk-1) Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto, Rakennushistorian osaston julkaisu 16, 2. painos, Helsinki 1998)
 (sk-2) Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt. Pohjois-Karjalan liitto, julkaisu 83, Joensuu 2004 ja
 (sk-3) Suoranta O: Joensuun seudun kulttuuriympäristöselvitys, Joensuun seutu. Joensuu 2006,
 Suunnittelualueen osayleiskaavat (ks. kaavaselostuksen luku 3)
 Museoviraston rakennushistorian osaston Internetsivut
<http://www.nba.fi/rakennusperintö>

srs

Rakennussuojelulain (60/1985) nojalla suojeltu rakennus

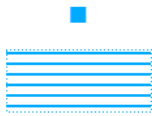
Merkinnällä on osoitettu

- Siikasalmen entinen maatalousoppilaitos, Liperi
- Keretin kaivostorni, Outokumpu.

Merkinnällä on osoitettu myös valtion rakennusten suojelua koskevan asetuksen (480/1985) nojalla suojellut rakennukset.

Kohdetta koskevat suojelumääräykset on annettu aluetta koskevassa suojelupäätöksessä. Valtion rakennuksista merkinnällä on osoitettu

- Pielisjoen linna, Joensuu

Seudullisesti merkittävä rakennuskulttuurikohte / alue

Merkinnällä on osoitettu yleiskaavaa varten tehdyssä kulttuuriympäristöselvityksessä²⁶ rakennuskulttuurin näkökulmasta vähintään seudullisesti arvokkaiksi luokitellut rakennusryhmät ja rakennukset tai rakennelmat. Mahdollinen suojelun tarve on ratkaistava yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Merkinnällä osoitetut kohteet ja osa-alueet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 16.

- Lähteet: Suoranta O: Joensuun seudun kulttuuriympäristöselvitys, Joensuun seutu. Joensuu 2006,

7.14.2 Muinaisjäänökset

Lähtökohdat ja tavoitteet

Muinaismuistojen käsittelystä ja asemasta säädetään muinaismuistolaisesta (295/1963). Kaikki muinaismuistot ovat rauhoitettuja.

Muinaismuistolain piiriin kuuluu sekä irtaimia että kiinteitä muinaisjäänöksiä. Kiinteitä muinaisjäänöksiä ovat selvästi maanpinnalla havaittavat rakennelmat kuten röykkiöt, kodan- ja talonpohjat, asuin- ja pyyntikuopat sekä vasta pinnan alta paljastuvat ihmistoiminnan jäljet ja jäänteet kuten haudat ja asuinpaikat.

²⁶ Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt. Pohjois-Karjalan liitto 2004.

Syntyajankohdan mukaan muinaisjäänökset jaetaan yleensä **esihistoriallisen ajan** ja **historiallisen ajan muinaisjäänöksiin**. Oman luokansa muodostava **vedenalaiset muinaisjäänökset**.

Esihistoriallisen ajan muinaisjäänöksiin kuuluvat kivikautiset asuinpaikat ovat maamme yleisin muinaisjäänöstyyppi. Ne ovat useimmiten sijainneet muinaisten vesistöjen yhteydessä, monesti rantaviivan tuntumassa. **Historiallisen ajan muinaisjäänöksistä** yleisimpiä ovat ortodoksikalmistot. Vanhat hautausmaat, jotka eivät ole seurakunnan hoidossa ja joilla hautaus toiminnan päättymisestä on kulunut vähintään sata vuotta, ovat muinaismuistolain alaisia. Kyseinen laki rauhoittaa yhtä lailla sekä katolisen, luterilaisen että ortodoksisen kirkollisen toiminnan jäänökset. Muita historialliselta ajalta peräisin olevia muinaismuistoiksi luokiteltavia kohteita ovat rajakivet, merkkikivet, kivirauniot ja raudanvalmistuspaikat.

Kiinteitä muinaisjäänöksiä on suunnittelualueelta inventoitu vuonna 2002 käynnistyneessä Polkuja esihistoriaan –projektissa. Kaikkia projektin yhteydessä tehtyjä muinaisjäänöshavaintoja ei ole varmennettu eikä niitä ole viety museoviraston muinaisjäänösrekisteriin. Rekisterissä on (tilanne 2.4.2008) seudulta yhteensä 336 kohdetta (Eno 98, Joensuu 25, (kantakaupunki 7 kpl, Kiihtelysvaara 4 kpl, Tuupovaara 12 kpl), Kontiolahti 44 kpl, Liperi 62 kpl, Outokumpu 54 kpl, Polvijärvi 33 kpl, Pyhäselkä 20 kpl). Kohteista noin 80 % on esihistoriallisia asuinpaikkoja; esim. Enon Luotsiniemi on lähes kokonaan kivikautista asuinpaikkaa. Toiseksi eniten on pyyntikuoppakohteita.

Maakunnallisina kohteina maakuntakaavaan on merkitty Enossa 13 kohdetta, Joensuussa 14 kohdetta, Kontiolahdella 8 kohdetta, Liperissä 24 kohdetta, Outokummussa 29 kohdetta, Polvijärvellä 32 kohdetta ja Pyhäselässä 6 kohdetta, yhteensä 126 kohdetta

Alueen historiallisen ajan kiinteistä muinaisjäänöksistä tarvitaan vielä selvityksiä, josta ilmenevät mm. muinaismuistolain alaiset autioituneet kylätontit, käytöstä poistuneet vanhat hautausmaat sekä tärkeimmät tiet ja kulkureitit. Tämä on huomioitava yksityiskohtaisempaa kaavoitusta ohjelmoitaessa, kuten osayleis- ja asemakaavoissa.

Erityisiä muinaisjäänöstyyppejä

Vedenalaisia muinaisjäänöksiä ovat sellaiset laivojen ja veneiden hylt ja hyllyn osat, joiden voidaan olettaa olleen uponneena yli sadan vuoden ajan sekä muut menneisyydestä kertovat ihmisen tekemät vedenalaisrakenteet.

Museovirastolla ei ole kattavaa tietoa vedenalaisten muinaisjäänösten sijainneista, mutta kokemuksesta tiedetään, että vedenalaisia muinaisjäänöksiä löytyy muun muassa vanhojen väylien sekä satama- ja kaupapaikkojen lähistöltä. Suunnittelualueelta ei toistaiseksi tunneta vedenalaisia muinaisjäänöksiä siitä huolimatta, että vuosisatainen karjalaisten kauppareitti kulki pitkin Pielisjokea, Joensuu nousi tärkeäksi satamakaupungiksi 1800 -luvun lopulla ja vesiväylät yleensäkin ovat olleet alueella keskeisiä kulkuteitä.

Vedenalaisia muinaisjäänöksiä saattaa tuhoutua ruoppaus- ja täyttö-hankkeissa sekä muissa vesirakennustöissä. Ennen laajoja vedenpohjaa muuttavia vesirakennushankkeita etenkin satamissa ja venesatamissa on vanhoilla vesiliikennealueilla syytä tehdä vedenpohjan inventointi, jotta voidaan varmistua siitä, että tutkimattomia muinaisjäänöksiä ei tuhoudu rakennushankkeissa.

Sotahistorialliset kohteet ovat Pohjois-Karjalalle tyypillinen muinaisjäänösluokka. Museoviraston kiinteiden muinaisjäänösten tietokantaan niitä ei sisälly, mutta maakunnassa niitä on inventoitu ja arvotettu harrastajavoimin. Ikänsä johdosta sotahistorialliset kohteet jakautuvat kaavamerkinnän suhteen kahteen luokkaan

SM-merkinnällä on osoitettu ensimmäisen maailmansodanaikaiset ja sitä vanhemmat kohteet. Niitä koskee muinaismuistolain mukainen rauhoitus. Toisen maailmansodan kohteet, kuten Salpalinja eivät toistaiseksi sisälly muinaismuistolain piiriin. Niille soveltuvat kaavamerkinnät S tai /s soveltuvin määräystekstein.

Kaavamerkinnät

Alueen tai kohteen käyttötarkoitusta kuvaavat merkinnät

Kiinteä muinaisjäänös (SM, sm)

Merkinnällä on osoitettu Museoviraston muinaisjäänösrekisteriin merkityt kiinteät muinaisjäänökset (tilanne 2.4.2008).

Suojelumääräys:

Alueella sijaitsee muinaismuistolailla (MML, 295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Peltoviljely, laiduntaminen ja metsätalous on sallittua. Metsän äestys ja kantojen nostaminen on kuitenkin kielletty. Kaikista muista aluetta koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista on neuvoteltava Museoviraston kanssa. Alueen maankäyttöä ja rakentamista suunniteltaessa tulee muinaisjäänöksen laajuus tulla selvittää Museovirastosta.

Aluevarauksin on osoitettu laajat, valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviksi arvioidut muinaisjäänökset. SM-alueen pääkäyttötarkoitus on suojelu.

Taulukko 19: Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäänökset.

tunnus kaava- kartalla	Museoviraston mj-tunnus	kunta	nimi
SM 1.86	1000000776	Eno	Saunalahti,

SM 1.57	45010010	Eno	Nesterinsaari,
SM 2.21	856010004	Joensuu (Tuupovaara)	Savilahti Suvensaari,
SM 5.22	309010006	Outokumpu,	Laavussuo,
SM 5.23,	309010022	Outokumpu,	Lahdensuo
SM 5.26	309010017	Outokumpu,	Lintutorni,
SM 5.39,	309010044	Outokumpu	Poroinkangas
SM 5.45	309010002	Outokumpu,	Sätös,
SM 6.8	426010009	Liperi,	Jyrinlahti 1-4,
SM 7.19	607010023	Polvijärvi	Pohjanperänkangas,

Muinaisjäännöstä ja sen välitöntä lähiympäristö koskee muinaismuistolain mukainen suoja eikä sitä saa tuhota tai turmella. Alueen maankäytöstä on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa. Jos maata kaivettaessa tai muuta työtä suoritettaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ muinaisjäännöksen kohdalta heti keskeytettävä ja työn johdon viipymättä saatettava asia Museoviraston tietoon.

Muut Museoviraston muinaisjäännösrekisteriin sisältyvät kiinteät muinaisjäännökset on esitetty kohdetunnuksin teemakartalla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 6.

sm/sota

Muinaismuistolain rauhoittama sotahistoriallinen kohde (sm/sota)

Alueella sijaitsee sotahistoriallinen maaperässä sijaitseva kohde, jota koskee MML:n tarkoittama rauhoitus.

Suojelumääräys:

Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Peltoviljely, laiduntaminen ja metsätalous on sallittua. Metsän äestys ja kantojen nostaminen on kuitenkin kielletty. Kaikista muista aluetta koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista on neuvoteltava Museoviraston kanssa.

Varhaisemmat, ennen maalinnoitteet on katsottu vuodesta 1971 lähtien kiinteiksi muinaismuistoiksi ja lukeutuvat siten muinaismuistolain mukaisen rauhoituksen piiriin. Merkintätapa kuvaa kohteiden linjamaista luonnetta.

sm/sota –merkinnällä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 7.

Alueen erityisominaisuuksia kuvaavat informatiiviset merkinnät

sk/sota

Kulttuurihistoriallisesti merkittävä sotahistoriallinen kohde (sk/sota)

Merkinnällä on osoitettu Salpalinjaan kuuluvat kohteet.

Suunnittelumääräys:

Alueen erityisominaisuutta ilmaisevien merkintöjen tarkoittamat arvot ja ominaisuudet on tarkistettava lähteenä mainitusta inventoinnista ja otettava ne huomioon yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa ja tarvittaessa erityislain mukaisessa lupaprosessissa.

Merkinnällä esitetyt kohteet kuuluvat Salpalinjaan. Salpalinja (myös Salpa-asema), viralliselta nimeltään Suomen Salpa, oli talvisodan jälkeen vuosina 1940 – 1941 ja 1944 Suomen itärajan läheisyyteen Virolahdelta Savukoskelle rakennettu puolustuslinja. Pohjois-Karjalassa linja sijaitsee kauimmillaan jopa yli 100 kilometrin päässä rajasta. Salpalinja oli myös sotataidollisesti viimeinen kiinteisiin puolustusasemiin perustuva linnoitusketju. Salpalinjaan päättyi monia satoja vuosia kestänyt linnoitusperinne.

Salpalinjan kohteet ovat Pohjois-Karjalan voimakkaasti rajasijaintiin perustuvalla kulttuurihistorialle erityisiä ympäristöjä pitäen sisällään niin koskemattomaksi jääneitä kuin myös entisöityjä kohteita. Salpalinjasta Marjalan bunkkeri on mukana esityksessä valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen valikoiman uudistamiseksi. Tästä syystä Salpalinjan kohteissa on käytetty muista sotahistoriallisista kohteista poikkeavaa, rakennettuun kulttuuriympäristöön liittyvää merkintää (km). Salpa-asema tullaan tulevaisuudessa lukemaan muinaismuistolain piiriin²¹. Inventointi luo pohjan monumenttien osien suojelumäärityksille ja Museovirasto on jo pitkään ennakoiden rinnastanut Salpa-aseman monumentaalisisimmät osat lain määritelmien mukaisiksi suojelukohteiksi.

Maalainnoitteiden inventoinnit on suorittanut Jorma Kankainen. Inventointeihin liittyy arvio kohteen suojeluarvosta.²⁷

Taulukko 20: Maalainnoitteiden luokitusperusteet.

0/5	Tuhoutunut tai arvoton
1/5	Ei suojeluarvoa ▪ -huonokuntoinen, runsaasti esiintyvä laite, jota ei kannata entistää
2/5	Säilytettävä mikäli mahdollista ▪ - kohde verrattain hyväkuntoinen, runsaasti esiintyvä, voidaan entistää
3/5	Säilytettävä ▪ kohde on hyvä esimerkki lajistaan, mutta vaurioitunut pahasti, keskeneräinen tai pieni, voidaan entistää
4/5	Ehdottomasti säilytettävä ▪ kohde ainoa laatuaan, hyvä esimerkki lajistaan
5/5	Ehdottomasti säilytettävä ▪ -kohde ainoa laatuaan ja hyväkuntoinen, on hyvä esimerkki lajistaan

Yleiskaavakartalla esitetään säilytettäväksi suositellut kohteet. Arvoluokan 3 kohteet esitetään seudullisesti arvokkaina, arvoluokan 4 kohteet maakunnallisesti ja arvoluokan 5 kohteet valtakunnallisesti arvokkaina.

²⁷ Ulla-Riitta Kauppi, Museovirasto: Salpalinja korprien kätköissä:
http://www.rakennusperinto.fi/rakennusperintomme/artikkelit/fi_FI/Salpalinja/

sk/sota –merkinnällä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 17.

Lähde: Kankainen, Jorma & Kunnari, Maria (2006): Selvitys Joensuun seudun sotahistoriallisista kohteista.

7.14.3 Perinnemaisemat

Lähtökohdat ja tavoitteet

Arvokkaihin perinnemaisemiin luetaan perinteisen maankäytön (niitto, laidunnus, kaskeaminen) luomat kedot, niityt, hakamaat, metsälaitumet ja kaskimetsät. Muuttuvan maatalouskulttuurin myötä nämä perinteisten maankäyttötapojen muovaamat elinympäristöt, perinnebiotoopit, ovat katoamassa luonnostamme. Vuonna 1992 käynnistettiin Suomessa valtakunnallinen perinnebiotooppien inventointiprojekti, jossa oli tavoitteena löytää biologisesti monimuotoisimmat sekä kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaimmat alueet sekä selvittää Suomen perinnebiotooppien tila, niiden hoitotarve ja hoitotavoitteet. Tulokset julkaistiin alueellisissa perinnemaisemajulkaisuissa sekä projektin valtakunnallisessa loppuraportissa. Pohjois-Karjalalla on erityisvastuu niittyjen, ahojen, kaskimetsien ja hakamaiden säilyttämisiksi.

Pohjois-karjalan inventoinnit on tehty vuosina 1992 – 1995 ja koottu julkaisuun vuonna 1998. Inventointi ei ole kattava ja on maatalouden nopeiden muutosten vuoksi vanhentunut. Aineisto on päivittämättä ja siten osittain vanhentunutta. Osa alueista sisältyy muihin suojelualueisiin tai on suojeltu luonnonsuojelulaila. Osa perinnemaisemainventoinnin kohteista on sittemmin muodostettu luonnonsuojelualueiksi. Näillä perusteilla perinnemaisemia ei ole merkitty maakuntakaavan 1. vaiheeseen.

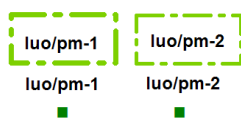
Pohjois-Karjalan osalta kohteet on luokiteltu valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaihin kohteisiin. Suunnittelualueella oli 4 valtakunnallisesti ja 16 maakunnallisesti arvokasta perinnemaisemaa.

Osa alueista sisältyy muihin suojelualueisiin tai on suojeltu luonnonsuojelulaila. Osa perinnemaisemainventoinnin kohteista on sittemmin muodostettu luonnonsuojelualueiksi. Muutaman kohteen arvo ja raja-
aus on tarkistettu.

Lähde: Grönlund Anne, Lehtelä Markku, Luotonen Hannu & Hakalisto Sirkka: Pohjois-Karjalan perinnemaisemat. Pohjois-Karjalan perinnemaisemat. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus 1998.

Kaavamerkintä

Alueen erityisominaisuuksia kuvaavat informatiiviset merkinnät

Arvokas perinnemaisema-alue / kohde (luo/pm-1, luo/pm-2)

Suunnittelumääräys:

Alueen erityisominaisuutta ilmaisevien merkintöjen tarkoitamat arvot ja ominaisuudet on tarkistettava lähteenä mainitusta inventoinnista ja otettava ne huomioon yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa ja tarvittaessa erityislain mukaisessa lupaprosessissa.

luo/pm-1 ja luo/pm-2 –merkinnöillä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa.

luo/pm-1 ja luo/pm-2 –merkinnöillä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 13.

7.15 Luonnonvarojen hyödyntäminen ja kallio- ja maaperään liittyvien arvojen vaaliminen

7.15.1 Harju- ja kallioluonnon suojeleminen ja vaaliminen

Harjensuojeluohjelma

Valtioneuvosto hyväksyi ympäristöministeriön esityksestä valtakunnallisen harjensuojeluohjelman 3.5.1984. Ohjelma perustuu maa- ja metsätalousministeriön asettaman harjensuojelutyöryhmän mietintöön (Komiteamietintö 1980:41) sekä sisäasiainministeriön selvitykseen moninaiskäytön kannalta valtakunnallisesti merkittävistä harjuista (Sisäasiainministeriö, Helsinki 1980).

Harjumuodostumia on suhteellisen vähän koko maailmassa. Suomen harjut ovat erityisen edustavia. Harjujen säilyttämiselle on olemassa mm. maisemalliset, geologiset, luonnonmaantieteelliset ja biologiset perusteet. Ne ovat yleensä arvokkaita myös virkistyskäytön ja pohjavesivarojen sekä kulttuurihistorian kannalta.

Ensisijainen tavoite ohjelmaan kuuluvien alueiden suojelussa on, että niiden luonteenomaiset geologiset, geomorfologiset ja maisemalliset piirteet eivät saa sanottavasti muuttua. Ohjelmassa olevien muodostumatyyppien luonnontilaa ja maisemakuvaa peruuttamattomasti ja olennaisesti heikentävät toimet, kuten maa-ainesten otto, tulisi yleensä estää. Vähäinen maa-ainesten ottaminen voidaan kuitenkin joissakin tapauksissa sallia.

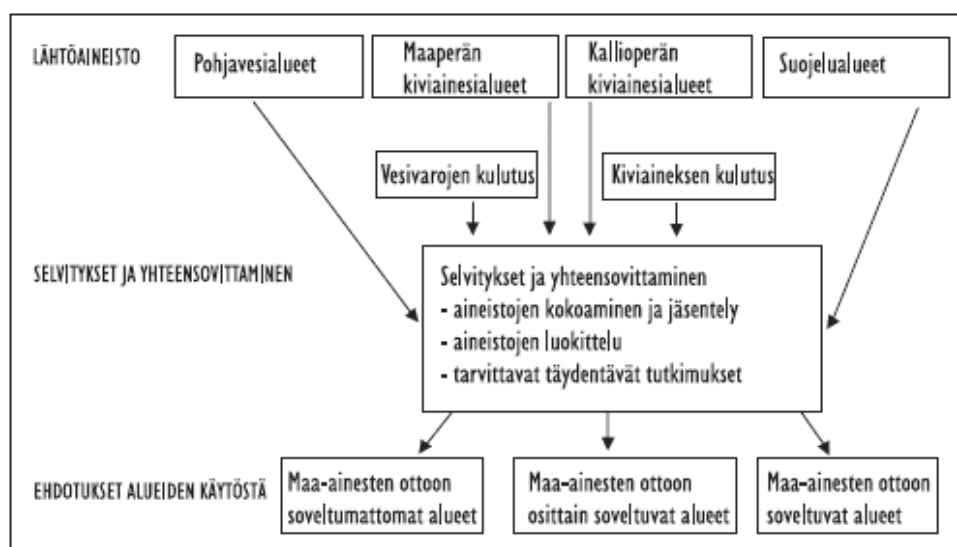
POSKI-projekti

Eryteisesti pohjavesi- ja kiviainesvarat esiintyvät usein samoissa muodostumissa (harjut, reunamuodostumat jne.). Pohjaveden suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen (POSKI) on ollut ympäristöhallinnon alkuun panema valtakunnallinen hanke jonka tavoitteena on ollut osoittaa jokaiselle toiminnalle oma alueensa. Hankkeen toteutus Pohjois-Karjalassa (1998-2005) on poikennut muusta maasta²⁸

²⁸ Liperin kunta ei hyväksy POSKI -projektiin sisältyvien inventointien tuloksia sovellettavaksi ohjeena maankäytön suunnittelussa.

Hankkeessa on tehty alueelliset selvitykset maa-ainesten ottoon soveltuvista alueista, maa-ainesten ottoon osittain soveltuvista alueista ja maa-ainesten ottotoimintaan soveltumattomista alueista. Selvitykseen sisältyy myös tarkastelu luonnon- ja maiseman-suojelun kannalta arvokkaista harjualueista. Selvitys perustuu GTK:n maa-ainesrekisteriin, Pohjois-Karjalan harju-luontotutkimukseen 1976–1980, Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen pohjavesialueiden kartoitukseen ja luokitukseen sekä POSKI -hankkeen yhteydessä tehtyihin täydentäviin maastotutkimuksiin.

Lähtökohtana tutkimuksessa on ollut aikaisemman inventointi- ja tutkimustiedon täydentäminen ja ajantasaistaminen. Tutkimuksen lähtöaineiston muodostavat alueella jo tehdyt erilaiset suojele- ja muut selvitykset ja luokitukset, joita on täydennetty tarvittavilta osin hankkeen aikana. Täydentävät tutkimukset kohdennettiin tärkeimmille alueille.

Kuva 24: POSKI -projektin kulku

Tarkastellut muodostelmat jaettiin niiden ominaisuuksien ja pääasiallisen käyttötarkoituksen perusteella perusteella neljään ryhmään:

- pohjavesialueet (luokat I, II ja III),
- maaperän kiviainesmuodostumat (harjut, reunamuodostumat ja muut sora- ja hiekkaesiintymät sekä moreenimuodostumat,
- kalliomuodostumat (kiviainekseltaan käyttökelpoiset kalliot) sekä
- suojelualueet (luonnonsuojelulailta, valtioneuvoston päätöksellä, kaavoissa ja muulla tavoin suojellut tai suojelun kannalta arvokkaiksi todetut

7.15.2 Yleiskaavamerkinnät

Alueiden ominaisuuksia kuvaavat informatiiviset merkinnät

/- merkin jälkeinen lisätunniste kertoo, mihin arvot perustuvat sekä kohteen arvoluokan. Merkinnän kuvauksen lähdeviite kertoo, mistä julkaisusta tai tietokannasta löytyy yksityiskohtaisempaa tietoa alueeseen liittyvistä arvoista.

Kaikkia kallio- ja maaperän arvoja ilmaiseviin merkintöihin sisältyy seuraava suunnittelumääräys:

Suunnittelumääräys:

Alueen erityisominaisuutta ilmaisevien merkintöjen tarkoittamat arvot ja ominaisuudet on tarkistettava lähteenä mainitusta inventoinnista ja otettava ne huomioon yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa ja tarvittaessa erityislain mukaisessa lupaprosessissa.

geo/hs

Valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan kuuluva alue (geo/hs)

geo/har-2

geo/har-3

Geomorfologisesti arvokas harjualue (geo/har-2, geo/har-3)

Merkinnällä on esitetty valtakunnallisesti (geo/har-2) ja maakunnallisesti (geo/har-3) arvokkaiksi arvioituja harju- ja reunamuodostumia.

Suunnittelualueella ei ole kansainvälisesti arvokkaita harjualueita.

Valtakunnallisena arvoluokan (2. luokan) kohteiden pääkäyttötarkoituserkintänä on usein MY (maa- ja metsätalousalue, jolla on ympäristöarvoja). Lisäksi harjijensuojeluohjelmaan kuuluvat harjumuodostumat on merkitty "geo/hs" –täsmenteellä.

Muut arvokkaat harjukohteet on osoitettu osa-aluemerkinnällä "geo/har-X", geomorfologisesti arvokas alue, jolloin pääkäyttötarkoituserkintä voi olla myös muu kuin maa- ja metsätalous. X viittaa kohteen arvoluokkaan.

Kohteissa maa-ainesten ottoa todennäköisesti rajoittavat maa-aineslain (555/1981) 3 §:n mukaisen lupaharkinnan ehdot. Maa-aineslain mukaan maa-aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu

- kauniin maisemakuvan turmeltumista,
- luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista,
- huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa tai
- tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.

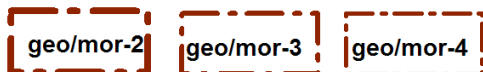
Harjijensuojeluohjelmaan (geo/hs) kuuluvat alueet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa no 18. geo/har-2 ja geo/har-3 –merkinnöillä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 19.

Lähteet:

Lyytikäinen, A: Pohjois-Karjalan harjualue. Valtakunnallinen harjututkimus. Raportti 13. Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto. Joensuu 1980,
Antikainen M, Lyytikäinen A & Pihlaja J: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Loppuraportti Ilomantsin seudulta. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 221. Joensuu 2001.

Antikainen M, Lyytikäinen A & Pihlaja J: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Loppuraportti Joensuun seudulta. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 259. Joensuu 2002.

Antikainen M, Lyytikäinen A & Pihlaja J: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Loppuraportti Outokummun seudulta. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 304. Joensuu 2003.

Geomorfologisesti arvokas moreenialue (geo/mor-2, geo/mor-3, geo/mor-4)

Moreenimuodostumat ovat pääosin moreeniaineksista koostuvia kumpuja ja seläniteitä, jotka erottuvat maanpinnan korkokuvassa omina itsenäisinä kohomuotoina. Määrällisesti eniten moreenimuodostumia on keskisessä ja itäisessä Suomessa, jossa on kymmeniä tuhansia erillisiä jäätikön virtaussuunnan suuntaisia pitkittäisiä moreeniseläniteitä eli drumlineja ja myös runsaasti kumpumoreenialueita. Moreenimuodostumista valmistui valtakunnallinen selvitys kesällä 2007. Sen tavoitteena oli saada kattava kuva Suomen moreenimuodostumista ja tuottaa niistä yhtenäinen ympäristöperusteinen luokitusaineisto.

Moreenimuodostumat on inventoinnissa arvotettu niiden geologisten, maisemallisten ja biologisten ominaisuuksien perusteella. Arvotukseen on vaikuttanut myös muodostumien luonnontilaisuus, kulttuurihistoriallinen arvo sekä niiden merkitys virkistyskäytölle ja vesihuollolle. Muodostumat on jaettu arvotettavien tekijöiden perusteella viiteen arvoluokkaan.

Luokkiin (1-) – geo/mor-2 – geo/mor-4 kuuluvat moreenimuodostumat sisältävät sellaisia geologisia, biologisia tai maisemallisia arvoja, joilla on katsottu olevan maa-aineslain (MAL 555/1981) 7 §:n tarkoittamaa valtakunnallista tai muutoin huomattavaa merkitystä luonnon- ja maisematarvojen vaalimisen kannalta. Kohteissa maa-ainesten ottoa todennäköisesti rajoittavat maa-aineslain 1981/555 3 §:n mukaisen lupaharkinnan ehdot.

geo/mor-2, geo/mor-3 ja geo/mor-4 –merkinnöillä osoitetut kohteet on esitetty teemakartoilla ja kohteet lueteltu teemakarttojen liitetaulukossa 20.

Lähde: Mäkinen, K, Palmu, J-P, Teeriaho, J, Rönty, H, , Rauhaniemi T & Jarva, J: Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat. Ympäristöministeriö: Suomen Ympäristö 14/ 2007. Helsinki 2007.)

7.15.3 Pohjavesivarat

Pohjavesivarat ovat runsaat, suuressa osassa aluetta jopa erittäin runsaat. Tärkeitä pohjavesialueita suunnittelualueella on 54 kpl ja niiden arvioitu yhteisantoisuus on 171 330 m³/d. Vedenhankintaan soveltuvia pohjavesialueita on 85 kpl ja niiden arvioitu antoisuus on 138 900 m³/d. On arvioitu, että pohjavesimäärästä käytetään noin 5 – 10 %.

Taulukko 21: Arvioitu vedentarve vuonna 2020.

Eno	1050 m ³ /d
Joensuu	14620 m ³ /d
Kontiolahti	2000 m ³ /d
Liperi	2500 m ³ /d
Outokumpu	1500 m ³ /d
Polvijärvi	750 m ³ /d
Pyhäselkä	1050 m ³ /d
Yhteensä	23470 m ³ /d

Pohjaveden suojelun ja siihen liittyvän tutkimuksen suuntaviivat antaa EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi (2000/60 EY). Direktiivin pyrkimyksenä on edistää vesivarojen kestävää käyttöä, estää pohjavesien pilaantumisen ja vähentää jo tapahtunutta pilaantumista. Pohjavesien hyvä määrällinen ja laadullinen tila tulisi direktiivin mukaan saavuttaa vuoden 2015 loppuun mennessä.

Pohjavesien suojelutarve on huomioitu myös kansallisessa lainsäädännössä. Vesilain (1961/264) pohjaveden muuttamiskiellon (VL 1:18.1§) mukaan ilman vesioikeuden lupaa ei saa ryhtyä toimenpiteeseen, joka voi vaikeuttaa jonkin pohjavettä ottavan laitoksen vedenottoa, aiheuttaa tärkeän tai muun vedenhankintaan soveltuvan pohjavesialueen antoisuuden vähenemisen tai sen hyväksikäyttömahdollisuuden huonontumisen taikka toisen kiinteistöllä vedensaannin vaikeutumista.

Ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamiskiellon (YSL 8 §) mukaan ainetta tai energiaa ei saa panna tai johtaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten, että tärkeällä tai muulla vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueella pohjavesi voi käydä terveydelle vaaralliseksi tai sen laatu muutoin olennaisesti huonontua. Toisen kiinteistöllä oleva pohjavesi ei myöskään saa toiminnan vuoksi käydä terveydelle vaaralliseksi tai kelpaamattomaksi tarkoitukseen mihin sitä voitaisiin käyttää. Toimenpide ei myöskään saa pohjaveden laatuun vaikuttamalla muulla tavoin loukata yleistä tai toisen yksityistä etua.

Lisäksi vesilain 9:20 §:n mukaan vesioikeus voi yhteiseen vedenhankintaan tarkoitettujen vedenottamoiden perustamista koskevassa lupapäätöksessä tarvittaessa määrätä tietyn vedenottamon ympärillä olevan alueen vedenottamon suoja-alueeksi. Suoja-alueella ovat voimassa sen käyttöä koskevat rajoitukset.

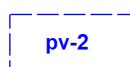
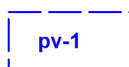
Vedenottamot ja jätevedenpuhdistamot on käsitelty teknisen huollon kohdalla.

POSKI -projektin yhteydessä pohjavesialueet on luokiteltu siten, että tärkeät pohjavesialueet (I lk) on kokonaisuudessaan tarkoitettu vedenhankintaan ja vedenhankintaan soveltuvat alueet (II lk) on katsottu rajoitetun maa-ainesten oton alueiksi. Muita pohjavesialueita ei esitetä.

Pintavesien tilaa ja vesienhoidon suunnittelua on käsitelty kaavaselostuksen luvussa 3.4.10.

Kaavamerkinnt

Alueen ominaisuuksia kuvaavat merkinnät

Pohjavesialue

Vedenhankinnan kannalta tärkeä (1.lk) tai muu tärkeä (2.lk) pohjavesialue

Suunnittelumääräys:

Pohjavesien muodostumisalueille ei saa sijoittaa sellaisia toimintoja, jotka aiheuttavat pohjavesien pilaantumisriskin.

7.16.4 Maaperän kiviainesmuodostumat

Suunnittelualueella on hiekka- ja soraesiintymiä yhteensä 1269 kpl. Niissä on maa-ainesta pohjavedenpinnan yläpuolella noin 3,6 mrd.m³. Tästä on hiekkaa noin 2,5 mrd m³, soraa 0,98 mrd m³ ja murskattavaa ainesta 0,13 mrd m³. Maa-ainesten ottamiseen soveltuvien hiekka- ja soraesiintymien ainesmääräksi on Poski -projektissa arvioitu noin 0,4 mrdm³.

Outokummun ja Polvijärven alueella hiekan ja soran kokonaismäärästä noin 84 % sijaitsee I -luokan pohjavesialueilla, luonto- ja maisemiarvoiltaan merkittävillä alueilla tai ottamistoimintaa estävien maankäyttömuotojen alueilla, jotka ovat maa-ainesten ottoon soveltumattomia. Noin 10 % hiekan ja soran kokonaismäärästä sijaitsee alueilla, jotka soveltuvat maa-ainesten ottamiseen. Loput 6 % ovat osin ottamiseen soveltuvia II -luokan pohjavesialueita.

Enon, Kiihtelysvaaran, Kontiolahden, Liperin ja Pyhäselän alueilla maaperän kiviainesvaroista suurin osa (72 %) on sijoittunut I -luokan pohjavesialueille sekä luonnon ja maiseman kannalta arvokkaille harjualueille. Näillä alueilla maa-ainesten otto ei ole suotavaa. Noin 8 % hiekan ja soran kokonaismäärästä sijaitsee alueilla, joilla maankäyttörajoituksia ei ole. Loput 20 % ovat rajoitetun ottotoiminnan alueita eli II -luokan pohjavesialueita sekä sellaisia alueita, joilla tiestö, asutus tms. maankäyttö rajoittaa maa-ainesten ottoa.

Tuupovaarassa hiekka- ja soravaroista on sitoutunut maiseman ja luonnon kannalta arvokkaiisiin muodostumiin ja I -luokan pohjavesialueisiin 48 %. Rajoitetun maa-ainesten otton alueilla, joita ovat II -luokan pohjavesialueet, on hiekan ja soran kokonaismäärästä 5 %.

Maa-ainesten kulutusennusteet

Suunnittelualueella on runsaat maa-ainesvarat seuraavien 20 vuoden kulutusennusteisiin verrattuna. Kiviainesten kulutusennusteet ovat keränneet Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Tiehallinto ja kunnat. Suunnittelualueen kokonaiskiviainestarve 20 vuoden aikavälillä on noin 26 milj.m³.

Taulukko 22: Maa-ainesten 20 vuoden kulutusennuste suunnittelualueella.

Eno	1,000 milj.m ³
Jns Kiihtelysvaara	0,310 milj.m ³
Jns Tuupovaara	0,282 milj.m ³
Kontiolahti	15,000 milj.m ³
Liperi	4,300 milj.m ³
Outokumpu	0,960 milj.m ³
Polvijärvi	0,500 milj.m ³
Pyhäselkä	0,600 milj.m ³
Yhteensä	22,952 milj.m ³

Joensuun kantakaupungin alueella ei käytännössä ole hyödyntämiskelpoisia hiekka-, sora- tai kalliokiviainesesiintymiä, joten sen kulutus näkyy lähikuntien ottomäärissä.

Joensuun seudun yleiskaavan ja Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 2. vaiheen valmistelu perustuu maa-ainesten oton osalta samoihin lähtökohtaselvityksiin ja oton ohjaamisen periaatteisiin. Ottoalueina esitetään kaupunkiseudun kokonaisuuden kannalta aineksien laadun, otettavan määrän ja kuljetusetäisyyden kannalta keskeisiä alueita, jotka on syytä turvata muilta maankäytön intresseiltä. Ottamisen ehdot ratkaistaan maa-ainesluvan hakemisen yhteydessä.

Ensisijaisina tavoitteina on ollut:

- osoittaa eri puolilta seutua tutkitut alueet kallioainesten otolle niin, että ehtyville soravarannoille on kohtuullisen kuljetusetäisyyden päässä riittävän laadukasta korvaavaa materiaalia
- osoittaa runsaasti harjuainesta omaaville alueille nykykulutukseen nähden runsaat reservit betoniteollisuuden ja muita tarpeita ajatellen turvaamaan alueella laadukas raaka-ainesreservi kasvavaakin tuotantoa varten sekä
- turvata inventoitujen rakennuskivikohteiden hyödyntämismahdollisuudet osoittamalla kohteiden sijainti maakuntakaavassa
- osoittaa selvitysten perusteella yleisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaan valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti arvokkaat kallio-, harju- ja moreenialueet niin, että ne tulevat otetuksi huomioon maa-aineslain mukaisessa lupakäsittelyssä ja kaavoituksessa.

Lähteet:

Antikainen M, Lyytikäinen A & Pihlaja J: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Loppuraportti Ilomantsin seudulta. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 221. Joensuu 2001.

Antikainen M, Lyytikäinen A & Pihlaja J: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Loppuraportti Joensuun seudulta. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 259. Joensuu 2002.

Antikainen M, Lyytikäinen A & Pihlaja J: Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Loppuraportti Outokummun seudulta. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 304. Joensuu 2003.

Haataja, Ilkka: Seudullisesti merkittävät maa-ainesten ottoalueiden osoittaminen ja oton yhteensovittaminen harju-, moreeni- ja kallioalueisiin liittyvien arvojen kanssa. (2007) Painamaton lähde.

Pohjois-Karjalan maakuntakaavan täydennys (2. vaihe). Luonnos 17.12.2007.

Kaavamerkinntät

EO/so

Seudullisesti merkittävä soran tai hiekan ottoalue (EO/so)

Soran ja muun kiviaineksen ottoon ensisijaisesti varattavat alueet on tutkittu yhdessä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kanssa (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Ilkka Haataja 2006). Raportti perustuu POSKI -aineistoon²⁹ ja näiden lisäksi esitettyjen ottoalueiden tutkimiseen ja tuloksien yhteensovittamiseen luonnosarvojen ja maisemakuvan vaalimiseen tarvittavien alueiden kanssa.

On huomattava, ettei yleiskaavamerkintä sinällään mahdollista maa-ainesten ottoa eikä yleiskaavamerkinnän puute sulje ottotoimintaa pois muualla kuin rantavyöhykkeellä. EO -kaavamerkintä sulkee pois alueelta sellaisen maankäytön, joka estäisi maa-ainesten ottoa. Muuhun käyttöön varatuilla alueilla maa-ainesten ottaminen ei saa vaikeuttaa alueen käyttöä oikeusvaikutteisessa osayleiskaavassa tai asemakaavassa määritellyyn käyttötarkoitukseen. Maa-ainesten otto ratkaistaan aina maa-aineslain mukaisessa lupamenettelyssä.

Maa-ainesten ottoalueet siis määräytyvät käytännössä vasta ottoluvan käsittelyssä. Yleiskaavavarausten muodostama kokonaisuus ilmentää käyttötarpeeseen perustuvan laskelman, jossa ottoalueita on sijoitettu ympäri kaupunkiseutua hyvien kuljetusyhteyksien päähän käyttökohteista. Valinnassa on otettu huomioon myös maa-ainesten laatu ja käyttökelppoisuus.

Osa-aluemerkinnät

eo/mu

Maa- ja metsätalousvaltaisen alueen osa-, jolla maa-ainesten luvanvarainen ottotoiminta päättyy suunnittelukauden aikana (M/eo/mu)

Merkinnällä on osoitettu sellaiset seudullisesti merkittävät maa-ainesten ottoalueet, joissa maa-ainesten ottotoimintaa ei ole tarkoitus jatkaa voimassa olevan maa-ainesluvan umpeuduttua. Alueen jälkikäyttötarkoitus on merkitty /-merkin jälkeen.

Merkinnällä on osoitettu mm. Kontiolahden Utranharjulla sijaitsevat ottoalueet sekä Aittovaaran alue Kulhossa.

sel/eo

Selvitysalue, jonka käyttömahdollisuudet maa-ainesten tai turpeen ottoon ratkaistaan ao. lupaprosesseissa (sel/eo)

Merkinnällä on osoitettu alueita, joille on haettu maa-ainesten ottolupaa tai ympäristölupaa turpeen ottoon ja

²⁹ Liperin kunta ei hyväksy POSKI -projektiin sisältyvien inventointien tuloksia sovellettavaksi ohjeena maankäytön suunnittelussa.

joissa ottotoiminnan mahdollisuus ratkaistaan ao. prosessin aikana.

- Lehmonharjun eteläreuna, Kontiolahti (maa-ainesten otto)
- Viurusuo, Outokumpu (turpeen otto)

Kaikkiin maa-ainesten ottoa koskeviin merkintöihin sisältyy seuraava suunnittelumääräys:

Suunnittelumääräys:

Maa-ainesten ottoaluetta (EO/so), turpeenottoaluetta (EO/tu) ja luvitettua ottoaluetta ympäröivä 200 metrin laajuinen alue määrätään ottotoiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten johdosta MRL 16.3 §:n nojalla suunnittelutarvealueeksi 10 vuodeksi laskettuna tämän kaavan voimaantulosta.

7.15.5 Kalliokiviainesvarat ja kiviainesten otto

Kaavaratkaisussa ei käsitellä arvokkaita kallioalueita eikä kalliokiviainesten eikä rakennuskiven ottoalueita, koska valtakunnallisen kallioalueinventoinnin tuloksia ei ole julkaistu Pohjois-Karjalan osalta, eikä maakunnallinen inventointi ole tarkoituksen riittävän seikkaperäinen.

7.15.6 Kaivokset

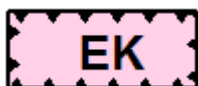
Kaivotoimintaa säädellään kaivoslain (503/ 1965) perusteella. Kaivostoiminnan aloittamiseen tarvitaan työ- ja elinkeinoministeriön myöntämä kaivoskirja. Ennen kaivostoiminnan aloittamista tarvitaan kaivoskirjan lisäksi ympäristöluvat sekä uraanikaivosten osalta aina myös ympäristövaikutusten arviointi (YVA). Ympäristösuojeluin mukaisella ympäristölupamenettelyllä pyritään haitallisten ympäristövaikutusten ja rajoittamiseen ja lieventämiseen.

Maankäyttö- ja rakennuslailla ei voi juuri ohjata uusien kaivosten sijoittumista. Kaivosten aluevaraus- ja kohdemerkinnöillä osoitetaan

- toiminannassa olevat kaivokset,
- kaivoshankkeet, joille on myönnetty ympäristölupa ja
- kaivoshankkeet, joille on muodostettu kaivoslain mukainen kaivospiiri.

Kaivosten louhintatoiminta ja siihen liittyvä malmin rikastaminen vaativat runsaasti vettä, joka johdetaan käsittelyn jälkeen takaisin vesistöihin. Nikkeliä ja nikkeliyhdisteitä pääsee vesistöihin erityisesti kaivannaisteollisuudesta, jota on Viinijärven - Höytiäisen alueella ja Pielisen reitillä. Valtaosa nikkelpäästöistä on peräisin Outokummun Vuonoksen talkkitechtaasta. Seudulla sijaitsevan Sysmäjärven pohjasedimentteihin on kertynyt runsaasti raskasmetalleja kaivos- ja rikastustoiminnan seurauksena, ja myös vedessä muun muassa arseeni- ja nikkelpitoisuudet ovat kohonneet luontaisesta tasosta. Kaivostoiminta on vilkastumassa vanhojen sekä uusien kaivosten käyttöönottamisen sekä nykyisissä kaivoksissa tuotannon lisäämisen myötä.

Kaavamerkinnyt

ek

Kaivosalue/ -kohde (EK,ek)

Aluevarauksella on osoitettu	
Hautalammen kaivosaluevaraus	Outokumpu 266,4 ha
Kylylahden kaivospiirin laajennus	Polvijärvi 3,1 ha
Kylylahden kaivospiirin laajennus	Polvijärvi 18,8 ha
Lipasvaaran talkkivilouhos	Polvijärvi 99,6 ha
Pehmytkiven talkkilouhos	Polvijärvi 114,0ha
Solan talkkivilouhos	Polvijärvi 43,0 ha
Vasarakankaan talkkivilouhos	Polvijärvi 189,4 ha
Kylylahden kaivospiiri + laajennus	Polvijärvi 89,9 ha.
Kohdemerkinnällä on osoitettu	
Sara-ahon leopardikivilouhos	Polvijärvi
Riihilahden nikkelikaivos	Outokumpu.

7.16 Turpeen oton ja suolunnon suojelun yhteensovittaminen

7.16.1 Turvevarat ja turpeen otto

Geologiassa suo määritellään suokasvien maatumisesta muodostuneeksi turvekerrostumaksi, jonka paksuus on yli 30 senttimetriä ja tuhkapitoisuus alle 40 %. Pohjois-Karjalassa on soita yli 0,5 milj. hehtaaria, joista n. 75 % on ojitettu metsätalouden käyttöön ja noin kaksi prosenttia on varattu turvetuotantoon. Tämän seurauksena monien soilla elävien kasvi- ja eläinlajien kannat ovat taantuneet ja useat suotyypit ovat harvinaistuneet.

Turvetta luonnonvarana käytetään joko polttoturpeena tai kasvuturpeena. Turpeenoton aluevaraukset pohjautuvat Pohjois-Karjalan maakuntaliiton GTK:lta tilaamaan selvityksen Pohjois-Karjalan turvevarannoista ja niiden käyttökelpoisuudesta (koonti taulukossa 23). Tiedot perustuvat GTK:n tekemiin suokohtaisiin turvevarojen inventointeihin. Maakunnan soista on inventoitu 35 %.

Turpeenoton kannalta tärkeitä muuttujia ovat turvekerroksen keskisyvyys (vähintään 2 metriä), keskimaatuneisuus ja suon hyödynnettävissä oleva turvemäärä energiatupeeksi ja kasvuturpeeksi. Energiaturpeen osalta ratkaiseva muuttuja on turpeen polttoarvo ko. suossa. Lisäksi pohjamaan laatu vaikuttaa suon jälkikäyttömahdollisuuksiin tuotannon lakattua.

Taulukko 23: Suunnittelualueen ojitettujen soiden turvevarat 2007.

KUNTA	PIN-TA-ALA (ha)	TURVE-MÄÄRÄ (milj. m ³)	TUOTANTOKELPOINEN ALUE (ha)	TUOTANTOKELPOISTA ENERGIATURVETTA (milj. m ³)	KUIVA-AINEEN MÄÄRÄ (milj. tn.)	KASVUTURPEEN MÄÄRÄ (milj. m ³)
Joensuu	582	5,90	100	0,81	0,068	0,78
Kiihtelysvaara	3554	59,61	1305	29,02	2,440	0,24
Kontiolahti	548	7,76	150	2,39	0,191	0,16

Outokumpu	1953	37,92	976	19,38	1,794	1,2
Polvijärvi	5241	85,02	1798	22,17	1,902	6,05
Pyhäselkä	2653	40,46	610	12,16	0,973	0
Tuupovaara	2705	57,5	599	12,4	1,148	0,45
Kaikki yhteensä	17236	294,17	5538	98,33	8,516	8,88

Lähde: Suomen turvevarat 2000. Tutkimusraportti 156, Geologinen tutkimuskeskus 2003.

Lähde: Ojitettujen soiden turvevarat, Geologinen tutkimuskeskus 2007.

Turvetuotantovaraukset ovat tuottajien tai maanomistajien esityksiä tai lähtöisin voimassa olevasta seutukaavasta. Turpeenotto rajataan jo ennestään ojitetuille soille. Kaikki tuotantoon esitetyt suot on läpikäyty ns. indikaattoritarkastelun pohjalta. Indikaattorit on valittu kuvaamaan niitä keskeisiä vaikutuksia, joita mahdollisella tuotannolla on luonnonympäristöön tai ihmisten elinympäristöön.

Tuotantoa puoltavina indikaattoreina käytetään lähinnä taloudellisuutta kuvaavia ominaisuuksia, kuten suon energiasisältöä, sijaintia ja maanomistusta. Tuotantoa rajoittavina tekijöinä puolestaan käytetään indikaattoreina suon luonnontilaisuutta, vesistövaikutuksia, luonnonarvoja, asutuksen läheisyyttä ja muita vaikutuksia (mm. kulttuuri- ja maisemavaikutukset, virkistyskäyttö).

Turvetuotannon kokonaisvaikutuksia on tarkasteltu käyttäen mm. valuma-aluekohtaisia indeksejä:

- turvetuotantoalan osuus valuma-alueen/alueiden maapinta-alasta,
- ojittamattoman ja vähäisesti ojitetun suon osuus valuma-alueen soista (vaikutus kohdistuisi ojittamattomaan suoalaan) ja
- nykyinen kiintoainekuormitus.

Suokohtaisista indikaattoreista on tarkastelussa hyödynnetty:

- ojitustilanne: keskimääräinen ojitusindeksi
- vesistövaikutukset: kiintoaines- ja ravinnekuormitus valuma-alueen ja sen alapuolisiin vesiin (kiintoaines/valunta)
- arvokas luontokohde: suojelualueen läheisyys, suostrategia (luokitellut kohteet)
- etäisyys asutuksesta
- maisemalliset/ kulttuuriset/ virkistykselliset arvot

7.16.2 Suoluonnon arvot

Suotyypeistä on kerrottu kaavaselostuksen luvussa 3.4.9

Pohjois-Karjalan suostrategian³⁰ tavoitteena on turvata ja edistää luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä Pohjois-Karjalassa ja ohjaamaan arvokkaiden suojelemattomien soiden käyttöä. Suunnitelmassa on esitelty maa- ja metsätalouden sekä turpeennoston vaikutuksia suoluontoon

³⁰ Ohtonen, A ja Kotanen J: Pohjois-Karjalan suostrategia, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 287. Joensuu 2003.

sekä esitetty tavoitteita niiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi luonnon monimuotoisuudelle.

Soiden ojitus metsätaloutta varten on ollut merkittävin soiden luonnontilaa muuttanut tekijä. Metsäojitusten osalta keskeisiä tavoitteita ovat kunnostusojitusten vesiensuojelun kehittäminen ja ojitettujen soiden ennallistaminen. Uudisojituksen vähittäinen loppuminen on merkittävää suoluonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta.

Suoluonnon ominaispiirteitä on selostettu lähtökohtaluvussa 3.4.9.

Maakunnallisesti arvokkaiden soiden SL-2- ja luo/suo ja luo/pienvesi – varausten keskeisenä tavoitteena on ollut Pohjois-Karjalan eri suotyyppien ja suolajien sekä alueisiin liittyvien pienvesien turvaaminen. Lähtökohdiana on ollut Pohjois-Karjalan suostrategiassa kohteille määritelty arvo. Maakuntakaavassa arvokkaiden soiden yleisenä tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen suoalueilla.

Kohteiden arvoluokituksen perusteita ovat olleet:

- luonnontilaisuus (erityisesti suon vesitalouden muuttumattomuus),
- aluekokonaisuus, suotyyppien määrä,
- suotyyppien erityispiirteet,
- lajiston monipuolisuus ja erityispiirteet sekä
- kohteiden sijainti, maisemallinen merkitys ja
- muut erityispiirteet.

7.16.3 Turpeen otto ja suoluonnon suojelun yhteensovittaminen

Turpeen otto ei kuulu maa-aineslain piiriin. Toimintaan tarvitaan ympäristönsuojelulain (86/2000) 9 § mukainen ympäristölupa. Tässä suhteessa ympäristöluvan suhde yleiskaavaan on saman tyyppinen kuin maa-ainesten otossa: kaavavaraus ei suoraan johda toiminnan käynnistämiseen, vaan yleiskaavallinen varaus toimii eräänä lupaharkinnan kriteerinä muiden rinnalla.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet lähtevät siitä, että turvetuotannon perusratkaisut tehdään maakuntakaavalla. Turpeenotolla katsotaan olevan niin suuria pintavesien laatuun kohdistuvia rehevöittäviä ja vesien käyttökelpoisuutta heikentäviä vaikutuksia, että niitä on tarpeen ratkaista kokonaisia valuma-alueita kattavalla maankäytön suunnittelulla, johon liittyy mahdollisesti ottotoimintaa rajoittavia kaavamääräyksiä.

Pohjois-Karjalassa turpeenoton edellytykset ratkaistaan maakuntakaavan 2. vaiheessa, joka on ollut nähtävänä luonnoksena talvella 2008. Turvetuotannolta varjeltaviin kuuluvat suot, jotka joko kuuluvat valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin, Natura 2000 -verkostoon tai ovat luonnonsuojelulain mukaisia kohteita. Erityistä suojelua vaativien lajien esiintymispaikkojen tai valtakunnallisesti uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen alueille tai välittömään läheisyyteen ei ole osoitettu turvetuotantoalueita.

Luonnoksesta saadun palautteen perusteella Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on tehnyt maastokatselmuksia sekä turpeen ottoon että suoluonnon varjeluun kaavailluilla varauksilla. Yleiskaavaratkaisu perustuu maakun-

takaavan 2. vaiheen luonnokseen ja maastokatselmusten tuottamiin muutostarpeisiin. Koska maastokatselmuksen aineisto³¹ on valmistunut vasta yleiskaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen, ei yleiskaavaan ole ollut mahdollista sisällyttää sellaisia muutoksia, joissa maakuntakaava-luonnoksessa tai yleiskaavaehdotuksessa luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaaksi alueeksi osoitettu kohde esitettäisiin lopullisessa yleiskaavassa luonnonsuojelualueena. Tällaiset kohteet näkyvät aikanaan maakuntakaavassa.

Luonnonsuojelualueina toteutetut arvokkaat suot on esitetty SL-merkinnällä. Soidensuojelun perusohjelman toteuttamattomat kohteet on esitetty SL-1 –merkinnällä. Muut luonnonsuojelualueiksi muodostettavat luonnonlata arvokkaat suot on osoitettu merkinnällä SL-2. Luonnonsuojelualueiden tarkempi kuvaus on luvussa 7.13. Osa luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaista soista on luonteestaan johtuen samalla myös arvokas pienvesi (luo/pienvesi).

7.16.4 Kaavamerkinnot

Aluevaraukset ja kohdemerkinnät

EO/tu

Seudullisesti merkittävä turpeenottoalue (EO/tu)

Merkinnällä on osoitettu maakunnallisen tutkimuksen perusteella ojitetuista soista turpeenottoon soveltuvimmat alueet. Oton sallittavuus ja yksityiskohtaiset ehdot ratkaistaan ympäristönsuojelulain (YSL, 86/2000) mukaisessa ympäristölupamenettelyssä.

Kaikkiin turpeenottoa koskeviin merkintöihin sisältyy seuraava suunnittelumääräys:

Suunnittelumääräys:

Maa-ainesten ottoaluetta (EO/so), turpeenottoaluetta (EO/tu) ja luvitettua ottoaluetta ympäröivä 200 metrin laajuisen alue määrätään ottotoiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten johdosta MRL 16.3 §:n nojalla suunnittelutarvealueeksi 10 vuodeksi laskettuna tämän kaavan voimaantulosta.

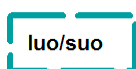
Samalla valuma-alueella yhtäaikaisesti käytössä olevien tuotantoalueiden tuottamasta ravinnekuormituksesta määrätään myös Pohjois-Karjalan 2. vaiheen maakuntakaavassa. Kaikki osoitetut turpeenottoalueet ovat jo ennestään ojitettuja soita.

Turvetuotannon painopistealue on Joensuun seudulla Tuupovaaran ja Kiihtelysvaara alueilla.

³¹ Lohilahti, H.: Turvetuotantoon soveltuvien ja arvokkaiden soiden maastokatselmus kesällä 2008 (ote Joensuun seudun kohteista). Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, 2008. Julkaisematon.

Taulukko 24: Turpeenoton aluevaraukset.

NIMI	KUNTA	YK_VAR	LAATU	PINTA_ALA
Linnansuo C, D	Joensuu	EO/tu	Turve	188,46
Sikosuo	Joensuu	EO/tu	Turve	210,10
Linnansuo	Joensuu	EO/tu	Turve	612,16
Vehkasuo – eteläinen	Joensuu, Pyhäselkä	EO/tu	Turve	200,74
Linnansuo 1	Kontiolahti	EO/tu	Turve	397,87
Linnansuo 2	Kontiolahti	EO/tu	Turve	242,39
Kyyrönsuo	Kontiolahti	EO/tu	Turve	244,64
Miinalanrimpi	Outokumpu	EO/tu	Turve	212,37
Teyrisuo	Polvijärvi	EO/tu	Turve	71,50
Pärnänsuo 1	Pyhäselkä	EO/tu	Turve	284,36
liksensuo	Pyhäselkä, Joensuu	EO/tu	Turve	163,22
Valkeasuo	Tohmajärvi, Joensuu	EO/tu	Turve	1585,49

Arvokkaat ojittamattomat suoalueet, jota ei ole tarkoitus toteuttaa suojelealueiksi (luo/suo)

Lähteet: Ohtonen, A ja Kotanen J: Pohjois-Karjalan suostrategia, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 287. Joensuu 2003.
Lohilahti, H: Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 2. vaihe, turvetuotantoon soveltuvien ja arvokkaiden soiden maastokatselmus kesällä 2008. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2008.

Luonnonsuojelualueiksi muodostetut suoalueet ovat mukana teemakartan taulukossa 1 ja toteuttamattomat valtakunnallisen soidensuojeluohjelman kohteet taulukossa 2. Seudullisesti arvokkaat luonnonsuojelualueiksi toteutettavat suot sisältyvät teemakartan taulukkoon 3. Muut seudullisesti arvokkaat suot (luo/suo -kohteet) on esitetty teemakarttojen liite-
taulukossa 12.

SL- ja SL/2-merkinnät on selitetty luvussa 7.13.2.

7.17 Yhdyskuntatekninen huolto ja muut erityisalueet

7.17.1 Lähtökohdat

Yhdyskuntateknisen verkoston runko muodostuu sähkön ja lämmön tuotantolaitoksista, sähkönsiirron korkeajännitteisestä runkoverkosta, vedenottoamoista, vesi- ja jätevesiviemäriverkostoista sekä jätevedenpuhdistamoista.

7.17.2 Kaavamerkinnot

Aluevaraus- ja kohdemerkinnot

E

e

Erityisalue tai kohde (E, e)

Merkinnällä osoitetaan sellaisia alueita, joilla harjoitettavan toiminnan luonteesta johtuen on tarvetta rajoittaa yleisöön kulkua, eikä alueelle ole osoitettu tarkentavaa käyttötarkoitusta.

Suurin osa esitetyistä E -alueista on maan- tai lumenkaatopaikkoja tai läjitysalueita. Merkittävin uusi maan- ja lumen kaatopaikka sijoittuu Kontiolahdelle Joensuun rajan viereen Lehmonlammen alueelle.

ET

et

Yhdyskuntateknisen huollon alue tai kohde (ET, et)

Merkinnällä osoitetaan yleisesti muuta yhdyskuntateknistä huoltoa kuin energiahuoltoa varten varattavia alueita, kuten vedenottamoita ja vedenpuhdistamoita. Kohdemerkintää on käytetty kaavan esitysmittakaavasta johtuen alle 10 hehtaarin suuruisissa kohteissa. Pääosin kohteet ovat merkittävimpiä lämpölaitoksia ja muuntamoita

EN

en

Energiahuollon alue tai kohde (EN/en).

Merkinnällä osoitetaan energiahuoltoa palvelevia laitoksia tai rakenteita, kuten voimaloita ja suurmuuntamoalueita varten varattuja alueita.

Aluevarauksella on esitetty tärkeimmät voimalaitokset (Iiksi, Kuurna, Kaltimo, Pamilo). Kontiolahden Jaamankankaalla sijaitseva maakunnan tärkein muuntoasema, josta lähtee pääsähkolinjat myös muualle maakunnan alueille, on esitetty aluevarauksena.

Kohdemerkinnöillä on ilmaistu taajaman tai sen osan tarpeita palvelevia lämpökeskuksia ja -voimaloita sekä 110kV muuntoasemien paikat. Lämpökeskuksessa käytettävästä polttoaineesta riippuen saattaa lähialueilla esiintyä poltosta johtuvia pienhiukkaspäästöjä.

EJ

Jätehuollon alue (EJ)

Merkinnällä osoitetaan jätteiden vastaanottoon ja käsittelyyn varatut alueet kuten kaatopaikat ja jätteen esikäsittelylaitokset. Tällaiselle alueelle voidaan sijoittaa myös sille soveltuvia jätteen hyödyntämiseen liittyviä toimintoja.

Merkinnällä on osoitettu Kontiosuon seudullinen jäteasema ja Jyrin kaatopaikka-alue. Molemmilla alueilla on ympäristölupa myös pilaantuneiden

maiden käsittelyyn. Kontiosuon jäteaseman merkintään liittyy hajuhaitoista johtuva muun haitallisen ympäristövaikutuksen alueen informatiivinen merkintä suunnittelumääräyksineen.

EAH

Ampuma- ja harjoitusalue.

Merkinnällä osoitetaan puolustusvoimien tai rajavartioston käytössä olevat tai sellaiseksi suunnitellut alueet, joilla harjoitetaan ampumatoimintaa. Alueilla liikkuminen on turvallisuus- yms. syistä rajoitettua. Merkintään liittyy melualue, jolla impulssiääni

Merkinnällä on osoitettu Kontiorannan varuskunnan ampumarata- ja harjoitusalueiden muodostama kokonaisuus Kontiorannan varuskuntasuunnitelman osoittamassa laajuudessa. Valtioneuvoston periaatepäätös meluntorjunnasta 31.5.2006 velvoittaa puolustusvoimat selvittämään ampumaratojen sekä ampuma- ja harjoitusalueiden melualueet sekä toteuttamaan toiminnassaan melua vähentäviä ratkaisuja.

EAH -alueilla valtion maaomaisuudesta vastaa Metsähallitus.

EP

Puolustusvoimien tai rajavartioston alue

Merkinnällä osoitetaan puolustusvoimien käytössä olevat tai sellaiseksi suunnitellut varuskunta- ja vastaavat alueet. Alueilla liikkuminen saattaa olla turvallisuus- yms. syistä rajoitettua.

Merkinnällä on osoitettu Kontiorannan varuskunta-alue, Pohjois-Karjalan rajavartioston alue Onttolassa ja Liperin Ylämyllyllä sijaitsevat Puolustusvoimien varastoalueet.

ea

Ampumarata-alue / kohde (EA, ea)

Aluevarausmerkinnällä on osoitettu merkittävät olemassa olevat ampumaradat sekä varaus uudelle seudulliselle harasteammuntakeskukselle. Kontiorannan ja Onttolan ampumaratojen merkintään liittyy meluvyöhykkeen merkintä.

Valtioneuvoston päätös ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista (53/1997) annettiin vuonna meluntorjuntalain (382/1987) nojalla. Päätöksen mukaan ampumaradan aiheuttamien meluhaittojen ehkäisemiseksi ja ympäristön viihtyisyyden turvaamiseksi on ohjeena, että melutaso (käytännössä yksittäislaukaus) ei saa ylittää A-painotettuna enimmäistasona impulssiakavakiolla (LAlmax) määritettyä seuraavia arvoja:³²

Asumiseen käytettävät alueet	65 dB
Oppilaitoksia palvelevat alueet	65 dB
Virkistysalueet taajamissa tai taajamien välittömässä läheisyydessä	60 dB

³² Valtioneuvoston päätös ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista (53/1997)

Hoitolaitoksia palvelevat alueet	60 dB
Loma-asumiseen käytettävät alueet	60 dB
Luonnonsuojelualueet	60 dB

Soveltamalla ohjetta rakentamisen lupamenettelyissä ja maankäytön suunnittelussa estetään melulle herkempien toimintojen, erityisesti asuntojen, sijoittaminen liian lähelle ampumaratoja. Ohjearvoja käytetään myös ampumaratojen ympäristölupamenettelyyn.

Ampumamelua Kontiorannan varuskunta-alueella ja Onttolan ampumaradoilla on tutkittu maastossa suoritetuin melumittauksin ja ampumamelualueet on rajattu uudelleen näiden perusteella³³.

Seudun tärkeimmät ampumaradat sijaitsevat Rajavartioston hallitsemalla alueella Onttolassa ja Kontiorannan varuskunnan alueella (EP, EAH).

Onttolan ampumaratoja käyttävät viranomaisien lisäksi toistaiseksi myös harrasteampujat ja se on ollut seudun tärkein ampumaurheilukeskus. Radat on osoitettu kohdemerkinnällä rajavartioston alueen sisäpuolella. Harrasteammunta tapahtuu iltaisin ja viikonloppuisin ja siitä koitua laukausmäärä on huomattavasti suurempi kuin viranomaisammuntojen. Lisäksi viranomaisammunnat voidaan keskittää virka-aikaan tapahtuviksi toisin kuin harrasteammunta.

Onttolan ratojen ongelma on sijainti taajamamaisen rakentamisen välittömässä läheisyydessä. Ratojen melusuojauksen parantamisen ohella kaavatyön aikana on tutkittu harrasteammunnan siirtämistä uudelle tätä varten perustettavalle ampumaradalle Seudulliselle harrasteammuntakeskukselle on esitetty sijainti Kontiorannan ampuma- ja harjoitusalueella jo olemassa olevien haulikkoratojen ja ampumahiihtokeskuksen tuntumasta. Keskuksen sijainti on osoitettu kohdemerkinnällä (ea). Yleiskaavakartalla esitetty ampumamelualue ei sisällä arviota haulikkoammunnan meluvaikutuksista. Harrasteammunta ei kuitenkaan laajenna melualueita sellaiseen suuntaan, jossa olisi melulle herkkiä toimintoja. Harrasteammunnan meluvaikutusten arvioinnin täydentämisestä vastaa toiminnan harjoittaja.

Kohdemerkinnällä ea on em. ratojen lisäksi osoitettu sellaisia paikallisessa käytössä olevia ampumaratoja, joilla järjestetään lupakokeita. Muut ampumaradat ovat lähinnä paikallisten metsästysseurojen käytössä. Laukausmäärät ovat pieniä ja käyttö satunnaista.

Kaikki ampumaradat sisältävät mahdollisesti pilaantuneita (lyijypitoisia) maita.

Johdot ja linjat

nykyinen

uusi

Kantaverkkoon kuuluva voimalinja

³³ Pohjois-Karjalan rajavartioston ja Itä-Suomen sotilasläänin esikunnan lausunto Joensuun seudun yleiskaavaehdotuksesta 27.08.2008

Merkinnällä osoitetaan olemassa olevat ja suunnitellut 110 kV ja 400 kV suurjännitelinjat. Lukuarvo ilmaisee linjan jännitteen kilovoltteina. Linjan tarkempi sijoittuminen ratkaistaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn jälkeen, mikäli valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (713/2006) tätä edellyttää.

Uusia 400 kV johtoja on tarkoitus toteuttaa Lappeenrannasta Kontiolahdelle ja edelleen Kontiolahdelta Alapitkään sekä Joroisten Huutokoskelta Kontiolahdelle. Viimeksi mainitun osalta on yleissuunnitelmatasolla kaksi vaihtoehtoa, joista yleiskaavaluonnoksessa on esitetty nykyistä maastokäytävää hyödyntävä vaihtoehto.

nykyinen

uusi

Haja-asutusta palveleva jätevesiviemäri

Merkinnällä on osoitettu kuntien vesihuoltosuunnitelmissa tai sitä tarkentavissa suunnitelmissa osoitetut asemakaavoittamattomille alueille suunnitellut keskitetyt jätevesiviemärien verkostot.

Nykyajan vaatimukset täyttävä maaseutuasuminen kuormittaa ympäristöä monin tavoin. Suurin ongelma on ollut jätevesien käsittely.

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä (2003/542) määrittää vaatimukset haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyjärjestelmille. Kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan kunta jakaa käsittelymenetelmien tehokkuuden suhteen eri vyöhykkeisiin. Käytännössä mm. pohjavesialueilla mahdollisia ratkaisuja ovat joko umpisäiliöt tai liittyminen viemäriverkostoon.

Viime vuosina suunnittelualueelle on ryhdytty toteuttamaan laajamittaisia haja-asutusalueiden viemärijärjestelmiä. Jätevesien puhdistustulosten vaatimusten kiristytessä taajamien pienet ja vanhat jätevedenpuhdistamot on tarkoitus lakkauttaa ja siirtää jätevedet keskitetysti suurempiin laitoksiin mm. Joensuun Kuhasalon puhdistamolle. Samalla näiden siirtoviemäreiden varren asutus on tarkoituksenmukaista liittää viemäroinnin piiriin.

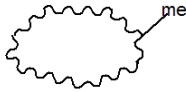
Rakennetut ja suunnitellut viemärit ohjaavat siten voimakkaasti rakennuspaikkojen kysyntää ja yhdyskuntarakennetta maaseutualueilla. Koska viemärin rakentaminen ja ylläpito on hyvin järeä ja kallis investointi, on myös yhdyskuntarakenteen ohjaamien kannalta edullista pyrkiä ohjaamaan rakentamista viemäroitävän alueen piiriin.

Niinpä viemäroinnin järjestäminen on tässä yleiskaavassa otettu varsinaisten kyläalueiden esittämisen kriteeriksi. Koska viemärointi luo nauhamaista yhdyskuntarakennetta, on viemäroinnin mukaan rakentuva kyläasutus myös mm. liikkuvien palvelujen järjestämisen kannalta edullisempää kuin täysin kohentamaton haja-asutus. Hajarakentamisen keskityminen viemärien piiriin jättää samalla laajempia yhtenäisiä kokonaisuuksia rakentamisesta kokonaan vapaiksi.

7.18 Haitallisten ympäristövaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen

Olemassa olevia ympäristöhaittoja on kuvailtu melun osalta luvussa 3.4.11 ja muutoin ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa.

7.18.1 Kaavamerkinnot

Melualue (me)

Yleiskaavassa on huomioitu seuraavat melulähteet ja viitearvot:

Liikennemelu:

Viitearvoina valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista (VnP 993/1992). Osoitettu:

- teoreettinen tieliikennemelualue (päivämelu 55 dB) vuoden 2030 ennustetuilla liikennemäärillä.
- lentomelu: Joensuun lentoaseman meluselvitys Lden 55 dBA (Ilmailulaitos, A 15, Vantaa 2001).

Ampumamelu:

Viitearvoina ampumaratojen aiheuttamaa melutasoa koskevia ohjearvot (VnP 53/1997), mm. asumisen osalta laukausäänien A -painotettu enimmäistaso impulssiakavakiolla $L_{Amax} > 65$ dB.

Osoitettu mittaustulosten perusteella:

- Onttolan ampumaradan melualue $L_{Amax} > 65$ dB
- Kontiorannan varuskunnan ja ampumaratojen melualue, jolla ampumamelun ekvivalenttitaso $L_{Aeq} > 55$ dB.

Suunnittelumääräys:

Osoitettu melualue määrätään MRL 16.3 §:n nojalla suunnittelutarvealueeksi 10 vuodeksi laskettuna tämän kaavan voimaantulosta.

Muun haitallisen ympäristövaikutuksen alue (ha)

Merkinnällä on osoitettu 500 metrin mahdollisen hajuhaitan vyöhyke Kontiosuon jäteaseman ympärille.

Suunnittelumääräys:

Osoitettu haitta-alue määrätään MRL 16.3 §:n nojalla suunnittelutarvealueeksi 10 vuodeksi laskettuna tämän kaavan voimaantulosta. Hajuhaitta-alueelle ei saa osoittaa asumista eikä muita hajuhaitoille herkkiä toimintoja.

vaa**Vaara-alue (vaa)**

Merkinnällä on osoitettu mm. entisten kaivosten sortuma-vaara-alueita Hammaslahdessa ja Outokummussa.

saa**Saastunut maa-alue (saa)**

Alueella on tiedossa oleva saastuneen maan puhdistustarve.

Mahdollisesti saastunut maa-alue

Lähde: ympäristöhallinnon MATTI -rekisteri (maaperän tilan tietojärjestelmä).

MATTI -tietojärjestelmään ei sisälly tietoa mahdollista jo suoritetuista maaperän kunnostamistoimista, joten puhdistettua kohdetta ei poisteta rekisteristä.

Suunnittelumääräys:

Alueen käyttöä suunniteltaessa on otettava selville alueen käyttöhistoria siinä laajuudessa, että pilaantumisepäilyn todenperäisyys voidaan arvioida.

8 YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

8.1 Yleiskaavan toteutusohjelman laatiminen

Vuonna 2007 laadittiin Joensuun Seudun strategiasuunnitelma 2008 – 2013. Suunnitelman laatimiseen osallistuivat kaikki yleiskaavan suunnittelualueen kunnat. Suunnitelma piti sisällään kunta- ja palvelurakennemuutoslain edellyttämät kaupunkiseutus suunnitelman (7 §), kunnan toimeenpanosuunnitelman (10 §) ja kunnan selvityksen (4 §).

Kaupunkiseutus suunnitelmaosiossa linjattiin alustavasti yleiskaavan toteuttamista seuraavasti:

”Yleiskaavan toteuttamisen ohjelmointi käynnistetään kaavan laadinnan loppuvaiheessa. Yleiskaava ei yksin riitä ohjaamaan seudun kehitystä - sen tarkoituksenmukainen ja taloudellisesti kestävä toteuttaminen edellyttää kuntien yhteistä suunnittelua ja sopimista tontinluovutuksesta, investoinneista ja lähipalveluiden järjestämisestä.

Yleiskaavan jatkotoimenpiteenä esitetään laadittavaksi yleispiirteinen toteutusohjelma. Ohjelman toteutus jää kuntien vastuulle, mutta toteuttamista on syytä seurata seudun tasolla 1 – 2 vuoden jaksoina. Onnistunut toteutus edellyttää paitsi kuntarajat myös hallintokuntarajat ylittävää yhteistyötä.

Tavoitetilanteessa vuonna 2013 kuntien tontinluovutus on seudullisesti suunniteltua ja yhteisesti koordinoitua. Asumiseen liittyvien lähipalveluiden suunnittelua tehdään yhteistyössä hallintokuntien ja kuntien rajojen yli. Uudet asuinalueet profiloitetaan talotyypeiltään, asuntojen hallintamuodolta ja yleisten alueiden toteuttamistavalta erilaisiksi niiden luontaisista ja sijainnillisista lähtökohdista alkaen välittämättä kuntarajojen sijainnista. Uudisalueiden osayleiskaavatasoinen suunnittelu tapahtuu toiminnallisina kokonaisuuksina kuntarajoista riippumatta. Kuntien rajat ylittävien toiminnallisten alueiden asemakaavoitukseen löydetään joustavat toimintatavat.”

Toteutusohjelman laatiminen käynnistetään yleiskaavan valmistuttua. Työstä tulee vastaamaan seudun maankäytön ja tekniikan palvelutyöryhmä. Kaupunkiseutus suunnitelmasta saadun palautteen (mm. seminaari Joensuussa 14.4.2008) perusteella toteutusohjelmaan on syytä ottaa mukaan edellä kirjatun lisäksi maapoliittisia toimia koskeva osuus ja harvita, onko tarpeen etsiä kuntien yhteistä linjaa hajakentämisen ohjauksessa. Laadintaan tulee ottaa mukaan maankäytöstä ja tekniikasta vastaavien viranhaltijoiden lisäksi maapolitiikasta ja palveluiden järjestämisestä vastaavaa henkilöstöä.

Edellyttäen, että päättäminen yleiskaavasta etenee suunnitellusti, on toteutusohjelman laatiminen mahdollista käynnistää vuoden 2009 alussa. Ohjelman laatiminen tulee edellyttämään kuntien välisiä tiiviitä neuvotteluita ja yhteisten linjauksien löytymistä. Vaikka ohjelman laatiminen ei olekaan yksinkertaista, on tavoitteeksi syytä asettaa ohjelman valmistuminen vuoden 2009 aikana. Päätöksenteossa noudatettaneen omaksuttua käytäntöä, jossa ensi vaiheen päätökset tehdään seudullisissa elimissä ja sitovat päätökset sopimuskunnissa.

8.2 Alueiden toteuttamisesta ydinkaupunkiseudulla

Yleistä

Kunnat toteuttavat yleiskaavan mukaisia kehittämisalueita yhtä aikaa. Valtaosa alueista toteutuu yhden kunnan toimenpitein, mutta erityisesti Joensuun ja Kontiolahden raja-alueet edellyttävät yhtäaikaista kehittämis-toimia. Erityiskysymyksen muodostaa myös maankäytön toteutusjärjestys Karhunmäki – Reijola – Niittylahti -akselilla. Nämä alueet kuuluvat vuoden 2009 alusta Joensuun kaupunkiin. Toteutuksessa on erityisesti huolehdittava riittävästä pientalotonttitarjonnasta, joka hillitsee kaavoittamattoman haja-asutuksen muodostusta kaupunkirakenteen lähiympäristöön.

Joensuu

Joensuun pien- ja rivitalotonttituotanto kohdentuu pääosin uudisalueille kerrostalotuotannon suuntautuessa lähes yksinomaan täydennysrakennettaville alueille.

Kerrostaloituotannon kannalta keskeiset alueet ovat Penttilä, keskusta, Niinivaara ja Rantakylä. Penttilässä Aittarannan alueen toteuttaminen jatkuu vuoden 2012 paikkeille, jolloin Penttilänrannan alue (entinen saha-alue) avataan rakennustuotantoon. Alueen rakentaminen jatkuu pitkälle yli yleiskaavan tavoitevuoden. Keskustan alueen täydennysrakentaminen linjataan lähivuosina laadittavassa keskustan osayleiskaavassa. Keskustan täydennyskohteiden toteutuminen on hitaahkoa ja tasaista jatkuen koko suunnittelukauden. Vastaavilla periaatteilla edetään Niinivaaran alueelle, mutta tälle alueelle ei ole tarpeen laatia osayleiskaavaa. Rantakylän alueella etsitään jo asemakaavoitetun ns. Skilan alueen lisäksi uusia kohteita täydentävään kerrostalorakentamiseen.

Pien- ja rivitalotonttituotannossa pidetään avoinna ainakin kolme kasvusuuntaa. Marjalan rakentaminen jatkuu vuoden 2013 paikkeille, jonka jälkeen lännen suunnalla on tarpeen avata rakentamiselle Pilkon pelto-alue yhdessä Kontiolahden kunnan kanssa. Utran suunnassa valmistellaan tontinluovutusta metsäoppilaitoksen alueella ja Utran ryhmäpuutarha-alueen itäosassa. Rakentaminen voinee jatkua noin vuoteen 2012, minkä jälkeen idän suunnan painopiste siirtyy Pielisjoen itäpuolelle liksenniityn alueelle. liksenniityn osayleiskaavan laatiminen käynnistetään vuonna 2009. Valmius tontinluovutukseen pitää olla vuodesta 2012 alkaen. Karhunmäki – Reijola -suunnalla tontteja tullaan luovuttamaan sekä Karhunmäestä (v. 2010 alkaen) että Reijolan – Niittylahden alueelta. Näiden alueiden keskinäiset painotukset käydään läpi Joensuun vuonna 2009 uudistettavassa maapoliittisessa ohjelmassa ja vuosittain laadittavissa tontinluovutusohjelmissa. Erityisesti Reijolan ja Karhunmäen alueiden toteutusjärjestyksessä on selvítettävä ja huomioitava kuntaliitoksen vaikutus.

Työpaikka-alueita toteutetaan kysynnän edellyttämään tahtiin Raatekankaalla ja Lentoväylän suunnalla. Lentokentän lähialueen toteuttamiseen tähtäävä suunnittelu käynnistetään vuonna 2009 yhteistyössä Liperin kanssa. Suunnittelukauden loppupuolella varaudutaan avaamaan Raatekankaan – Salpakankaan alueiden laajennukset yhdessä Kontiolahden

kunnan kanssa. Papinkankaalle varattujen reservialueiden toteutus ajoittune 2020 -luvulle.

Kontiolahti

Kontiolahden tontinluovutus painottuu pien- ja rivitalotuotantoon. Kerrostalotuotantoon varaudutaan kysynnän mukaan vastaamaan tarvittaessa nopeasti sekä kirkonkylällä että Lehmossa.

Pien- ja rivitalotonttutuotannon painopiste on vuoteen 2014 saakka Lehmon eteläosassa ja Kylmäojalla. Lisäksi asemakaavoitetaan alueita kirkonkylällä ja Kontiorannan suunnassa. Vuoden 2014 vaiheilla avataan yhdessä Joensuun kanssa uudisalue Pilkon pelloilla, mikä jakaa kunnan eteläosan kasvun kahteen suuntaan. Alueen toteuttaminen ja palveluiden järjestäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä Joensuun kanssa. Vuosikymmenen lopulla on tarpeen avata Onttolan laajenemissuunta samoin yhdessä Joensuun kaupungin kanssa.

Työpaikka-alueiden toteutuksen painopiste on Jaamankankaan Jaaman ja Suorannan alueilla. Uuron työpaikka-alueetta laajennetaan suunnittelukauden aikana valtatie molemmiin puolin. Suunnittelukauden loppupuolella varaudutaan avaamaan Raatekankaan – Salpakankaan alueiden laajennukset yhdessä Joensuun kaupungin kanssa.

Liperi

Liperin tontinluovutus painottuu pien- ja rivitalotuotantoon. Kerrostalotuotantoon varaudutaan kysynnän mukaan vastaamaan tarvittaessa nopeasti sekä kirkonkylällä että Ylämyllyllä.

Pien- ja rivitalotonttutuotannon painopiste on noin vuoteen 2012 saakka Jyrin alueella. Lisäksi asemakaavoitetaan alueita kirkonkylällä ja tarvittaessa kysynnän mukaan myös Viinijärvellä. Joensuun Marjalan rakentamisen päätyttyä on vuoden 2014 aikoihin luontevaa avata ns. Liperin Marjalan alue rakentamiselle, joka jatkuisi karkeasti vuosikymmenen loppuun. Ylämyllyn tonttitarjontaa täydennetään vanhan Ylämyllyn alueen täydennyskaavoituksella ja myöhemmin Käsämän alueen avaamisella rakentamiseen.

Välikankaan työpaikka-alue Polvijärventien länsipuolella on ensisijainen tuotannollisen toiminnan sijoittumisalue Liperissä. Alueen laajentaminen Polvijärventien itäpuolelle ajoittune vasta 2020 -luvulle. Lentokentän lähialueen toteuttamiseen tähtäävä suunnittelu käynnistetään vuonna 2009 yhteistyössä Joensuun kanssa.

Pyhäselkä

Pyhäselän tontinluovutus sovitetaan osaksi Joensuun tontinluovutusta vuodesta 2009 alkaen. Luovutus painottuu pien- ja rivitalotuotantoon. Kerrostalotuotantoon varaudutaan kysynnän mukaan vastaamaan tarvittaessa nopeasti sekä kirkonkylällä että Reijolassa.

Pien- ja rivitalotonttituotannon painopiste tulee olemaan Reijola – Niitty-lahti -alueella. Tavoitevuoden jälkeen varaudutaan Mulon alueen rakentamiseen. Reijolan ja lähiympäristön osayleiskaavan uudistaminen käynnistetään vuonna 2009. Hammaslahdessa asuntorakentaminen painottuu Vuokkolan ja Sorsalan alueille. Täydennysrakentamista voidaan sijoittaa kirkonkylän keskusta-alueelle.

Pääpaino työpaikka-alueiden osalta on Reijolan taajaman yhteyteen sijoittuvilla alueilla. Hammaslahdessa työpaikka-alueet sijoittuvat kirkonkylään, Lähdekorven ja Honkavaaran alueille.

Muut alueet

Muiden alueiden toteutuksen ajoitusta ja toteutusjärjestystä ei käsitellä tässä yleiskaavaselostuksessa. Näiden alueiden suhteen ei esiinny erityistä tarvetta kuntien toimien yhteensovittamiseen. Yleiskaavan toteutusohjelmassa käsitellään koko suunnittelualueen toteuttamistoimet, kuitenkin siten, että pääpaino yhteisesti sovittavissa asioissa on ydinkaupunkiseudun kysymyksissä.

9 OSALLISTUMINEN JA VUOROVAIKUTUS

Yleiskaavan laatiminen on edennyt hieman eri tavalla kuin kuntakaavojen laatiminen, koska kaavaa on laadittu tavanomaisesta poiketen usean kunnan alueelle. Kaavan laadinnan alkuvaiheessa pääpaino on ollut kuntien ja muiden viranomaisten vuorovaikutuksessa erilaisten neuvotteluiden ja luottamuselimille suunnattujen esittelyjen ja seminaarien kautta. Tällä on pyritty ensisijaisesti siihen, että suunnittelualueen kunnat pystyisivät muodostamaan riittävän yhtenäisen käsityksen kaavan laadinnan tavoitteista ja tavoiteltavasta yhdyskuntarakenteesta. Alueen asukkaiden näkemyksiä hankkeesta on kerätty neljän julkisen nähtävänpitovaiheen yhteydessä. Luonnosvaiheeseen saakka kaavan aineisto on ollut pitkälle sanallista ja laaditut karttaesitykset kaaviomaisia ja erittäin yleispiirteisiä.

Kaavahankkeen osallisten joukko on erittäin laaja. Käytännössä osallisiksi on katsottava kaikki ne henkilöt ja yhteisöt, jotka itse kokevat kaavahankkeella olevan vaikutusta heidän oloihinsa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma, joka on löydettävissä Internetistä (www.joensuunseutu.fi) sisältää kaavoittajan työn tueksi laaditun listan siitä, ketkä ainakin on katsottava hankkeen osallisiksi.

Vuorovaikutuksen kanavat

Keskeiset vaiheet vuorovaikutuksen kannalta ovat olleet ennen välivaiheiden päätösten ja lopullisen hyväksymispäätöksen tekoa järjestettävät kaava-aineiston nähtävänä pidot. Näistä vaiheista on tiedotettu kuuluttamalla asiasta alueen sanomalehdissä. Yleiskaavaa koskevat kuulutukset on julkaistu sanomalehti Karjalaisessa, Karjalan Maassa, Viikko-Pohjois-Karjalassa, Kiihtelys-Pyhäselässä, Kotiseutu-uutisissa, Outokummun Seudussa, Pielisjokiseudussa, Vaarojen Sanomissa ja Pogostan Sanomissa. Kaavan aineistot on pidetty nähtävänä kuntien ilmoitustauluilla seuraavissa osoitteissa:

Taulukko 25: Kuntien viralliset ilmoitustaulut.

Eno	Kunnantie 2 Eno 81200	
Joensuu	Tekninen virasto Muuntamontie 5 80100 Joensuu	Kaupungintalo Rantakatu 20 80100 Joensuu
- Kiihtelysvaara	Aprakkatie 2 82140 Kiihtelysvaara	
- Tuupovaara	Virastotie 10 82730 Tuupovaara	
Kontiolahti	Keskuskatu 8 81100 Kontiolahti	
Liperi	Keskustie 10 83100 Liperi Kirkkotie 4 83400 Viinijärvi	Tehtaantie 8 80400 Ylämylly
Outokumpu	Hovilankatu 2	

Polvijärvi	83500 Outokumpu Polvijärventie 18 83700 Polvijärvi
Pyhäselkä	Virastotie 2 82200 Hammaslahti

Yleiskaavaan liittyvä aineisto pidetään lisäksi nähtävänä koko kaavaprosessin ajan Internetissä osoitteessa www.joensuunseutu.fi (> Maankäyttö > Joensuun seudun yleiskaava 2020).

Kaikkia päätöksentekovaiheita edeltäen on pyydetty laajasti lausunnot eri viranomaisilta ja yhteisöiltä. Tätä kautta saatu palaute on ollut runsasta ja rakentavaa.

Luonnosvaiheessa kuulemista täydennettiin kaikissa suunnittelualueen kunnissa järjestetyillä yleisötilaisuuksilla sekä vaikutusten selvittämiseen liittyvillä sidosryhmäseminaareilla. Liikenteeseen liittyvien kysymysten osalta on tietoa ja mielipiteitä hankittu kyselyillä ja sidosryhmäseminaareilla liikennejärjestelmäsuunnittelun yhteydessä.

Saatu palaute ja siihen vastaaminen

Kaavahankkeen eri vaiheissa saatu palaute on koottu tiivistelmiksi ja kaikkeen palautteeseen on annettu ainakin lyhyt kirjallinen vastine. Niille osallisille, jotka ovat sitä pyytäneet, on lähetetty kirjallisessa muodossa vastine mielipiteeseen tai lausuntoon. Kaikki palaute on saatettu välipäätöksien yhteydessä seutuvaltuuston tietoon ja seutuvaltuusto on kustakin vaiheesta päättäessään myös hyväksynyt palautteeseen annetut vastineet.

Palaute on luettavissa ja ladattavissa kaavahankkeen Internetsivuilla osoitteessa www.joensuunseutu.fi (> Maankäyttö > Joensuun seudun yleiskaava 2020). Kaavaehdotuksesta saatujen muistutusten ja lausuntojen osalta sivulle lisätään linkki seutuhallituksen ja seutuvaltuuston esityslistoihin ja pöytäkirjoihin, joiden liitteistä ovat löydettävissä muistutukset, lausunnot sekä vastineet niihin.

Tehdyt päätökset ovat löydettävissä Internetistä osoitteesta www.jns.fi (>Hallinto ja päätökset > Pöytäkirjat ja esityslistat > Pöytäkirjat > Seutuvaltuusto).

Kaikki asiakirjat ovat saatavissa myös paperisessa muodossa Joensuun kaupungin teknisen viraston kaavoituksesta, osoite Muuntamontie 5, 80100 Joensuu. Laajoista asiakirjakopioinneista ja -tulostuksista peritään kopiointi- ja tulostuskulut.

9.1 Kaavan laadinnan vaiheet

Vireilletulovaihe

- osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) 6.4.2004
- esittelyt kuntien valtuustoille 29.3.-6.5.2004
- OAS nähtävänä suunnittelualueen kunnissa ja Internetissä 13.5.-24.6.2004
- 16 mielipidettä
- vastineet mielipiteisiin käsitelty seudun maankäytön työryhmässä 3.9.2004 ja julkaistu Internetissä
- OAS tarkistettu mielipiteiden pohjalta 3.9.2004

Tavoitevaihe

- Joensuun seudun luonto – itseisarvo ja voimavara – asiantuntijaseminaari 25.11.2004
- seutuvaltuuston tavoiteseminaari 31.5.2005
- Tavoiteluonnos ja Lähtökohdat -raportti nähtävänä suunnittelualueen kunnissa ja Internetissä 30.6.-31.8.2005
- 26 lausuntoa ja 14 mielipidettä
- 1. viranomaisneuvottelu 8.9.2005
- seutuvaltuusto hyväksyi tavoitteet ja vastineet mielipiteisiin ja lausuntoihin 29.11.2005
- vastineet lausuntoihin ja mielipiteisiin julkaistu Internetissä

Rakennemallivaihe

- alustavat rakennemallivaihtoehdot 13.2.2006
- esittely seutuhallitukselle 17.2. seutuvaltuustolle 1.3. ja kuntatyöryhmille maaliskuussa 2006
- neuvottelu rakennemallivaihtoehdoista Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kanssa 13.3.2006
- vaikutusten arvioinnit yhteistyössä Joensuun kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluiden, koulutuspalveluiden ja liikenteen osalta Strafica Oy:n kanssa keväällä 2006
- kulttuuriympäristöä koskeva iltaseminaari 20.4.2006
- tutkitut rakennemallivaihtoehdot ja luonnos rakennemalliksi nähtävänä suunnittelualueen kunnissa ja Internetissä 26.6.-18.8.2006
- 23 lausuntoa
- seutuvaltuusto hyväksyi rakennemalli Kolmilehden ja vastineet lausuntoihin 13.10.2006
- vastineet lausuntoihin julkaistu Internetissä

Luonnosvaihe

- useita neuvotteluita kuntien virkamiesten kanssa luonnoksen sisällöstä laatimisen eri vaiheissa
- alustavien luonnosten esittely kuntatyöryhmille toukokuussa 2007
- viranomaisneuvottelu (työneuvottelu) 15.5.2007
- vaikutusten arvioinnin toisen vaiheen käynnistäminen elokuussa 2007 (Ramboll Finland Oy)
- yleiskaavaluonnos seutuhallituksessa 9.10.2007

- luonnos nähtävänä suunnittelualueen kunnissa ja Internetissä 18.10. - 16.11.2007.
- 27viranomaislausuntoa, 13 muuta lausuntoa ja 46 mielipidettä, yhteensä 86 kpl
- yleisötilaisuudet suunnittelualueen kunnissa nähtävillä olon aikana
- vaikutusarviointiin liittyvät sidosryhmäseminaarit samaan aikaan
- 2. viranomaisneuvottelu 4.12.2007
- luonnoksen päätöskäsittely seutuhallituksessa 20.12.2007 ja -valtuustossa 24.1.2008
- vastineet saatuun palautteeseen julkaistiin Internetissä

Ehdotuksen laatimisvaihe

- useita neuvotteluita kuntien virkamiesten kanssa ehdotuksen sisällöstä
- alustavan ehdotuksen esittely kuntatyöryhmille huhtikuussa 2008
- viranomaisneuvottelu (työneuvottelu) 11.4.2008
- erillisneuvotteluita Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen, Pohjois-Karjalan maakuntaliiton ja puolustushallinnon kanssa
- vaikutusten arviointityön jatkaminen (Ramboll Finland Oy)

Ehdotusvaihe

- yleiskaavaehdotus seutuhallituksessa 5.6.2008
- yleiskaavaehdotus nähtävänä suunnittelualueen kunnissa ja Internetissä 12.6.2008 – 15.8.2008
- lausuntojen jättämisaika 1.9.2008
- osallisille, jotka jättivät luonnosvaiheessa mielipiteen kaavasta, lähetetty tiedote yleiskaavaehdotuksen nähtävilläpidosta ja paikoista, joissa ehdotukseen voi tutustua, tieto lisätietojen antajista sekä tieto siitä, kuinka he voivat lausua mielipiteensä asiasta
- ehdotuksesta jätettiin 26 viranomaislausuntoa ja 31 muistutusta.
- Joensuun seudun maankäytön ja tekniikan työryhmä käsitteli saapuneita muistutuksia ja lausuntoja sekä alustavia vastineita 15.9.2008
- teemaneuvotteluita Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kanssa 30.9.2008 turvetuotannon ja suoluonnon vaalimisen yhteensovittamisesta sekä maa-ainesten oton ja harjuluonnon vaalimisesta
- teemaneuvottelu 6.10.2008 Pohjois-Karjalan maakuntaliiton ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen kanssa erityisesti Joensuun seudun yleiskaavan ja Pohjois-Karjalan maakuntakaavan suhteesta
- ehdotusvaiheen viranomaisneuvottelu 8.10.2008
- muistutusten, lausuntojen ja viranomaisyhteistyön perusteella täydennetty ja korjattu yleiskaavaehdotus seutuhallituksessa 14.11.2008

Päätöksenteko

Seutuhallitus käsittelee lopullisen ehdotuksen Joensuun seudun yleiskaavaksi kokouksessaan 14.11.2008. Samassa yhteydessä seutuhallitus käsittelee nähtävänä olleesta yleiskaavaehdotuksesta saadut lausunnot

ja muistutukset ja niihin annettavat vastineet. Seutuhallitus päättää yleiskaavan saattamisesta seutuvaltuuston hyväksyttäväksi.

Kaikille yleiskaavan ehdotusvaiheessa muistutuksen tai lausunnon jättäneille, joiden osoite on kaavan laatijan tiedossa, lähetetään kirjallinen vastine kannanottoon sekä tieto päätöksäsitelyän etenemisestä seutuhallituksen em. kokouksen jälkeen edellyttäen, että seutuhallitus hyväksyy vastineet.

Seutuvaltuusto päättää 2.12.2008 yleiskaavan hyväksymisestä ja saattamisesta ympäristöministeriön vahvistettavaksi edellyttäen, että seutuhallitus ei palauta kaavaa uudelleen valmisteltavaksi kokouksessaan 14.11.2008.

Muutoksenhaku kaavan hyväksymispäätöksestä

Hyväksymistä koskevaan päätökseen voi hakea muutosta valittamalla ympäristöministeriöön, joka käsittelee mahdolliset valitukset kaavan vahvistamisen yhteydessä. Ympäristöministeriön päätöksestä on mahdollista valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Virallinen pöytäkirjaote seutuvaltuuston päätöksestä valitusosoituksineen on saatavissa Joensuun Seudun seututoimistosta toimistos sihteeri Seija Kunnasluodolta, p. (013) 267 5011, sähköposti seija.kunnasluoto@jns.fi. Seututoimiston osoite on Torikatu 17, III krs., 80100 Joensuu.

9.2 Muutokset kaavan sisältöön yleiskaavaehdotuksen nähtävänäolon jälkeen

Yleiskaavaehdotukseen on tehty useita pieniä muutoksia nähtävänä olon yhteydessä saadun palautteen ja käydyn viranomaisneuvottelun perusteella sekä kaavan laatijan omasta aloitteesta. Muutokset ovat valtaosaltaan teknisiä tarkistuksia, jotka liittyvät kaavan esittämistapaan, merkintöjen ja määräysten selkeyteen ja kaavaselostuksen ymmärrettävyyteen.

Osa muutoksista kohdistuu itse kaavan sisältöön, mutta muutokset on tehty siten, että kaavan oikeusvaikutukset eivät ole nähtävänä ollutta kaavaehdotusta voimakkaampia. Tällä on pyritty siihen, ettei kaavaehdotusta olisi tarpeen asettaa uudelleen nähtäville. Samalla on kuitenkin selvitetty ja pyritty huomioimaan kaavaehdotukseen esitettyjen perusteltujen muutosten toteuttamismahdollisuus.

Kaavaehdotuksen asettamisesta julkisesti nähtäville säädetään maankäyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) 65 §:ssä ja tarkemmin yleiskaavan osalta maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA, 895/1999) 19 §:ssä. Kaavaehdotuksen asettamisesta uudelleen nähtäville säädetään MRA 32 §:ssä seuraavaa:

” Jos kaavaehdotusta on olennaisesti muutettu sen jälkeen, kun se on asetettu julkisesti nähtäville, se on asetettava uudelleen nähtäville. Uudelleen nähtäville asettaminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos muutokset koskevat vain yksityistä

etua ja niitä osallisia, joita muutokset koskevat, kuullaan erikseen.”

Kaavan laatijan käsityksen mukaan ehdotukseen tehdyt muutokset eivät ole maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA, 895/1999) 32 §:n tarkoittamalla tavalla olennaisia, joten ehdotusta ei ole tarpeen asettaa uudelleen nähtäville. Muutoksia, niiden perusteita ja muutosten olennaisuutta selvitetään tarkemmin tärkeimmiltä osiltaan tässä luvussa.

9.2.1 Kaavan merkinnät ja määräykset

Useimpien merkintöjen yhteyteen on lisätty selittävää tekstiä. Näillä tekstillisäyksillä ei ole vaikutusta merkinnän oikeusvaikutukseen, mutta niillä on parannettu merkintöjen ymmärrettävyyttä.

Kaavan merkintöjen ja määräysten viittaukset eri säädöksiin on täsmennetty ja esitetty nyt yhdenmukaisella tavalla. Informatiivisiin merkintöihin liittyvät viittaukset inventointeihin on samoin yhdenmukaistettu.

Koko asiakirjan osalta on tehty oikoluku ja pyritty parantamaan määräysten sanamuotojen selkeyttä ja yksiselitteisyyttä. Merkintöjen ja määräysten järjestystä on jonkin verran muutettu tarkoituksena helpottaa kaavaselostuksen sekä merkintöjen ja määräysten vertailtavuutta.

Voimaan jäävien oikeusvaikutteisten yleiskaavojen esittämistapaa on selkeytetty. Määräys, jossa mainitaan siitä, miltä osin seudun yleiskaava on voimassa myös muilta osiltaan voimaan jäävien yleiskaavojen alueilla, on täsmennetty yksiselitteiseksi.

Suunnittelutarvealueita osoitetaan sekä erillisellä merkinnällä (aluerajaus) että muiden merkintöjen yhteydessä (mm. väylien varret, melualueet). Näiden kaikkien osalta suunnittelutarvealueeksi määrittämisen sanamuodot on yhdenmukaistettu muuttamatta määräyksen varsinaista sisältöä.

Kaavoittamattomille ranta-alueille rakentamista koskeviin määräyksiin on lisätty määräys, joka koskee rakentamisen määrää alle 5000 m²:n kokoisille rakennuspaikoille. Määräyksen mukainen rakennusoikeus on suhteessa sama kuin 5000 m²:n kokoisilla rakennuspaikoilla (0,08 % rakennuspaikan pinta-alasta), joten muutos ei ole olennainen. Rantarakentamisen mitoitusvyöhykkeiden, rantakyläiden ja rantojen käytön solmukohtien osalta on täsmennetty suurvesistön käsitettä siten, että se on yhteismitallinen vuonna 2007 vahvistetun Pohjois-Karjalan maakuntakaavan kanssa. Ranta-asemakaavoitettavan alueen merkinnäksi on muutettu *RAK*, ettei merkintä sekoittuisi loma-asuntoalueen merkintään *RA*. Satama-alueita ja venesatamia koskeviin merkintöihin on lisätty suunnittelumääräys, joka koskee vedenalaisten muinaisjäännösten inventointitarpeen selvittämistä yhdessä museoviranomaisen kanssa.

MY/hs –merkintä, jolla nähtävänä olleessa yleiskaavaehdotuksessa on osoitettu valtakunnallisen harjujensuojeluohjelman alueet, on korvattu informatiivisella osa-aluemerkinnällä *geo/hs* merkintätapojen yhdenmukaistamiseksi. Oikeusvaikutus ei muutu.

Suojelualueiden merkintöjä on vähennetty siten, että merkinnät S-3 ja S-4 on poistettu ja jäljelle jätetyt merkinnät S-1 ja S-2 tarkoittavat päätöksentekoon tulevassa ehdotuksessa eri asioita kuin nähtävänä olleessa ehdotuksessa. Merkintöjen vähentämisessä on ollut kyse Natura-alueita koskevien päällekkäisten merkintöjen poistamisesta (aiempi S-1 – merkintä, vrt W/s -merkintä) ja luonnonsuojelulain (LSL, 1096/1996) 49 §:n tarkoittaman eliölajin lisääntymis- ja levähdyspaikan jättämisestä kokonaan pois suojeltavista alueista. Jälkimmäisen kohdalla on kyse ensinnäkin siitä, että tällaiset paikat ovat suoraan LSL:n nojalla rauhoitettuja ja toiseksi siitä, että tieto näistä paikoista ei ole riittävän kattavaa.

Luonnonvarojen hyödyntämistä koskevista merkinnöistä on jätetty pois kalliokiviainesten ottoalueet kokonaisuudessaan (*EO/kal*). Vastaavasti on informatiivisista merkinnöistä jätetty pois arvokkaita kallioalueita koskevat osa-aluemerkinnät (*geo/kal-x*). Syynä tähän on ollut, että käytettävissä ollut inventointitieto on osoittautunut riittämättömäksi.

Merkintöihin on lisätty maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla käytettävä osa-aluemerkintä *my*, jolla on päätöksentekoon tulevassa yleiskaavaehdotuksessa osoitettu vähemmän merkittäviä seudullisia luontokohteita, joiden aiempi merkintätapa on ollut suojelulähtöinen. Oikeudenomistajiin kohdistuva oikeusvaikutus on muutoksen seurauksena aiempaa lievempi.

Alueiden erityisominaisuuksia ilmaisevia merkintöjä on osin vaihdettu. Tarkoituksena tässä on ollut saada merkinnät vastaamaan paremmin valtakunnallisesti käytössä olevia merkintätapoja. Muutokset eivät vaikuta itse merkinnän oikeusvaikutukseen vaan ovat puhtaasti teknisiä merkintätapamuutoksia. Muutokset ovat seuraavat:

- Merkintä *mais-1* on muutettu muotoon *ma* ja merkinnän selitys ”*Maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue*” muotoon ”*Maisemallisesti arvokas alue*”.
- Merkinnät *km-2*, *km-2* ja *km-3* on muutettu muotoon *sk-1*, *sk-2* ja *sk-3* merkinnän selityksen pysyessä ennallaan (”Merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö”).
- Merkintä *km/sota* on muutettu muotoon *sk/sota* merkinnän selityksen pysyessä ennallaan (”Kulttuurihistoriallisesti merkittävä sotahistoriallinen kohde”).

9.2.2 Kaavan sisältö

Kaavan sisältöön on tehty useita muutoksia, jotka ovat laajuudeltaan vähäisiä ja oikeusvaikutuksiltaan joko nähtävänä ollutta kaavaehdotusta vastaavia tai sitä lievempiä. Muutokset perustuvat suurelta osin kaavaehdotuksesta saatuihin lausuntoihin ja muistutuksiin.

Kaavakartan merkittävät muutokset käydään läpi tässä luvussa maankäyttömuodoittain. Muutoksia käsitellään tämän selostuksen luvun 7 mukaisessa järjestyksessä. Vain niitä maankäyttömuotoja käsitellään, joiden osalta on tehty mainittavia muutoksia. Teknisluonteisia ja vähäisiä korjauksia ei luetella.

Yhdyskuntarakenteen kasvusuunnat ja keskusverkko (vrt. luku 7.3)

Voimaan jäävien yleiskaava-alueiden osalta on tehty seuraavat tämän yleiskaavan tarkoitusta täsmentävät muutokset aluerajauksiin:

- Marjala – Onttola – Puntarikoski – Pilkko – osayleiskaavan voimaan jätettävää osaa on supistettu Lentoväylän työpaikka-alueen laajennusten osalta. Laajennukset sijaitsevat lentokentän kaakkoispuolella. Liperin Ylämyllyn Pakomajan alueella seudun yleiskaavan AP/resvaraus jätetään voimaan. Näiden alueiden osalta seudun yleiskaava olisi siis voimassa em. osayleiskaavan sijaan.
- Liperin Ylämyllyn osayleiskaavan voimaan jätettävää aluetta on supistettu sekä Jyrin –Välikankaan alueella valtatie 17 pohjoispuolella että Lautasuo – Ekokylän alueella valtatie eteläpuolella. Näiltä osin Ylämyllyn osayleiskaavan ratkaisut ovat osin vanhentuneita. Samoin jätetään seudun yleiskaava voimaan uusien pientalovaltaisten asuinalueiden osalta Lahdensuon alueella Mattisenlahden suunnassa sekä Jyrinkylän ja Harinjärven välisellä harjualueella.
- Reijolan osayleiskaavan voimaan jäävän alueen rajausta on supistettu siten, että rautatien ja Pyhäselän väliin jäävällä Mulon alueella osayleiskaava ei enää olisi voimassa. Alueelle tässä yleiskaavassa esitetyt muutokset ovat niin suuria, että ei ole tarkoituksenmukaista jättää Reijolan osayleiskaavaa tältä osin voimaan. Myös taajaman ja vt 6:n uuden eritasoliittymän itäpuolisen alueen ratkaisujen osalta on voimaan jäävän osayleiskaavan rajausta supistettu vanhentuneilta osiltaan.
- Enon Ukkolassa saha-alueen kaakkoispuolella uuden rantaan tukeutuvan pientalovaltaisen asuntoalueen osalta ei Uimaharjun taajamaympäristön osayleiskaava jää voimaan.
- Outokummun Särkiselän ja Kolmikannan erämatkailukeskuksen kehittämistarpeiden ja alueen luonteen osittaisen muutoksen johdosta Pohjoisen järviolueen osayleiskaavan voimaan jätettävää aluetta on supistettu.

Nämä muutokset ovat olleet esillä nähtävänä olleessa yleiskaavaehdotuksessa ja siten julkisesti arvioitavina. Merkintätävän muutoksella täsmennetään tämän yleiskaavan tavoitteita ja oikeusvaikutusta em. alueiden maankäytön osalta.

Voimaan jätettävien yleiskaavojen osalta on lisäksi huomioitu, että Pyhäselän kunnanvaltuusto on hyväksynyt Suhmuran osayleiskaavan ja että Kontiolahden kunnan Kulhon osayleiskaava on kunnanvaltuuston hyväksymispäätöksen jälkeen valituksen alaisena. Nämä kaava-alueet on merkitty yleiskaavakarttaan voimaan jätettäväksi yleiskaavoiksi edellyttäen, että ne saavat aikanaan lainvoiman. Joensuun Karhunmäen osayleiskaava, joka on saanut seudun yleiskaavaehdotuksen nähtävänä olon jälkeen lainvoiman, on merkitty voimaan jääväksi yleiskaavaksi.

Palvelukeskusten verkossa on tehty yksi muutos. Uimaharjun taajaman merkintä on muutettu paikalliskeskukseksi (CP) aluekeskukseksi (CA). Muutoksen perusteena on, että taajamalla on erityisesti Enocell Oy:n tehtaan vuoksi laajempaa kuin vain paikallista merkitystä. Muutos periaatteessa mahdollistaa kaupan suuryksikön sijoittamisen Uimaharjun taajaman CA-alueelle. Kaupan palveluiden kysyntä alueella ja lähiympäristössä ei kuitenkaan käytännössä anna mahdollisuutta suuryksikön perustamiseen, joten muutoksen vaikutus jää tältä osin teoreettiseksi.

Palveluiden alueissa on tehty yksi muutos. Kulhossa Ilomantsintien risteyksessä sijaitseva palveluiden alue on muutettu aluevarausmerkinnästä (PL) kohdemerkinnäksi (pl). Palvelualue on nykyisellään pienialainen eikä sitä ole tarkoitus mainittavasti laajentaa.

Asuminen (vrt. luku 7.4)

Outokummun Särkiselän alueella on muutettu nykyisen Kolmikannan leirintäalueen merkintä (nähtävänä olleessa ehdotuksessa RM) pientalovaltaisen asuntoalueen merkinnäksi (AP). Syynä muutokseen on Outokummun kaupungin lausunnossaan esittämä kehittämistavoite. Nähtävänä olleessa ehdotuksessa oli kaksi RM -aluetta, joista molempien kehittämiseen ei ole mahdollisuuksia. Koska alue oli jo nähtävänä olleessa ehdotuksessa varattu rakentamiskäyttöön, ei muutos ole olennainen. Muutoksen suhdetta voimassa olevaan maakuntakaavan on selostettu tarkemmin luvussa 7.1.1.

Työ ja tuotanto (vrt. luku 7.6)

Liperin kirkonkylän alueelle nähtävänä olleessa kaavaehdotuksessa väärin sijoitettu teollisuusalueen (t) kohdemerkintä on siirretty oikeaan paikkaansa Riihilammen pohjoispuolelle maantien varteen. Alueeseen on liitetty yhdyskuntarakenteen laajenemisnuoli osoittamaan kunnan kehittämistavoitetta. Laajenemisen laajuus ja tapa on ratkaistava tarkemmalla kaavoituksella.

Kyläalueet ja rakentamisen ohjaaminen haja-asutusalueella (vrt. luku 7.8)

Kyläalueiden osalta on täsmennetty Enon Ukkolan ja Laukkalansaaren kyläalueitten merkintöjä sekä merkitty nähtävillä olleessa ehdotuksessa pientalovaltaisena asuntoalueena (AP) osoitettu Liperin Kuoringan alue kyläalueeksi (AT). Merkinnät vastaavat paremmin kylien luonnetta ja niiden kehittämistavoitteita. Liperin Pitkäsenlammen alueen kyläalumerkintä (AT) on muutettu voimassa olevan ranta-asemakaavan alueen merkinnäksi (RAK), mikä vastaa paremmin olemassa olevaa tilannetta, jota ei ole tarkoitus ohjata muuttuvaksi. Kontiolahden Kulhon kyläaluetta on laajennettu etelään kattamaan koko alueelle rakennetun jätevesiviemäri-verkoston laajuuden. Verkosto ulottuu pieneltä osin Ilomantsintien (kt 74) eteläpuolelle.

Rantojen käyttö (vrt. luku 7.9)

Ranta-alueiden yksityiskohtaista maankäytön suunnittelua ohjaaviin mitoitusvyöhykkeisiin on tehty muutamia tarkistuksia. Uimaharjun lähellä Koitajoen suun alueella on mitoitusvyöhyke poistettu rannan luhtaisuuden ja rakennuskelvottomuuden vuoksi. Samoin Enossa on Paukkajan kohdalla Pielisjoen länsirannan mitoitusmerkintä muutettu tehokkaasta normaaliksi, mihin on ollut syynä se, että alue ei olekaan yksinkertaisesti

viemäroitävissä. Lisäksi on tehty muutamia hyvin pienialaisia tarkistuksia mitoitusvyöhykkeisiin tarkoituksena yksinkertaistaa esitystapaa.

Jo ranta-asemakaavoitettujen alueiden osalta kunnat ovat toimittaneet kaavoittajalle lisää tietoja alueista. Nämä alueet on lisätty kaavakarttaan joko aluevarausmerkinnällä (RAK) tai kohdemerkinnällä (rak). Kohdemerkinnällä on osoitettu Liperin kunnan alueella sijaitsevia vanhoja, mutta voimassa olevia rantakaava-alueita, joista kunnalta ei ole saatu tietoa kaava-alueen rajauksesta. Kohdemerkinnän tarkoitus on näiden osalta muistuttaa tarkemman kaavan olemassa olosta. Merkintöjen lisäämisellä ei ole oikeusvaikutuksia, koska voimassa oleva ranta-asemakaava syrjäyttää joka tapauksessa oikeusvaikutukseltaan yleiskaavan.

Virkistys (vrt. luku 7.10)

Outokummun Särkiselän alueella on lisätty virkistysalue (V) Särkiselän länsipuolelle Outokummun kaupungin omistamalle alueelle. Muutoksen perusteena on voimassa olevan maakuntakaavan ohjausvaikutuksen parempi huomioiminen. Asia on käsitelty yleiskaavan viranomaisneuvottelussa 8.10.2008 kaupungin edustajan läsnä ollessa.

Pataluodon uimaranta on poistettu kartalta, koska se ei enää ole missään virallisessa uimarantakäytössä.

Maa- ja metsätalous (vrt. luku 7.11)

Maa- ja metsätalouden alueisiin on tehty vain pieniä muutoksia. Suurin yksittäinen muutos liittyy Outokummun Särkiselän alueeseen, jossa maakuntakaavan ohjausvaikutus on pyritty huomioimaan paremmin osoittamalla Särkiselän pohjoispuolella olevia yksityisomistuksessa olevia alueita MU -merkinnällä M -merkinnän sijaan. Muutos liittyy alueen virkistyskäyttöön ja tukee virkistystä palvelevien reittien sijoittamista alueelle. Merkintää ei ole ulotettu ranta-alueille, joilla on rantarakentamista tai joille voidaan sijoittaa voimassa olevan tarkemman kaavan mukaan rantarakentamista. Vaikutukset alueen metsätalouskäyttöön ovat vähäiset.

Liikenne ja yhteysverkot (vrt. luku 7.12)

Liikenne- ja yhteysverkkoihin ei ole tehty merkittäviä muutoksia. Suurimmat muutokset on tehty Liperin Lautasuon alueella, josta on poistettu täydennysrakennettavan alueen sisäisen väylän ohjeellinen merkintä, ja Pyhäselän Mulon alueella, jossa vastaavan väylän linjausta on muutettu siten, että se sijoittuu keskeisemmin pientalovaltaisen asumisen reservi-alueisiin nähden. Molemmat muutokset on tehty muistutusten vuoksi eivätkä muutokset ole olennaisia.

Tiehallinnon lausunnon perusteella on tarkistettu kaikkien liikenneväylien merkinnät. Taajamien ja niiden laajennusalueiden sisään jäävät väylät on merkitty siten, että niiden toteutusvastuu jää erikseen ratkaistavaksi (esim. yt/ppk = yhdystie tai paikallinen pääkatu). Muutamien väylien hallinnollisen luokan merkintöjä on täsmennetty myös taajama-alueiden ulkopuolella tiehallinnon esittämällä tavalla.

Valtateiden 17 ja 23 merkintätapaa on muutettu siten, että niiden parantamistarvetta ei tuoda erikseen esille. Väylien merkitseminen valtateiksi sisältää jo velvoitteen pitää niitä yllä ja parantaa väyliä tätä väyläluokkaa vastaavasti. Muutos perustuu tiehallinnon lausuntoon.

Liperin Lautasuon alueelle nähtävänä olleessa kaavaehdotuksessa merkitty venesatama (LV) on poistettu ja korvattu uimarannan merkinnällä. Muutos perustuu aluetta koskevaan muistutukseen.

Luonnonsuojelu (vrt. luku 7.13)

Suojelualueiden osalta muutoksia on tehty siten, että muutoksessa suojelumerkinnän oikeusvaikutukset on joko säilytetty ennallaan tai vaikutusta on lievennetty. Merkintätapamuutokset on selostettu aiemmin tässä luvussa kohdassa ”Kaavan merkinnät ja määräykset”. Suurimpia muutostarpeita on aiheutunut Pohjois-Karjalan maakuntaliiton soiden suojelutarvetta ja turvetuotannon tarpeita koskevasta selvityksestä.

Joensuun seudullisten luontokohteiden arvottamisessa suojelunarvoiksi arvioitujen kohteiden merkinnät olivat kaavaehdotuksessa monelta osin virheellisiä silloin, kun käytettiin S-alkuisia merkintöjä. Suurin osa näistä kohteista osoitetaan toteutettaviksi luonnonsuojelualueina (kaavamerkintä SL-2). Näitä ovat

Mustaluoto	Kontiolahti
Nimetön luoto	Kontiolahti
Pitkäluodon eteläpuoliset luodot	Kontiolahti
Puolimatkankalliot	Kontiolahti
Ristisaaren lähteinen rantametsä	Kontiolahti
Tarmanluodot eli Kissaluodot	Kontiolahti
Kaunisniemen tervaleppäalue	Liperi
Jäätsalon Emäntäkivi	Outokumpu
Kalliosaaren pohjoisosan luodot ja Kangassaaren Lippuluoto,	Outokumpu
Pitkäsaari, Kirvesluoto, Munaluoto ja Luotolahden luoto,	Outokumpu
Pitkäsensaari	Outokumpu
Teerisuo	Polvijärvi
Vehtisuo	Polvijärvi
Piiparinmäen rinnelehto	Pyhäselkä
Sintson lampi	Pyhäselkä

Loput seudullisen luontoselityksen S-alkuisista varauksista on esitetty luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaina alueina (luo –osa-aluemerkintä).

SL-2 –merkinnällä on merkitty kaksi luonnonsuojelulain nojalla suojeltavaa luontotyyppiä edustavaa lehmusmetsikköä Kiihtelysvaarassa.

Metsähallituksen hallinnassa olevilla mailla on tarkoitus muodostaa seuraavista alueista luonnonsuojelualueet, merkintänä SL-2:

Pamilonranta	Eno
Paskovaara	Eno
Sammaluksen itälaita	Eno
Oskolankoski	Joensuu KV

Luostarivaaransuo	Joensuu TV
Tuupasenautio	Joensuu TV
Höytiäisen pikkusaaria	Kontiolahti
Ryläys	Kontiolahti
Anjuskannitty	Liperi
Iso-Juurikka ja Laikanlahti	Liperi
Kurvalansaari	Liperi
Kuusivalkama	Liperi
Polvisuo	Liperi
Pyhäselän rantojen suojeleuohjelman kohteita ja Heposalmi,	Liperi
Suojelu-Koskela	Liperi
Suokko	Liperi
Sysmäjärven saaria ja ranta-alueita	Outokumpu
Sätöslahden ranta-alueita	Outokumpu
Hanhisuon laita	Polvijärvi
Viklinrimmen laita-alueita	Polvijärvi

Koska nämä alueet on hankittu Metsähallituksen omistukseen nimenomaan suojelutarkoituksessa, on ratkaisu omistajan tahdon mukainen eikä sitä voi siten pitää olennaisena tai omistajan etua loukkaavana.

Kulttuuriympäristöt (vrt. luku 7.14)

Perinnemaisemakohteista muutamien esitystä on muutettu päivitettyjen tietojen pohjalta. Kekomäen kaskimetsä (pm3.1) on jo toteutettu luonnonsuojelualueena (SL). Koskelan kedon rajausta on laajennettu. Koskelan niitty ja Korholan lammaslaidun on poistettu arvonsa menettäneinä. Kahden hoidetun perinnemaisemakohteen arvo on noussut hoidon myötä maakunnalliselle tasolle (Paasikosken laitumet Enossa ja Riuttamäen pellot Joensuun Kiihtelysvaarassa).

Muinaismuistokohteitten merkintöjä on täsmennetty. Aluemerkitöjä on muutettu kohdemerkinnöiksi museoviraston esittämällä tavalla. Muutoksella ei ole mitään vaikutusta kohteiden suojeluun, koska ne ovat suoraan muinaismuistolain nojalla suojeltuja.

Luonnonvarojen hyödyntäminen ja kallio- ja maaperään liittyvien arvojen vaaliminen (vrt. luku 7.15)

Maa-ainesten oton alueissa on tehty vain pieniä täsmennyksiä. Kontiolahden kunnan alueella Ilomantsintien varressa sijaitsevan Tukhulminlampien maa-ainesten oton aluetta (EO/so) on supistettu vastaamaan arvokkaan harjualueen rajausta. Saman maanomistajan Puntarikosken lähellä sijaitsevaa EO/so –aluetta on vastaavasti laajennettu, koska tällä alueella ei ole tiedossa sellaisia esim. harjuluonnon arvoja, jotka estäisivät otton.

Liperin Pitkäsenlammen ja Polvijärventien välistä maa-ainesten oton aluetta on saadun muistutuksen perusteella supistettu ja muutettu maa- ja metsätalousalueeksi, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta (MU). Muu osa alueesta on merkitty poistuvaksi maa-ainesten oton alueeksi (eo/mu). Muutokseen on osaksi ollut syynä otosta mahdollisesti aiheutuvan ympäristöhäiriön vähentäminen ja osaksi se, että otettava maa-aines ei poistu-

valla alueella ole parasta mahdollista. Lisäksi tiedossa oleva maa-ainesten oton päättyminen on tuotu kartalla esiin.

Polvijärven Sotkuman livanansärkän alueella on pienennetty arvokkaan harjun osa-aluemerkintää (geo/har-3). Alueen pienentäminen perustuu neuvotteluun Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen kanssa.

Edellä kuvatut maa-ainesten otonalueiden muutokset eivät ole kaavan olennaista muuttamista, koska lupa aineiden ottamiseen ratkaistaan erillislain mukaisessa menettelyssä ja kaavan vaikutus luvan myöntämiseen on rajallinen. Lupamenettelyssä tutkitaan lähinnä se, vaikeuttaako luvan myöntäminen kaavan toteuttamista.

Kallio- ja maaperän arvoihin liittyvien informatiivisten merkintöjen osalta ei ole tehty muita muutoksia kuin aiemmin kuvatut merkintätapamuutokset ja arvokkaiden kalliokohteiden jättäminen kokonaan pois selvitysten puutteellisuuden vuoksi.

Turpeen oton ja suoluonnon suojelun yhteensovittaminen (vrt. luku 7.16)

Suoluontoon liittyvät arvot ja suojelun tarve ovat tarkentuneet Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kesän ja syksyn aikana tekemissä maastoinventoinneissa. Maastokatselmus ehdottaa monelle aiemmalle luonnon monimuotoisuuskohteelle suojelumerkintää, mutta edellä esitetyn mukaisesti tällaisia muutoksia ei ole tehty. Ainoa soiden suojeluun liittyvä käyttötarkoituksen muutos on Niskalan leton (Joensuu) esittäminen luonnon monimuotoisuuskohteena (luo/suo).

Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaista suoalueista Kontiolahden Kylmälampi – Kylmäojaa on supistettu hieman rajaukseltaan eteläpäässä (rajoittuu puron ylittävään kevyen liikenteen väylään), Kirjavaisensuosta luo/suo-rajauksen piirissä on säilytetty vain lampi ja ojittamaton suon osa.

Turpeenoton aluevarauksista muuttuneita ovat Kiihtelysvaaran alueen Sikosuon EO/tu-varauksen (laajennus), Polvijärven Jessonsuo-Juurikkasuon, Pyhäselän Vehkasuo eteläisen ja Pämänsuo 2:n varauksen poistaminen kokonaan sekä Polvijärven Teyrisuon EO/tu -varauksen supistaminen.

Edellä kuvatut turpeen oton alueiden muutokset eivät ole kaavan olennaista muuttamista, koska lupa aineiden ottamiseen ratkaistaan erillislain mukaisessa menettelyssä ja kaavan vaikutus luvan myöntämiseen on rajallinen. Lupamenettelyssä tutkitaan lähinnä se, vaikeuttaako luvan myöntäminen kaavan toteuttamista.

Yhdyskuntatekninen huolto ja muut erityisalueet (vrt. luku 7.17)

Puolustusvoimien käytössä olevan varastoalueen merkintätapaa on muutettu entisen Ylämyllyn varuskunnan alueella. Nähtävänä olleessa ehdotuksessa alue oli varattu asumiseen puolustusvoimien käytön poistuessa (EP/AP). Alue on nyt merkitty yksinomaan puolustusvoimien käyttöön merkinnällä EP Itä-Suomen sotilasläänin esikunnan lausunnon mukaisesti. Muutos ei ole olennainen.

9.2.3 Kaavan esitystapa

Kaavan esitystapaan on tehty vain vähäisiä muutoksia. Kartat ovat edelleen A3-kokoisista sivuista koostuvissa lehtiöissä ja kahdessa mittakaavassa (1:100 000, 1:50 000). Eri mittakaavaisten karttojen sisältö on identtinen.

Eri mittakaavaiset kartat on nyt jaettu eri lehtiöihin, mikä helpottaa kaavan ja erityisesti lehtiöiden indeksikarttojen luettavuutta. Merkintöjen luettavuutta on lisäksi pyritty parantamaan graafisin keinoin.

Varsinainen Joensuun seudun yleiskaava koostuu siten seuraavista A3-kokoisista lehtiöistä:

- yleiskaavan merkinnät ja määräykset
- yleiskaavakartta 1:100 000
- yleiskaavakartta 1:50 000 taajamien alueilta
- teemakartat

9.2.4 Kaavaselostus

Koko kaavaselostus on käyty läpi ja tehty siihen tarvittavia ajantasaistuksia sekä kirjoitusvirhe- ja luettavuuskorjauksia. Tekstiä on pyritty jossain määrin tiivistämään, mutta sisällöstä ei ole karsittu osia pois. Tarkoituksena on, että kaavaselostus kuvaa yleiskaavan lähtötiedot, tavoitteet, itse kaavaratkaisun ja kaavaprosessin siten, että yleiskaavan soveltamiseksi ei ole tarpeen tutustua muuhun yleiskaavaprosessin aineistoon muuten kuin erityistä perehtymistä vaativissa tulkintakysymyksissä.

Selostukseen on uusina osina lisätty seuraavat kohdat:

- lukuun 7.1 on lisätty selostus seudun yleiskaavan ja Pohjois-Karjalan maakuntakaavan välisistä eroista ja perusteltu yleiskaavan ratkaisuja näiltä osin.
- luku 9.2: Muutokset kaavan sisältöön yleiskaavaehdotuksen nähtävänäolon jälkeen.

Lisäksi luku 9 (Osallistuminen ja vuorovaikutus) on sisällöltään tarkistettu ja täydennetty vastaamaan tämänhetkistä suunnittelu- ja päätöksentekovaihetta.

9.2.5 Ympäristövaikutusselvitys

Saadun palautteen perusteella ympäristövaikutusselvitystä on täydennetty kulttuuriympäristöihin ja Natura-alueisiin kohdistuvien vaikutusten osal-

ta. Täydennykset on lisätty Ramboll Finland Oy:n laatiman yleiskaavaehdotuksen vaikutus selvityksen liitteiksi.

Kulttuuriympäristöön kohdistuvat vaikutukset on arvioinut yleiskaava-arkkitehti Mika Ahonen. Natura-alueisiin kohdistuvat vaikutukset ovat arvioineet vs. maankäytön suunnittelija, FM Jukka Haltilahti ja kaavoitus-päällikkö Juha-Pekka Vartiainen.

9.3 Lisätiedot

Lisätietoja yleiskaavasta antavat:

Mika Ahonen, yleiskaavan laatija yleiskaava-arkkitehti, Joensuu mika.ahonen@jns.fi	050 342 2096
Juha-Pekka Vartiainen kaavoitus-päällikkö, Joensuu juha-pekka.vartiainen@jns.fi	(013) 267 3419, 050 538 0708
Juha Lemmetyinen yhdyskunta- ja maankäyttöinsinööri, Eno juha.lemmetyinen@eno.fi	(013) 767 223, 044 576 7223
Vesa Huohvanainen vs. kaavoitusjohtaja, Kontiolahti vesa.huohvanainen@kontiolahti.fi	(013) 734 5303, 0500 170 882
Anu Louhelainen yhdyskuntasuunnittelija, Liperi anu.louhelainen@liperi.fi	(013) 6865 276, 0400 125 512
Unto Lavikainen kaupungininsinööri, Outokumpu unto.lavikainen@outokummunkaupunki.fi	(013) 559 330, 044 7559 330
Jari Pajarinen vs. rakennuspäällikkö, Polvijärvi jari.pajarinen@polvijarvi.fi	(013) 6863 233, 0400 319 244
Matti Moisala kaavoittaja, Pyhäselkä matti.moisala@pyhaselka.fi	(013) 268 1265, 0500 679 539

1.12009 voimaan tulevan Enon, Joensuun ja Pyhäselän kuntaliitoksen jälkeen näiden kolmen nykyisen kunnan maankäytön suunnittelusta tulee vastaamaan Joensuun kaupungin teknisen viraston kaavoitus, joka sen jälkeen vastaa yleiskaavaan liittyvien lisätietojen antamisesta myös lakautuvien kuntien osalta.